SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Omilii la Ana
Omilii la David şi Saul
Omilii la Serafimi

Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

«Când Dumnezeu vede că povara este mai mare decât puterea noastră, ne întinde mână de ajutor şi ne uşurează încercarea, dar când vede că din pricina trândăviei şi nepăsării noastre ne trădăm propria noastră mântuire şi nu voim să ne mântuim, ne lasă şi ne părăseşte. Căci Dumnezeu nu ne sileşte, nu ne constrânge. Şi ceea ce făcea când îi învăţa pe oameni, aceea face şi în această privinţă. După cum atunci, pe cei ce nu voiau să-L asculte, ci se îndepărtau de El, nu-i atrăgea, nici nu-i silea, iar celor care-L ascultau cu luare-aminte le lămurea cele neclare şi le făcea luminoase enigmele, tot aşa şi în privinţa săvârşirii faptelor bune: pe cei cărora nu le pasă şi nu voiesc nu-i sileşte, nu-i constrânge, însă pe cei care aleg să facă binele îi atrage cu multă tărie.»

«Oare ce statornicie au cele din lumea aceasta, sau ce au ele deosebit şi minunat, încât să ne cheltuim cu ele toată râvna noastră? Nu vedem că acestea se repetă necontenit înaintea ochilor noştri, ca ziua şi noaptea, ca noaptea şi ziua, ca vara şi iarna, ca iarna şi vara, şi nimic mai mult? Să aprindem, dar, dragostea pentru bunătăţile cele viitoare. Mare slavă este gătită pentru cei drepţi! Nu poate fi înfăţişată prin cuvânt. Trupurile lor vor ajunge după înviere nestricăcioase, vor fi slăvite şi vor împărăţi împreună cu Hristos.»

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR

Ilustraţia copertei: *Mântuitorul Iisus Hristos înviind pe Lazăr.*
Icoană de la Mănăstirea Sfânta Ecaterina, Sinai, secolul al XII-lea

6 422839 000589

OMILII LA ANA
OMILII LA DAVID ŞI SAUL
OMILII LA SERAFIMI

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

OMILII LA ANA
OMILII LA DAVID ŞI SAUL
OMILII LA SERAFIMI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche şi note
de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI - 2007

Grafica: Viorela Mihăescu

© 2007

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ISBN 978-973-616-102-5

Omilie la Ana[1] (I)

Trebuie să ne aducem aminte de post şi în zilele Penticostarului, şi totdeauna; ne este de folos nu numai timpul postului, ci şi amintirea postului; şi despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu; şi că, printre altele, nu mică parte a purtării de grijă a lui Dumnezeu este şi dragostea firească a părinţilor pentru copii; nu numai taţii au primit poruncă să-i crească pe copii, ci şi mamele; iar la sfârşit despre Ana

1. Când un străin stă la noi câteva zile şi pleacă după ce l-am găzduit cu dragă inimă şi după ce ne-am împărtăşit şi de vorbele lui, a doua zi după plecarea lui, la vremea mesei, ne aducem aminte şi de el, şi de cuvintele lui şi vorbim cu multă dragoste despre el. Să facem tot aşa şi cu postul. A stat la noi postul patruzeci de zile; l-am primit cu dragă inimă şi apoi a plecat. De aceea acum, când vreau să vă întind masă duhovnicească, să ne aducem aminte de post şi de toate bunătăţile ce ni le-a dat. Că nu numai postul ne poate folosi mult, ci şi amintirea postului. După cum prietenii noştri ne umplu sufletele de bucurie nu numai când sunt de faţă, ci şi când ne gândim la ei, tot aşa şi zilele postului, cu slujbele de la biserică, cu predicile de atunci şi cu toate celelalte bunătăţi pe care le-am cules, ne bucură când ne gândim la ele; să ne aducem dar aminte de toate acestea, ca să câştigăm şi acum mult.

Nu spun acestea ca să vă silesc să postiţi, ci ca să vă înduplec să nu trăiţi în desfătări, nici să vă purtaţi ca cei mai mulţi oameni – dacă mai pot fi numiţi oameni cei aşa de mici la suflet –, care, ca şi cum ar fi lepădat de pe ei lanţurile, ca şi cum ar fi scăpat dintr-o închisoare grea, spun:

1. P.G., vol. 54, col. 631-643.

"Abia am putut trece oceanul cel cumplit al postului!". Alţii, mai slabi decât ei, se tem şi de postul cel de patruzeci de zile de la anul. Asta vine de acolo că cealaltă vreme şi-o petrec în desfătări, în mâncăruri şi beţii peste măsură. Că, dacă ne-am gândi să trăim cumpătaţi şi măsuraţi şi în celelalte zile, am dori postul şi după trecerea postului şi am primi cu multă plăcere vremea postului.

Ce bine nu ne aduce postul?

În vremea postului toate sunt pline de linişte şi de desăvârşită seninătate. Nu sunt oare casele lipsite de zgomote, de umblete şi de orice tulburare? Dar înainte de case, sufletul celor ce postesc este pe deplin liniştit. Oraşul întreg calcă pe urmele bunei rânduieli din suflete şi din case. Nu mai auzi seara cântece pe străzi, nu mai vezi ziua scandalagii şi beţivi, ci pretutindeni, mare linişte. Acum însă nu-i aşa! Ci de dis-de-dimineaţă strigăte, zgomote, umbletele bucătarilor; fum şi în case, şi în suflete; patimile ard înlăuntrul sufletului, iar traiul bun şi desfătat deşteaptă poftele cele ruşinoase. De aceea, să căutăm postul şi după plecarea postului. Pentru că postul potoleşte toate poftele. Am lepădat osteneala postului, dar să nu lepădăm dorul postului, să nu stingem amintirea postului, ci, când te duci în oraş, după ce ai prânzit şi te-ai odihnit, intră în biserica aceasta când vezi că ziua se grăbeşte spre seară, apropie-te de altar şi adu-ţi aminte de vremea postului, când biserica era plină de lume, când mare era dorinţa de ascultare a predicii, multă era bucuria şi deşteaptă mintea tuturor. Adună în minte toate acestea şi gândeşte-te la acele dorite zile. Când te aşezi la masă, atinge-te de bucate cu acest gând, şi vei vedea că n-ai să poţi să aluneci spre beţie. Vei fi ca un om căsătorit cu o femeie cinstită, cuminte şi înţeleaptă, care nu vrea cu nici un preţ să aibă de-a face cu o femeie stricată şi desfrânată, în lipsa soţiei lui, pentru că dragostea pentru soţia lui îi stăpâneşte sufletul şi nu-l lasă să se gândească la altă dragoste. Dacă la masă ne aducem

aminte de vremea postului, de vremea aceea de cumpătenie şi de înţelepciune, apoi vom putea îndepărta de la noi cu multă uşurinţă beţia, această desfrânată a tuturor, mama hidoşeniei, căci dorul după post, mai puternic decât o mână, ne va îndepărta de ruşinea aceasta. Pentru toate acestea, vă rog să avem pururea în minte zilele de post! Şi, pentru ca să vă ajut şi eu cu ceva ca să vă aduceţi aminte de post, voi căuta să vă vorbesc despre un subiect pe care mă pregătisem să vi-l prezint atunci. Vreau să asemăn, întrucâtva, predica de acum cu timpul de atunci.

Poate că aţi uitat, pentru că între timp v-am ţinut multe cuvântări despre alte subiecte. Se cuvine ca până la întoarcerea părintelui nostru[2] din acea lungă călătorie, să vă spun tot ce s-a întâmplat la întâlnirea dintre el şi împărat în tabără. Apoi am vorbit elinilor, care, în urma nenorocirilor venite peste oraş, se făcuseră mai buni şi trecuseră la noi de la rătăcirea idolească; trebuia să-i dezrădăcinez desăvârşit şi să le arăt întunericul mare din care au scăpat şi strălucitoarea lumină a adevărului la care au venit. Iarăşi, după aceasta, ne-am bucurat multe zile de prăznuirea mucenicilor şi era nepotrivit ca, stând lângă mormintele acestora, să plecăm lipsiţi de laudele cuvenite lor. Acestor cuvântări de laudă le-a urmat iarăşi un cuvânt despre jurăminte; veniseră la oraş toţi locuitorii satelor din împrejurimi şi am vrut să plece acasă încărcaţi cu aceste merinde.

2. De aceea, vouă nu v-ar fi uşor să vă aduceţi aminte de cele spuse elinilor în predica ce-o ţinusem atunci; mie însă, care mă ocup tot timpul de aceasta, mi-e uşor să vă spun câteva cuvinte din cele grăite atunci, ca să vă puteţi aminti întreaga omilie.

Ce vă spuneam în predica aceea?

Vă spuneam că de la început Dumnezeu a avut grijă de neamul omenesc, şi că ne-a învăţat cele ce ne sunt de

2. E vorba de episcopul Flavian al Antiohiei.

folos, pe când nu erau nici cărţi şi nu fuseseră date nici Scripturile. V-am dovedit că privirea firii înconjurătoare ne călăuzeşte la cunoaşterea lui Dumnezeu. Atunci v-am luat nu de mână, ci am luat mintea voastră şi v-am dus prin întreaga fire; v-am arătat cerul, pământul, marea, lacurile, izvoarele, râurile, oceanele întinse, livezile, câmpiile pline de semănături, grădinile încărcate cu pomi roditori, culmile munţilor acoperite de păduri; v-am vorbit pe larg de seminţe, de plante, de flori, de pomii roditori şi neroditori, de vieţuitoarele necuvântătoare, domestice şi sălbatice, de cele din apă, de cele de pe uscat, de cele care trăiesc şi pe pământ şi în apă, de vieţuitoarele care taie văzduhul, de cele care se târăsc pe pământ, şi chiar de stihiile universului. De fiecare dată strigăm cu toţii, mintea noastră pălind în faţa nesfârşitei bogăţii şi neputând înţelege totul: *"Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne; toate cu înţelepciune le-ai făcut"*[3]. Ne minunăm de înţelepciunea lui Dumnezeu nu numai din pricina mulţimii făpturilor, ci şi pentru aceste două pricini: una, că Dumnezeu a făcut lumea frumoasă, mare şi minunată; şi alta, că a lăsat lucrurilor din lume multe semne de slăbiciune. Şi vă spuneam că aceasta a făcut-o, pe de o parte, pentru ca, minunaţi de înţelepciunea Sa, să ne atragă spre preamărirea Lui văzând frumuseţea lucrurilor Sale, iar, pe de altă parte, ca nu cumva, surprinşi de frumuseţea şi măreţia lucrurilor Lui, să-L lăsăm pe Creator şi să ne închinăm, în locul Lui, lucrurilor Sale; de aceea Dumnezeu a pus în cele văzute semne de slăbiciune, ca să ne ferească de această rătăcire. Tot atunci vă spuneam că întreaga natură este pieritoare, dar că se va schimba şi va lua un chip mai bun şi că se va bucura de mai multă slavă. Vă mai spuneam: când a ajuns natura pieritoare şi pentru ce. La toate acestea cugetam atunci şi cu ele vă dovedeam puterea lui Dumnezeu, că El a pus atâta frumuseţe în nişte

3. Ps. 103, 25.

corpuri aşa de stricăcioase, cum a pus de la început în stele, în cer şi soare. Şi este cu adevărat lucru de mirare că, deşi au trecut atâţia şi atâţia ani, stelele, cerul şi soarele nu suferă ceea ce suferă trupurile noastre: nu ajung mai slabe din pricina bătrâneţii, nu sunt doborâte de boală şi de neputinţă, ci, precum spuneam mai sus, îşi păstrează frumuseţea pe care le-a dat-o Dumnezeu de la început. Lumina soarelui nu a pălit, frumuseţea stelelor nu s-a veştejit, strălucirea cerului n-a pierit, hotarele mărilor nu s-au mutat, puterea pământului de a rodi în fiecare an nu s-a stins. Şi că toate acestea sunt stricăcioase, v-am dovedit şi cu dovezi ale raţiunii, şi cu dovezi din dumnezeieştile Scripturi; iar că sunt bune şi frumoase şi că îşi păstrează în floare frumuseţea lor, ne-o spune contemplarea lor de fiecare zi. Ei bine, asta ne face să ne minunăm de Dumnezeu, Care dintru început le-a făcut pe acestea aşa!

Şi pentru că după acest cuvânt m-au întrebat, spunându-mi: "Prin urmare, din tot ce vedem în lumea aceasta, omul este de cel mai puţin preţ! Corpuri sunt şi cerul, şi pământul, şi soarele, şi toate stelele, şi dăinuiesc atâta, iar omul, după ce trăieşte şaptezeci de ani, se duce!"; la această întrebare am să răspund astfel: Mai întâi, nu piere omul în întregime; partea lui cea mai de seamă şi mai de trebuinţă, sufletul, rămâne veşnic nemuritor; sufletul nu este supus stricăciunii; stricăciunea cuprinde numai trupul. În al doilea rând, tocmai pentru că suntem alcătuiţi aşa, tocmai pentru aceasta Dumnezeu ne-a dat nouă mai mare preţ. Nu la întâmplare, nici fără pricină, ci pe drept şi cu folos a adus peste noi bătrâneţe şi boli. Pe drept, pentru că am căzut în păcat; cu folos, pentru ca să îndreptăm, prin lipsa aceasta şi prin suferinţe, mândria care ne-a venit din pricina trândăviei noastre. Dumnezeu n-a îngăduit acest lucru pentru că nu ne-a preţuit; căci dacă nu ne-ar fi preţuit, nu ar fi făcut ca sufletul să ne fie nemuritor; dar nici din pricină că a fost slab a făcut trupul nostru slab – dacă ar

fi fost slab, n-ar fi putut ţine atâta vreme cerul, stelele şi pământul –, ci ca să ne facă mai buni, mai cuminţi şi mai ascultători de El, temeiul întregii mântuiri. Aceasta e pricina pentru care Dumnezeu a făcut ca cerul să nu îmbătrânească sau să fie supus bolilor precum trupul omenesc. Cerul nu are nici voinţă, nici suflet; deci nu poate păcătui şi nici nu poate face fapte bune; aşa că nu are trebuinţă de îndreptare. Noi însă, care am fost înzestraţi cu raţiune şi cu suflet, avem neapărată trebuinţă de cumpătenia şi smerenia care ne vin de pe urma slăbiciunilor trupului; pentru că şi cel dintâi om, înainte de toate celelalte păcate, a căzut în păcatul mândriei. Altfel, dacă cerul ar fi îmbătrânit şi ar fi fost supus slăbiciunilor ca şi trupurile noastre, mulţi L-ar fi învinuit pe Creator de slăbiciune, că, adică, Dumnezeu n-ar fi fost în stare să facă un corp care să dureze multe perioade de timp; aşa însă, li se spulberă şi această obiecţie, pentru că lucrurile lui Dumnezeu dăinuiesc de atâta vreme.

3. Pe lângă acestea, am mai spus că viaţa noastră nu se opreşte aici, ci că, după ce am dus o viaţă plină de înţelepciune în lumea de aici, trupurile noastre vor învia cu mai multă slavă, vor fi mai strălucitoare decât cerul, soarele şi toate celelalte, şi că ne vom muta la moştenirea cea de Sus.

Acesta este un chip al cunoaşterii lui Dumnezeu; alt chip, nu mai mic, este acela pe care ni-l dă conştiinţa. Despre acest al doilea chip al cunoaşterii lui Dumnezeu v-am vorbit atunci pe larg. V-am dovedit că avem sădită în firea noastră cunoştinţa binelui şi răului şi că această conştiinţă a noastră ne spune dinlăuntru ce e bine şi ce e rău.

Doi dascăli am avut dintru început: natura şi conştiinţa. Fiecare dintre ei, fără să sloboadă glas, i-a învăţat pe oameni în tăcere. Natura, uimind pe om prin înfăţişarea ei, îl face pe cel ce o priveşte să se minuneze de Creatorul ei. Conştiinţa, la rândul său, ne grăieşte înlăuntrul nostru şi ne învaţă ce trebuie să facem. Puterea şi judecata conştiinţei se vădesc pe chipurile oamenilor. Când conştiinţa ne învinuieşte de păcat, faţa ni se tulbură şi ne umplem de multă tristeţe. Iarăşi, ne facem galbeni la faţă şi plini de spaimă când suntem prinşi asupra unei fapte urâte. Nu auzim glasul conştiinţei, dar prin înfăţişarea chipului nostru vădim revolta petrecută înlăuntrul sufletului nostru.

Apoi am arătat că, în afară de aceşti doi dascăli, purtarea de grijă a lui Dumnezeu ne-a mai dat un al treilea dascăl. Acesta, nu fără de glas ca cei de mai înainte, ci prin cuvânt, cu sfatul şi cu îndemnul, îndreaptă sufletul nostru.

– Care-i acest dascăl?

– Este tatăl fiecăruia dintre noi. Căci Dumnezeu, ca să avem dascăli de virtute, a făcut ca părinţii să-i iubească pe copii. Că Dumnezeu nu l-a făcut pe tată numai ca să dea naştere la copii, ci ca să-i şi înveţe bine; n-a făcut-o pe mamă numai ca să nască, ci ca să-şi crească bine copiii. Şi că acesta-i adevărul, că nu firea, ci virtutea îi face pe părinţi, o mărturisesc împreună cu noi chiar aceştia. Adeseori părinţii, când văd că le sunt răi copiii şi se dedau la rele, curmă înrudirea cu ei, îi dezmoştenesc şi înfiază alţi copii, cu care, de multe ori, nu sunt deloc înrudiţi. Ce poate fi oare mai ciudat decât aceasta, ca părinţii să-şi alunge copiii pe care i-au născut şi să aducă lângă ei fii cărora nu le-au dat naştere?

Nu v-am spus acestea fără rost, ci ca să aflaţi că voinţa este mai puternică decât firea, că voinţa, mai mult decât firea, ne face şi fii, şi părinţi. Şi lucru al purtării de grijă a fost acesta, ca nici copiii să nu fie lipsiţi de dragostea părintească, dar nici dragostea părintească să nu fie atotputernică. Dacă părinţii n-ar fi fost siliţi de fire să-i iubească pe copiii lor, ci ar fi fost mânaţi la asta numai de purtările şi virtuţile propriilor copii, ai fi văzut pe mulţi copii alungaţi din casă din pricina uşurătăţii lor, iar neamul nostru, risipit. Şi iarăşi, dacă Dumnezeu ar fi îngăduit totul tiraniei firii şi n-ar fi lăsat ca părinţii să nu-şi sufere copiii când aceştia sunt răi, ci, siliţi de fire, ar fi continuat să-i iubească şi atunci

când sunt ocărâți de copii și când suferă nenumărate rele de pe urma lor, atunci neamul omenesc ar fi alunecat în unul din cele mai grozave rele. Dacă acum, când copiii nu se pot bizui cu totul pe dragostea părinților lor, când știu că mulți fii răi au fost și izgoniți din casă și dezmoșteniți, totuși unii copii, încrezători în dragostea părinților, își ocărăsc părinții, unde n-ar fi ajuns răul dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit părinților să se și supere pe ei, și să-i bată, ba chiar, dacă ajung răi, să-i alunge și din casă? Dumnezeu a sădit în sufletul părinților și dragoste firească de copii și dragoste pentru purtările lor, tocmai pentru ca, îndemnați de dragostea firească, să-i ierte pe copii când fac greșeli mici, dar când ajung răi și fac greșeli mari, ca să nu stăruie în răutatea lor, părinții îi pedepsesc, chiar dacă dragostea din fire s-ar putea face vădită și ar putea să-i silească să-și cruțe copiii care au ajuns răi. Spune-mi, nu înseamnă că Dumnezeu a purtat mult de grijă neamului omenesc, când a poruncit ca părinții să-i iubească pe copiii lor, când a pus măsură acestei iubiri și când a hotărât răsplată pentru părinții care-și cresc bine copiii? Da, este răsplată! Și răsplătește nu numai pe bărbați, ci și pe femei. Ascultă că Scriptura vorbește în multe locuri despre răsplată dată femeilor. Și răsplătește nu mai puțin pe femei decât pe bărbați. După ce Pavel a spus: *"Iar femeia fiind amăgită, s-a făcut călcătoare de poruncă"*[4], a adăugat: *"Dar se va mântui prin nașterea de copii"*[5]. Înțelesul celor spuse acesta este: "Suferi pentru că cea dintâi femeie a adus peste tine dureri, și suferințe, și sarcină îndelungată? Dar nu fi tristă! Nu suferi atât de pe urma durerilor nașterii, cât câștigi, dacă vrei, de pe urma creșterii copiilor, prilej de fapte mari. Dacă îți vei crește cum se cuvine copiii pe care-i vei naște, dacă îi vei învăța să fie virtuoși, prin purtarea ta de grijă, ei îți vor fi prilej și

4. 1 Tim. 2, 14.
5. 1 Tim. 2, 15.

pricină de mântuire; și afară de faptele tale bune, vei primi și multă răsplată pentru creșterea bună a fiilor tăi".

4. Și ca să vezi că nu nașterea de copii face pe o femeie mamă și că nici nu se dă răsplată pentru naștere, o spune Pavel, vorbind în alt loc despre văduve: *"...dacă a crescut copii"*[6]. N-a spus: "dacă a născut copii", ci: *"dacă a crescut copii"*. Că nașterea ține de fire, pe când creșterea copiilor ține de voință. De aceea, și atunci când a spus: *"Se va mântui prin nașterea de copii"*, Pavel nu s-a oprit aici, ci, voind să arate că răsplată se cuvine nu celei ce naște, ci celei ce îi crește bine pe copii, a adăugat: *"Dacă stăruiesc în credință și în dragoste și în sfințenie cu înțelepciune"*[7]. Cu alte cuvinte spune așa: "Atunci vei primi mare răsplată, când copiii pe care-i vei naște vor stărui în credință și în dragoste și în sfințenie. Dacă-i sfătuiești la asta, dacă-i îndemni, dacă-i înveți, dacă-i îndrumi, ei bine, atunci vei primi pentru această strădanie a ta mare răsplată de la Dumnezeu". Să nu creadă, deci, femeile că este treaba altora de a se îngriji de creșterea fetelor și a băieților! Pavel nu face deosebire între fete și băieți, ci, după cum într-un loc a spus: *"Dacă a crescut copii"*, tot așa și aici a spus: *"Dacă stăruiesc în credință și în dragoste și în sfințenie"*. Deci trebuie educați și băieții, și fetele. Și lucrul acesta se cade să-l facă mai cu seamă femeile, pentru că ele stau mai mult acasă. Bărbații, de cele mai multe ori, sunt plecați în călătorii, sunt prinși de grijile pieței și de treburile cetății; femeia, însă, nu are astfel de ocupații, așa că ei îi este mai ușor să se ocupe cu creșterea copiilor în timpul ei liber.

Așa făceau în vechime femeile. Da, îndatorirea aceasta nu este numai a bărbaților, ci și a femeilor; vorbesc de îndatorirea de a avea grijă de copii și de a-i îndemna la înțelepciune. Și fiindcă acesta-i adevărul, am să vă povestesc o istorie veche.

6. 1 Tim. 5, 10.
7. 1 Tim. 2, 15.

Era la iudei o femeie numită Ana. Ana aceasta a suferit multă vreme din pricină că nu avea copii; şi lucru mai cumplit era că rivala ei, cealaltă femeie a bărbatului ei, avea mulţi copii. Ştiţi că, prin fire şi prin ea însăşi, lipsa de copii este un lucru greu de îndurat de către femei; dar când mai este şi o rivală care are copii, atunci e cu mult mai greu; fericirea celeilalte te face să vezi mai bine propria-ţi nenorocire; întocmai ca şi cei săraci: atunci suferă mai mult, când se gândesc la cei bogaţi. Şi durerea Anei nu era numai aceasta, că ea nu avea copii, iar rivala ei avea; nu numai că-i era rivală, fiind cea de-a doua femeie a bărbatului ei, ci aceea o şi supăra cu dispreţul ei.

Dumnezeu vedea toate acestea şi le îndura. Că *"nu i-a dat Domnul copil în necazul ei şi în întristarea sufletului ei"*[8].

– Ce înseamnă: *"În necazul ei"?*

– Nu se poate spune, vrea să zică Scriptura, că Dumnezeu a împiedicat-o să nască, pentru că o vedea că suferă în linişte nenorocirea. Nu. A văzut-o că-şi bate pieptul de durere, că suferă, că se necăjeşte, şi n-a pus capăt întristării ei. Îi rânduia ceva cu mult mai mare.

Să nu ascultăm cu gândul în altă parte cuvintele acestea, ci să scoatem din ele mare înţelepciune. Când cădem în vreun necaz, când suferim, când avem vreo durere, când vine peste noi rău ce ni se pare de nesuferit, să nu ne pierdem firea, să nu ne descurajăm, ci să aşteptăm purtarea de grijă a lui Dumnezeu. El ştie bine când trebuie să pună capăt pricinii care a adus peste noi tristeţea.

Şi aşa s-a întâmplat şi cu Ana. Dumnezeu nu i-a închis pântecele pentru că o ura sau pentru că Îşi întorsese faţa de la ea, ci ca să ne deschidă nouă uşile sufletului femeii, ca să vedem înţelepciunea ei, ca să cunoaştem bogăţia credinţei ei şi ca să aflăm că prin acestea a făcut-o şi mai strălucită. Ascultă ce spune Scriptura mai departe: *"Şi aşa făcea*

8. 1 Regi 1, 6.

Ana de multă vreme, an de an, de când se suia ea în casa Domnului. Şi se mâhnea şi plângea şi nu mânca"[9]. Puternică i-a fost durerea, vreme îndelungată i-a fost întristarea. Nu o zi sau două, nici douăzeci sau o sută, nici o mie de zile sau de două ori pe atât, ci *"multă vreme"*. Ani îndelungaţi a fost amărâtă şi întristată femeia. Că asta înseamnă *"multă vreme"*. Cu toate acestea, nu a deznădăjduit şi nici lungimea vremii, nici ocările şi nici insultele rivalei sale nu i-au biruit înţelepciunea, ci necontenit se închina şi se ruga. Şi ceea ce-i mai important decât toate, ceea ce arată mai cu seamă dragostea ei de Dumnezeu, este că nu dorea doar atât, să aibă un copil, cât să afierosească lui Dumnezeu fructul acesta, să-l aducă pârgă a pântecelui său şi să primească plată pentru această făgăduinţă bună.

– De unde se vede asta?

– Din cuvintele spuse mai târziu. Ştiţi cu toţii negreşit că bărbaţii nu-şi mai pot suferi femeile când acestea n-au prunci. Mulţi oameni se poartă cu atâta nesocotinţă, că le învinuiesc pe femei când nu nasc; nu-şi dau seama că naşterea de fii îşi are de Sus începutul, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu; că nici firea femeii, nici căsătoria şi nici altceva nu-i de ajuns ca să ai prunci. Şi cu toate acestea, deşi ştiu că pe nedrept le aduc vină, le ocărăsc, adesea le urăsc şi traiul cu ele nu le mai face nici o bucurie.

5. Dar să vedem dacă s-a întâmplat aşa şi cu femeia aceasta. Dacă o vei vedea dispreţuită, defăimată, ocărâtă, fără îndrăznire în faţa bărbatului ei şi fără multă dragoste din partea lui, vei putea bănui că dorea copil ca să fie iubită de bărbat, ca să aibă îndrăznire către el. Dar dacă vei vedea cu totul altceva, că bărbatul ei o iubeşte mai mult decât pe aceea care avea copii, dacă îi e cu mult mai dragă, atunci e lămurit că [Ana] nu dorea copil pentru vreun

9. 1 Regi 1, 7.

lucru omenesc, nici ca să-şi atragă spre ea bărbatul, ci pentru pricina de care vorbeam mai sus.

– De unde o ştim?

– Ascultaţi că o spune însăşi Scriptura. Că n-a spus aceste cuvinte fără rost, ci ca să cunoşti virtutea femeii.

– Şi ce zice Scriptura?

– *"Elcana o iubea pe Ana mai mult decât pe Penina"*[10]. Apoi, mai jos puţin: când bărbatul ei a văzut-o că nu mănâncă, ci numai plânge, i-a spus: *"Ce-i cu tine de plângi? Pentru ce nu mănânci? Pentru ce-ţi bate inima? Oare nu sunt eu pentru tine mai bun decât zece fii?"*[11]. Vezi cât ţinea la ea? Vezi că suferea mai mult decât ea, nu pentru că nu avea copii, ci pentru că o vedea tristă şi cuprinsă de mare durere? Şi totuşi nu i-a putut îndepărta durerea. Că Ana nu cerea copil pentru bărbatul ei, ci ca să-l aducă rod lui Dumnezeu.

"Şi s-a sculat, spune Scriptura, *după ce au mâncat şi au băut ei în Silo, şi a stat înaintea Domnului"*[12].

Nu fără rost a spus Scriptura: *"după ce au mâncat şi au băut ei"*, ci ca să afli că ei, din pricină că erau cu mintea trează şi luau aminte la viaţa lor, făceau timp de rugăciune şi de lacrimi timpul pe care alţii îl dedică doar odihnei şi somnului.

"Şi a stat înaintea Domnului. Iar Eli preotul stătea pe scaun la pragurile bisericii Domnului"[13]. Nici aceste cuvinte nu le-a spus Scriptura fără rost, că *"Eli preotul stătea la pragurile bisericii Domnului"*, ci ca să arate căldura credinţei femeii. După cum de multe ori o văduvă fără nici un ajutor şi singură, asuprită şi nedreptăţită, nu se înspăimântă când vede că împăratul iese din curţile împărăteşti şi e întâmpinat de purtători de suliţe, de purtători de scuturi, de călăreţi şi de mult alai; nu mai caută mijlocitor, ci, împinsă de nevoie, taie toată mulţimea aceea şi se duce cu multă îndrăzneală la împărat, ca să-i spună nenorocirea sa, tot aşa şi femeia aceasta, când l-a văzut pe preot stând în pragul bisericii, nu a roşit, nu s-a ruşinat ca ea singură să ceară şi să se apropie de Împărat cu multă îndrăznire. Întraripată de dorinţă, cu mintea ridicată la cer, vorbea cu atâta căldură, ca şi cum ar fi văzut pe Dumnezeu.

– Şi ce spunea?

– Dar, mai bine spus, la început nici nu rostea vreun cuvânt, ci şi-a început ruga cu plânsul, dând drumul la calde izvoare de lacrimi. Şi după cum pământul uscat rodeşte mai uşor dacă e udat şi înmuiat de pe urma căderii ploilor, tot aşa şi femeia aceasta. Pântecele ei, muiat în lacrimi ca de ploaie şi înfierbântat de durerea sufletului său, s-a deşteptat spre acea frumoasă naştere de fiu.

Dar să-i auzim chiar cuvintele, să-i auzim rugăciunea cea frumoasă. *"A plâns şi s-a rugat Domnului zicând: "Adonai Doamne, Eloai Savaot"*[14]. Înfricoşătoare sunt cuvintele, pline de cutremur! Şi bine a făcut scriitorul cărţii Regilor că nu le-a tradus în limba noastră; căci traduse în limba greacă, nu-şi pot păstra aceeaşi putere. Nu L-a numit pe Dumnezeu cu un singur nume, ci cu mai multe nume, ca să arate cât îi e de mare dorul şi cât de fierbinte sufletul. Şi după cum cei care scriu cereri împăratului nu pun numai un nume al împăratului, ci îi spun şi "Purtător de biruinţă", "August", "Împărat", şi altele mai multe decât acestea, şi numai după ce pun aceste titluri încep cererea, tot aşa şi femeia aceasta, voind să-I facă o cerere lui Dumnezeu, pune la începutul cererii multe nume, ca să-şi arate, după cum am spus mai sus, dragostea sa şi cinstea ce o dă Celui rugat. Durerea i-a dictat cererea; şi a fost ascultată îndată, pentru că a scris cererea cu multă pricepere. Aşa sunt rugăciunile

10. 1 Regi 1, 5.
11. 1 Regi 1, 8.
12. 1 Regi 1, 9.
13. 1 Regi 1, 9.
14. 1 Regi 1, 11.

care se fac cu durere sufletească. În loc de hârtie, femeia a folosit mintea, în loc de condei, limba, iar lacrimile, în loc de cerneală. De aceea dăinuie până în ziua de astăzi cererea ei. Astfel de litere nu se şterg pentru că sunt scrise cu cerneala aceea.

Aşa şi-a început Ana rugăciunea. Ce-a spus mai departe? *"De vei căuta la smerenia roabei Tale"*[15]. Iată că nu primise încă nimic, şi-şi începe rugăciunea cu o făgăduinţă. Îi răsplăteşte de pe acum lui Dumnezeu, fără să aibă ceva în mână. Inima-i clocotea mai mult pentru ce va da decât pentru ce va lua! În vederea acestui scop se ruga să aibă copil. *"Dacă vei căuta la smerenia roabei Tale"*. "Două îndreptăţiri am, spunea ea, robia şi nenorocirea. *Dă-mi mie, roabei Tale, un copil de parte bărbătească şi-l voi da pe el înaintea Ta dar"*[16].

– Ce înseamnă: *"înaintea Ta dar"?*

– Înseamnă: Dat şi cu totul rob. "Nu mai am nici o stăpânire asupra lui, spunea femeia. Întru atât numai vreau să fiu mama lui, întru cât copilul a luat din mine început; încolo îl sacrific, îl dau!".

5. Uită-te la evlavia femeii! N-a spus: "Dacă-mi dai trei copii, Îţi dau Ţie doi; dacă îmi dai doi, Îţi dau Ţie unul!", ci: "Numai unul dacă îmi dai, ei bine, Îţi afierosesc Ţie întreg rodul!".

"Şi vin şi băutură ameţitoare nu va bea"[17].

Încă nu primise copilul, şi îl şi plăsmuieşte profet! Vorbeşte de creşterea lui şi face învoieli cu Dumnezeu. Câtă îndrăzneală la femeia aceasta! Nu putea da atunci, pentru că nu primise încă nimic; dar dă din ceea ce va primi. Şi după cum mulţi plugari săraci, care n-au bani ca să-şi cumpere un viţel sau o oaie, le iau de la stăpâni dând jumătate de preţ, cu făgăduiala ca să dea restul din recolta viitoare,

15. 1 Regi 1, 11.
16. 1 Regi 1, 11.
17. 1 Regi 1, 11.

tot aşa a făcut şi Ana, dar, mai bine zis, cu mult mai mult. Căci nu l-a luat de la Dumnezeu ca să dea jumătate mai târziu, ci ca să l-l dea iarăşi întreg, după ce va culege rodul creşterii lui. Căci socotea îndestulătoare răsplată osteneala creşterii preotului lui Dumnezeu. *"Şi vin şi băutură ameţitoare nu va bea"*, a spus ea. Ana nu şi-a zis în sine: "Dar dacă va fi plăpând şi-l va vătăma băutura de apă? Dar dacă se va îmbolnăvi? Dar dacă va muri răpus de boală grea?". Ci, gândindu-se că Cel ce i l-a dat va putea să Se îngrijească şi de sănătatea lui, l-a suit la sfinţenie chiar din scutec, de la naştere. A aruncat totul în grija lui Dumnezeu, şi înainte de naştere pântecele ei s-a sfinţit, pentru că avea în el profet, pentru că zămislise preot, pentru că purta dar, dar însufleţit. Pentru aceea a răbdat Dumnezeu ca ea să se întristeze, pentru aceea i-a împlinit târziu cererea, tocmai pentru ca să o facă mai strălucită prin chipul naşterii şi ca să arate lumii înţelepciunea ei. Că ea, pe când stătea la rugăciune, n-a pomenit de rivala ei, n-a ocărât-o, n-a hulit-o, n-a spus: "Răzbună-mă pe femeia aceea rea şi blestemată!", aşa cum fac multe femei. Nu, ea nici n-a pomenit de ocările acelea, ci se ruga numai pentru cele ce-i erau ei de folos.

Tot aşa să faci şi tu, omule! Şi când vezi pe vreun duşman care te-a supărat, nu-i spune cuvânt rău, nici nu-l blestema pentru că s-a purtat rău cu tine. Nu, ci intră în biserică, pleacă-ţi genunchii, varsă lacrimi şi roagă-L pe Dumnezeu să-ţi alunge tristeţea, să-ţi stingă supărarea. Fă aşa cum a făcut şi femeia aceasta, care a câştigat nespus de mult de pe urma duşmăniei celeilalte femei. Că aceea a ajutat-o la naşterea copilului. Şi am să-ţi spun eu cum. Aceea a ocărât-o, a supărat-o şi a făcut durerea Anei şi mai mare; durerea a făcut-o pe Ana să se roage cu şi mai multă luare-aminte, iar rugăciunea L-a plecat pe Dumnezeu spre ea, L-a făcut să Se înduplece, şi aşa s-a născut Samuel. Deci, dacă suntem cu mintea trează, nu numai că duşmanii nu ne pot vătăma cu nimic, dar ne mai aduc şi nespus de mare folos, pentru că

ne fac în toate mai râvnitori; numai dacă tristeţea ce ne-o pricinuiesc duşmanii nu ne duce la ocări şi la insulte, ci la rugăciune.

După ce l-a născut pe copil, Ana i-a pus numele Samuel[18], adică: Va auzi Dumnezeu. Şi pentru că l-a primit fiind auzită, pentru că l-a primit în urma rugăciunii, şi nu de la fire, a înscris cu numele copilului, ca pe o statuie de aramă, amintirea faptei. Ana n-a spus: "Să-i punem numele tatălui sau al unchiului sau al bunicului sau al străbunicului; ci Cel ce l-a dat, Acela să fie cinstit cu numele copilului!".

Pe această femeie urmaţi-o, femeilor! Pe aceasta s-o imităm, bărbaţilor! Să avem, ca şi ea, tot atât de mare purtare de grijă de copii. Aşa să ne creştem copiii, în toate faptele bune şi în curăţia sufletească şi trupească. Pentru că de nimic nu trebuie să ne îngrijim atât de mult ca de cumineţenia copiilor şi de curăţia lor sufletească şi trupească. Că pe tineri, mai cu seamă, patima aceasta îi supără. Şi grija ce-o avem pentru lumânările aprinse, s-o avem şi faţă de copii. De multe ori, când o slujnică aprinde o lumânare, îi poruncim să nu pună lumânarea unde sunt paie, hârtii sau ceva asemănător, ca nu cumva, fără să ştim, să cadă vreo scânteie, să aprindă paiele sau hârtia şi să ia foc toată casa. Ei bine, aceeaşi grijă să o avem şi faţă de copii. Să nu-i ducem în locuri în care să vadă slujnice desfrânate, fete fără de astâmpăr, roabe fără de ruşine; ci să poruncim şi să hotărâm, dacă avem vreo slujnică sau vreo vecină sau vreo altă femeie de acest fel, ca tinerii nici să nu le vadă, nici să nu stea cu ele, ca nu cumva, căzând vreo scânteie, să aprindă sufletul copilului şi nenorocirea să nu se mai poată îndrepta. Dar nu numai să nu le vadă, dar nici să nu audă cuvinte de ruşine şi desfrânate, ca să nu li se amăgească prin ele sufletele lor. Să nu-i ducem la teatru, să nu-i luăm cu noi la ospeţe şi la petreceri, ci să-i păzim pe tineri mai bine decât pe fecioarele pe care le ţinem în casă.

18. 1 Regi 1, 20.

Nimic nu-l împodobeşte atât pe tânăr, cât îl împodobeşte cununa cumineţeniei, căsătoria lui, neîntinat de desfrânare. Când sufletul tânărului nu-i pângărit de desfrânare, când nu e stricat, când tânărul nu cunoaşte altă femeie decât femeia cu care s-a căsătorit, atunci şi femeia lui îi este mai dragă. Atunci e mai fierbinte dragostea dintre soţ şi soţie, atunci e mai curată iubirea lor, atunci prietenia dintre ei e mai mare, când tinerii se căsătoresc curaţi la suflet şi la trup. Căsătoriile de acum nu sunt căsătorii, ci neguţătorie de bani, târg. Te întreb: la ce mai foloseşte căsătoria dacă tânărul şi înainte de căsătorie a trăit în desfrânare, şi dacă se uită la altă femeie şi după căsătorie? Osânda îi e mai mare, păcatul de neiertat de se duce la desfrânate şi face adulter când are femeie în casă. Că adulter face de se duce, chiar după ce s-a căsătorit, la o femeie desfrânată. Şi asta o face, adică se duce la femei stricate şi după ce s-a căsătorit, pentru că înainte de căsătorie n-a trăit în curăţie sufletească şi trupească. Din pricina aceasta sunt certurile în casă, bătăile, stricările de case şi sfezile din fiecare zi. Din pricina aceasta dragostea bărbatului pentru soţie se micşorează şi se veştejeşte, pentru că pe bărbat îl slăbeşte petrecerea lui în casele de desfrâu. Dacă bărbatul ar fi fost învăţat de tânăr să trăiască în curăţie sufletească şi trupească, atunci femeia lui ar fi mai dorită decât toate; ar privi-o cu multă dragoste, ar trăi în înţelegere cu ea, iar în casă ar fi pace şi unire şi toate ar merge din plin.

Deci, ca să le rânduim bine pe cele de aici şi odată cu ele să dobândim şi împărăţia cerurilor, să avem grijă şi de noi, şi de copiii noştri, pentru porunca aceea mai ales, ca să nu intrăm la nunta cea duhovnicească îmbrăcaţi cu haine murdare, ci să ne bucurăm cu multă îndrăznire de cinstea gătită celor vrednici, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la Ana[1] (II)

Despre credința, înțelepciunea și blândețea Anei; despre cinstea ce trebuie dată preoților; trebuie să ne rugăm și la începutul, și la sfârșitul mesei

1. Nimic nu este asemenea rugăciunii, iubiților, nimic nu este mai puternic decât credința. Și pe una și pe cealaltă ni le-a arătat Ana în cuvântul ținut mai înainte. Că apropiindu-se de Dumnezeu cu aceste daruri, a dobândit tot ce a dorit: a îndreptat firea betejită, a deschis pântecele încuiat, a alungat rușinea, a pus capăt ocării rivalei, a dobândit ea însăși din nou multă îndrăznire, a secerat din piatră stearpă spic încărcat de rod. Ați auzit cu toții cum s-a rugat, cum a cerut: L-a înduplecat pe Dumnezeu, a primit, a născut pe Samuel, l-a crescut și l-a dăruit Domnului. Încât n-ai greși dacă ai numi-o pe femeia aceasta și mamă și tată al copilului. Da, tatăl a însămânțat, dar rugăciunea ei a dat putere seminței, rugăciunea ei a făcut mai de cinste începuturile nașterii lui Samuel. Că începuturile nașterii acesteia n-au fost ca la celelalte nașteri, numai somnul și traiul împreună al părinților, ci rugăciunile, lacrimile și credința. Profetul a avut o naștere mai de cinste decât ceilalți oameni, pentru că s-a născut pe temeiul credinței mamei lui. De aceea, la timp ai putea spune despre femeia aceasta: *"Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera"*[2].

Pe această femeie s-o râvnim, bărbaților; pe această femeie s-o imităm, femeilor! Căci ea ne este dascăl și bărbaților, și femeilor. Cele sterpe să nu-și piardă nădejdea! Mamele să-și crească copiii cum l-a crescut Ana pe al ei! Și cu toții să imităm înțelepciunea Anei de dinainte de naștere,

1. P.G. vol. 54, col. 643-652.
2. Ps. 125, 5.

credința ei din timpul nașterii, râvna ei după naștere! Poate fi oare cineva cu o judecată mai plină de înțelepciune decât femeia aceasta, care a îndurat, curajos și în liniște, o nenorocire atât de grea, care nu s-a lăsat până ce n-a pus capăt necazului, până ce n-a găsit răului acel sfârșit minunat și prea slăvit, care n-a luat în ajutor ajutorul omenesc? Știa că Stăpânul este iubitor de oameni! De aceea, s-a dus numai la El și a dobândit ce a voit. Căci potolirea tristeții ei avea nevoie de harul cel dumnezeiesc, nu de ajutorul omenesc. Tristețea nu-i era pricinuită de o pagubă bănească, pentru ca să poată fi potolită cu aurul adus de cineva; nu-i venea în urma unei boli trupești, ca să-i poată fi îndepărtată de doctori. Firea ei avea slăbiciuni și avea nevoie de ajutorul cel de Sus. De aceea, le-a lăsat pe toate cele de pe pământ și a alergat la Stăpânul firii; și nu s-a depărtat de El până ce nu L-a înduplecat să-i dea copil, să-i deschidă pântecele și s-o facă pe cea stearpă mamă. Fericită este dar și pentru aceasta: nu că a ajuns mamă, ci că, neputând fi mamă, a ajuns mamă. Ca să fie cineva mamă, este ceva firesc; dar ca să ajungă mamă când nu putea fi mamă, ei bine, aceasta este fapta deosebită a acestei femei. Fericită este dar și pentru că a născut, dar nu mai puțin fericită, pentru tot ce a făcut ea înainte de naștere. Știți negreșit cu toții, și femei, și bărbați, că pentru o femeie nu e o nenorocire mai mare ca lipsa copiilor; de s-ar scălda în bogății, durerea pricinuită de rana aceasta nu o poate îndepărta nicicând din suflet. Dacă durerea aceasta este atât de împovărătoare acum, când am fost chemați la o filosofie mai înaltă, când tindem spre cer, când pentru noi cele de pe pământ nu au nici o valoare, ci suntem pregătiți pentru o altă viață, iar lauda fecioriei este mare, gândește-te ce mare rău se socotea lipsa de copii în vremea aceea, când cei vechi nici idee nu aveau de cele viitoare și nici nădejde, când făceau totul în vederea celor de pe pământ, când era osândă și blestem ca o femeie să fie stearpă, fără de copii. Nu

se poate spune, nici nu se poate înfăţişa în cuvânt durerea pricinuită de această rană. Martore sunt femeile care n-au putut îndura această soartă grea, deşi în viaţa lor au arătat că ştiu să trăiască precum nişte filosofi; unele au aruncat vina pe bărbaţi, iar altele au socotit că viaţa nu e viaţă. Pe femeia aceasta, pe Ana, o chinuia nu numai tristeţea pricinuită de sterpiciunea ei, ci şi o altă durere, mânia pricinuită de ocările rivalei sale. Şi după cum atunci când o corabie este prinsă în mijlocul vânturilor, care se luptă unele cu altele, şi când valurile mării se năpustesc mulţime şi la pupă, şi la proră, corăbierul, stând la cârmă şi ocolind cu ştiinţa lui atacurile valurilor, scapă corabia de la înec, tot aşa şi femeia aceasta n-a lăsat să i se înece sufletul său, a îndurat curajos furtuna atunci când, ca nişte vânturi potrivnice, s-au întâlnit în sufletul ei mânia şi tristeţea, care i-au sfărâmat gândurile, când valuri multe s-au ridicat în sufletul ei, şi nu două sau trei zile sau douăzeci de zile, ci ani întregi – că *"multă vreme"* s-a întâmplat aceasta, ne spune Scriptura. Pentru că frica de Dumnezeu, stând ca un corăbier la cârma sufletului ei, a făcut-o să îndure cu îndrăzneală furtuna aceea. Şi n-a plecat de la cârma sufletului ei până ce n-a dus în portul cel ferit de vânturi şi furtuni, încărcată, corabia ei şi pântecele plin de comoara cea de mare preţ. Că nu purta nici aur, nici argint, ci profet şi preot. Şi îndoită era sfinţenia pântecelui ei, pentru că pruncul zămislit din ea îşi avea începutul zămislirii lui din rugăciune şi din har.

2. Şi nu numai sarcina ei era minunată şi preaslăvită, ci şi felul neguţătoriei a fost mai mult decât preaslăvit. Că n-a vândut sarcina ei la oameni, nici la negustori sau precupeţi, ci îndată ce l-a scos din corabie, l-a vândut lui Dumnezeu. Şi a câştigat de pe urma acestei neguţătorii atât cât era firesc să câştige cineva care făcuse negoţ cu Dumnezeu. Căci după ce Dumnezeu a primit copilul, i-a dat în loc un alt copil; dar, mai bine spus, nu unul, nici doi, nici trei sau numai patru, ci cu mult mai mulţi, pentru că *"cea stearpă a născut şapte"*[3]. Dobânda a depăşit capitalul. Aşa sunt neguţătoriile cu Dumnezeu. Nu se dă o mică parte din capital, ci capitalul înmulţit. Dumnezeu nu i-a dat Anei numai fete, ci i-a dat şi băieţi, şi fete, ca plăcerea să-i fie desăvârşită.

Spun aceasta nu numai ca să o lăudaţi pe Ana, ci ca să-i şi râvniţi credinţa şi blândeţea, de care în parte aţi auzit şi în cuvântarea de mai înainte. Deci, ca să vă dau şi ceea ce a mai rămas, îngăduiţi-mi să vă amintesc cuvintele spuse de Ana preotului şi feciorului preotului după ce şi-a făcut rugăciunea. Din ele veţi vedea cugetul bun şi paşnic al femeii.

"Şi a fost când şi-a înmulţit ea rugăciunea înaintea Domnului, Eli preotul privea la gura ei"[4].

Scriitorul Cărţii Regilor ne dă aici mărturie despre două virtuţi ale Anei: stăruinţa ei în rugăciune şi trezvia minţii ei. Despre prima virtute ne vorbeşte când spune: *"a înmulţit"*; despre a doua, când adaugă: *"înaintea Domnului"*. Că toţi ne rugăm, dar nu ne rugăm toţi înaintea lui Dumnezeu! Cum poţi spune că te rogi înaintea lui Dumnezeu, când trupul îţi stă pe pământ, când gura vorbeşte în zadar, iar mintea cutreieră pretutindeni, pe acasă şi prin târg? Atunci te rogi înaintea lui Dumnezeu, când îţi aduni de peste tot sufletul, când nu mai ai nici o legătură cu pământul, ci te muţi în cer, scoţând din suflet orice gând omenesc. Aşa cum a făcut atunci femeia aceasta. Şi-a adunat toate gândurile sale, şi-a încordat sufletul şi-L chema pe Dumnezeu cu suflet îndurerat.

– Dar pentru ce spune Scriptura că *"şi-a înmulţit rugăciunea ei"*, când vedem că rugăciunea ei a fost scurtă?

– Ana n-a spus multe cuvinte, nici nu şi-a lungit rugăciunea, ci a spus aceste cuvinte: *Adonai Doamne, Eloai Savaot! Dacă vei căuta la smerenia roabei Tale şi Îţi vei aduce*

3. 1 Regi 2, 5.
4. 1 Regi 1, 12.

aminte de mine, să nu uiţi pe roaba Ta! Dă-i roabei Tale un copil de parte bărbătească şi-l voi da pe el înaintea Ta dar, până în ziua morţii lui. Şi vin şi băutură ameţitoare nu va bea şi briciul nu se va atinge de capul lui"[5].

– Sunt acestea multe cuvinte? Nu! Atunci ce-a vrut să spună prin cuvintele: *"şi-a înmulţit"*?

– Ana rostea mereu aceleaşi cuvinte; nu se depărta de rugăciune şi cheltuia multă vreme cu aceleaşi cuvinte. Aşa ne-a poruncit şi Hristos în Evanghelie să ne rugăm. Când a spus ucenicilor Săi să nu se roage ca păgânii şi să nu grăiască multe, ne-a învăţat măsura rugăciunii; ne-a arătat că nu mulţimea cuvintelor face ascultată rugăciunea noastră, ci trezvia minţii.

– Dar dacă trebuie să fie puţine cuvintele rugăciunii, atunci pentru ce a spus Hristos pilda aceea prin care ne învaţă să ne rugăm mereu, pilda aceea cu văduva care, prin rugăciunea ei deasă, a înduplecat pe judecătorul cel crud şi neomenos care nici de Dumnezeu nu se temea şi nici de oameni nu se ruşina?[6] Atunci pentru ce ne îndeamnă Pavel, zicând: *"Stăruind în rugăciune"*[7] şi, iarăşi: *"Rugaţi-vă neîncetat"*?[8] Deci, nu se împacă o poruncă cu cealaltă, porunca de a nu grăi multe cuvinte cu porunca de a te ruga neîncetat.

– Dar nu-i nici o contrazicere între ele, Doamne fereşte!, ci un desăvârşit acord. Şi Hristos, şi Pavel ne-au poruncit să facem rugăciuni scurte şi dese, cu scurte intervale de timp între ele. Că dacă lungeşti rugăciunea, adeseori cazi în trândăvie şi dai slobozenie diavolului să se apropie de tine, să-ţi pună piedici şi să-ţi ducă mintea departe de cele ce spui; dar dacă te rogi des şi puţin, împărţind tot timpul în dese intervale [de rugă], vei putea, cu uşurinţă, să fii cu mintea trează şi să-ţi faci rugăciunile cu multă luare-aminte.

5. 1 Regi 1, 11.
6. Cf. Luca 18, 3-5.
7. Rom. 12, 12.
8. 1 Tes. 5, 17.

Aşa s-a rugat şi Ana. Nu spunea multe cuvinte la rugăciune, dar se apropia des de Dumnezeu.

Iar când preotul i-a închis gura – căci asta înseamnă: *"privea la gura ei"*[9] –, Ana *"mişca buzele, dar glasul ei nu se auzea"*[10]. A fost silită să asculte de preot şi să înceteze rugăciunea. Glasul i-a fost înăbuşit, dar nu i-a fost înăbuşită îndrăznirea, căci inima ei striga şi mai tare înlăuntrul sufletului ei. Atunci mai cu seamă te rogi, când dinlăuntrul tău se suie strigătele! Atunci ţi-e sufletul îndurerat, când te rogi cu râvna minţii, nu cu tăria glasului.

3. Aşa se ruga şi Moise, căruia Dumnezeu îi zice, cu toate că nu rostea nici un cuvânt: *"Pentru ce strigi la Mine?"*[11]. Oamenii aud numai această voce; Dumnezeu, însă, înainte de această voce îi aude pe cei ce strigă înlăuntrul sufletului lor. Poţi deci să fii auzit de Dumnezeu chiar când nu strigi cu vocea. Poţi să te rogi cu mintea, cu multă luare-aminte, şi când mergi pe drum, şi când eşti la un loc cu prietenii; poţi să-L chemi pe Dumnezeu cu voce plină de forţă, dar cu vocea cea dinlăuntru, adică, şi când lucrezi, fără să faci cunoscut acest lucru celor din jurul tău.

Aşa a făcut atunci şi femeia aceasta. *"Şi glasul ei nu i se auzea"*[12], dar a auzit-o Dumnezeu. Aşa era strigătul ei cel dinlăuntru.

"Şi i-a zis ei feciorul lui Eli: Până când vei fi beată? Alungă vinul din tine şi pleacă de la faţa Domnului"[13]. Acum, mai cu seamă, poţi vedea înţelepciunea femeii. Acasă o ocăra rivala ei; a venit la biserică, şi aici o ocăra feciorul preotului, iar preotul o certa. A fugit de furtuna de acasă, a venit în port, şi a dat iarăşi de valuri; a venit să ia leacuri, şi nu numai că n-a luat, ci i s-a mărit rana cu alte

9. 1 Regi 1, 12.
10. 1 Regi 1, 13.
11. Ieş. 14, 15.
12. 1 Regi 1, 13.
13. 1 Regi 1, 14.

ocări, care i-au adâncit durerea. Ştiţi doar cum primesc ocările şi insultele sufletele cele îndurerate. După cum rănile cel dureroase nu suferă nici cea mai mică atingere de mână, că li se măreşte durerea, tot aşa şi un suflet tulburat este posomorât, se supără din orice şi îl pişcă până şi cuvintele întâmplătoare. Ana însă a răbdat una ca aceasta, cu toate că o ocăra un copil. Dacă o ocăra preotul, n-ar fi fost de mirare că s-a purtat cu atâta blândeţe; măreţia dregătoriei lui ar fi făcut-o să stea cuminte, chiar fără voia ei; dar aşa, ea nu s-a supărat nici la ocara copilului. De aceea a atras şi mai mult spre ea bunăvoinţa lui Dumnezeu. Tot aşa şi noi, vom atrage asupra noastră mai mult bunăvoinţa lui Dumnezeu dacă, atunci când suntem ocărâţi şi pătimim nenumărate rele, suferim cu răbdare pe cei ce ne ocărăsc.

– De unde cunoaştem asta?

– Din cele ce i s-au întâmplat lui David.

– Ce i s-a întâmplat?

– A fugit odată din ţară, că-i era în primejdie şi libertatea, şi viaţa; şi pentru că oştirea lui trecuse de partea acelui tânăr desfrânat, tiran şi ucigaş de tată, David rătăcea prin pustie. Şi David nu s-a supărat, nici nu l-a zis lui Dumnezeu cu necaz: "Ce înseamnă asta? A îngăduit copilului să se scoale împotriva tatălui? Chiar dacă ar fi putut, pe bună dreptate, să-l învinuiască de ceva, nici atunci n-ar fi trebuit să facă aceasta! Dar aşa, fără să-i fi făcut vreun rău, mare sau mic, s-a pornit împotriva mea, dorind să-şi mânjească mâna cu sângele tatălui său, şi Dumnezeu Se uită şi tace". David n-a grăit aşa. Şi ceea ce-i mai mare şi mai minunat e că, pe când rătăcea aşa, lipsit de toate, Şimei, om viclean şi ticălos, a tăbărât asupra lui, numindu-l ucigaş şi necredincios, şi umplându-l cu alte nenumărate ocări[14]. Şi David, cu toate acestea, nu s-a înfuriat. Iar dacă mi-ar spune cineva: "Dar ce lucru de mirare e că nu s-a răzbunat, când era

14. Cf. 2 Regi 16, 5-13.

slab şi nu avea nici o putere?", mai întâi i-aş răspunde aşa: Nu m-aş fi minunat atât de mult de David dacă ar fi îndurat ocara pe când avea cununa pe cap, pe când era împărat şi şedea pe tron, cât mă minunez de el şi îl laud că s-a purtat înţelept acum, pe când era nenorocit. Atunci măreţia dregătoriei şi josnicia ocărâtorului l-ar fi făcut să-l dispreţuiască. Şi alţi mulţi împăraţi au judecat de multe ori aşa, socotind o scuză tocmai marea ticăloşie a ocărâtorilor. Altfel ne ating ocările când ne merge bine, şi altfel ne ating atunci când ne merge rău; când suntem în necazuri, ocările ne zdruncină şi mai mult, ne pişcă şi mai puternic. În al doilea rând, pe lângă cele zise, mai pot spune şi aceasta, că David putea să se răzbune, dar nu s-a răzbunat. Şi ca să vezi că înţelepciunea lui David nu s-a datorat slăbiciunii lui, ci răbdării şi bunătăţii sale, ascultă. Un general i-a cerut atunci lui David să-i dea voie să se ducă să-i taie capul [lui Şimei]. David însă nu numai că nu i-a îngăduit, dar s-a şi supărat şi i-a zis: *"Ce este mie şi ţie, fiul Ţeruiei? Lăsaţi-l să blesteme,*[15] *...ca să vadă Domnul smerenia mea; şi-mi va răsplăti cu bine blestemul lui din ziua aceasta"*[16]. Şi aşa s-a întâmplat.

4. Vezi că dreptul David a ştiut că a îndura curajos ocările este prilej de mai mare slavă? Aceasta a fost pricina că şi altădată, când l-a prins pe Saul între două ziduri şi era în puterea lui să-l ucidă, l-a cruţat, cu toate că cei de faţă îi cereau să folosească sabia[17]. Nici uşurinţa cu care căzuse în mâna lui, nici îndemnul celorlalţi, nici relele pe care le suferise de la Saul, nici alte rele, mai grozave, la care se aştepta, nu l-au făcut pe David să scoată sabia. Şi doar nici ostaşii nu l-ar fi socotit ucigaş dacă îl omora pe Saul; căci era într-o peşteră şi nu era nimeni de faţă, ci numai el cu Saul. David n-a rostit ceea ce spunea desfrânatul: *"Întune-*

15. 2 Regi 16, 10.
16. 2 Regi 16, 12.
17. Cf. 1 Regi 24, 3-7.

ric e în jurul meu şi pereţi; pentru ce să mă tem?"[18], ci vedea ochiul cel neadormit şi ştia că *"ochii Domnului sunt de zeci de mii de ori mai luminoşi decât soarele"*[19]. Şi pentru că David pe toate le săvârşea şi le grăia ca şi cum Dumnezeu ar fi fost în faţa lui şi i-ar fi judecat faptele şi spusele, *"de aceea a zis: Să nu fie mie ca să pun mâna mea pe unsul Domnului"*[20]. "Nu mă uit la răutatea lui, spunea David, ci la dregătoria lui. Să nu-mi spună nimeni că Saul e un om crud şi mânjit cu sânge. Eu cinstesc hotărârea lui Dumnezeu, chiar dacă el e nevrednic. Nu e vina mea dacă acesta se arată nevrednic de cinstea ce o are!".

Să audă aceste cuvinte toţi cei care îi dispreţuiesc pe preoţi! Să afle cât respect dădea David împăratului. Şi doar preotul trebuie cinstit mai mult, trebuie respectat mai mult decât împăratul, pentru că preotul e chemat la o dregătorie şi mai mare. Să înveţe să nu judece pe preoţi, să nu le ceară socoteală, ci să se supună lor şi să li se plece. Tu nu cunoşti viaţa preotului, nu ştii de e leneş şi nepăsător. David ştia destul de bine toate faptele lui Saul, şi totuşi a cinstit, a respectat dregătoria dată lui de Dumnezeu. Dar chiar dacă ai cunoaşte bine viaţa preotului, n-ai nici un cuvânt de apărare, n-ai nici o iertare dacă-i dispreţuieşti pe preoţi, dacă nu asculţi de cele ce-ţi spun ei! Ascultă cum ne ia Hristos şi această scuză, când ne spune în Evanghelii: *"Pe scaunul lui Moise au şezut cărturarii şi fariseii; deci, toate câte vă vor zice, să faceţi, dar după faptele lor să nu faceţi"*[21]. Vezi că Hristos n-a dispreţuit sfaturile lor, nici n-a lepădat învăţătura lor, cu toate că viaţa lor era atât de păcătoasă, încât merita să fie hulită de ucenici? Nu spun aceasta pentru că aş vrea să-i vorbesc de rău pe preoţi

18. Is. Sir. 23, 25.
19. Is. Sir. 23, 27.
20. 1 Regi 24, 7.
21. Matei 23, 2-3.

– Doamne fereşte! –, că voi înşivă sunteţi martorii purtării şi evlaviei lor, ci ca să dăm preoţilor cât mai multă cinste şi respect. Lucrul acesta nu le foloseşte atât lor, cât nouă: *"Cel care primeşte profet în nume de profet, plată de profet va lua"*[22]. Dacă Hristos nu ne-a îngăduit să judecăm viaţa celorlalţi oameni[23], cu atât mai puţin viaţa preoţilor.

Şi după cum spuneam – că trebuie să ne întoarcem iarăşi la Ana –, îndurarea cu curaj a ocărilor ne este pricină de multe bunătăţi. Şi acest lucru îl vedem şi la Iov. Că şi de Iov nu mă minunez atât înainte de a-l sfătui femeia lui, cât mă minunez de el după ce i-a primit sfatul acela pierzător. De multe ori, pe oamenii pe care faptele altora nu i-au făcut să cadă, i-a dus la pieire un cuvânt sau un sfat rău. Asta o ştie diavolul, şi de aceea, pe lângă ispita cu fapta, aduce şi ispita prin cuvânt. Lucru pe care l-a făcut şi cu David. Când l-a văzut pe David că îndură curajos ridicarea împotriva lui a copilului său, că îndură în linişte acea tiranie nelegiuită, diavolul căuta să-l doboare sufleteşte, căuta să-l facă să se mânie; de aceea l-a trimis pe Şimei ca să-i pişte sufletul cu amare cuvinte. Viclenia aceasta a întrebuinţat-o diavolul şi cu Iov. Când a văzut că Iov îşi bate joc de săgeţile lui şi că stă în faţa acelora ca un turn de oţel, a înarmat pe femeia lui şi, ca să facă sfatul fără bănuială, a ascuns otrava în cuvintele ei, jelind nenorocirea.

– Şi ce i-a răspuns femeii sale bărbatul acela viteaz?

– *"Pentru ce ai grăit ca o femeie fără de minte? Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu le răbădm şi pe cele rele?"*[24]. Cu alte cuvinte, a vrut să spună aşa: "Dacă nu mi-ar fi Stăpân, şi nici n-ar fi atât de sus faţă de noi, ci numai un prieten de aceeaşi cinste cu noi, ce cuvânt de apărare am avea dacă i-am răsplăti cu rău binele pe care ni

22. Matei 10, 41.
23. Cf. Matei 7, 1-5.
24. Iov 2, 10.

l-a făcut?". Ai văzut ce suflet iubitor de Dumnezeu? Ai văzut că nu se laudă şi nici nu se mândreşte că a îndurat cu curaj acele răni mai presus de fire? Ai văzut că nu socoteşte o faptă de înţelepciune şi de măreţie sufletească răbdarea lui cea mare, ci o priveşte ca pe o datorie? Şi astfel n-a avut gânduri nepotrivite şi a închis gura femeii sale. Tot aşa a făcut diavolul şi cu Ana. Când a văzut că îndură cu tărie lipsa copiilor şi că îngenunchează în faţa lui Dumnezeu, diavolul l-a pus pe feciorul preotului să o facă să se înfurie. Ana însă n-a făcut asta; căci ea, deprinsă de acasă să sufere ocările rivalei sale, înfrunta fără teamă astfel de atacuri. De aceea şi în biserică a arătat mare blândeţe şi a răbdat, cu foarte mare bărbăţie şi cu mărime de suflet, batjocura că e beată şi ameţită de vin. Dar mai bine să auzim chiar cuvintele Anei. Când feciorul lui Eli i-a zis: *"Alungă vinul de la tine şi pleacă de la faţa Domnului"*, Ana i-a răspuns şi i-a zis: *"Nu, domnul meu!"*[25]. L-a numit *"domn"* pe cel ce a ocărât-o. N-a rostit ce spun mulţi oameni: "Aşa să-mi zică mie preotul? Să mă batjocorească pe mine, că sunt beată şi ameţită de vin, omul care trebuie să-i înveţe pe alţii?". Nu, ci a căutat numai să înlăture bănuiala, cu toate că nu era întemeiată.

5. Noi, însă, de multe ori când suntem ocărâţi, în loc să ne apărăm şi să ne dezvinovăţim, aprindem focul şi sărim ca nişte fiare asupra celor ce ne-au ocărât; îi apucăm de gât, îi târâm, le cerem socoteală de cele spuse; dar, prin cele ce facem, le întărim şi mai mult bănuiala. Vrei să-i arăţi celui ce te ocărăşte că nu eşti beat? Arată-i-o cu blândeţe şi cu linişte, nu cu ocări şi cu sudălmi. Dacă îl loveşti pe cel ce te-a ocărât, atunci îţi vor spune că eşti beat; dar dacă rabzi cu bărbăţie ocara, ai îndepărtat cu fapta bănuiala rea. Aşa a făcut atunci şi Ana. Când a spus: *"Nu, domnul meu!"*, a arătat cu fapta că bănuiala era mincinoasă.

25. 1 Regi 1, 15.

– Dar de unde a putut s-o bănuiască preotul că e beată, când n-a văzut-o râzând, n-a văzut-o jucând, n-a văzut-o învârtindu-se şi căzând, n-a auzit-o rostind cuvinte de ruşine şi de ocară? De unde i-a venit această bănuială?

– Nu fără socoteală, nici la întâmplare, ci pornind de la perioada zilei, că era la amiază când se ruga ea.

– De unde o ştim?

– Chiar din cele spuse mai sus: *"Şi s-a sculat Ana, după ce au mâncat şi au băut ei în Şilo, şi a stat înaintea Domnului"*[26]. Vezi? Timpul pe care alţii îl fac timp de odihnă, Ana l-a făcut timp de rugăciune; după ce a mâncat, a alergat la rugăciune, a slobozit izvoare de lacrimi şi avea mintea trează şi limpede. Şi, după ce a mâncat, s-a rugat cu atâta stăruinţă, încât a luat un dar mai presus de fire, a pus capăt nerodirii pântecelui ei, a îndreptat firea cea slăbănogită.

Acestea deci le-am câştigat de la Ana: să ştim să ne rugăm, după ce am mâncat. Când ştii că trebuie să te rogi după ce mănânci, n-ai să te îmbeţi niciodată la masă, n-ai să mănânci prea încărcându-ţi stomacul, ci, având ca un frâu rugăciunea de după masă, te apropii de bucate cu măsura cuvenită, şi-ţi vei umple şi sufletul, şi trupul de multă binecuvântare. O masă care începe cu rugăciune şi se termină cu rugăciune nu va duce niciodată lipsă de bucate, ci, mai bogată decât un izvor, ne va pune înainte toate bunătăţile. Să nu dispreţuim un câştig atât de mare. N-ar fi oare o nesocotinţă ca slugile noastre să ne mulţumească pentru partea de bucate ce o primesc de la noi şi să plece mulţumindu-ne, iar noi să nu-I dăm lui Dumnezeu nici atâta cinste, după ce am primit atâtea bunătăţi, şi, mai ales, când avem de primit atâta întărire? Că acolo unde-s rugăciune şi mulţumire, acolo vine harul Sfântului Duh şi de acolo fug demonii şi se depărtează şi pleacă toată puterea cea potrivnică. Cel care vrea să se ducă să se roage nu îndrăzneşte

26. 1 Regi 1, 9.

să rostească ceva necuviincios nici pe la mijlocul mesei; iar dacă rostește, se căiește îndată. De aceea, se cuvine să-I mulțumim lui Dumnezeu și când ne așezăm la masă, și când ne sculăm de la masă. Dacă ne vom face acest obicei, după cum am spus mai înainte, nu vom ajunge să ne îmbătăm. Dar chiar dacă vreodată ne-am scula de la masă amețiți sau beți, nici atunci să nu stricăm acest obicei; chiar dacă am avea capul greu, chiar dacă ne-am învârti și am cădea, și atunci să ne rugăm și să nu lăsăm obiceiul. Dacă te rogi întâia zi așa, cu capul amețit, a doua zi n-ai să mai faci necuviința pe care ai făcut-o în ziua cea dintâi.

Deci, când ne așezăm la masă să ne aducem aminte de Ana, de lacrimile ei și de beția ei cea bună. S-a îmbătat și ea, dar nu cu vin, ci cu evlavie multă. Dacă după masă era atât de evlavioasă, apoi cât de evlavioasă trebuie să fi fost dimineața! Dacă după ce a mâncat și a băut se ruga cu atâta stăruință, apoi cum trebuie să-i fi fost rugăciunea când nu mâncase încă!

6. Dar să ne întoarcem iarăși la cuvintele ei cele pline de înțelepciune și de multă bunătate.

După ce a spus: *"Nu, domnul meu!"*, a adăugat: *"Femeie cu viață amărâtă sunt eu; vin și băutură amețitoare n-am băut"*[27]. Uită-te că nici acum nu vorbește de ocările rivalei sale, nu-i vădește răutatea, nici nu-și tânguie nenorocirea, ci numai atât dezvăluie din tristețea ei, cât să se apere înaintea preotului: *"Femeie cu viață amărâtă sunt eu; vin și băutură amețitoare n-am băut, dar îmi revărs sufletul meu înaintea Domnului"*. N-a spus: "Mă rog lui Dumnezeu, cer de la Dumnezeu", ci: *"Îmi revărs sufletul meu înaintea Domnului"*, adică: "M-am mutat cu tot sufletul meu la Dumnezeu, mi-am golit înaintea Lui mintea mea, mi-am făcut rugăciunea din tot sufletul și din toată puterea mea, I-am spus lui Dumnezeu nenorocirea mea, I-am arătat rana. El poate să-mi dea leacul. *"Nu da roabei tale în față; nu o socoti femeie netrebnică"*[28]. Iarăși se numește roabă și se străduiește mult, ca să nu-și facă preotul o părere rea despre ea. Ana nu și-a zis în sine: "Ce-mi pasă mie de această hulă? M-a învinuit în zadar și fără pricină; m-a bănuit fără temei. Mă știu cu cugetul curat, chiar dacă toți m-ar vorbi de rău!". Nu! A împlinit acea lege apostolică ce poruncește să purtăm grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor[29]. Și caută, în tot chipul, să îndepărteze bănuiala, spunând: *"Nu da roabei tale în față; nu o socoti femeie netrebnică"*.

– Ce înseamnă: *"în față?"*.

– Înseamnă: "Să nu o socotești nerușinată și obraznică. Această îndrăznire se datorează tristeții, nu beției; durerii, nu ametelii de vin".

– Ce a zis preotul?

– Uită-te și la înțelepciunea lui. N-a întrebat-o care-i este nenorocirea, n-a vrut să iscodească pricina!

– Dar ce e spus?

– *"Mergi în pace! Să-ți dea ție Domnul Dumnezeul lui Israel toată cererea pe care ai cerut-o de la El!"*[30].

Femeia l-a făcut pe preot, din acuzator, apărător. Atât de bun lucru este blândețea! Și a plecat Ana încărcată de merinde în loc de ocări; a făcut din omul care o certa apărător și solitor. Dar nu s-a depărtat până nu i-a zis preotului: *"Să găsească roaba ta har în ochii tăi!"*[31], adică: "Facă Dumnezeu ca sfârșitul celor petrecute azi, împlinirea lucrurilor, să-ți arate că nu împinsă de beție, ci de mare durere, am făcut rugăciunea și cererea.

"Și a plecat și n-a mai fost tristă"[32]. Ai văzut credința femeii? Înainte de a primi ceea ce ceruse, era încredințată

27. 1 Regi 1, 15.

28. 1 Regi 1, 16.
29. Cf. Rom. 12, 17.
30. 1 Regi 1, 17.
31. 1 Regi 1, 18.
32. 1 Regi 1, 18.

că primise. Pricina? Se rugase cu multă tărie, cu râvnă neîndoită. De aceea, a plecat ca şi cum ar fi primit totul. De altfel şi Dumnezeu, Care avea să-i dea darul, i-a îndepărtat tristeţea.

Pe această femeie s-o imităm şi noi. Să fugim la Dumnezeu în toate necazurile noastre. De nu avem copii, să-i cerem de la El. De-i primim, să-i creştem cu multă grijă; să-i ferim pe tineri de orice păcat, dar mai ales de desfrânare. Grea este lupta aceasta şi nici o altă patimă nu supără atât vârsta aceasta. Să-i întărim dar pe tineri cu sfaturi, îndemnuri, ameninţări şi frică. Dacă ei biruie patima aceasta, atunci nici de celelalte patimi nu pot fi prinşi uşor. Vor dispreţui banii, se vor feri de beţie şi vor fugi cu toată râvna de tovărăşii rele; vor fi iubiţi de părinţi şi cinstiţi de oameni. Cine nu-l va cinsti pe un tânăr curat la suflet şi la trup? Cine nu-l va îndrăgi, cine nu va dori să aibă lângă el pe un tânăr care-şi înfrânează poftele ruşinoase? Care om, chiar dintre cei foarte bogaţi, nu va dori să-şi dea, cu multă bucurie, fata după un astfel de tânăr, fie el chiar sărac de tot? După cum nimeni nu-i atât de ticălos şi de rău încât să vrea să ia de ginere pe un tânăr desfrânat, fie el putred de bogat, tot aşa nimeni nu-i atât de nebun încât să nu-l vrea de ginere pe un tânăr cuminte şi cinstit.

Deci, ca să ne fie copiii noştri cinstiţi de oameni şi iubiţi de Dumnezeu, să le împodobim sufletele şi să-i căsătorim curaţi la suflet şi la trup. Aşa le vor curge ca din nişte izvoare şi bunătăţile cele pământeşti, vor avea milostiv şi pe Dumnezeu, şi se vor bucura şi de slava de aici, şi de cea viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la Ana[1] (III)

Despre educaţia lui Samuel; că este folositoare naşterea târzie şi că este primejdios şi greşit să nu porţi grijă de copii

1. Dacă n-aş părea unora împovărător şi greoi, aş vrea să vă vorbesc iarăşi despre acelaşi subiect de care v-am vorbit mai înainte; aş vrea să vă duc iarăşi la Ana, ca să poposesc prin cuvânt în livada faptelor ei bune; livadă în care nu găseşti trandafiri, nici flori care se veştejesc, ci rugăciune, credinţă şi mare bunătate. Acestea sunt cu mult mai mirositoare decât florile de primăvară, pentru că nu sunt udate de izvoare de apă, ci de ploi de lacrimi. Izvoarele de apă nu fac grădinile atât de înfloritoare, cât de înfloritoare fac floarea rugăciunii izvoarele de lacrimi, care o pregătesc să se înalţe la foarte mare înălţime. Aşa s-a întâmplat şi cu această femeie. Când şi-a deschis gura şi a înălţat la cer rugăciunea, a şi primit rod copt, pe sfântul Samuel.

Să nu vă supăraţi dacă vă vorbesc din nou despre Ana. N-am să repet ce am spus mai înainte, ci [voi vorbi despre] alte lucruri, proaspete şi noi. La mese, dintr-o singură bucată de carne se fac multe feluri de bucate; îl vedem apoi pe giuvaergiu că dintr-o bucăţică de aur face şi inele, şi coliere, şi alte multe podoabe de aur. E aceeaşi materie, dar arta de prelucrare a materiei este felurită, aşa că nu este stânjenitor ca din aceeaşi materie să facă fel de fel de obiecte. Dacă aşa stau lucrurile cu cele materiale, apoi cu mult mai mult când e vorba de harul Duhului. Că masa aceasta duhovnicească este felurită, bogată şi cu fel de fel de bucate, o spune Pavel. Ascultă! *"Unuia i se dă prin Duhul*

1. P.G. vol. 54, col. 652-660.

cuvântul înţelepciunii, altuia cuvântul cunoştinţei; unuia credinţa, altuia darurile tămăduirilor, ajutorările, cârmuirile, felurimea limbilor. Pe toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind în deosebi fiecăruia precum voieşte"[2]. Vezi câtă varietate? Multe sunt râurile, dar Izvorul este unul, spune Pavel. Felurite sunt bucatele, dar unul bucătarul. Deci, dacă harul Domnului este atât de bogat, să nu ne pierdem nădejdea. Am văzut-o pe Ana stearpă, dar am văzut-o mamă; am văzut-o înlăcrimată, dar am văzut-o veselă. Ne-am întristat împreună cu ea atunci, să ne bucurăm împreună cu ea astăzi. Aşa ne-a poruncit şi Pavel: *"Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură şi plângeţi cu cei ce plâng"*[3]. Iar aceasta nu trebuie s-o facem numai cu oamenii din vremea noastră, ci şi cu cei ce au fost mai demult. Să nu-mi spună nimeni:

– Dar ce câştig eu de pe urma Anei şi de pe urma istoriei vieţii ei?

– Femeile care nu nasc copii vor putea afla cum pot ajunge mame. Mamele, la rândul lor, vor şti care este cel mai minunat chip de creştere a copiilor. Dar nu numai femeile, ci şi bărbaţii vor culege multă roadă din istoria aceasta; vor fi învăţaţi să se poarte cu blândeţe cu soţiile lor, chiar dacă nu le nasc copii, aşa cum s-a purtat Elcana cu Ana. Nu numai atât! Mai este şi un alt câştig, mai mare ca acesta. Toţi părinţii – şi taţii, şi mamele – vor învăţa că trebuie să-i crească întru Domnul pe copiii ce li s-au născut.

Să nu socotim nefolositoare istoria Anei pentru că nu câştigăm de pe urma ei avere sau argint; ci tocmai pentru aceea e cu câştig şi cu folos, căci câştigăm nu aur şi argint, ci o bogăţie cu mult mai mare decât aceasta – evlavie sufletească. Istoria Anei ne arată comorile cereşti şi ne învaţă să scăpăm de orice primejdie. Uşor lucru este şi oamenilor

2. 1 Cor. 12, 8-11, 28.
3. Rom. 12, 15.

să dea bani; dar să îndrepte firea, să pună capăt unei tristeţi ca aceea, să şteargă durerea şi să ridice un suflet ce stă să cadă, omul n-o poate face, ci numai Dumnezeu, Stăpânul firii. Dacă tu, femeie, bolnavă de o boală grea, dacă tu, care ai colindat tot oraşul, care ai cheltuit bani mulţi, care ai fost la mulţi doctori, şi nu te-ai folosit, dacă tu întâlneşti o femeie care a avut aceeaşi boală ca şi tine şi s-a vindecat, oare nu o rogi şi nu cauţi să o îndupleci să-ţi spună cine a vindecat-o? Ei bine, acum o ai înaintea ta pe Ana; şi Ana îţi povesteşte despre boala ei, îţi spune leacul şi Doctorul şi fără s-o rogi, fără să-i cazi la picioare! Oare n-ai să te apropii de ea ca să iei doctoria?; oare n-ai să asculţi istoria ei cu toată luarea-aminte? Când vei mai putea dobândi, oare, un atât de mare bine? Alţii au trecut adesea oceane întinse, au plecat în străinătăţi; au cheltuit bani, au îndurat oboseli ca să se arate la un doctor vestit din străinătate; şi au făcut toate acestea, deşi nu aveau deplină încredere că se vor vindeca negreşit de boală. Tu, femeie, n-ai de făcut o lungă călătorie pe mare, nici nu trebuie să te duci în ţări străine, nici să înduri o oboseală ca aceea! Dar pentru ce vorbesc eu de srăinătate? Nu eşti silită să treci nici chiar pragul casei, ci chiar în casa ta Îl poţi întâlni pe Doctor şi poţi vorbi cu El, fără mijlocitor, despre tot ce vrei – că *"Eu sunt Dumnezeu de aproape,* zice Domnul, *nu Dumnezeu de departe"*[4]. Pentru ce dar amâni, pentru ce întârzii? Ce cuvânt de apărare vei avea, de ce iertare te vei bucura de te trândăveşti, de-ţi pierzi mântuirea, când poţi scăpa atât de uşor de necazurile care sunt asupră-ţi? Doctorul acesta nu vindecă numai lipsa de copii; poate vindeca orice boală trupească şi sufletească. Numai să vrei. Şi lucru de mirare nu-i numai acesta, că te vindecă fără să te osteneşti, fără să faci călătorii şi cheltuieli şi fără mijlocitori, ci te vindecă fără să simţi dureri. Nu întrebuinţează cuţitul şi focul, aşa cum

4. Ier. 23, 23.

fac doctorii, ci e de ajuns să facă numai un semn, că alungă şi izgoneşte toată tristeţea, toată durerea, toată patima.

2. Să nu ne trândăvim, dar, nici să amânăm, chiar de-am fi săraci, căzuţi în neagră sărăcie. Nu e nevoie să dăm bani! Aşa că nu putem pune sărăcia înainte. Doctorul acesta nu ne cere ca plată bani, ci lacrimi, rugăciuni, credinţă. De la ei, vino la El! Vei primi negreşit ceea ce ceri şi vei pleca plin de bucurie. Şi aceasta o poţi vedea în multe locuri din Scriptură, dar mai cu seamă în viaţa acestei femei. N-a dat aur şi argint, ci rugăciune, credinţă şi lacrimi; a luat ce a cerut şi a plecat.

Să nu socotim dar fără de câştig istoria Anei – că *"acestea s-au scris,* spune Pavel, *spre povăţuirea noastră, la care au ajuns sfârşiturile veacurilor"*[5] –, ci să ne apropiem de ea, ca să aflăm cum i s-a vindecat boala, să vedem ce a făcut după ce s-a vindecat şi cum s-a folosit de darul dat ei de Dumnezeu.

"Şi a şezut şi l-a alăptat pe Samuel"[6].

Uită-te că-l privea pe pruncul acela nu numai ca pe un copil, ci ca pe un copil afierosit Domnului. De aceea, îndoită îi era şi dragostea: una îi venea de la fire, alta de la har. După părerea mea, mama îl privea chiar cu respect pe copilul ei. Şi pe bună dreptate. Deci, cei care vor să afierosească lui Dumnezeu nişte vase şi potire de aur, când le primesc în casele lor, şi chiar înainte de ziua când le pun în casă, nu le mai privesc ca pe nişte vase obişnuite, ci le socotesc ca afierosite lui Dumnezeu şi nu îndrăznesc să se atingă de ele ca de celelalte; cu mult mai mult Ana, care se uita la copil cu nişte gânduri ca acestea, chiar înainte de a-l duce la templu îl iubea mai mult decât ca pe un copil, îl îngrijea ca pe unul ce era afierosit Domnului şi se socotea sfinţită prin el. Casa ei ajunsese biserică, pentru că avea în

5. 1 Cor. 10, 11.
6. 1 Regi 1, 23.

ea profet şi preot. Şi poţi vedea evlavia femeii nu numai din făgăduinţa pe care a făcut-o, ci şi de acolo că n-a îndrăznit să păşească în templu înainte de înţărcarea copilului. *"A zis bărbatului ei: "Nu mă voi sui la templu până ce nu se va sui şi copilul cu mine; când îl voi înţărca, va fi arătat feţei Domnului şi va sta acolo până în veac"*[7]. Ai văzut? Socotea că nu e bine să lase copilul acasă şi să se ducă singură la biserică; nu voia să fie văzută fără dar, după ce a primit darul. Se temea să se ducă cu pruncul la biserică şi să se întoarcă acasă tot cu el. De aceea a stat acasă atâta vreme, pentru că voia să se arate în biserică împreună cu darul ei. Când l-a dus la biserică, l-a lăsat acolo. Şi copilul n-a plâns când a fost luat de la sân, şi, ştiţi, copiii plâng când sunt înţărcaţi. Deci, nici copilul n-a plâns când a fost luat de la mamă, nici Ana n-a suferit din pricina despărţirii de copil. Cu ajutorul harului, Ana a biruit dragostea de mamă. I se părea că trăieşte alături de fiul ei. Şi după cum viţa de vie, care-şi are rădăcina într-un singur loc, îşi întinde până departe mlădiţele şi strugurele este unit cu rădăcina, deşi atârnă la o atât de mare depărtare, tot aşa a fost şi cu femeia aceasta. Era în oraş, dar mlădiţa ei se întindea până în templu şi acolo atârna copt strugurele. Depărtarea nu era o piedică, pentru că dragostea de Dumnezeu o unea pe mamă de copil. Chiar dacă vârsta îi era fragedă, dar virtutea îi era desăvârşită, căci ajunsese dascăl de mare evlavie tuturor celor ce se duceau la biserică. Aceştia întrebau ce-i cu copilul; şi când aflau de felul naşterii lui, dobândeau îndestulătoare mângâieri şi nădejde în Dumnezeu. Nimeni dintre cei care vedeau copilul nu pleca de la biserică în tăcere, ci toţi slăveau pe Dumnezeu, Care, mai presus de nădejdi, a dat copilul acesta.

Aceasta a fost pricina că Dumnezeu amâna naşterea copilului; voia să sporească bucuria mamei, voia să o facă

7. 1 Regi 1, 22.

mai strălucită pe femeie. Cei care-i cunoşteau nenorocirea au fost martori ai harului lui Dumnezeu. Şi astfel, rămânând multă vreme fără de copii, Ana a ajuns cunoscută tuturor; atunci toţi au fericit-o şi au admirat-o, iar prin ea, l-au adus mulţumire lui Dumnezeu.

Spun acestea ca să nu ne necăjim, să nu ne revoltăm când vedem că femei cu viaţă sfântă sunt fără de copii sau sunt în vreun necaz; să nu spunem în noi înşine: "Pentru ce oare trece Dumnezeu cu vederea pe o femeie atât de virtuoasă? Pentru ce nu-i dă copii?". Ei bine, aceasta nu înseamnă că Dumnezeu o trece cu vederea. Dumnezeu ştie mai bine decât noi înşine folosul nostru.

S-a suit deci Ana la biserică. A dus mielul în turmă, viţelul în cireadă; a pus în livadă trandafirul cel fără de spini, trandafir care nu se veştejeşte niciodată, ci e veşnic în floare; trandafir care se poate înălţa la cer, al cărui parfum îl simt până azi toţi locuitorii lumii. A trecut un număr atât de mare de ani, şi parfumul virtuţii lui e tot puternic; nu s-a slăbit din pricina mulţimii vremii. Aşa sunt cele duhovniceşti.

3. S-a suit dar Ana în biserică pentru a răsădi acest bun răsad. Şi după cum plugarii cei pricepuţi aruncă mai întâi în pământ seminţele de chiparoşi sau de alţi pomi, şi apoi, când văd că sămânţa a ajuns puiandru, nu lasă puiandrul în pământul acela, ci îl scot de acolo şi îl răsădesc în alt loc, pentru ca sânurile pământului în care a fost pus să-i poată hrăni bine rădăcina, tot aşa a făcut şi Ana. A scos din casă copilul, semănat mai presus de nădejde în pântecele ei, şi l-a răsădit în templu, unde se găsesc izvoare şi fântâni duhovniceşti, care nu seacă niciodată. Şi puteai vedea împlinindu-se cu el profeţia aceea pe care o cânta David, grăind aşa: *"Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor şi în calea păcătoşilor nu a stat şi pe scaunul ciumaţilor n-a şezut; ci în legea Domnului e voia lui şi la legea Lui va cugeta ziua şi noaptea. Şi va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa"*[8]. Copilul n-a scăpat de păcat după ce a încercat păcatul, ci, chiar din scutece, a ales virtutea; nu s-a dus în adunarea celor nelegiuiţi, nici n-a luat parte la adunări pline de necredinţă, ci din pruncie a trecut de la sânul mamei la alt sân, la sânul cel duhovnicesc. Şi după cum un pom udat necontenit la rădăcină creşte înalt, tot aşa şi copilul acesta a ajuns pe culmile virtuţii, căci a fost adăpat necontenit cu ascultarea cuvintelor dumnezeieşti.

Dar să vedem cum l-a răsădit. Să o urmărim pe Ana, să intrăm cu ea în biserică.

"S-a suit în Şilo cu el şi cu un viţel de trei ani"[9]. A fost o îndoită jertfă. Viţel s-a adus jertfă; unul necuvântător şi altul cuvântător. Pe unul l-a jertfit preotul, pe celălalt l-a afierosit femeia. Dar, mai bine zis, jertfa femeii a fost mai bună decât jertfa pe care a adus-o preotul. Căci jertfa ei a fost jertfă a măruntaielor sale; a imitat jertfa patriarhului Avraam[10], s-a luat la întrecere cu el. Avraam l-a luat cu el pe munte pe fiul său, dar s-a coborât cu el; Ana l-a lăsat pe fiul ei să stea pururea în biserică. Dar, mai bine spus, şi Avraam l-a jertfit desăvârşit. Nu te uita la aceea că nu l-a junghiat, ci la aceea că, prin voinţă, l-a adus jertfă desăvârşită. Ai văzut că femeia se ia la întrecere cu un bărbat? Ai văzut că firea n-a împiedicat-o să facă ceea ce făcuse patriarhul?

Dar să vedem cum l-a afierosit.

"Apropiindu-se de preot, i-a zis: În mine, domnul meu..."[11].

– Ce înseamnă: *"În mine"?*

– Înseamnă: "Uită-te cu luare-aminte la cele ce voi spune!". Pentru că trecuse multă vreme, Ana voia să-i aducă aminte de cele ce-i spusese mai înainte; de aceea îi spune: *"În mine, domnul meu, viu este sufletul meu. Eu sunt femeia*

8. Ps. 1, 1-3.
9. 1 Regi 1, 24.
10. Cf. Fac. 22, 1-18.
11. 1 Regi 1, 26.

care a stat înaintea ta când se ruga Domnului pentru copilul acesta. M-am rugat Domnului şi mi-a plinit Domnul cererea pe care I-am cerut-o. Şi eu îl aduc Domnului pentru toate zilele pe care le va trăi, ca să slujească Domnului"[12].

Ana n-a spus: "Eu sunt femeia pe care ai ocărât-o, pe care ai acoperit-o cu sudălmi, pe care ai batjocorit-o că e beată şi ameţită de vin. De aceea, îţi arată Dumnezeu că n-am fost beată. Fără temei m-ai învinuit". Ana n-a spus cuvintele acestea grele, ci-i vorbeşte cu multă blândeţe. Deşi sfârşitul lucrurilor îi este martor că nu fusese beată, deşi putea să-l ocărască acum pe preot că, în zadar şi fără rost, a ţinut-o de rău atunci, totuşi n-a făcut-o, ci-i spune preotului numai de binefacerea pe care i-a făcut-o Dumnezeu.

Uită-te la sufletul mare al roabei! Când suferea, n-a dezvăluit nimănui suferinţa ei, nici n-a spus preotului: "Am o rivală; aceea are o ceată de copii şi mă ocărăşte şi mă acoperă de sudălmi pentru că n-am copii. Şi doar duc viaţă sfântă; dar n-am putut până azi să fiu mamă; Dumnezeu mi-a închis pântecele; m-a văzut tristă şi nu m-a miluit". Ana n-a grăit aşa, ci a ascuns suferinţa ei. A arătat numai că e tristă, spunând: *"Femeie cu viaţă amărâtă sunt eu"*[13]. Şi n-ar fi spus nici atât dacă preotul n-ar fi silit-o, bănuind-o că e beată. Dar când rana i s-a vindecat, când Dumnezeu i-a împlinit cererea, atunci Ana îi spune preotului despre binefacerea primită. Voia să-l facă părtaş la mulţumirea ce I-o aducea lui Dumnezeu, după cum atunci îl făcuse părtaş la rugăciunea ei. Şi-i spune: *"Pentru copilul acesta mă rugam; şi mi-a plinit Domnul cererea mea, pe care am cerut-o de la El. Şi acum îl aduc Domnului"*. Uită-te cum se smereşte! "Să nu socoteşti că fac un lucru mare şi minunat, îi spune ea, că afierosesc Domnului copilul! Nu fac nici o faptă mare, ci îmi plătesc o datorie. Am primit în păstrare copilul acesta; acum îl dau înapoi Celui ce mi l-a dat". Cu aceste cu-

12. 1 Regi 1, 26-28.
13. 1 Regi 1, 15.

vinte spuse, se afierosește şi ea împreună cu copilul; şi, prin dragostea de mamă, se leagă, ca şi cu un lanţ, de templu.

4. Dacă acolo unde e comoara omului, acolo e şi inima lui[14], apoi, cu mult mai mult, acolo unde era copilul femeii, acolo era şi inima mamei. Şi pântecele ei s-a umplut iarăşi de binecuvântare.

După ce Ana a spus aceste cuvinte, după ce s-a rugat, ascultă ce-i spune lui Elcana preotul: *"Să-ţi dea Domnul în schimb altă sămânţă de la femeia aceasta pentru darul pe care l-ai făcut Domnului"*[15]. La început nu spusese: "Să-ţi dea în schimb".

– Dar cum?

– *"Să-ţi plinească ţie toată cererea ta"*[16]. Dar când Dumnezeu a ajuns datornic, preotul îi spune: *"Să-ţi dea în schimb"*, dându-i bune nădejdi de viitor. Dacă Dumnezeu i-a dat bune nădejdi când nu era dator, apoi cu mult mai mult îi va da după ce a rămas dator. Cel dintâi copil a avut ca început rugăciunea; ceilalţi de mai târziu au ca început binecuvântarea. Şi astfel, toată roada femeii s-a sfinţit. Cel dintâi copil a fost fapta femeii; al doilea, şi al ei, dar şi al binecuvântării preotului. Şi după cum un pământ gras şi roditor face recolte bogate după ce e semănat, tot aşa şi Ana, după ce a primit cu credinţă cuvintele preotului, ne-a adus şi alte spice bogate; a schimbat vechiul blestem, născând din rugăciune şi binecuvântare.

Şi tu dar, o, femeie, imit-o pe Ana! De nu ai copii, roagă-te cum s-a rugat ea! Roagă-l pe preot, ca să-ţi ajute cu rugăciunea lui. Dacă vei primi în credinţă cuvintele preotului, binecuvântarea lui îţi va aduce copii buni şi de nădejde. Dacă ai ajuns mamă, afierosește şi tu copilul tău. Ana l-a dus în templu; tu fă-ţi-l templu împărătesc. Că spune Pavel: *"Mădularele voastre sunt trup al lui Hristos şi tem-*

14. Cf. Matei 6, 21; Luca 12, 34.
15. 1 Regi 2, 20.
16. 1 Regi 1, 17.

plu al Duhului Sfânt, Care este în voi"[17]*;* şi iarăşi: *"Voi locui în voi şi voi umbla întru voi"*[18].

Nu-i oare o nesocotinţă să repari o casă veche care stă să se dărâme, să cheltuieşti bani, să aduni meşteri şi să faci totul ca să o pui în picioare, iar de casa lui Dumnezeu – căci casă a lui Dumnezeu trebuie să fie sufletul tânărului! – să nu te îngrijeşti nicidecum? Fereşte-te să nu auzi ceea ce au auzit iudeii altădată! Aceia, după ce s-au întors din robie, au văzut templul în ruină, dar nu l-au reparat, ci şi-au înfrumuseţat casele lor. Acest fapt a mâniat atâta pe Dumnezeu, că a trimis pe profet să-i ameninţe cu foametea şi cu lipsa celor de neapărată trebuinţă traiului. Le-a spus şi pricina acestei ameninţări: *"Voi locuiţi în case cu pereţii lucraţi în tăblii, iar casa Mea este pustie"*[19]. Dacă nepăsarea pentru templul acela a mâniat aşa de mult pe Dumnezeu, apoi cu mult mai mult Îl va mânia pe Stăpân nepăsarea pentru templul acesta, pentru sufletul copilului. Templul acesta e cu atât mai de preţ faţă de templul acela, pe cât sunt şi mai mari simbolurile sfinţeniei din el.

Nu lăsa dar să ajungă casa lui Dumnezeu peşteră de tâlhari, ca nu cumva să auzi şi altă mustrare pe care a făcut-o Hristos iudeilor, zicând: *"Casa Tatălui Meu este casă de rugăciune, iar voi aţi făcut-o peşteră de tâlhari"*[20].

– Dar cum ajunge peşteră de tâlhari?

– Dacă lăsăm să intre şi să se cuibărească în sufletele tinerilor pofte ruşinoase şi josnice. Astfel de gânduri sunt mai grozave decât tâlharii. Ele îi fac pe tineri să-şi piardă libertatea, îi robesc patimilor nesocotite; îi lovesc de pretutindeni şi le umplu sufletul de multe răni. De aceea trebuie să-i supraveghem în fiecare zi; să ne folosim de cuvânt ca de bici, ca să alungăm din sufletul lor toate patimile de

17. 1 Cor. 6, 19.
18. 2 Cor. 6, 16.
19. Ag. 1, 4.
20. Matei 21, 13; Luca 19, 46.

acest fel, ca să poată copiii noştri lua parte cu noi la vieţuirea cea de sus şi să săvârşească toată slujba de acolo. Nu vedeţi oare că locuitorii oraşelor caută să-i facă pe copiii lor adeseori, îndată după ce mamele îi iau de la sân, purtători de ramuri de măslin, arbitri la jocurile publice, instructori la întreceri de gimnastică, apoi conducători de dansuri? Să facem şi noi aşa! Din fragedă copilărie să-i facem să trăiască o vieţuire cerească; căci vieţuirea aceasta de pe pământ cere numai cheltuieli şi nu are câştig.

5. Spune-mi, ce câştig aduc aplauzele mulţimilor? Îndată cu lăsarea serii tot zgomotul acela şi toate aplauzele pier. După trecerea sărbătorii, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis frumos, le piere orice bucurie. Nici urmă nu mai poţi găsi de bucuria pricinuită de cunună, de veşmântul cel strălucitor şi de tot alaiul. Au fugit toate mai repede ca vântul.

Vieţuirea din cer e cu totul altfel. Ne aduce câştig mare şi sigur, fără nici o cheltuială. Pe locuitorul cerului nu-l aplaudă oameni beţi, ci poporul îngerilor. Dar pentru ce vorbesc eu de poporul îngerilor? Însuşi Stăpânul îngerilor îl laudă şi îl aplaudă. Iar cel lăudat de Dumnezeu nu se arată având cunună pe cap o zi, sau două, sau trei, ci o veşnicie! N-ai să vezi nicicând capul unuia ca acesta lipsit de slava aceea. Timpul acestei sărbători nu-i mărginit la anumite zile, ci se întinde spre nemurirea celor viitoare. Acestei liturghii nu-i poate fi nicicând sărăcia piedică; ci e cu putinţă ca şi săracul să slujească această liturghie; şi mai ales săracul, pentru că este slobod de toată strălucirea vieţii. Doar liturghia aceasta nu are nevoie de cheltuieli băneşti şi de averi, ci de suflet curat şi de gânduri cuminţi. Din această liturghie se ţese pentru suflet îmbrăcămintea acelei vieţuiri; din ea se împleteşte şi cununa. Dacă vieţuirea cuiva nu-i împodobită cu fapte de virtute, nu îi este de nici un folos mulţimea de aur; dar dacă are în ea bogăţia cea lăuntrică, nici sărăcia nu o vatămă.

Această liturghie să ne-o slujească nu numai băieţii, ci şi fetele. Căci nu-i ca în viaţa de aici, unde numai bărbaţii

au poruncă să slujească; teatrul acela primeşte şi femei, primeşte şi bătrâni şi tineri, şi sclavi şi liberi. Unde lucrează sufletul, nu au ce căuta trupul, vârsta, dregătoriile lumeşti, nimic altceva.

De aceea, vă rog pe voi, pe toţi, ca din fragedă copilărie să-i daţi pe fii şi fiicele voastre unor liturghii ca acestea. Să strângeţi o avuţie care se potriveşte unei asfel de vieţuiri; să nu le strângeţi aur sau argint, ci depuneţi în sufletele lor blândeţe, curăţenia sufletească şi trupească, cumpătenia şi orice altă virtute. De această cheltuială are nevoie liturghia aceea. Dacă ne vom aduna şi nouă, şi copiilor noştri această bogăţie, ne vom bucura şi în viaţa de aici de multă strălucire, iar în viaţa viitoare vom auzi acel fericit glas, prin care Hristos îi laudă pe toţi cei ce-L mărturisesc pe El. Iar mărturisirea aceasta nu se face numai cu credinţa, ci şi cu faptele. Dacă nu-i de faţă şi această mărturisire, ne primejduim să fim osândiţi împreună cu tăgăduitorii lui Hristos. Fiindcă nu este numai un chip de a-L tăgădui pe Hristos, ci sunt multe şi felurite. Ni le-a spus Pavel, grăind aşa: *"Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc"*[21]; şi iarăşi: *"Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi, şi mai ales de cei din casă, s-a lepădat de credinţă şi este mai rău decât un necredincios"*[22]; şi iarăşi: *"Fugiţi de lăcomie, care este slujire la idoli"*[23].

Aşadar, pentru că sunt atâtea feluri de tăgăduire a lui Hristos, e lămurit că sunt şi atâtea feluri de mărturisire, ba chiar cu mult mai multe. Să ne străduim dar să le mărturisim pe toate, ca şi noi să ne bucurăm de cinstea cea din ceruri, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

21. Tit 1, 16.
22. 1 Tim. 5, 8.
23. Col. 3, 5.

Omilie la Ana[1] (IV)

Către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la teatru; şederea în biserică nu e numai folositoare, ci şi mai plăcută decât şederea la teatru; la a doua spusă din rugăciunea Anei; trebuie să ne rugăm des şi în orice loc, fie că suntem în piaţă, pe drum sau în pat

1. Nu ştiu ce cuvinte să folosesc astăzi. Când văd că se împuţinează numărul credincioşilor la slujbe, când văd că profeţii sunt ocărâţi, apostolii dispreţuiţi şi părinţii defăimaţi, când văd că ocara trece de la robi la Stăpân, aş vrea să învinuiesc; dar nu-i văd de faţă pe cei care ar trebui să audă învinuirea; ci pe voi, care nu aveţi nevoie nici de sfat, nici de îndemn. Cu toate acestea, nu trebuie să tac. Voi căuta să-mi revărs prin cuvinte durerea ce mi-au pricinuit-o ei, ca să-i fac să roşească şi să se ruşineze, ridicând împotriva lor atâţia acuzatori, pe voi, pe toţi care mă ascultaţi. Dacă ar fi de faţă, m-ar auzi numai pe mine că îi mustru; dar aşa, fugind de mustrarea mea, vă vor auzi pe voi toţi că îi mustraţi. Aşa fac şi prietenii: când nu găsesc pe cei cărora vor să le ceară socoteală, caută să-i întâlnească pe prietenii acelora şi-i roagă să le transmită ceea ce voiau ei să le spună. Tot aşa a făcut şi Dumnezeu: i-a lăsat pe cei care I-au greşit şi vorbeşte cu Ieremia, care nu greşise cu nimic, zicându-i: *"Ai văzut ce mi-a făcut fata cea nebună a lui Iuda?"*[2]. De aceea şi eu vă vorbesc vouă împotriva celor care lipsesc astăzi de la slujbă, ca să vă duceţi şi să-i îndreptaţi.

Cine ar putea îndura o nepăsare atât de mare? O dată pe săptămână venim la biserică, şi nici în această zi nu vrem să lăsăm la o parte grijile cele lumeşti! Dacă îi ţii de

1. P.G. vol. 54, col. 660-668.
2. Ier. 3, 6.

rău, îndată îţi spun sau că sărăcia nu-i lasă să vină la biserică, sau că trebuie să se îngrijească de hrană, sau că îi silesc alte treburi. Se gândesc la o apărare mai împovărătoare decât orice învinuire. Într-adevăr, ce învinuire poate fi mai grea decât aceea, ca să ţi se pară mai de nevoie, mai grabnică altă treabă decât lucrurile lui Dumnezeu? Dar de-ar fi, mai cu seamă, şi acestea adevărate, atunci, aşa precum am spus, apărarea ar fi o învinuire. Dar ca să vedeţi că şi acestea sunt scuze şi pretexte ale trândăviei, n-am s-o spun eu, ci ziua de poimâine, care îi va vădi pe toţi cei care pun înainte astfel de scuze, când tot oraşul se va muta în hipodrom, când casele şi pieţele vor rămâne pustii pentru spectacolul de acolo. Aici n-are să fie plin nici sânul bisericii, acolo are să fie prins nu numai hipodromul, ci şi pridvoarele, casele, acoperişurile, râpele şi alte nenumărate locuri din jur. Nimic nu-i poate opri de la nebunia aceea fără frâu! Nici sărăcia, nici treburile, nici boala, nici durerea de picioare, nici altceva de acest fel! Ci oameni bătrâni aleargă la hipodrom mai iute decât tinerii, făcând de ruşine părul alb, batjocorind vârsta, făcând de ocară bătrâneţile. Când intră aici, în biserică, socotesc că sunt stingheriţi, ca şi cum ar avea rău de mare, şi ascultă cu trândăvie cuvintele dumnezeieşti; acolo, însă, stau cu capul gol în soare, se calcă, se împing, se înghesuie de se sfărâmă şi au şi alte multe necazuri; totuşi, se simt aşa de bine de parcă s-ar desfăta într-o livadă. De aceea ne sunt stricate oraşele, pentru că dascălii tinerilor sunt răi. Într-adevăr, cum vei putea să-l cumineţeşti pe un tânăr stricat şi desfrânat, când tu, cu părul alb, te dai în vânt după astfel de plăceri, când tu, după atâta vreme, nu te-ai săturat de acele spectacole pline de urâciune? Cum vei putea pune în rânduială viaţa fiului tău, cum vei putea pedepsi sluga care greşeşte, cum vei putea sfătui pe altul, care nu face cele ce se cad, când tu însuţi, la adânci bătrâneţi, faci astfel de necuviinţe? Dacă un tânăr ocărăşte pe un bătrân, îndată bătrânul îi pune înainte vârsta

şi mulţi îi ţin parte; dar când trebuie ca bătrânul să cumineţească pe tânăr, când trebuie să-i fie îndreptar de virtute, nu mai spune că e bătrân, ci aleargă mai repede decât tinerii la spectacolele acelea nelegiuite din hipodrom. Spun acestea şi îi mustru pe bătrâni nu ca să-i scap pe tineri de vină şi de defăimare, ci ca, prin bătrâni, să-i întăresc pe tineri. Dacă bătrânul nu se cuvine să facă aceasta, apoi cu mult mai mult tânărul. Pentru bătrân batjocura e mare, iar necuviinţa şi mai mare; pentru tânăr, însă, pierderea e mai cumplită, iar prăpastia adâncă, pentru că la tineri pofta e mai iute, flacăra mai puternică; e de ajuns numai o privire, ca să se aprindă totul. Tânărul e mai înclinat spre mânie şi spre poftă, de aceea are nevoie de pază mai multă, de un frâu mai puternic, de un zid şi de un zăgaz mai trainic.

2. Să nu-mi spui mie, omule, că spectacolul de acolo e plăcut! Spune-mi dacă nu e şi vătămător, în afară că e plăcut! Dar pentru ce spun că e vătămător? Nu e nici plăcut. Şi-ţi voi dovedi-o! Când ieşi de la hipodrom, vino şi te întâlneşte cu cei ce ies de la biserică! Ai să vezi atunci bine cine a simţit mai multă plăcere: cel care i-a auzit pe profeţi, care a primit binecuvântări, care a ascultat învăţăturile, care s-a rugat lui Dumnezeu pentru păcatele lui, care şi-a uşurat cugetul, care nu se ştie pe sine cu nici o vină de acest fel, sau tu, care ţi-ai părăsit maica, cel care i-ai necinstit pe profeţi, care ai ocărât pe Dumnezeu, care ai dănţuit cu diavolul, care ai auzit hulitori şi ocărâtori, care ţi-ai pierdut timpul în zadar şi fără rost, care nu duci acasă nici un câştig, nici trupesc, nici duhovnicesc? Deci, dacă umbli după plăcere, apoi trebuie să vii mai cu seamă aici. Acolo urmează îndată osândire, mustrare de cuget, căinţă de cele săvârşite, ruşine, ocară şi ochi lipsiţi de îndrăznire; aici, cu totul dimpotrivă: îndrăznire, grăire slobodă, vorbire în toată voia despre toate cele auzite aici.

Când eşti dar în oraş şi vezi că toţi aleargă la spectacolul de la hipodrom, fugi îndată la biserică; zăboveşte acolo

puțină vreme și desfătează-te de cuvintele cele dumnezeiești. Dacă te vei lăsa târât și te vei duce cu cei mulți la hipodrom, în schimbul unei mici desfătări, vei suferi întreaga zi, și în următoarea, și în altele multe, osândindu-te pe tine însuți; dacă însă te înfrânezi puțin, te vei desfăta ziua întreagă. Asta nu se întâmplă numai cu hipodromul, ci cu toate celelalte. Că plăcerea păcatului este trecătoare, iar durerea lăsată de el, veșnică; osteneala virtuții este scurtă, iar folosul ei, veșnic și însoțit de bucurie. De pildă, cineva s-a rugat lui Dumnezeu, a lăcrimat și s-a mâhnit puțin în vremea rugăciunii; un altul s-a desfătat întreaga zi de cuvintele dumnezeiești, apoi a făcut milostenie, a postit, a săvârșit vreo altă faptă bună sau n-a răspuns cu ocări la ocară; o clipită de vreme a răbdat și și-a stăpânit mânia, dar se bucură și se veselește necontenit, aducându-și aminte de acele fapte bune. Cu păcatul este tocmai dimpotrivă: cineva a ocărât și a răspuns la ocară cu ocări; întors acasă, se chinuie, gândindu-se la cuvintele spuse, care adesea îl vatămă cumplit. Deci, dacă umbli după plăcere, *"fugi de poftele tinereților"*[3], îngrijește-te de curățenia trupească și sufletească, fii cu luare-aminte la predicarea cuvintelor dumnezeiești.

Vă spun acestea vouă, pentru ca voi, la rândul vostru, să le spuneți acelora care au lipsit de la biserică; ca, spunându-le mereu cuvintele acestea, să-i smulgeți din obiceiul lor cel rău și să-i înduplecați să facă toate cele cuvenite dreptei judecăți. Că unor oameni care fac totul fără judecată și la întâmplare nu li se cuvine laudă nici când sunt zeloși. Și aveți să vedeți adevărul spuselor mele din cele ce se vor întâmpla la slujba din ziua următoare. Când vom săvârși praznicul Cincizecimii are să vină la biserică atâta lume, că n-ai să mai ai loc aici. Nu laud această adunare de lume; că nu-i evlavie, ci obicei. Poate fi, oare, o ticăloșie

3. 2 Tim. 2, 22.

mai mare ca ticăloșia acelor oameni, a căror trândăvie este plină de păcate și a căror părută râvnă este lipsită de laudă? Omul care ia parte cu râvnă, cu dor și cu judecată înțeleaptă la slujba cea dumnezeiască trebuie să facă totdeauna asta, și nu să se arate cu cei care vin la biserică numai la sărbătorile mari, și să piară odată cu aceia, purtat, ca dobitoacele, de colo-colo.

3. Aș fi putut lungi și mai mult începutul acestui cuvânt; dar pentru că știu bine că voi faceți ce se cuvine, chiar înainte de a vă sfătui, și că veți grăi mai mult decât v-am spus, ca să nu par obositor cu mustrările aduse celor ce au lipsit de la slujbă, las în seama voastră restul și încep obișnuitul cuvânt de învățătură întorcându-ne la istoria Anei.

Să nu vă mirați dacă vă vorbesc încă despre Ana. Nu o pot scoate din sufletul meu pe femeia aceasta. Atât de mult mă minunez de frumusețea sufletului ei și de podoaba minții sale! Iubesc ochii care plâng în rugăciune și cugetă mereu la rugăciune; iubesc gura și buzele care nu se roșesc cu vopsele, ci se împodobesc cu rugăciuni de mulțumire aduse lui Dumnezeu, cum erau ale Anei. Mă minunez de ea că a cugetat drept; dar mă minunez mai mult că, fiind femeie, a cugetat ea, femeie, pe care adesea mulți au grăit-o de rău. *"De la femeie, începutul păcatului,* spune cineva, *și din pricina ei toți murim"*[4]; și iarăși: *"Orice răutate este mică față de răutatea femeii"*[5]; iar Pavel zice: *"Adam n-a fost amăgit, dar femeia, fiind amăgită, a căzut în călcarea de poruncă"*[6]. Mai cu seamă pentru aceasta mă minunez de ea, că a îndepărtat învinuirile acestea, că a veștejit această grăire de rău, că a șters toate aceste ocări, cu toate că era din neamul femeiesc cel hulit și bârfit; că ne-a arătat, cu fapta, că și acele femei n-au ajuns rele din pricina firii lor fe-

4. Is. Sir. 25, 27.
5. Is. Sir. 25, 21.
6. 1 Tim. 2, 14.

meieşti, ci a voinţei şi trândăviei lor, şi că pot urca şi femeile până pe culmile virtuţii. Ambiţioasă este femeia şi stăruitoare; dacă înclină spre rău, săvârşeşte mari rele; iar dacă face fapte de virtute, mai degrabă îşi dă viaţa decât să dea îndărăt. De pildă Ana. A biruit slăbiciunea firii femeieşti, a silit nevoia şi, cu stăruinţa rugăciunii ei, a făcut să aibă fiu dintr-un pântece sterp. De aceea şi după naşterea copilului dă iarăşi fuga la rugăciune, şi grăieşte aşa: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul, înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu"*[7].

Ce înseamnă cuvintele: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul"* am spus dragostei voastre în omilia de mai înainte. Acum trebuie să vă tâlcuiesc cuvintele celelalte.

După ce Ana a spus: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul"*, a adăugat: *"Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu"*.

– Ce înseamnă *"cornul meu"*? Scriptura foloseşte acest cuvânt foarte des, de pildă când zice: *"S-a înălţat cornul lui"*[8] şi: *"S-a înălţat cornul unsului Său"*[9]. Ce vrea să spună dar cuvântul *"corn"*?

– Înseamnă: putere, slavă, strălucire. A luat cuvântul de la animalele necuvântătoare. Dumnezeu le-a dat animalelor, ca slavă şi armă, numai cornul; de le iei cornul, le iei cea mai mare parte din putere. Şi după cum ostaşul fără arme este lesne biruit, tot aşa şi taurul fără coarne. Deci, prin acest cuvânt femeia n-a vrut să spună altceva decât că: "S-a înălţat slava mea".

– Cum *"s-a înălţat"*?

– *"Întru Dumnezeul meu"*. De aceea şi înălţimea este trainică, pentru că are rădăcina tare şi nemişcată. Slava dată de oameni este şubredă, ca şubrezenia celor ce slăvesc; slava dată de Dumnezeu nu-i aşa; e nemişcată şi rămâne pururea. Pe acestea două le arată profetul, şi şubrezenia uneia, şi trăinicia celeilalte, grăind aşa: *"Tot trupul este iarbă şi toată slava omului ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut"*[10]. Slava de la Dumnezeu nu-i aşa!

– Dar cum?

– *"Cuvântul lui Dumnezeu rămâne în veac"*[11].

Şi vei vedea asta şi din viaţa acestei femei. Împăraţi, generali, oameni puternici au făcut adeseori multe lucruri ca să rămână numele lor neuitat; şi-au zidit morminte strălucitoare, şi-au ridicat statui, şi-au pus în multe locuri chipul; şi totuşi au fost înghiţiţi de uitare şi nu sunt cunoscuţi nici din nume. Despre femeia aceasta însă se vorbeşte în toată lumea. De te-ai duce în Sciţia, în Egipt, în India şi chiar la marginile pământului, vei auzi pe toţi vorbind despre faptele ei mari; într-un cuvânt, slava Anei a cuprins tot pământul de sub soare. Şi nu-i numai asta de mirare, că despre femeia aceasta se vorbeşte în toată lumea, ci şi că, după atâta trecere de vreme, nu numai că nu s-a stins slava ei, ci chiar creşte şi se întinde mai mult; toţi îi cunosc înţelepciunea, răbdarea şi stăruinţa; pretutindeni auzi că e lăudată femeia aceasta: şi în oraşe, şi la sate, şi în case, şi în taberele ostaşilor, şi pe corăbii, şi în ateliere. Când Dumnezeu vrea să slăvească pe cineva, slava lui rămâne veşnic nemuritoare, chiar dacă urmează moartea, chiar dacă se scurge vreme multă, chiar dacă vine orice altceva. Nimeni nu poate întuneca strălucirea aceluia. De aceea şi Ana, vrând să înveţe pe toţi cei care o ascultă că nu trebuie să alerge după cele trecătoare, ci după bunătăţile care sunt trainice şi nemişcătoare, a vorbit de pricinuitorul slavei. După ce a spus: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul"*, a adăugat: *"Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu"*. Prin aceste cuvinte, Ana ne arată că a avut parte de îndoite bunătăţi, lucru ce se întâmplă destul de greu. "Am scăpat şi de tulburare şi de

7. 1 Regi 2, 1.
8. Ps. 74, 10.
9. 1 Regi 2, 10.
10. Is. 40, 7-8.
11. Is. 40, 8.

ocară, spune ea, şi am dobândit şi întărire şi slavă". Rar vezi ca acestea două să meargă împreună! Mulţi scapă de primejdii, dar nu reuşesc să aibă viaţă plină de slavă; alţii, dimpotrivă, se bucură de slavă şi de strălucire, dar, din pricina acestei slave, sunt siliţi să trăiască mereu înconjuraţi de primejdii. De pildă: mulţi răufăcători, oameni care au stricat casele altora, vrăjitori, jefuitori de morminte, şi alţii care au săvârşit alte păcate, sunt aruncaţi la închisoare; mai târziu, datorită milei împărăteşti, ies din închisoare; aceştia au scăpat de pedeapsă, dar ocara nu şi-au şters-o, ruşinea se ţine după ei. Alţii, ostaşi viteji, umblând după o viaţă slăvită şi strălucită, se aruncă în lupte pline de primejdii; adeseori primesc răni multe şi, până la urmă, moarte înainte de vreme; aceştia au dorit slavă, dar au pierdut siguranţa vieţii.

4. Ana a avut parte şi de una, şi de alta; şi de întărire, şi de slavă. Aşa s-a întâmplat şi cu cei trei tineri din Babilon[12]: au scăpat şi de primejdia focului, şi au ajuns şi slăviţi, pentru că au biruit puterea focului într-un chip mai presus de fire. Astfel sunt faptele lui Dumnezeu! Dau în acelaşi timp şi viaţă strălucită, şi viaţă lipsită de primejdii. Despre acestea două a vrut Ana să spună, când a zis: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul, înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu"*. N-a spus numai atât: *"întru Dumnezeu"*, ci: *"întru Dumnezeul meu"*; a răpit pentru sine pe Stăpânul obştesc al lumii. Făcând aceasta, nu l-a micşorat stăpânia lui Dumnezeu, ci şi-a arătat dragostea ei mare de Dumnezeu şi de mângâierea Sa. Aşa au obiceiul cei ce iubesc. Nu suferă să iubească împreună cu alţii, ci vor să-şi arate singuri şi în deosebi dragostea lor. Aşa face şi David când spune: *"Dumnezeule, Dumnezeul meu, către Tine mânec"*[13]. Mai întâi vorbeşte de stăpânirea Lui peste toată

12. Cf. Dan. 3, 8-28.
13. Ps. 62, 1.

lumea, apoi de stăpânirea Lui peste sfinţi. Şi iarăşi: *"Dumnezeule, Dumnezeul meu, ia aminte la mine. Pentru ce m-ai părăsit?"*[14]; şi iarăşi: *"Voi spune lui Dumnezeu: "Sprijinitorul meu eşti!"*[15]. Cuvintele acestea sunt cuvintele unui suflet clocotitor şi fierbinte, care arde de dor. Aşa a făcut şi Ana.

Şi nu e deloc de mirare ca oamenii să facă asta; dar să vezi că Dumnezeu face aceasta, atunci să te minunezi! După cum oamenii nu-L numesc pe Dumnezeu şi Dumnezeul altora, ci vor ca Dumnezeu să fie numai Dumnezeul lor, tot aşa nici Dumnezeu nu spune că este Dumnezeul lor, dar şi al altora, ci că este numai Dumnezeul lor. De aceea spune: *"Eu sunt Dumnezeul lui Avraam şi al lui Isaac şi al lui Iacov"*[16]. Cu aceste cuvinte nu-Şi mărgineşte stăpânirea Sa, ci o măreşte şi mai mult; căci nu mulţimea supuşilor arată atât stăpânirea Sa, cât o arată virtutea lor; nici nu se bucură atât când e numit Dumnezeul cerului şi al pământului, şi al mării, şi al celor dintr-însele, cât se bucură când e numit Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi al lui Iacov. Şi ceea ce nu vezi întâmplându-se la oameni, vezi că se întâmplă la Dumnezeu. Iată ce vreau să spun: La oameni, robii se numesc după stăpânii lor; şi astfel, toţi au obiceiul să spună: cutare este vechilul cutăruia, cutare este administratorul cutărui general sau cutărui prefect; nimeni nu spune: cutare prefect este al cutărui vechil; că noi, oamenii, obişnuim să-i numim pe cei mai mici după cei mai mari. La Dumnezeu e cu totul dimpotrivă: nu numai că nu se spune Avraam al lui Dumnezeu, ci Dumnezeul lui Avraam; Stăpânul se numeşte după numele robului. De aceea Pavel, uimit de aceasta, spunea: *"Pentru care pricină Dumnezeu nu Se ruşinează să Se numească Dumnezeul lor"*[17]. Stăpânul,

14. Ps. 21, 1.
15. Ps. 17, 3.
16. Ieş. 3, 6.
17. Evr. 11, 16.

spune Pavel, nu Se ruşinează să Se numească după numele robilor.

– De ce nu Se ruşinează? Spune-mi pricina!

– Ca să-L imităm şi noi!

– Dar aceia *"erau străini şi călători pe pământ"*[18], spune Pavel!

– Pricină mai mare ca Dumnezeu să Se ruşineze, şi n-o face; că străinul este un om de rând, un om uşor de dispreţuit.

Dar sfinţii aceia nu erau străini în chipul în care-i socotim noi pe străini, ci erau străini într-un alt chip, într-un chip plin de slavă. Noi îi numim străini pe acei oameni care-şi părăsesc ţara şi se duc în alt loc; sfinţii aceia nu erau străini în acest înţeles; ei dispreţuiau întreaga lume, socoteau pământul mic şi căutau la cetatea cea din ceruri; nu făceau aceasta din mândrie, ci din măreţie sufletească; nu din îngâmfare, ci din înţelepciune. Se uitau la toate cele de pe pământ şi vedeau că toate se duc şi pier, că nimic nu-i pe pământ trainic şi nemişcător, nici bogăţia, nici puterea, nici slava, nici chiar viaţa, ci fiecare are un sfârşit, fiecare se grăbeşte spre propriul lui sfârşit; pe când cele din ceruri nu sunt aşa, ci veşnice şi nemuritoare. De aceea, sfinţii aceia au preferat să fie străini faţă de cele trecătoare şi vremelnice, ca să le dobândească pe cele veşnice. Erau deci străini nu pentru că nu aveau patrie, ci pentru că doreau o patrie care să dăinuiască pururea. De aceea Pavel, vrând să arate asta, spunea: *"Iar cei ce grăiesc unele ca acestea arată că-şi caută patrie"*[19].

– Spune-mi, pe care? Oare pe cea dintâi, pe care au lăsat-o?

– Nu! *"Că dacă s-ar fi gândit la aceea, ar fi avut timp să se întoarcă; dar acum ei doresc una mai bună, adică pe cea*

18. Evr. 11, 13.
19. Evr. 11, 14.

cerească[20]*... al cărei meşter şi ziditor este Dumnezeu*[21]*... De aceea Dumnezeu nu Se ruşinează să Se numească Dumnezeul lor"*[22].

5. Să-i imităm, rogu-vă, şi noi pe aceştia. Să le dispreţuim pe cele de acum şi să le iubim pe cele viitoare! Să o luăm pe Ana ca dascăl, să alergăm totdeauna la Dumnezeu şi Lui să-I cerem totul. Nimic nu-i asemenea rugăciunii. Rugăciunea face cu putinţă cele cu neputinţă, uşoare, pe cele grele, drepte, pe cele încurcate. Pe aceasta o săvârşea şi fericitul David; de aceea spunea: *"De şapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecăţile dreptăţii Tale"*[23]. Dacă un împărat, încărcat cu nenumărate griji şi tras din toate părţile, se ruga de atâtea ori pe zi lui Dumnezeu, ce cuvânt de apărare sau ce iertare mai putem avea noi, care, deşi avem atâta răgaz, nu ne rugăm des lui Dumnezeu, mai ales când avem de dobândit atâta câştig? E cu neputinţă, da, e cu neputinţă să păcătuiască un om care se roagă des şi din toată inima lui Dumnezeu. Şi cum, îţi spun eu. Omul care şi-a înfierbântat mintea, care şi-a înălţat sufletul, care s-a mutat în cer, care aşa Îl cheamă pe Stăpânul său, care-şi aduce aminte de păcatele lui şi vorbeşte cu Dumnezeu pentru iertarea lor, care-L roagă să fie îndurător şi blând, omul acesta, odată cu rostirea acestor cuvinte, leapădă toată grija cea lumească, se întraripează şi ajunge mai presus de patimile omeneşti; dacă, după ce se roagă, vede un duşman, nu-l mai vede ca vrăjmaş; dacă vede o femeie frumoasă, nu mai e biruit de chipul ei, căci focul din timpul rugăciunii este încă înlăuntrul lui şi-i alungă orice gând ruşinos. Dar pentru că suntem oameni, e cu putinţă să ne şi trândăvim după unu, două sau trei ceasuri de rugăciune; atunci când vezi că se

20. Evr. 11, 15-16.
21. Evr. 11, 10.
22. Evr. 11, 16.
23. Ps. 118, 164.

pierde încetul cu încetul căldura rugăciunii, aleargă iarăşi iute la rugăciune şi încălzeşte-ţi sufletul tău răcit. Dacă ai să faci aceasta toată ziua, ai să încălzeşti cu desimea rugăciunilor tale răcelile din timpul zilei şi nu vei da prilej diavolului să intre în gândurile tale. Să facem ceea ce facem când vrem să mâncăm şi să bem; atunci când vedem că apa fierbinte s-a răcit, o punem iarăşi pe foc spre a se încălzi repede; tot aşa şi acum: să punem la rugăciune gura noastră, ca şi cum am pune-o pe cărbuni, ca să aprindem iarăşi sufletul nostru spre evlavie. Să-i imităm pe zidari. Aceştia când vor să zidească o casă, pentru ca să fie trainică zidirea, o strâng cu lemne lungi; şi nu pun lemnele la mare depărtare unele de altele, ci aproape, pentru ca, prin desimea lor, să facă zidul de cărămizi mai trainic. Fă şi tu aşa! Leagă cu desimea rugăciunii tale, ca şi cu nişte legături de lemne, toate faptele vieţii tale! Îngrădeşte-ţi, din toate părţile, viaţa! Dacă faci aşa, de-ar sufla mii şi mii de vânturi, de-ar veni ispite, tristeţi, gânduri nerușinate, orice, casa ta nu va putea fi doborâtă pentru că e legată tare cu rugăciuni dese.

– Dar cum e cu putinţă, aş putea fi întrebat, ca eu, care trăiesc în lume şi care sunt ocupat cu slujba la tribunal, să mă rog după fiecare trei ceasuri din zi şi să alerg la biserici?

– E cu putinţă, şi încă foarte uşor! Dacă nu-i uşor să alergi la biserică, poţi să te rogi şi acolo, stând la tribunal. Nu e nevoie atât de glas, cât de minte; nu atât de întinderea mâinilor, cât de încordarea sufletului; nu atât de chipul în care stă trupul, cât de chipul în care stă gândirea. Că şi Ana aceasta n-a fost auzită pentru că a slobozit glas mare şi răsunător, ci pentru că striga tare înlăuntru, în inima ei. *"Glasul ei nu se auzea,* spune Scriptura, *şi a auzit-o pe ea Dumnezeu"*[24]. Şi alţii mulţi au făcut adeseori aşa! Dregătorul era înlăuntru şi striga, ameninţa, se înfuria; aceia stăteau înaintea uşilor, îşi făceau semnul crucii şi rosteau câteva cuvinte de rugă în mintea lor. Ei bine, când au intrat la dregător, l-au schimbat şi l-au îmbunat, l-au făcut din sălbatic blând. Nu i-a împiedicat să se roage nici locul, nici timpul, nici tăcerea lor.

24. 1 Regi 1, 13.

6. Fă şi tu aşa! Suspină cu amar, adu-ţi aminte de păcatele tale; caută la cer şi spune în mintea ta: "Miluieşte-mă pe mine, Dumnezeule!", şi rugăciunea ta e desăvârşită! Cel care a spus: "Miluieşte-mă", acela s-a mărturisit şi şi-a recunoscut păcatele. Că cei ce au păcătuit cer milă. Cel care a spus: "Miluieşte-mă!", acela a luat iertare de greşeli. Că cel miluit nu este pedepsit. Cel care a spus: "Miluieşte-mă!" a dobândit Împărăţia cerurilor. Că pe cel pe care Dumnezeu îl miluieşte, nu-l scapă numai de pedeapsă, ci îl învredniceşte şi de bunătăţile cele viitoare.

Să nu spunem dar că nu-i o biserică alături de noi. Dacă suntem cu mintea trează, harul Duhului face din noi biserici ale lui Dumnezeu. Aşa că nu este tare greu. Credinţa noastră şi închinăciunea noastră nu sunt ca ale iudeilor, care erau materiale şi aveau nevoie de multe lucruri. La iudei, cel ce se ruga trebuia să se suie la templu, să cumpere o turturea, să aibă lemne şi foc, să ia cuţit, să stea lângă jertfelnic şi să împlinească alte multe porunci; noi n-avem nevoie de aşa ceva; ci, oriunde ai fi, ai jertfelnicul cu tine, ai şi cuţitul, şi jertfa, căci tu însuţi eşti şi preot, şi jerfelnic, şi jertfă. De fapt, oriunde ai fi, poţi să ridici jertfelnic numai dacă ai voinţă trează; nu te opreşte nici locul, nu te împiedică nici timpul; chiar dacă nu-ţi pleci genunchii, chiar dacă nu-ţi baţi pieptul, chiar dacă nu ridici mâinile la cer, dar dacă ai chiar numai sufletul fierbinte, rugăciunea ta e desăvârşită. Poate să caute la cer cu mintea şi să-L cheme cu căldură pe Dumnezeu şi femeia care ţine în mâini suveica şi ţese; poate să facă rugăciuni stăruitoare şi bărbatul care iese în oraş şi merge singur; poate să-şi înalţe sufletul la

Dumnezeu şi un altul, care stă în atelier şi coase piei; poate să se roage stăruitor şi cu mintea trează, când nu poate merge la biserică, şi sluga ce se duce după cumpărături, care se suie şi se coboară, care stă în bucătărie. Dumnezeu nu Se ruşinează de locul în care te rogi. Un singur lucru cere: minte fierbinte şi suflet cu gânduri curate. Şi ca să vezi că nu e nevoie de chipul în care stai cu trupul în timpul rugăciunii, nici de un anumit loc şi de un anumit timp, ci de cuget deştept şi treaz, uită-te la Pavel! Stătea în închisoare, întins la pământ, nu stătea în picioare, că nu-l lăsa butucul de care îi erau legate picioarele; dar pentru că s-a rugat cu râvnă, a cutremurat temniţa, a zguduit temeliile, l-a legat pe temnicer şi l-a dus apoi la sfânta taină a botezului[25]. La fel şi Iezechia nu s-a rugat stând în picioare, nici în genunchi, ci întins pe pat din pricina bolii şi întors cu faţa la perete; dar, pentru că L-a chemat pe Dumnezeu cu căldură şi cu suflet curat, a schimbat hotărârea ce fusese rostită asupra lui, a atras bunăvoinţa lui Dumnezeu şi şi-a recăpătat sănătatea de mai înainte[26]. Dar nu numai bărbaţii sfinţi şi mari au făcut aceasta, ci şi oameni răi şi păcătoşi. Tâlharul nu s-a rugat în biserică, nici n-a îngenuncheat, ci, întins pe cruce, cu puţine cuvinte, a dobândit Împărăţia cerurilor[27]. Un altul s-a rugat lui Dumnezeu în noroi şi în groapă, altul în groapă şi între fiare, altul în pântecele chitului; cu toţii au scăpat de toate primejdiile care-i ameninţau şi au atras bunăvoinţa cea de Sus. Şi cu toate că vă grăiesc aşa, totuşi vă îndemn să mergeţi des la biserică. Da, să vă rugaţi acasă cu multă linişte, să staţi în genunchi după poftă şi să ridicaţi în sus mâinile; dar dacă, fie din pricina timpului, fie din pricina locului, sunteţi prinşi între mulţi oameni, aceasta să nu vă facă să părăsiţi obişnuitele voastre rugăciuni, ci

25. Cf. Fapte 16, 24-33.
26. Cf. 4 Regi 20, 1-6.
27. Cf. Luca 23, 42-43.

să vă rugaţi lui Dumnezeu în chipul în care v-am spus dragostei voastre; că nu veţi avea mai puţin folos de la această rugăciune ca de la cealaltă.

Nu v-am spus acestea ca să mă aplaudaţi şi ca să mă admiraţi, ci ca să faceţi ce vă spun, ca să prefaceţi vremea zilei, vremea nopţii şi vremea lucrului în rugăciuni şi cereri.

Dacă ne vom rândui astfel lucrurile noastre, apoi vom petrece fără de primejdii şi viaţa de aici, şi vom dobândi şi Împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la Ana[1] (V)

Către cei care vin la biserică numai de sărbători; şi ce este sărbătoarea?; către cei ce învinuiesc purtarea de grijă a lui Dumnezeu, că sunt în lume bogaţi şi săraci; şi că sărăcia este foarte folositoare şi că totdeauna dă mai multă plăcere şi este mai fără de primejdii decât bogăţia; şi la Ana

1. Se pare că în zadar i-am rugat pe cei ce au fost la slujba de mai înainte, îndemnându-i să rămână în casa părintească şi să nu vină aici cu cei ce se arată numai de sărbători, şi apoi pleacă. Dar, mai bine spus, nu în zadar. Chiar dacă nimeni din aceştia n-a fost convins de spusele mele, plata mea este deplină, iar cuvântul de apărare înaintea lui Dumnezeu, împlinit. Predicatorul trebuie să arunce sămânţa, fie că ia aminte cineva, fie că nu ia aminte; trebuie să dea argintul la zarafi, pentru ca Dumnezeu să nu-l mai ceară de la el, ci de la aceia. Aşa am făcut şi eu. Am mustrat, am cercetat, am îndemnat, am sfătuit. Am amintit şi de fiul care şi-a mâncat avuţia şi s-a întors la casa părintească;[2] am vorbit şi de toate suferinţele lui, de foamea, de ruşinea, de ocările şi de tot ce a îndurat printre străini. Voiam să-i înţelepţesc cu această pildă. Şi nu mi-am oprit aici cuvântul, ci le-am arătat şi dragoste părintească: nu le-am cerut socoteală de trândăvia lor; i-am primit cu braţele deschise, i-am iertat de greşeli, le-am deschis larg uşile casei, le-am întins masă, i-am îmbrăcat cu hainele învăţăturii şi le-am dat şi toată îngrijirea. Aceia însă n-au imitat pe fiul cel risipitor; nu şi-au osândit faptele de mai înainte şi nici n-au rămas în casa părintească, ci au fugit iarăşi. Este, deci, de

1. P.G. vol. 54, col. 669-676.
2. Cf. Luca 15, 11-32.

datoria voastră, a voastră, care sunteţi totdeauna cu mine, să-i aduceţi înapoi şi să-i convingeţi să ia parte la slujbă la fiecare sărbătoare. E drept, au trecut Rusaliile, dar n-a trecut sărbătoarea.

– De unde se vede asta?

– Din înseşi cuvintele lui Hristos, prin care spune: *"Unde sunt adunaţi doi sau trei în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"*[3]. Iar când Hristos este în mijlocul celor adunaţi, ce altă dovadă mai mare de sărbătoare mai cauţi? Cum să nu fie prăznuire şi sărbătoare acolo unde sunt rugăciuni şi învăţături, unde sunt binecuvântările preoţilor şi predica, unde e adunare de fraţi, unde sunt legătură şi dragoste curată, unde omul stă de vorbă cu Dumnezeu, şi Dumnezeu vorbeşte cu oamenii? Nu mulţimea de lume face sărbătorile, ci virtutea celor veniţi la biserică; nu hainele frumoase şi scumpe, ci podoaba evlaviei; nu belşugul mesei, ci purtarea de grijă a sufletului. Conştiinţa curată e cea mai mare sărbătoare. Şi după cum la serbările publice cel care nu-şi poate pune pe el o haină curată şi frumoasă, cel care nu poate sta la o masă îmbelşugată, căci e sărac, flămând şi înconjurat de necazuri, nu simte că e sărbătoare chiar de-ar vedea tot oraşul dănţuind, ba, dimpotrivă, cu atât mai mult se chinuie şi se amărăşte, cu cât îi vede pe ceilalţi că petrec, iar pe el că suferă; pe când cel bogat, cel care petrece, cel care-şi poate schimba în fiecare zi veşmintele, cel care se bucură de multe desfătări, socoteşte că sărbătoreşte chiar când nu-i timp de sărbătoare; tot aşa şi cu cele duhovniceşti: cel care e drept şi face fapte bune sărbătoreşte chiar când nu e sărbătoare, culegând bucurie curată de pe urma conştiinţei lui, pe când cel păcătos şi rău, care se ştie cu multe rele pe cugetul lui, nu are niciodată sărbătoare. Prin urmare, dacă săvârşim fapte de virtute şi dacă ne curăţim conştiinţa, putem să avem sărbătoare în fiecare

3. Matei 18, 20.

zi; atârnă doar de voinţa noastră. Cu ce e mai bogată slujba de atunci decât slujba de acum? Oare nu cu zgomotul şi cu tulburarea, şi cu nimic altceva? Când şi atunci, şi astăzi ne desfătăm de aceleaşi Sfinte Taine, luăm parte la aceleaşi bucurii duhovniceşti, adică rugăciunea, predica, binecuvântările, dragostea şi toate celelalte, atunci întru nimic nu e mai mică sărbătoarea aceasta decât cealaltă, nici pentru voi, nici pentru mine, cel ce vă vorbesc. Cei care m-au ascultat atunci, tot aceia mă ascultă şi acum; căci cei care nu sunt acum aici n-au fost nici atunci, chiar dacă păreau că sunt cu trupul; nu aud acum; dar, mai bine zis, nu auzeau nici atunci; nu numai că nu auzeau, dar îi stinghereau şi pe cei care auzeau, făcând zgomot şi tulburare. Prin urmare, pentru mine privelişte este la fel acum ca şi atunci; numărul ascultătorilor acelaşi, cu nimic mai mic acum decât atunci. Dar dacă vreţi să spun un lucru de mirare, apoi e mai bine acum decât atunci, pentru că predica e netulburată, învăţătura nestingherită, ascultarea predicii cu mai multă luare-aminte; acum nici un zgomot nu ne mai stinghereşte auzul.

2. Nu spun acestea ca să aduc ocară mulţimii care a venit atunci la biserică, ci ca să vă îndemn să nu vă mâhniţi şi să nu vă întristaţi din pricina numărului mic al celor care au venit acum la biserică. Nu vreau să văd în biserică mulţime de ascultători. Aşadar, pentru că au venit la noi aceiaşi oaspeţi şi atunci, şi acum, vă voi întinde cu aceeaşi dragoste şi astăzi masa, şi mă voi întoarce la subiectul pe care sărbătoarea l-a întrerupt. După cum era nepotrivit ca de Rusalii să nu vă vorbesc de bunătăţile date nouă de Pogorârea Sfântului Duh, şi să continui şirul cuvântărilor de mai înainte, tot aşa şi acum, după trecerea Rusaliilor, este potrivit să continui şirul omiliilor de mai înainte şi să vorbesc tot despre Ana. Nu trebuie să ne uităm că am vorbit mult şi în multe zile despre acelaşi subiect, ci că am ajuns la sfârşitul subiectului. Aşa fac şi cei care găsesc o comoară: chiar

de-ar lua din ea bani cu nemiluita, nu pleacă până ce nu iau tot. Pe ei nu-i interesează să ia mult, ci să nu lase nimic. Dacă cei care se înnebunesc după bani îşi dau atâta silinţă pentru nişte lucruri pieritoare, trecătoare, apoi cu mult mai mult trebuie să facem noi aceasta cu comorile cele dumnezeieşti, şi să nu ne depărtăm de ele până ce nu vom scoate tot ce vedem în ele. Am spus "tot ce vedem", pentru că e cu neputinţă să luăm tot. Căci puterea gândurilor celor dumnezeieşti este izvor pururea curgător; nici nu seacă, nici nu scade. Aşadar, să nu ne simţim obosiţi! Nu e vorba de lucruri întâmplătoare, ci de rugăciunea şi de nădejdea noastră. De rugăciune, cu ajutorul căreia o femeie stearpă a ajuns mamă, o femeie fără de copil a dobândti mulţi copii; de rugăciune, cu ajutorul căreia a ajuns fericită o femeie plină de dureri; de rugăciune, cu ajutorul căreia o fire betejită s-a îndreptat, un pântece închis s-a deschis şi cele cu neputinţă au ajuns toate cu putinţă. De aceea, am tâlcuit cu de-amănuntul toate cuvintele rugăciunii ei, vorbind pe larg de fiecare spusă, ca să nu las deoparte – atât cât mi-a stat în putinţă – nici cel mai mic amănunt. De aceea, am ţinut două predici întregi privitor la cele două spuse ale ei, la cea dintâi, care zice: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul"*, şi la cea de-a doua, de după aceasta: *"Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu"*[4]. Urmează ca astăzi să vorbesc despre cea de a treia spusă a ei.

– Care-i aceasta?

– *"Lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmaşilor mei; bucuratu-m-am întru mântuirea Ta"*[5].

Uită-te cu câtă grijă au fost alese cuvintele! N-a spus: "S-a ascuţit gura mea asupa vrăjmaşilor mei"; că nu se pregătise să suduie şi să batjocorească; nu se pregătise să ocărască şi să vorbească de rău, ci să îndemne, să sfătuiască,

4. 1 Regi 2, 1.
5. 1 Regi 2, 1.

să îndrepte, să învețe. De aceea n-a spus: "Ascuțitu-s-a limba mea asupra vrăjmașilor mei", ci: *"Lărgitu-s-a"*. "M-am liniștit, spune ea, pot să vorbesc slobod! Acum nu mai am de ce să mă rușinez, am dobândit din nou îndrăznire". Și nici acum nu i-a spus pe nume rivalei ei, ci a vorbit de ea într-un chip nehotărât, a pus o mască pe fața aceleia care o supărase atâta. N-a spus ceea ce spun multe femei: "A rușinat-o Dumnezeu, a doborât-o, a dărâmat-o pe blestemata, pe îngâmfata și lăudăroasa aceea!", ci numai atât: *"Lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmașilor mei; bucuratu-m-am întru mântuirea Ta"*. Vezi că păzește aceeași lege în toată rugăciunea ei? După cum spusese la început: *"Întăritu-s-a inima mea întru Domnul, înălțatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu, lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmașilor mei"*, tot așa și acum spune: *"Bucuratu-m-am întru mântuirea Ta"*. Nu numai *"întru mântuire"*, ci: *"întru mântuirea Ta"*. "Nu pentru că am fost mântuită, spune ea, ci pentru că am fost mântuită prin Tine; de aceea mă bucur și mă veselesc". Așa sunt sufletele sfinților. Se bucură mai mult de Dumnezeu, Care le dă darurile, decât de darurile date. Nu-L iubesc pe Dumnezeu din pricina darurilor, ci pe acelea din pricina Lui. Așa fac slugile cele recunoscătoare, robii cei ce mulțumesc! Pun pe stăpânul lor înaintea tuturor lucrurilor lor! Aceeași stare sufletească să avem, rogu-vă, și noi! Când păcătuim, să ne întristăm nu pentru că am fost pedepsiți, ci pentru că L-am supărat pe Stăpânul. Când facem o faptă bună, să ne bucurăm nu pentru că intrăm în Împărăția cerurilor, ci pentru că am plăcut Stăpânului Împărăției cerurilor. Că pentru un om cu judecată e mai înfricoșător să-L superi pe Dumnezeu decât să fii osândit cu toată gheena, după cum e mai de dorit să placi lui Dumnezeu decât să ți se dea toată Împărăția cerurilor. Și să nu te miri dacă trebuie să avem o astfel de stare sufletească față de Dumnezeu, de vreme ce mulți oameni au o astfel de stare sufletească până și față de semeni. De multe ori avem copii buni; dacă le facem

vreun rău, fără să vrem, ne pedepsim și ne osândim pe noi înșine; cu prietenii facem la fel. Deci, dacă socotim că e mai cumplit să-i superi pe prieteni și pe copii decât să suferi o pedeapsă, apoi cu mult mai mult trebuie să ne gândim la aceasta când e vorba de Dumnezeu, și să socotim că e mai cumplită decât toată gheena săvârșirea unei fapte care nu e pe placul lui Dumnezeu. Așa era fericitul Pavel. De aceea spunea: *"Sunt încredințat că nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru"*[6]. Iar noi, când îi fericim pe sfinții mucenici, îi fericim mai întâi datorită rănilor lor, și apoi datorită răsplătilor; mai întâi datorită muncilor, și apoi datorită cununilor gătite lor. Fiindcă rănile sunt începutul și temeiul răsplătilor, nu răsplătile început și temei rănilor.

3. Tot așa și fericitul Pavel! De dragul lui Hristos se bucura de necazurile pe care le avea înainte de primirea bunătăților gătite lui și striga, zicând: *"Mă bucur în suferințele mele pentru voi"*[7]; și iarăși: *"Și nu numai atât, ci ne și lăudăm în necazuri"*[8]; și iarăși: *"Că nouă ni s-a dăruit de la Dumnezeu nu numai să credem în El, ci să și pătimim pentru El"*[9]. Într-adevăr, este cel mai mare har să fii învrednicit să suferi ceva pentru Hristos; iar aceasta este o răsplată și o cunună desăvârșită, care nu-i cu nimic mai mică decât răsplata viitoare. Și aceasta o cunosc cei care știu să-L iubească pe Hristos, fierbinte și curat.

Așa era și Ana! Fierbinte-i era dorul de Dumnezeu, și arzătoare dragostea! De aceea spunea: *"Bucuratu-m-am întru mântuirea Ta"*. Nu avea nimic comun cu pământul; trecea cu vederea orice ajutor omenesc; era întraripată de harul

6. Rom. 8, 38-39.
7. Col. 1, 24.
8. Rom. 5, 3.
9. Filip. 1, 29.

Duhului, plutea la înălțime, privea în toate la Dumnezeu și aștepta de la El dezlegarea necazurilor ce veneau peste ea. Știa, știa bine că cele omenești, oricum ar fi ele, sunt la fel cu cei ce le dau; iar dacă vrem să avem ancoră tare, atunci ne trebuie totdeauna ajutorul cel de Sus. De aceea, Ana a alergat la Dumnezeu în toate împrejurările; și după ce a luat darul, se bucura mai mult de Cel ce l-a dat și, mulțumind, zice: *"Nu este sfânt ca Domnul, și nu este drept ca Dumnezeul nostru, și nu este sfânt afară de Tine"*[10]. "Judecata Lui e neprihănită, spunea ea, iar hotărârea Lui, fără de greșeală".

Ai văzut gândire de suflet recunoscător? Nu a zis în sine: "Ce lucru mare mi-a făcut? Ce mi-a dat mai mult decât altora? Ceea ce primise de demult și din belșug rivala mea, aceea am primit și eu după multă vreme, cu trudă, cu lacrimi, cu rugăciuni, cu cereri și cu multă osteneală". Ana însă, pentru că avea încredere mare în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, nu l-a cerut socoteală Stăpânului de cele întâmplate, așa cum fac mulți oameni, care se judecă în fiecare zi cu Dumnezeu. Aceștia, de văd pe unul că se îmbogățește, iar pe altul că rămâne sărac, încep să cârtească împotriva purtării de grijă a lui Dumnezeu.

Ce faci, omule? Pavel nu te-a lăsat să te judeci cu semenul tău, rob ca și tine, grăindu-ți așa: *"Așadar, nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul"*[11], iar tu Îl chemi în judecată pe Stăpânul, Îi ceri socoteală de cele ce face și nu te cutremuri, nu te temi?! Spune-mi, ce iertare vei dobândi, ce cuvânt de apărare vei avea, când ai în fiecare zi și în fiecare ceas atâtea dovezi ale purtării Lui de grijă, dar, din păruta nepotrivire cu privire la bogăție și sărăcie, osândești buna rânduială din toate lucrurile, și aceasta pe nedrept? Dacă ai vrea să cercetezi cu judecata

10. 1 Regi 2, 2.
11. 1 Cor. 4, 5.

cuvenită și cu mare luare-aminte și aceasta, apoi tocmai bogăția și sărăcia ar dovedi pronia lui Dumnezeu față de lume, chiar dacă n-ar fi altceva care s-o dovedească. Dacă ai lua sărăcia din lume, ai distuge toată temelia vieții, ai strica viața noastră. N-ar mai fi atunci nici corăbier, nici cârmaci, nici plugar, nici zidar, nici croitor, nici cizmar, nici dulgher, nici fierar, nici tăbăcar, nici brutar, nici un meșter dintre aceștia. Iar dacă nu mai sunt aceștia, se prăpădesc toate. Așa însă, nevoia sărăciei, șezând ca un dascăl prea bun asupra fiecăruia dintre aceștia, îi împinge la treabă, chiar fără voia lor. Dacă ar fi toți bogați, apoi toți ar trăi în lenevie; iar acest lucru ar strica și ar pierde totul. Dar, în afară de cele zise, e ușor să le închidem iarăși gura și altfel, tocmai cu argumentele cu care atacă ei purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Spune-mi, pentru ce învinuiești purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Pentru că unul are mai mulți bani, iar altul mai puțini? Ce? Dacă-ți voi dovedi că toți oamenii au deopotrivă bunurile cele mai de trebuință, bunuri cu mult mai mari, care mențin viața, vei admite că Dumnezeu poartă de grijă lumii?

– Sunt silit să o fac!

– Dacă tu îmi declari că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii pentru că nu toți oamenii participă deopotrivă la un singur lucru, la bani, de pildă, apoi e vădit că, fără să vrei, vei fi de aceeași părere cu mine și vei admite că este în lume purtarea de grijă a lui Dumnezeu, când îți voi arăta că toți oamenii participă deopotrivă nu la un singur lucru, și acela așa de josnic, ci la mai multe și cu mult mai mari.

Haide să ne ducem cu mintea la cele care mențin viața noastră și să le cercetăm cu mare luare-aminte. Să vedem dacă în acestea bogatul îl întrece pe sărac. De pildă, bogatul are vin de Tasion și alte multe băuturi de acest fel, prefăcute și drese cu mult meșteșug; dar izvoarele apelor stau de obște tuturor, și bogaților, și săracilor. Poate că ai râs când ai auzit de egalitatea aceasta. Dar gândește-te cu cât

e mai de preţ, mai necesară şi mai folositoare apa decât orice vin! Şi atunci, nu vei mai râde şi vei cunoaşte adevărata bogăţie a săracilor. N-ar fi multă pagubă în lume dacă ar dispărea vinul; poate numai pentru cei bolnavi; dar dacă ai opri izvoarele apei şi ai face să dispară stihia aceasta, ai distruge întreaga noastră viaţă, ai desfiinţa toate meseriile; n-am putea trăi nici două zile, ci îndată am muri cu toţii de o moarte nemiloasă şi cumplită.

4. Prin urmare, în cele mai de trebuinţă vieţii, în cele care întreţin viaţa noastră, bogatul nu-l întrece întru nimic pe cel sărac; ba dimpotrivă, dacă trebuie să spun ceva de mirare, săracul chiar îl întrece pe bogat. Poţi vedea mulţi bogaţi că sunt opriţi să bea apă, că li s-a îmbolnăvit trupul din pricina traiului bun; săracul, însă, se desfătează toată viaţa fără teamă de izvoarele de apă; aleargă la izvoarele apelor ca la izvoare de miere, şi culege din ele bucurie preţioasă şi curată. Dar focul? Nu este oare mai de trebuinţă decât mii de comori şi decât bogăţia oricărui om? Şi iată că şi această comoară o folosesc în egală măsură şi bogatul, şi săracul! Dar folosul pe care îl dă aerul trupurilor noastre? Dar lumina razelor de soare? Oare bogaţii o au mai din plin, iar săracii mai puţin? Oare aceia o văd cu patru ochi, iar aceştia numai cu doi? Nu poate susţine nimeni aceasta! Şi bogaţii, şi săracii se bucură în egală măsură de lumina soarelui; dar, mai bine zis, şi aici poţi vedea că săracii îi întrec pe cei bogaţi, pentru că au simţurile mai sănătoase, privirea mai pătrunzătoare, şi toate puterile de înţelegere mai bune. De aceea şi plăcerea lor e deplină; simt mai mare bucurie, mai mare plăcere la privirea firii înconjurătoare. Dar vei vedea că nu numai stihiile acestea, ci şi alte daruri date nouă de natură sunt dăruite în egală măsură tuturor oamenilor; dar, mai bine zis, şi în această privinţă săracii îi întrec pe cei bogaţi. De pildă, somnul care-i mai dulce şi mai de trebuinţă decât plăcerea, care-i mai folositor decât hrana, este mai lesnicios săracilor decât bogaţilor; dar nu

numai că-i mai lesnicios, ci e şi mai curat. Cei bogaţi, din pricina multei lor desfătări, nu mănâncă pentru că le este foame, nu beau pentru că le este sete, nici nu dorm pentru că le e somn; de aceea le piere şi plăcerea. Că nu firea lucrurilor ne face să simţim plăcerea, ci nevoia ce-o avem de acele lucruri. De pildă, plăcerea de a bea nu ţi-o dă băutul unui vin bun şi cu buchet, ci setea cu care bei apa; nu mâncatul de plăcinte, ci mâncatul pe flămânzite; nu dormitul pe aşternutul moale, ci dormitul pe ostenite. Iar plăcerea aceasta o au săracii mai mult decât bogaţii. Mai departe: nu sunt date oare în egală măsură, şi bogaţilor şi săracilor, sănătatea şi bunăstarea trupului? Poate oare să spună şi să dovedească cineva că numai săracii se îmbolnăvesc şi că bogaţii sunt mereu deplin sănătoşi? Nu! Ba, dimpotrivă, vezi că săracii nu se îmbolnăvesc uşor de boli de nevindecat, pe când în trupurile bogaţilor se ivesc astfel de boli. Podagra, durerile cumplite de cap, paraliziile, slăbirea nervilor şi tot felul de scurgeri rele şi stricăcioase îi supără, mai cu seamă, pe cei ce o duc în plăceri şi desfătări, pe cei care miros a parfum, nu pe cei care muncesc şi se ostenesc, pe cei care îşi agonisesc hrana trebuincioasă din munca lor de fiecare zi.

5. De aceea, cei ce trăiesc în desfătări sunt mai nefericiţi chiar decât cerşetorii. Ei înşişi nu pot spune că nu-i aşa. De câte ori un bogat, culcat pe aşternut moale, înconjurat de slugi şi de slujnice, îngrijit de toţi cu multă luare-aminte, nu lăcrimează şi nu oftează când aude pe stradă un sărac strigând şi cerând pâine, de câte ori nu s-a rugat să fie ca unul dintre ei, după ce se va face sănătos, decât să fie bogat, dar bolnav? Dar nu numai în ceea ce priveşte sănătatea, ci şi în privinţa copiilor, bogatul nu-l întrece cu nimic pe cel sărac; ci şi la unii, şi la alţii sunt la fel şi naşterile de copii, şi lipsa copiilor. Dar, mai bine zis, săracul îl întrece pe cel bogat. Săracul, chiar dacă nu ajunge tată, nu simte multă durere. Bogatul însă, cu cât vede că-i creşte averea,

cu atât mai mult îl chinuie lipsa de copii şi nu simte nici o plăcere din pricină că nu are moştenitor. Pentru cele câteva lucruri rămase după moartea unui sărac, fără copii, nu se bate nimeni din pricina lipsei lor de preţ; şi ele trec la prieteni şi la rude; averea bogatului, însă, atrage din toate părţile mulţi ochi şi adeseori ajunge în mâinile duşmanilor celui mort; iar bogatul vede, pe durata vieţuirii sale, că se întâmplă aceasta cu alţii, şi de aceea duce o viaţă mai cumplită decât moartea, căci se aşteaptă să se întâmple la fel şi cu el. Dar moartea, nu-i loveşte ea în aceeaşi măsură pe toţi oamenii? Nu vin oare morţi înainte de vreme şi peste bogaţi, şi peste săraci? Şi după moarte, nu se desfac la fel şi trupul unuia, şi trupul celuilalt? Nu ajunge trupul lor cenuşă şi praf? Nu naşte viermi?

– E drept, ar putea spune cineva, dar înmormântarea nu e la fel.

– Şi ce folos? Când îngrămădeşti peste bogat haine multe, scumpe şi de aur, nu faci altceva decât să aduci asupra lui mai multă ură, mai mari învinuiri; să deschizi gurile tuturor împotriva celui mort, să-l încarci cu mii şi mii de blesteme şi să-i faci pe toţi să-i osândească şi mai mult lăcomia; căci fiecare moare de necaz, se înăbuşă de ciudă şi blestemă pe cel mort, pentru că nici pe patul de moarte nu l-a părăsit dragostea nebună de averi. Şi răul nu se opreşte aici; o înmormântare ca aceea deschide ochii tâlharilor. Aşa că o înmormântare pompoasă ajunge pricină de ocară. Trupul unui sărac, însă, nu-l va dezbrăca nimeni; sărăcia hainelor lui este praznicul îmbrăcăminţii trupului. La mormântul unui bogat sunt încuietori, zăvoare şi uşi; dar toate în zadar, de pomană, pentru că pofta de bani îndeamnă spre orice pe cei ce ştiu să facă astfel de răutăţi. Aşa că cinstea mai mare aduce celui mort mai mare ocară. Cel ce a avut o înmormântare sărăcăcioasă se bucură de cinste, pe când cel ce a avut o înmormântare scumpă este dezbrăcat şi necinstit. Dar chiar dacă nu s-ar întâmpla ceva

dintre acestea, nici atunci bogatul nu va avea vreun câştig de pe urma unei înmormântări bogate, decât doar că va da mai mult de mâncare viermilor şi va face ca putreziciunea să fie mai mare.

Te întreb acum: merită toate acestea să fie fericite? Cine este atât de ticălos şi de nenorocit încât să socotească, pe temeiul acestora, de invidiat un om? Iar dacă le-am trece pe dinaintea ochilor nu numai pe acestea, ci şi pe celelalte, pe rând, şi dacă le-am cerceta cu de-amănuntul, vom vedea că săracii au mai multe bucurii decât bogaţii.

Să ne gândim dar cu multă luare-aminte la acestea toate; să le spunem tuturor celor din jurul noastru, că zice Scriptura: *"Dă pricină înţeleptului, şi mai înţelept va fi"*[12], şi, aducându-ne apoi necontenit aminte şi de aceea că avuţia de bani nu aduce bogaţilor nimic mai mult decât griji, nelinişte, frică şi primejdii, să nu socotim că avem mai puţine bucurii decât cei bogaţi. Dacă vom fi treji la minte, vom avea chiar mai multe bucurii ca ei, şi în lucrurile cele după Dumnezeu, şi în toate cele de aici. Că mai degrabă ai să găseşti la săraci decât la bogaţi plăcere, siguranţa vieţii, nume bun, sănătate trupească, filosofia sufletului, bune nădejdi, păcate puţine. Să nu cârtim dar ca slugile cele nerecunoscătoare şi nici să nu-L vorbim de rău pe Stăpânul, ci să-I mulţumim pentru toate; un singur lucru să-l socotim cumplit: păcatul; şi un singur lucru bun: dreptatea. Dacă vom gândi şi vom face aşa, nu ne va amărî nici boala, nici sărăcia, nici bârfele, nimic din cele ce par că aduc tristeţe, ci vom avea în toate o bucurie curată şi vom dobândi şi bunătăţile cele viitoare, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

12. Pilde 9, 9.

Omilie la David şi Saul[1] (I)

Despre bunătate; se cuvine să-i cruţăm pe duşmani şi să nu-i vorbim de rău, nici când nu sunt de faţă

1. Când se întâmplă ca o boală grea să se cuibărească multă vreme în trup, este nevoie de mult timp, de multă osteneală şi de multă ştiinţă în datul doctoriilor, ca să alungi boala din trup fără să primejduieşti viaţa. Acelaşi lucru se poate vedea şi cu sufletul. Când vrei să smulgi din rădăcini o patimă care s-a înfipt şi s-a cuibărit în suflet de multă vreme, nu-i de ajuns, pentru îndreptarea sufletului, de un îndemn de o zi sau două, ci trebuie să vorbeşti despre patima aceea de multe ori, timp de multe zile. Dacă vrem să vorbim pentru a aduce câştig şi a fi de folos, nu pentru a ne lăuda şi a-i încânta pe ascultători. De aceea, ceea ce am făcut când v-am vorbit de jurăminte, cuvântându-vă despre acelaşi subiect mai multe zile, aceasta am s-o fac şi acum, când vă voi vorbi despre mânie; vă voi ţine la rând, după puterea mea, mai multe predici despre acelaşi subiect. După părerea mea, cel mai bun chip de învăţătură este să nu încetezi a vorbi despre un subiect până ce nu vezi că învăţătura dată s-a prefăcut în faptă. Cel care vorbeşte azi de milostenie, mâine de rugăciune, pomâine de blândeţe, apoi, iarăşi, răspoimâine de smerenie, nu va putea sădi în sufletele ascultătorilor nici una dintre aceste virtuţi, pentru că sare mereu de la un subiect la altul. Dacă vrei să rămână în sufletele ascultătorilor spusele tale, nu înceta a da aceleaşi sfaturi şi îndemnuri, nici nu sări de la un subiect la altul până ce nu vezi că s-a înrădăcinat bine în ascultători virtutea despre care vorbeşti. Aşa fac şi învăţătorii: nu-i învaţă pe copii silabele până ce nu văd că ştiu bine literele.

1. P.G. vol. 54, col. 675-686.

Mai înainte, când v-am vorbit de pilda celor o sută de dinari şi a celor zece mii de talanţi[2], v-am arătat ce rău mare este să ţii minte răul. Pe cel pe care nu l-au putut pierde cei zece mii de talanţi, l-au pierdut o sută de dinari; aceşti o sută de dinari au înlăturat iertarea dată, au îndepărtat darul, au adus iarăşi în faţa scaunului de judecată pe cel scăpat de vină; de acolo l-au aruncat la închisoare şi aşa l-au osândit pe vecie.

Astăzi am să vă predic despre alt subiect, despre blândeţe. Şi ar trebui ca cel ce vorbeşte despre blândeţe şi bunătate să dea el însuşi pildă de această înţelepciune înaltă ca să înveţe şi prin cuvânt, şi prin faptă. Dar, pentru că eu nu am această virtute, îl voi aduce în mijlocul nostru pe unul dintre sfinţi; şi, punându-l înaintea ochilor voştri, voi face predica mea vie şi puternică, şi vă voi îndemna pe voi şi pe mine ca să mergem pe urmele virtuţii dreptului, fiindu-ne el un fel de icoană originală.

Pe cine dar să aduc înaintea voastră când vreau să vorbesc despre blândeţe? Pe cine altul decât pe cel care a primit mărturie de Sus, pe cel care a fost lăudat pentru blândeţea lui. *"Am găsit,* spune Dumnezeu, *pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea"*[3]. Şi când hotărăşte Dumnezeu ceva despre cineva, nici o pricină de împotrivire nu mai rămâne nimănui. Hotărârea Lui e dreaptă, pentru că Dumnezeu nu judecă nici cu ură, nici cu părtinire; spusele Lui se întemeiază pe o cunoaştere deplină a virtuţii sufletului.

Dar nu-l aducem înainte pe David numai pentru că a dat despre el mărturie Dumnezeu, ci şi pentru că a trăit în vremea Vechiului Testament. N-ar fi deloc de mirare să se găsească acum, în vremea harului, acum, după moartea lui Hristos, după o atât de mare iertare de păcate, după ce s-au dat porunci de înţelepciune, un om lipsit de mânie, un om

2. Cf. Matei 18, 24-34.
3. Fapte 13, 22; cf. 1 Regi 13, 14.

care să ierte dușmanilor greșelile! Dar cine nu s-ar mira să se găsească în vremea Vechiului Testament, când legea îngăduia să scoți ochi pentru ochi și dinte pentru dinte[4], și să faci rău celui ce ți-a făcut rău, un om care să depășească măsura poruncilor și să ajungă la înțelepciunea apostolică? Mai mult, ce iertare, ce cuvânt de apărare i-ar mai rămâne unuia dintre noi, care nu s-ar strădui să fie ca David?

Dar ca să cunoaștem mai bine virtutea lui, îngăduiți-mi să iau mai de sus cuvântul și să vă vorbesc despre binefacerile pe care le-a făcut lui Saul acest fericit bărbat.

Nu-i deloc de mirare ca un om să nu se răzbune pe dușmanul care i-a făcut rău; dar ca un om să lase slobod, după ce l-a avut în mâini și-i era în putere să-l omoare, pe un altul, căruia i-a făcut multe și mari binefaceri, dar care în urmă încercase nu o dată, nici de două ori, ci de mai multe ori să-l ucidă pe binefăcătorul său, pe un altul, pe care-l smulsese din mâinile dușmanilor săi și despre care totuși știa că iarăși va căuta să-l ucidă, ei bine, acest lucru lasă în urmă cea mai mare înțelepciune.

2. Îngăduiți-mi să vă povestesc, în puține cuvinte, ce binefaceri i-a făcut David lui Saul, când i le-a făcut și cum.

Erau odată iudeii într-un război cumplit; toți se temeau și se ascunseseră de frică; nimeni nu îndrăznea să se arate. Pe când întreg orașul ajunsese la capătul puterilor, și fiecare locuitor își vedea moartea înaintea ochilor, pe când se așteptau cu toții în fiecare zi să moară și duceau o viață mai amară decât cei duși în robie, în țară barbară, a venit David, de la oi, în tabăra de luptă; și cu toate că era foarte tânăr și nepriceput în meșteșugul ostenelilor războiului, a primit să lupte în locul tuturor și a săvârșit o faptă care a depășit orice nădejde. Dar chiar dacă n-ar fi făcut nimic, ar fi trebuit încununat numai pentru râvna și zelul său. Dacă un ostaș în vârstă făcea aceasta, nu era un lucru de mirare;

4. Ieș. 21, 24.

i-o cerea legea ostășiei. Pe David, însă, nimic nu l-a silit; ba, dimpotrivă, mulți chiar au căutat să-l împiedice: fratele său l-a ținut de rău[5], iar împăratul, uitându-se la vârsta lui crudă și la primejdia mare, l-a oprit și i-a poruncit să stea pe loc, zicând: *"Nu vei putea merge, că tu ești un copilandru, iar el, un bărbat deprins cu războiul din tinerețea lui"*[6]; dar, cu toate că nu l-a silit nimic, el, de la sine, încălzit de zel dumnezeiesc și de dragoste de patrie, a alergat împotriva barbarilor cu atâta curaj, ca și cum ar fi văzut înaintea lui oi, și nu oameni, ca și cum ar fi avut de alungat câini, și nu atâta oștire de bărbați. Și atâta grijă purta David împăratului atunci, încât căuta să-i dea curaj chiar înainte de luptă și de victorie. L-a ajutat nu numai cu faptele sale, ci, chiar înainte de aceasta, îl sfătuia prin cuvânt, căuta să-l încurajeze ca să aibă bune nădejdi pentru viitor, grăindu-i așa: *"Să nu se mâhnească inima domnului meu; că robul tău va merge și se va bate cu cel de alt neam"*[7]. Te întreb: e puțin lucru că și-a pus viața în primejdie, fără să-l silească cineva, și că s-a aruncat în mijlocul vrăjmașilor pentru folosul unor oameni care nu-i făcuseră nici un bine? N-ar fi trebuit, oare, [ca acela] după biruință să-l socotească stăpân și să-l numească mântuitorul întregului popor pe cel care a scăpat, cu harul lui Dumnezeu, scaunul împărătesc, pământul orașelor țării și viața tuturor? Poate fi oare o binefacere mai mare ca aceasta? David nu i-a scăpat doar averea lui Saul, sau numai slava, sau stăpânirea, ci însăși viața! L-a întors chiar de la porțile morții și, cât era cu putință unui om, datorită lui împăratul a trăit mai departe și s-a bucurat de slava împărătească. Dar cu ce l-a răsplătit Saul mai târziu? Că dacă ar fi să te uiți la măreția faptei lui David, apoi Saul nu i-ar fi răsplătit după vrednicie nici dacă ar fi luat coroana

5. Cf. 1 Regi 17, 28.
6. 1 Regi 17, 33.
7. 1 Regi 17, 32.

de pe capul lui şi ar fi pus-o pe capul lui David! Era cu mult mai mare datoria! David îi dăruise lui Saul şi viaţa, şi împărăţia; Saul i-ar fi dat numai împărăţia.

Să vedem însă cu ce l-a răsplătit. Ce răsplătire i-a dat?

Din ziua aceea a început să-l bănuiască şi să se teamă de el.

– Pentru ce? Trebuie să spui şi pricina bănuielii!

– Orice ai spune, nu vei găsi deloc îndreptăţită bănuiala lui Saul. Ce pricină de dreaptă bănuială poţi găsi la un om care şi-a dăruit sufletul său, care şi-a dat viaţa sa?

Dar să vedeţi şi pricina duşmăniei lui Saul, ca să cunoaşteţi că David trebuia preţuit chiar pentru ceea ce era bănuit şi duşmănit, nu mai puţin decât pentru biruinţa sa asupra lui Goliat.

– Aşadar, care era pricina bănuielii?

– După ce David a luat capul barbarului şi s-a întors cu prăzile de război, *"au ieşit,* spune Scriptura, *dănţuitoarele cântând şi zicând: "Bătut-a Saul cu miile, iar David cu zecile de mii". Şi s-a mâniat Saul şi se uita cu ochi răi la David din ziua aceea înainte*[8]. Spune-mi, pentru ce? Chiar dacă ar fi fost spuse pe nedrept laudele acestea, nici atunci n-ar fi trebuit să-i poarte Saul duşmănie lui David; dimpotrivă, din cele petrecute Saul ar fi trebuit să vadă dragostea lui David; să vadă că, fără să-l silească cineva, fără să-l împingă cineva, şi-a pus viaţa în primejdie din dragoste pentru împărat; deci, n-ar fi trebuit să-l bănuiască de vreun gând rău. Laudele însă au fost spuse pe bună dreptate; iar dacă se cade să spunem un lucru de mirare, apoi laudele acestea erau mai mult în cinstea lui Saul decât în cinstea lui David; şi ar fi trebuit să-l iubească, pentru că dănţuitoarele au spus că el a bătut cu miile. Pentru ce se supără Saul că dănţuitoarele au pus pe seama lui David zecile de mii? Ar fi avut dreptate să se supere dacă el ar fi ajutat cu ceva la război,

8. 1 Regi 18, 6-9.

dacă ar fi luat cât de puţin parte la luptă! Atunci şi dănţuitoarele l-ar fi lăudat pe bună dreptate când au spus că *"Saul a bătut cu miile, iar David cu zecile de mii"*. Dar el s-a temut şi a tremurat; a stat în casă şi aştepta din zi în zi să fie omorât; David, însă, a săvârşit totul. Nu-i dar o neghiobie să se supere că nu i s-au adus laude mai mari, când el n-a înfruntat nici o primejdie? Dacă e vorba de supărare, apoi ar fi trebuit să se supere David, că a împărţit laudele cu altul când toată biruinţa i s-a datorat lui.

3. Totuşi, nu spun asta, ci altceva. Să zicem că au făcut rău dănţuitoarele; că meritau să fie ţinute de rău şi osândite. Dar ce-l priveşte asta pe David? N-a făcut David cântecele acelea, nu le-a îndemnat el pe dănţuitoare să spună ce au spus, nici n-a pus el la cale acest chip de laudă. Prin urmare, dacă Saul trebuia să se supere, apoi trebuia să se supere pe dănţuitoare, nu pe binefăcătorul obştesc al ţării, care merita mii de cununi. Dar Saul le-a lăsat pe acelea şi şi-a îndreptat mânia împotriva lui David. Dacă fericitul David, îngâmfat de laudele acelea, l-ar fi pizmuit pe împărat, dacă l-ar fi ocărât, dacă i-ar fi batjocorit domnia, atunci da, ura lui Saul ar fi avut poate un temei; dar ce pricină dreaptă aveau ura şi supărarea lui, când David era şi mai respectuos şi mai ascultător, când se purta aşa cum trebuie să se poarte un supus? Când un supus se trufeşte cu laudele ce i se aduc, spre paguba împăratului său, al cărui bun nume este batjocorit, şi când continuă să folosească cinstea ce i se dă spre insultarea aceluia, atunci ura acestuia are un oarecare temei; dar când supusul acesta continuă să-l cinstească, dar, mai bine zis, continuă să-l slujească şi mai mult şi să i se plece în toate, atunci ce pricină mai pot avea ura şi invidia lui?

Prin urmare, chiar dacă David nu i-ar fi făcut lui Saul vreun alt mare bine, Saul ar fi trebuit să-l iubească pe David pentru că acesta a continuat să se poarte cu el cu obişnuita lui blândeţe, deşi împrejurările îl împingeau să-i ia tronul împărătesc.

Pe David nu l-au semeţit nici faptele lui de mai înainte, dar nici faptele săvârşite de el mai târziu, cu mult mai mari decât cele dintâi.

– Care erau acestea?

– *"David,* spune Scriptura, *se purta înţelepţeşte în toate căile lui şi Domnul atotţiitorul era cu el;*[9]*... şi tot Israelul şi Iuda îl iubeau pe David, pentru că ieşea şi intra înaintea feţei poporului*[10]*...; şi Micol, fata lui Saul, şi tot Israelul îl iubeau pe el*[11]*... şi era David mai înţelept decât toate slugile lui Saul; şi a fost cinstit numele lui foarte*[12]*... Şi Ionatan, fiul lui Saul, îl iubea pe David foarte"*[13]. Şi cu toate că David era iubit de tot poporul şi de toată casa împăratului, cu toate că biruia mereu în războaie şi nu pierdea nici unul, cu toate că primea astfel de răsplăţi pentru binefacerile ce le făcea poporului, totuşi n-a ridicat capul, n-a dorit tronul împărătesc, nici nu s-a răzbunat pe duşmanul său; i-a făcut mai departe bine şi a biruit în războaiele pe care le purta pentru Saul. Pe care om, plin de cruzime şi de sălbăticie, nu l-ar fi înduplecat astfel de fapte să înceteze cu ura şi să alunge pizma? Dar pe Saul, om crud şi neomenos, nu l-a înduplecat nici una din faptele lui David. Nu vedea nimic; sufletul îi era stăpânit de invidie şi căuta să-l ucidă. Şi ce făcea David? Că acesta-i lucru de mirare! David cânta, ca să-i potolească mânia lui Saul. *"David,* spune Scriptura, *cânta cu mâna lui pe strune ca în fiecare zi; şi suliţa era în mâna lui Saul. Şi a ridicat Saul suliţa şi a zis: "Îl voi lovi pe David". Şi a lovit în perete. Şi s-a ferit David din faţa lui de două ori"*[14]. Poate vorbi cineva de o răutate mai mare ca aceasta? Poate, dacă va vorbi de faptele de mai târziu ale

9. 1 Regi 18, 14.
10. 1 Regi 18, 16.
11. 1 Regi 18, 20.
12. 1 Regi 18, 30.
13. 1 Regi 19, 2.
14. 1 Regi 18, 10-11.

lui Saul. Duşmanii fuseseră alungaţi, oraşul îşi recăpătase liniştea şi toţi locuitorii lui sărbătoreau cu jertfe biruinţa; Saul însă a încercat să-l ucidă pe cântăreţ, pe binefăcător, pe pricinuitorul acelor bunătăţi. Binefacerile primite nu l-au potolit pe nebun, pe furios; dimpotrivă, a aruncat de două ori cu suliţa în el, vrând să-l ucidă. Aceasta i-a fost răsplata pentru primejdiile prin care a trecut! Saul a aruncat cu suliţa în el adeseori, nu numai în ziua aceea. Dar sfântul acela, şi după acestea toate, continua să-l slujească pe Saul. Îşi punea viaţa în primejdie pentru mântuirea lui, era în primele rânduri în toate luptele; cu primejduirea vieţii lui, scăpa viaţa ucigaşului său; n-a supărat fiara aceea sălbatică nici prin cuvânt, nici prin faptă; îi era în toate supus şi ascultător; nu lua plata hotărâtă pentru victoriile sale, ci, lipsit de răsplată pentru primejdiile prin care trecea, nu s-a plâns niciodată, nici faţă de ostaşi, nici faţă de împărat. Că nu făcea aceasta pentru vreo răsplată omenească; el aştepta răsplata cea de Sus. Şi nu numai acesta e lucru de mirare, că nu cerea răsplată, ci şi acela că o refuza când i se dădea, pentru covârşitoarea lui smerenie.

Saul, văzând că nu-l poate ucide, cu toate că izvodise şi pusese totul în mişcare, urzeşte o viclenie, dându-i-o în căsătorie pe fiica lui. Şi născoceşte un nou chip de zestre. *"Împăratul nu voieşte altă zestre decât o sută de tăieri împrejur, ca să se răzbune pe vrăjmaşii împăratului"*[15]. Cu alte cuvinte, spune aşa: "Ucide-mi o sută de bărbaţi, şi aceasta-i zestrea ce mi-o dai". Împăratul i-a grăit aşa, urzind ca, folosind prilejul căsătoriei, să-l dea în mâinile duşmanilor.

4. Dar David, judecând lucrurile potrivit bunătăţii sufletului său, a respins căsătoria; nu de frica primejdiei, nici de frica duşmanilor, ci pentru că se socotea nevrednic a se înrudi cu împăratul. Şi a grăit aşa trimişilor împăratului: *"Oare lucru mic este în ochii voştri să fiu ginerele împăratului? Eu*

15. 1 Regi 18, 25.

sunt om smerit, şi nu slăvit"[16]. Şi doar căsătoria era meritată; era o răsplată a faptelor lui de vitejie. Totuşi inima lui era aşa de smerită, că după atâtea fapte mari, după o victorie atât de strălucită şi după o făgăduinţă făcută cu martori, David s-a socotit nevrednic a primi o plată ce i se cuvenea. Şi gândea aşa, cu toate că avea să-şi mai pună viaţa în primejdie pentru împărat.

După ce i-a biruit pe duşmani şi a luat pe fiica împăratului, *"David iarăşi cânta. Şi căuta Saul să-l lovească pe David cu sulita; şi a lovit, dar s-a ferit David; şi a lovit cu sulita în perete"*[17]. Pe care om, chiar dintre cei care cugetă cu înţelepciune, nu l-ar fi pornit spre mânie toate acestea, nu l-ar fi îndemnat să-l ucidă pe cel care îl duşmănea pe nedrept, dacă nu pentru altceva, atunci măcar ca să-şi apare viaţa? Fapta lui n-ar fi fost o crimă. Chiar dacă l-ar fi ucis, n-ar fi călcat legea din vremea aceea. Legea poruncea să scoţi ochi pentru ochi. Dacă l-ar fi ucis pe Saul, David ar fi săvârşit numai o crimă în loc de trei, pe când Saul, făcă nici o pricină binecuvântată, încercase de trei ori să-l omoare. David însă n-a făcut aceasta, ci a preferat să fugă, să-şi lase casa părintească, să ajungă hoinar şi fugar, să-şi câştige cu anevoie hrana cea de toate zilele decât să-l ucidă pe împărat. Scopul lui nu era să se răzbune, ci să-l scape pe împărat de patima aceea. A fugit din ochii duşmanului său tocmai pentru ca să-i micşoreze mânia, să-i potolească ura, să-i vindece invidia. "Este mai bine pentru mine, spunea el, să mă chinui şi să îndur mii de suferinţe, decât să-l împing pe Saul să fie judecat de Dumnezeu pentru o crimă nedreaptă".

Aceste cuvinte nu numai să le auzim, ci să le şi facem! Să îndurăm orice, să facem totul şi să suferim totul, ca să scoatem din sufletul duşmanilor noştri ura ce ne-o poartă. Să nu ne uităm dacă ne urăsc pe drept sau pe nedrept, ci

16. 1 Regi 18, 23.
17. 1 Regi 19, 9-10.

atât să urmărim, să nu ne mai urască. Şi doctorul atâta urmăreşte, să-l scape pe bolnav de boală, nu să judece dacă pe drept sau pe nedrept s-a îmbolnăvit. Fii şi tu doctorul duşmanului tău! Un singur lucru urmăreşte: să-l scapi de boala lui. Aşa a făcut şi fericitul David. A ales sărăcia în locul bogăţiei, pustiul în locul patriei, ostenelile şi primejdiile în locul desfătării şi al tihnei, fuga necontenită în locul şederii acasă, numai ca să scoată din sufletul lui Saul ura şi duşmănia. Dar Saul n-a câştigat nimic nici aşa! Dimpotrivă, îl urmărea şi cutreiera pretutindeni, căutându-l pe cel care nu-i făcuse nici un rău, dar căruia îi făcuse el mari rele, pe cel care îi făcuse mult şi nenumărat bine pentru aceste rele. Şi fără să ştie, a căzut Saul în cursa pe care i-o întinsese lui David.

"Şi era acolo o peşteră, spune Scriptura, *şi a intrat Saul ca să se odihnească; iar David şi oamenii lui şedeau mai înăuntru în peşteră. Şi au zis oamenii lui David către el: "Iată ziua, după cum a spus Domnul: Voi da pe duşmanul tău în mâinile tale, ca să faci cu el ce va plăcea ochilor tăi". Şi s-a sculat David şi a tăiat pe ascuns poala hainei lui Saul. Şi după acestea s-a zbătut inima lui David că a tăiat poala hainei lui Saul. Şi a zis David oamenilor lui: "Să nu-mi fie mie de la Domnul ca să fac cuvântul acesta domnului meu, unsului Domnului, ca să ridic mâna mea asupra lui, că este uns al Domnului"*[18].

Ai văzut că plasa era întinsă, vânatul prins şi vânătorul alături? Ai văzut că toţi îi cereau să înfigă sabia în pieptul duşmanului? Uită-mi-te acum la înţelepciunea lui David, la lupta lui, la victoria lui, la cununa lui! O adevărată arenă de luptă a fost peştera aceea, iar lupta a fost minunată şi nemaiîntâlnită. David lupta; mânia îi dădea ghes; premiul luptei era Saul, care se găsea alături; iar Dumnezeu era Întâistătătorul luptei. Dar, mai bine spus, David nu se lupta nu-

18. 1 Regi 24, 4-7.

mai cu el şi cu dorinţa lui de răzbunare, ci şi cu ostaşii care erau de faţă. Chiar dacă ar fi vrut să se poarte ca un înţelept şi să cruţe viaţa duşmanului său, era firesc să se teamă şi de ostaşii lui, ca nu cumva să-l omoare în peşteră pentru că a trădat mântuirea lor, lăsându-l în viaţă pe duşmanul lor comun. Era firesc ca fiecare dintre ostaşi să se gândească la asta şi, supăraţi, să zică: "Am ajuns nişte hoinari şi nişte fugari, ne-am pierdut casa, patria şi tot ce aveam, şi am luat parte la toate necazurile tale. Iar tu l-ai avut în mână pe cel ce ne-a făcut aceste rele, şi te gândeşti să-i dai drumul, ca să nu mai scăpăm niciodată de aceste necazuri! Te grăbeşti să-l scapi pe duşman, şi să-ţi trădezi prietenii! Nu te doare inima de răul pe care ţi l-a făcut? Nu-ţi mai aduci aminte de necazurile pe care le-ai suferit de la el? Pentru relele pe care are să ni le facă de acum înainte, ucide-l, ca să nu mai suferim alte rele şi mai mari şi mai grele!". Aceste cuvinte, chiar dacă nu le-au spus cu cuvântul, le-au gândit cu mintea! Acestea, şi altele mai multe ca acestea.

5. Dar dreptul David nu s-a uitat la asta, ci avea în vedere un singur lucru: cum să poată să-şi pună pe cap cununa bunătăţii, cum să poată trăi după o înţelepciune nouă şi minunată. N-ar fi fost un lucru atât de minunat dacă l-ar fi cruţat pe duşmanul său fiind singur cu el, cât de minunat este acum, când a făcut aceasta de faţă cu alţii! Prezenţa ostaşilor acelora era o îndoită piedică în calea acelei înţelepciuni. Adeseori noi înşine judecăm că e cu cale să lăsăm mânia şi să-l iertăm pe cel ce ne-a greşit; dar când vedem că ne aţâţă şi ne îndeamnă alţii, nu mai ţinem seamă de judecata noastră şi ne lăsăm convinşi de cuvintele acelora. Dar fericitul David n-a păţit una ca asta; a rămas la hotărârea sa şi după ce l-au sfătuit şi l-au îndemnat ceilalţi. Şi lucru minunat nu este numai că nu s-a lăsat convins de sfaturile celorlalţi şi că nu s-a temut de ei, ci că i-a făcut şi pe aceia să gândească asemenea lui. Mare lucru este să-ţi poţi

învinge propriile patimi; dar cu mult mai mare lucru este să-i poţi convinge şi pe alţii să facă la fel; şi mai ales pe alţii, cum erau oamenii lui David, care nu erau oameni potoliţi şi măsuraţi, ci ostaşi deprinşi cu războiul, pe care greutăţile cele multe îi duseseră la deznădejde, care doreau puţină odihnă şi care ştiau că sfârşitul tuturor relelor şi necazurilor nu le vine decât odată cu uciderea duşmanului lor. Şi nu numai sfârşitul relelor, ci şi dobândirea a mii de bunătăţi. După uciderea lui Saul, nimic nu l-ar mai fi împiedicat pe David să se suie îndată pe tronul împărătesc. Dar cu toate că erau atâţia ostaşi care îl îndemnau, totuşi viteazul acela bărbat a avut tăria să-i biruie pe toţi şi să-i înduplece să-l cruţe pe vrăjmaş.

Merită să auziţi şi sfaturile pe care i le-au dat lui David ostaşii. Viclenia sfatului lor vădeşte tocmai tăria hotărârii dreptului David. Ostaşii nu i-au spus: "Iată-l pe cel care ţi-a făcut nenumărate rele, cel care doreşte să te ucidă, cel care ne-a purtat pe noi în cumplite primejdii!". N-au grăit aşa; ci, când l-au văzut că nu ţine seama de nimic din acestea şi că nici nu vorbeşte de răul pe care i l-a făcut Saul, declară că cele întâmplate sunt o hotărâre a lui Dumnezeu. *"Dumnezeu ţi l-a dat în mâini"*[19], i-au spus ei; pentru ca David, temându-se de judecata lui Dumnezeu, să grăbească uciderea. "Te răzbuni tu? Nu! Îi slujeşti lui Dumnezeu, Îi împlineşti voinţa!". Dar cu cât vorbeau ei mai mult, cu atât mai mult David cruţa viaţa împăratului. David ştia bine că Dumnezeu i-l dăduse în mâna lui tocmai pentru ca să-i dea prilej de mai mare laudă.

Şi tu dar, când îl vezi pe duşman în mâinile tale, nu socoti prilejul acela prilej de pedepsire, ci prilej de mântuire. De aceea, atunci mai cu seamă trebuie să-i cruţăm pe duşmani, când sunt în mâinile noastre.

19. 1 Regi 24, 5.

Dar poate că mă va întreba cineva:

– Dar ce lucru mare şi minunat a făcut David cruţându-l pe Saul când l-a avut în mână? Şi alţi mulţi împăraţi, adeseori, după ce s-au urcat pe tronul împărătesc, au socotit că pentru marea lor dregătorie este nevrednic de ei să-i mai pedepsească pe duşmanii lor de altădată; puterea lor cea mare era pricină de împăcare.

– Da, dar despre David nu se poate spune aşa ceva. David nu se urcase pe tronul împărătesc; nu luase domnia când l-a avut pe Saul în mâinile sale. Aşa că nu se poate spune că măreţia dregătoriei i-a potolit mânia. David ştia bine că Saul, odată scăpat, are să-l atace iarăşi, are să-l arunce în şi mai mari primejdii; cu toate acestea, nici aşa nu l-a ucis. Să nu-l comparăm deci pe David cu acei împăraţi. Aceia puteau, pe bună dreptate, să cruţe viaţa duşmanilor lor pentru că, suiţi pe tron, nu le mai era viaţa în primejdie; pe când David, cruţând viaţa lui Saul, lăsa în viaţă un duşman şi-şi punea în primejdie propria sa viaţă. Dar nici aşa nu l-a ucis; şi erau multe pricini care-l împingeau să-şi ucidă duşmanul: singurătatea în care se găsea Saul, lipsit de ajutoare, îndemnurile ostaşilor lui, amintirea relelor ce i le-a făcut până atunci, frica de relele ce i le va mai face în viitor, gândul că uciderea duşmanului său nu i se socotea o crimă. Acestea, şi altele mai multe decât acestea, îl sileau şi-l împingeau să-şi înfigă sabia în Saul. David însă nu s-a plecat nici uneia dintre ele; a rămas tare ca diamantul, a rămas neclintit, păzind legea înţelepciunii sale.

Apoi, ca să nu crezi cumva că s-a purtat aşa pentru că era lipsit de simţire, iar nu înţelept, uită-te la el că s-a mâniat până la sălbăticie, dar s-a stăpânit. Faptele îţi arată că s-au ridicat în sufletul lui valuri de mânie, că multe gânduri îi frământau sufletul, dar, cu frică de Dumnezeu, a pus frâu furtunii şi şi-a potolit tulburarea minţii. *"S-a sculat David,* spune Scriptura, *şi a tăiat pe ascuns poala hainei lui Saul"*[20].

20. 1 Regi 24, 6.

Ai văzut cât de tare se înălţase furtuna mâniei lui? Dar n-a mers mai departe, nu s-a înecat. Gândul cel bine-credincios, cârmaciul sufletului, a simţit îndată primejdia şi a adus linişte în locul furtunii. *"S-a zbătut inima lui"*[21], spune Scriptura, dar David şi-a oprit mânia, cum opreşti un cal care sare şi e cuprins de furie.

6. Aşa sunt sufletele sfinţilor! Se ridică înainte de a cădea; se opresc înainte de a cădea în păcat; pentru că sunt necontenit treze şi veghetoare. Şi ce depărtare era între haina lui Saul şi trupul lui? Totuşi David a avut tăria să nu meargă mai departe! Dar chiar pentru că i-a tăiat din haină, chiar pentru aceasta David s-a osândit. Că *"s-a zbătut inima lui,* spune Scriptura, *că a tăiat poala hainei lui Saul. Şi a zis oamenilor lui: "Să nu-mi fie mie de la Domnul"*[22].

– Ce înseamnă: *"Să nu-mi fie mie de la Domnul"?*

– Înseamnă: "Milostiv fii mie, Doamne, pentru că am voit una ca aceasta! Să nu-mi îngăduie vreodată Dumnezeu să fac o astfel de faptă; să nu mă lase Dumnezeu să cad în acest păcat!".

Pentru că a înţeles că o astfel de vieţuire, o astfel de purtare, depăşeşte aproape puterile omeneşti, şi că ea are nevoie de ajutorul cel de Sus, şi pentru că a văzut că era gata să-l ucidă, David se roagă lui Dumnezeu să-i păstreze mâna curată.

Poate fi, oare, un suflet mai blând decât acesta? Mai putem, oare, numi om pe cel care în furie a arătat vieţuire îngerească? Dar asta n-o cer nici legile dumnezeieşti! Cine, spune-mi mie, s-ar fi hotărât aşa de iute să facă o astfel de rugăciune lui Dumnezeu? Te întreb, ce este o astfel de rugăciune? Cine ar vrea cu uşurinţă să se roage pentru binele duşmanului său? Mulţi oameni ajung la o sălbăticie aşa de mare că, atunci când sunt slabi şi nu pot face vreun rău

21. 1 Regi 24, 6.
22. 1 Regi 24, 6-7.

dușmanului lor, Îl cheamă pe Dumnezeu să-i răzbune și-L roagă să le dea prilej să-i pedepsească pe cei ce le-au făcut rău. David s-a rugat cu totul altfel; Îl roagă pe Dumnezeu să nu-i dea prilej de răzbunare, grăind așa: *"Să nu-mi fie mie de la Domnul ca să ridic mâna mea asupra lui"*[23]. Vorbește de dușmanul său ca și cum ar vorbi de copilul său. Dar nu numai că i-a cruțat viața, ci îi ia și apărarea. Și iată cu câtă pricepere și înțelepciune! Și pentru că în viața lui Saul nu găsea nici un bine și nici nu putea spune: "Nu mi-a făcut vreun rău! N-am suferit din pricina lui!" – că aveau să i se împotrivească ostașii, care erau de față și care cunoșteau bine răutatea lui Saul –, David caută să-i găsească în altă parte o apărare vrednică de luat în seamă. Deci, negăsind nici un temei de apărare nici în viața lui Saul, nici în faptele lui, s-a îndreptat spre dregătoria aceluia și a spus: *"că este unsul Domnului"*[24].

– Ce spui? Nu te gândești că e un ticălos, un ticălos fără pereche, un om plin de mii și mii de păcate, un om care caută să ne ia viața?

– Da, dar este împărat, este stăpân; lui i s-a încredințat puterea!

Și totuși David nu-l numește împărat!

– Dar cum?

– *"Că este unsul Domnului"*. David caută să-i facă pe ostași să-l respecte pe Saul nu pe temeiul dregătoriei lui împărătești, ci pe temeiul hotărârii lui Dumnezeu.

"Disprețuiți omul?, le spune David. Bine! Atunci respectați pe Dumnezeu! Nu aveți nici o prețuire pentru cel care a fost ales împărat? Bine! Atunci temeți-vă de Cel ce l-a ales!". Dacă ne temem și tremurăm de dregătorii numiți de împărat, chiar dacă sunt răi, hoți, tâlhari, nedrepți sau oricum altfel, și nu-i disprețuim pentru răutatea lor, ci-i respectăm pentru vrednicia celui care i-a numit, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta când e vorba de cei numiți de Dumnezeu. "Dumnezeu, le spune David mai departe, nu i-a luat lui Saul dregătoria, nici nu l-a făcut om de rând!". Să nu răsturnăm dar ordinea și nici să nu luptăm împotriva lui Dumnezeu! Să arătăm cu fapta acel cuvânt apostolic: *"Tot cel ce se împotrivește stăpânirii, rânduielii lui Dumnezeu se împotrivește"*[25]. David nu l-a numit pe Saul numai *"uns"*, ci și *"domn"* al său. Nu-i puțină înțelepciune să dai dușmanului nume de cinste și de respect! Și cât de rar poți vedea o astfel de înțelepciune! Mulți oameni nu vor să-i numească pe dușmanii proprii cu numele lor, ci le dau cu totul alte nume: ticăloși, nebuni, smintiți, ciumați, și altele multe. Așa-i numesc pe dușmanii lor! Și ca să vedeți că e adevărat ce spun, vă voi da o pildă, nu de departe, ci de aproape; vi-l voi da ca pildă chiar pe Saul. Din pricina urii mari pe care i-o purta sfântului acestuia, Saul n-a voit să-l numească pe David cu numele lui când l-a căutat cu prilejul unei sărbători, ci a întrebat: *"Unde este fiul lui Iesei?"*[26]. L-a numit așa pentru că îi ura numele; dar voia în același timp să pângărească și slava lui David prin originea umilă a tatălui său.

Nu știa că nu slava strămoșilor face slava și strălucirea cuiva, ci virtutea sufletului. Fericitul David nu s-a purtat așa! Nu l-a numit pe Saul cu numele tatălui său, deși tatăl lui Saul era om de rând și decăzut, nici nu l-a numit doar cu numele lui, ci cu numele pe care i-l dădea cinstea dregătoriei sale, cu numele de împărat. Atât de lipsit de ură îi era sufletul!

Fă dar și tu, iubite, ca David! Învață-te mai întâi să nu-l numești pe dușmanul tău cu nume de ocară, ci cu nume de cinste. Dacă vei deprinde limba să dea nume de cinste și de respect dușmanului tău, apoi și sufletul tău, învățat și obișnuit de limbă, va căuta să se împace cu el. Cuvintele acestea vor fi un leac minunat pentru ura care-ți arde în inimă.

23. 1 Regi 24, 7.
24. 1 Regi 24, 7.
25. Rom. 13, 2.
26. 1 Regi 20, 27.

7. V-am spus acum cuvintele acestea nu numai ca să-l lăudăm pe David, ci ca să-l imităm. Fiecare să zugrăvească pe inima lui istoria aceasta. Să zugrăvească necontenit cu gândul, cum ar zugrăvi cu mâna, peştera cea cu două încăperi; să-l zugrăvească pe Saul dormind, legat de somn, ca şi cu un lanţ, şi în puterea celui căruia îi făcuse atât de mari nedreptăţi; să-l zugrăvească pe David stând lângă cel adormit, şi pe ostaşi, alături de el, îndemnându-l să-l ucidă pe Saul; să zugrăvească pe fericitul David filosofând, potolindu-şi propria mânie şi pe cea a ostaşilor, şi luând apărarea celui care i-a făcut atâta rău. Lucrurile acestea să nu le zugrăvim numai în sufletele noastre, ci să vorbim de ele necontenit cu alţii, când ne întâlnim la adunări. Să le povestim mereu şi soţiei, şi copiilor. Dacă vrei să vorbeşti de împărat, iată împăratul de care să vorbeşti! De vrei să vorbeşti de ostaşi, de casă, de treburile politice, iată că Scriptura este un izvor îmbelşugat! Iar istorisirile din Sfintele Scripturi îţi aduc nespus de mult folos. E cu neputinţă ca un suflet care se hrăneşte cu astfel de istorisiri să nu-şi poată stăpâni patimile.

Deci, ca să nu ne pierdem zadarnic vremea şi nici să ne cheltuim în deşert viaţa cu pălăvrăgeli fără de folos şi de prisos, când aflăm istorii ale bărbaţilor vestiţi, să vorbim necontenit de ele şi de acei bărbaţi. Dacă vreunul dintre cei cu care stăm de vorbă vrea să ne vorbească de teatru sau de hipodrom sau de lucruri care nu ne convin, să-l ducem de la cele pe care ni le spune el la o istorisire din dumnezeieştile Scripturi, ca să ne curăţim şi sufletul, şi să avem parte şi de plăceri lipsite de păcat; ca să ajungem buni şi blânzi cu duşmanii noştri şi să plecăm dincolo fără duşmani, ca să dobândim bunătăţile cele veşnice, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la David şi Saul[1] (II)

Mare bine este nu numai săvârşirea virtuţii, ci şi lauda virtuţii; David a săvârşit o mai mare biruinţă când i-a cruţat viaţa lui Saul decât atunci când l-a doborât pe Goliat; fapta sa i-a folosit mai mult lui decât lui Saul; şi despre apărarea sa înaintea lui Saul

1. Voi aţi lăudat mai înainte bunătatea lui David, iar eu am admirat dragostea voastră pentru David; nu puţină răsplată ne aduce nu numai săvârşirea virtuţii, ci şi lauda celor care săvârşesc virtutea; după cum nu mică pedeapsă ne aduce nu numai săvârşirea păcatului, ci şi lauda celor care săvârşesc păcatul; iar dacă trebuie să spun un lucru de mirare, apoi, acestora care laudă păcatul, lauda lor le aduce mai mare osândă decât celor care săvârşesc păcatul. Şi că aşa este, ne-o spune Pavel. După ce a enumerat toate felurile de păcate şi după ce i-a învinuit pe toţi cei care calcă legile lui Dumnezeu, a adăugat, spunând despre aceştia: *"Care, cunoscând dreptatea lui Dumnezeu, că cei care fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte, nu numai că le fac, ci îi şi laudă pe cei care le fac. Pentru aceea, eşti fără cuvânt de răspuns, o, omule!"*[2]. Vezi că Pavel a grăit aşa, ca să arate că păcatul acesta e mai greu ca celălalt? Da, mai mare pedeapsă primesc cei ce laudă păcatul decât cei ce îl săvârşesc. Şi pe bună dreptate, pentru că o astfel de faptă nu poate porni decât dintr-un suflet stricat şi bolnav de o boală de nevindecat. Omul care se căieşte de păcat, după săvârşirea păcatului, mai poate, cu timpul, să se ridice din păcat; dar omul care laudă păcatul se lipseşte singur de

1. P.G. vol. 54, col. 687-695.
2. Rom. 1, 32.

leacul pocăinței. Prin urmare, Pavel a avut dreptate când a arătat că păcatul acesta e mai greu decât celălalt. Și după cum nu numai cei ce fac păcate, ci și cei ce îi laudă pe păcătoși sunt pedepsiți, și aceștia mai greu decât ceilalți, tot așa și cei care laudă și admiră pe cei buni au parte de cununile gătite acelora. Iar aceasta o putem vedea iarăși din Scriptură. Dumnezeu, vorbind cu Avraam, îi spune: *"Voi binecuvânta pe cei ce te binecuvintează, și voi blestema pe cei ce te blestemă"*[3]. Aceasta o vedem că se întâmplă și la jocurile olimpice. Nu numai atletul încununat cu cunună, nici numai cei ce au îndurat osteneli și sudori, ci și cei care îl admiră pe tânărul biruitor se bucură mult de laudele și slava atletului.

Aceasta e pricina pentru care nu-l fericesc numai pe David pentru înțelepciunea lui, ci și pe voi, pentru dragostea ce-i arătați. David a luptat, a biruit, a fost încununat; iar voi, care i-ați lăudat biruința, ați plecat ducând cu voi nu mică parte din cununa lui.

Dar ca să vă fie mai mare bucuria, mai mare câștigul, haide să vă povestesc și restul istoriei lui David.

După ce scriitorul cărții Regilor a spus cuvintele prin care David a refuzat să-l ucidă pe Saul, a adăugat: *"Și nu i-a lăsat să se scoale și să-l ucidă pe Saul"*[4]. A vrut să arate în același timp și dorința ostașilor de a-l ucide pe împărat, dar și curajul lui David. Deși mulți, chiar dintre cei care par că sunt înțelepți, nu vor să-i ucidă cu propria lor mână pe dușmani, totuși nu-i opresc pe alții care vor să-i ucidă, David n-a făcut așa! Ci, ca și cum ar fi primit ceva spre păstrare și de care avea să dea socoteală, nu numai că nu s-a atins de dușmanul său, dar i-a oprit și pe ceilalți să-l omoare. În loc de dușman, i-a fost paznic și străjer. N-ai greși dacă ai spune că atunci era în primejdie mai mult David decât Saul. Că nu

3. Fac. 12, 3.
4. 1 Regi 24, 8.

puțin s-a luptat David străduindu-se să-l scape cu orice chip pe Saul de ura ostașilor lui; nu se temea atât de mult că va fi ucis el, cât se temea ca nu cumva ostașii, cuprinși de mânie, să-l ucidă pe Saul. Pentru aceasta a și găsit acele cuvinte de apărare a lui pentru Saul. Oamenii lui David îl învinuiau pe Saul; Saul dormea și nu se putea apăra; atunci i-a luat apărarea un dușman, David; iar Dumnezeu a judecat fapta lui David și a întărit-o. Căci fără ajutorul lui Dumnezeu n-ar fi putut birui furia ostașilor; harul lui Dumnezeu a fost pe buzele profetului, și el a dat putere de convingere cuvintelor lui. Nu puțin a ajutat la asta și David; ostașii i s-au supus, pentru că mai înainte se purtase cu ei ca un dascăl; așa că nu era pentru ei un general, ci un preot; și astfel, peștera aceea ajunsese biserică. A vorbit cu ei așa cum vorbește cineva care ajunge episcop; după ce a vorbit, a adus această jertfă minunată și nouă; n-a jertfit un vițel, n-a junghiat un miel, ci altceva, cu mult mai de preț decât acestea: a afierosit lui Dumnezeu bunătatea și blândețea sa; a jertfit lui Dumnezeu mânia oarbă; a ucis furia din sufletul său și și-a omorât mădularele cele pământești. A fost, în același timp, și jertfă, și preot, și jertfelnic. Toate erau una în sufletul său: și gândul, care a adus ca jertfă lui Dumnezeu bunătatea și blândețea, și inima, în care a jertfit lui Dumnezeu bunătatea și blândețea.

2. După ce David a adus această frumoasă jertfă, după ce a câștigat victoria și după ce trofeul nu avea nici o lipsă, Saul, pricina luptelor sale, s-a sculat și a ieșit din peșteră, fără să știe ceva din cele petrecute. *"După el a ieșit și David"*[5]. Privea cu ochii slobozi la cer și era mai vesel decât atunci când îl doborâse pe Goliat și tăiase capul balaurului. Da, biruința acesta este mai strălucită decât aceea! Prada de război mai de cinste și mai strălucită, trofeul mai slăvit. În lupta cu Goliat a fost nevoie de praștie, de pietre și de

5. 1 Regi 24, 9.

câmp de bătălie; în lupta de acum a fost nevoie numai de gândire; biruința s-a câștigat fără arme, trofeul s-a înălțat fără vărsare de sânge. S-a întors din această luptă nu având capul balaurului în brațe, ci cu mânia și furia doborâte și ucise; iar prada aceasta de război n-a pus-o în Ierusalim, ci în cer, în Cetatea cea de Sus. Acum nu l-au primit dănțuitoarele, ca să-l întâmpine cu laude, ci l-a aplaudat de Sus poporul îngerilor, minunându-se de înțelepciunea și de blândețea lui. S-a întors din luptă după ce a făcut dușmanului nenumărate răni; l-a scăpat cu viață pe Saul, dar pe adevăratul dușman, pe diavol, l-a acoperit cu multe răni. După cum diavolul se bucură și saltă de veselie când ne mâniem, când ne certăm și ne batem unii pe alții, tot așa se amărăște și este umilit când trăim în pace și în înțelegere unii cu alții, când ne stăpânim mânia; pentru că diavolul este dușmanul păcii, vrăjmașul înțelegerii dintre oameni, tatăl invidiei.

A ieșit dar David din peșteră, cântărind cât lumea; avea încununată și mâna împreună cu capul. Și după cum la luptele cu brațele și cu pumnii adeseori împărații încununează mâna dreaptă a învingătorului în locul capului, tot așa și Dumnezeu a încununat mâna lui David, mâna care a fost în stare să păstreze curată sabia, care a fost în stare să-i arate lui Dumnezeu sabia nepătată de sânge, care a fost în stare să țină piept unei magii atât de mari. N-a ieșit cu diadema lui Saul pe cap, dar a ieșit încununat cu cununa dreptății; n-a ieșit îmbrăcat cu porfiră împărătească, dar a ieșit îmbrăcat cu o blândețe care depășește firea omenească, haină mai strălucitoare decât orice haină. A ieșit din peșteră tot așa de strălucitor pe cât de strălucitori au ieșit cei trei tineri din cuptorul Babilonului. După cum pe aceia nu i-a ars focul, tot așa nici pe David nu l-a ars flacăra mâniei. Pe tinerii cei din Babilon îi ataca din afară flacăra; pe David îl ardeau pe dinăuntru cărbuni aprinși, iar pe dinafară diavolul atâța cuptorul din sufletul lui; îl atâța cu vederea lui

Saul, cu îndemnurile ostașilor, cu ușurința uciderii lui Saul, cu lipsa ajutoarelor împăratului, cu amintirea trecutului, cu frica de viitor – că acestea întețeau flacăra mai mult decât toate materiile care aprindeau cuptorul din Babilon, decât vreascurile, decât smoala și decât câlții. Cu toate acestea, David n-a ars, nici n-a căzut pradă unor simțăminte omenești, ci a ieșit curat. Mai mult, vederea vrăjmașului său l-a făcut să cugete cu adâncă înțelepciune. Când l-a văzut că doarme, că stă nemișcat, că nu poate face nimic, și-a zis în sine: "Unde-i este acum mânia lui? Unde-i e răutatea? Unde-i sunt vicleniile și dușmăniile? Toate s-au dus și au pierit când l-a cuprins puțin somnul; împăratul zace legat, fără ca vreunul dintre noi să fi vrut aceasta sau să fi făcut aceasta". David l-a văzut dormind și se gândea ca un filosof la moartea care ne cuprinde pe toți îndeobște. Că somnul nu-i altceva decât o moarte trecătoare, un sfârșit care se petrece în fiecare zi.

N-ar fi nepotrivit dacă ne-am aminti acum și de Daniel. După cum Daniel a ieșit din groapă biruind fiarele, tot așa și David a ieșit din peșteră biruind fiare cu mult mai cumplite. După cum lângă dreptul acela ședeau lei de o parte și de alta, tot așa și lângă acesta stăteau patimi mai sălbatice decât leii. De o parte, mânia pricinuită de relele din trecut; de cealaltă parte, teama de relele din viitor; cu toate acestea, David le-a potolit și le-a domolit pe cele două fiare. Ne-a învățat cu fapta că nimic nu ne dă mai multă siguranță în viață decât cruțarea vrăjmașilor și că nimic nu-i mai primejdios decât răzbunarea pe vrăjmași. Iată! Cel care voia să atace stătea gol, fără de arme, fără ajutoare în jurul lui, ca un prins de război; celălalt, care ceda și se dădea înapoi totdeauna, care nu voia să atace nici când avea dreptate, fără viclenii de război, fără arme, fără cai, fără ostași, îl avea în mână pe dușmanul său. Și ceea ce e mai mare decât totul e că a atras asupra lui și mai mult dragostea lui Dumnezeu.

3. Nu-l fericesc pe sfântul acesta pentru că şi-a văzut vrăjmaşul zăcând la picioarele sale, ci că l-a avut în mâini, şi i-a cruţat viaţa. Că una s-a datorat puterii lui Dumnezeu, pe când cealaltă, înţelepciunii lui David.

Cu ce ochi nu se uitau ostaşii lui la David după o faptă ca aceea? Câtă dragoste simţeau pentru el! De ar fi avut mii de suflete, nu şi le-ar fi dat bucuroşi pentru generalul lor când au cunoscut, prin fapte, câtă dragoste le poartă, din grija ce a avut-o faţă de duşmanul lui? Dacă s-a purtat cu blândeţe şi bunătate cu duşmanii lui, apoi cu mult mai mult se va purta aşa cu prietenii lui. În lupte aveau să fie mai curajoşi, mai viteji, pentru că ştiau că Dumnezeu luptă alături de ei, că Dumnezeu e totdeauna alături de generalul lor şi că îi uşurează toate lucrurile sale. Se uitau la David nu ca la un om, ci ca la un înger.

David, chiar înainte de a fi răsplătit de Dumnezeu, a câştigat aici, pe pământ, şi a avut o victorie mai strălucită cruţându-i viaţa lui Saul decât dacă îl ucidea. Ar fi câştigat, oare, atâta ucigându-şi duşmanul, cât a câştigat cruţându-i viaţa? Nu! Gândeşte-te şi tu! Când îl birui pe un duşman, faci o faptă cu mult mai mare şi ai mai mult câştig dacă îi cruţi viaţa decât dacă i-o pierzi. Dacă îl ucizi, de multe ori te osândeşti, ţi-e cugetul încărcat şi eşti urmărit în fiecare zi şi ceas de păcatul acela; pe când dacă îi cruţi viaţa şi rabzi puţină vreme, te bucuri după aceasta şi te veseleşti, ai bune nădejdi şi aştepţi de la Dumnezeu răsplată pentru bunătatea ta; iar dacă se întâmplă să cazi într-un necaz, ceri cu multă îndrăznire ajutor şi răsplată de la Dumnezeu. De pildă David. S-a bucurat de toate acestea; pentru că a cruţat viaţa vrăjmaşului său, a primit mai târziu de la Dumnezeu cele mai mari şi minunate răsplăţi.

Dar să vedem ce s-a mai întâmplat.

"Şi a ieşit David din peşteră după Saul şi i-a zis aşa: "Doamne împărate! Şi a căutat Saul înapoi. Şi s-a plecat David cu faţa la pământ şi s-a închinat lui"[6].

Fapta aceasta a lui David nu-l împodobeşte mai puţin decât aceea prin care i-a lăsat viaţa. Nu e faptă de suflet mic să nu te mândreşti cu binefacerile făcute aproapelui; dar, mai bine spus, să nu te porţi cum se poartă cei mai mulţi oameni, care îi dispreţuiesc şi îi privesc de sus, ca pe nişte robi, pe cei cărora le-au făcut bine. Fericitul David nu s-a purtat aşa; dimpotrivă, după ce a făcut bine, s-a smerit şi mai mult. Pricina?: că nu socotea faptele sale ca datorate strădaniei sale, ci toate datorate harului dumnezeiesc. De aceea, el, care i-a scăpat viaţa lui Saul, el i se închină aceluia; pe Saul îl numeşte împărat, iar pe el se numeşte rob. Prin smerenia sa, David caută să potolească mândria lui Saul, să-i alunge din suflet mânia, să-i stârpească invidia.

Să-i auzim şi cuvintele prin care caută să-şi îndreptăţească purtarea: *"Pentru ce asculţi de vorbele poporului care spune: Iată, David caută sufletul tău?"*[7].

– Mai sus, scriitorul Cărţii regilor spusese că tot poporul era cu David, că plăcuse în ochii robilor împăratului şi că fiul împăratului şi oştirea toată erau de partea lui. Cum dar spune David aici că erau oameni care îl huleau, care îl calomniau şi îl aţâţau pe Saul împotriva lui?[8]

– Că nu i-au spus alţii lui Saul cuvintele acestea, ci că el însuşi le-a născocit ca să ducă război cu David, o arată însuşi scriitorul Cărţii Regilor, spunând că din laudele aduse lui David s-a născut invidia, care a crescut din zi în zi[9].

6. 1 Regi 24, 9.
7. 1 Regi 24, 10.
8. Cf. 1 Regi 18, 16, 22, 28; 19, 1.
9. Cf. 1 Regi 18, 9, 29.

– Dar atunci, pentru ce David o pune pe seama altora? Pentru ce spune: *"De ce asculţi de vorbele poporului care spune: Iată, David caută sufletul tău!?"*?

– Pentru ca să-i dea prilej lui Saul să-şi alunge din suflet răutatea. Adeseori şi părinţii fac tot aşa cu copiii lor. Când un tată vrea să-l îndrepte pe copilul care greşeşte, care face multe rele, dă de multe ori vina pe alţii, deşi este convins că fiul lui, de la sine, înclină spre rău; şi-i grăieşte aşa: "Ştiu că nu eşti tu de vină; alţii te-au stricat şi te-au înşelat; păcatul este în întregime al lor". La auzul unor astfel de cuvinte, copilul se va întoarce încetul cu încetul mai uşor de la răutate la virtute, pentru că se ruşinează şi roşeşte să se arate nevrednic de părerea ce o are tatăl său despre el. Aşa a făcut şi Pavel în Epistola către galateni. După ce le-a grăit acele multe şi lungi cuvinte, după ce le-a adus acele grele învinuiri, la sfârşitul epistolei, vrând să-i scape de învinuiri, ca să răsufle puţin şi să poată să se apere de învinuirile aduse, le vorbeşte aşa: *"Eu sunt încredinţat de voi că nu veţi gândi altfel; iar cel ce vă tulbură va purta osânda, oricare ar fi"*[10]. Tot aşa a făcut şi David acum. Când i-a spus lui Saul: *"Pentru ce asculţi de vorbele poporului care spune: Iată, David caută sufletul tău?"*, i-a arătat că alţii sunt cei care îl atâţă, că alţii îl îndeamnă la rău; a căutat, cu orice chip, să găsească o îndreptăţire faptelor sale. Apoi se apără pe sine, spunând: *"Iată, au văzut ochii tăi cum te-a dat Domnul în mâinile mele în peşteră, şi n-am voit să te omor; te-am cruţat şi am spus: "Nu voi ridica mâna mea asupra domnului meu, că este unsul Domnului"*[11]. "Acei oameni, i-a spus David, m-au hulit prin cuvânt; eu mă apăr cu fapta şi cu faptele le spulber acuzaţia. Eu n-am nevoie de cuvinte; faptele te pot învăţa mai bine decât orice cuvânt cine sunt aceia şi cine sunt eu; ele îţi pot arăta că vorbele lor sunt calomnii

10. Gal. 5, 10.
11. 1 Regi 24, 11.

şi minciuni. Iar pentru aceasta, nu chem alţi martori, ci pe tine, căruia ţi-am făcut bine".

4. Aş putea fi întrebat:

– Dar cum putea Saul să dea mărturie? Când s-au petrecut acestea, Saul dormea şi n-a auzit cuvintele şi nu l-a văzut pe David nici în faţa lui, nici stând de vorbă cu ostaşii.

– Cum să răspund la această întrebare, pentru ca dovada să fie clară?

Dacă David i-ar fi adus ca martori pe oamenii care erau cu el atunci, Saul ar fi pus la îndoială mărturia lor şi ar fi socotit că aceştia vorbesc pe placul dreptului David. Dacă David ar fi căutat apoi să-şi dovedească purtarea sa cu argumente şi cu presupuneri, ar fi fost crezut şi mai puţin, pentru că sufletul lui Saul era stricat. Într-adevăr, cum ar fi putut crede un om care îl persecută pe un altul, care nu i-a făcut nici un rău, ba, dimpotrivă, a primit de la el atâtea binefaceri, cum ar fi putut crede unul ca acesta că cel persecutat i-a cruţat viaţa când a căzut în mâinile lui? Că, de obicei, mulţi oameni îi judecă pe ceilalţi după ei. De pildă, un om care se îmbată mereu nu poate crede cu uşurinţă că sunt alţii care nu pun vin în gura lor; desfrânatul socoteşte că sunt desfrânaţi şi cei care duc o viaţă curată; şi iarăşi, cel care răpeşte averile altora, cu greu ar crede că sunt oameni care dau altora şi propriile lor averi. Tot aşa şi Saul, prins cu totul de mânie, n-ar fi crezut cu uşurinţă că mai poate fi un om care să-şi stăpânească patimile în aşa măsură, încât nu numai să nu-i facă vreun rău, dar chiar să-l lase în viaţă pe duşmanul său. Aşadar, pentru că sufletul celui care avea să judece faptele, al lui Saul, era stricat şi pentru că ar fi pus la îndoială şi mărturiile martorilor, care i s-ar fi adus, David a rânduit aşa lucrurile, ca dovada adusă să poată închide gura celor mai nerușinaţi oameni chiar.

– Ce dovadă?

– Bucata tăiată din poala hainei. Pe aceasta David i-o arată, spunându-i: *"Iată, poala hainei tale este în mâna mea;*

eu am tăiat-o, şi nu te-am omorât"[12]. Martorul nu avea glas, dar striga mai tare decât martorii cu glas. "Dacă n-aş fi fost alături de tine, îi spune David, dacă n-aş fi stat lângă trupul tău, n-aş fi putut tăia o bucată din haina ta!".

Vezi cât de bine a fost că David s-a mâniat la început? Dacă nu s-ar fi mâniat la început, n-am fi putut afla de filosofia lui – mulţi ar fi crezut că i-a cruţat viaţa lui Saul din lipsă de simţire, nu din înţelepciune. Dacă n-ar fi fost cuprins sufletul lui de mânie, nu i-ar fi tăiat o bucată din poala hainei; iar dacă nu i-o tăia, nu l-ar fi putut altfel încredinţa pe duşman. Dar aşa, pentru că a fost cuprins de mânie şi pentru că i-a tăiat poala hainei, i-a dat o dovadă neîndoielnică de purtarea lui de grijă. Aducând dar o mărturie atât de adevărată şi mai presus de orice bănuială, îl cheamă pe însuşi duşmanul său să-i fie şi judecător, şi martor al mântuirii vieţii lui. Şi grăieşte aşa: *"Cunoaşte şi vezi astăzi că nu este în mâna mea răutate, nici nelegiuire; dar tu vânezi sufletul meu ca să-l iei"*[13]. Ceea ce ne face mai cu seamă să admirăm măreţia sufletului său e că David caută să-şi justifice purtarea numai cu întâmplările din ziua aceea. Aceasta a lăsat să se înţeleagă prin cuvintele: *"Cunoaşte şi vezi astăzi"*. "Nu-ţi vorbesc, îi spune lui Saul, de cele petrecute mai înainte. Ca să-ţi dovedesc nevinovăţia mea, e de ajuns ziua de astăzi!". Şi doar ar fi putut, dacă voia, să enumere multe şi mari binefaceri făcute lui Saul mai înainte. Ar fi putut să-i amintească de lupta, de unul singur, cu barbarul şi să-i spună: "Războiul pe care vi l-a purtat barbarul avea să vă năruie toată cetatea ca un potop; cu toţii eraţi cuprinşi de frică şi de teamă şi aşteptaţi în fiecare zi moartea; am venit eu, nesilit de nimeni; ba, dimpotrivă, tu mă opreai şi mă împiedicai spunându-mi: *"Nu vei putea merge, că eşti un copilandru, iar el este bărbat deprins la război din tinereţea lui"*[14]. Nu te-am ascultat, ci am pornit la luptă înaintea tuturor celorlalţi; m-am luptat cu duşmanul şi i-am tăiat capul; am oprit năvala barbarilor acelora, cum opreşti furia unui puhoi, şi am făcut să înceteze tremurul cetăţii. Datorită mie, tu ai rămas cu împărăţia şi cu viaţa, iar ceilalţi toţi îşi au iarăşi, odată cu sufletul, şi cetatea, şi casele, şi copiii, şi femeile". În afară de această victorie, ar mai fi putut vorbi şi de alte războaie pe care le-a purtat, nu mai mici decât acela. Nu i-a amintit că Saul a încercat de mai multe ori să-l omoare, că a aruncat lancea asupra capului său; nu i-a amintit că mai târziu, vrând să-l răsplătească pentru lupta cu Goliat, i-a cerut să ia în căsătorie pe fata lui şi că, în loc de aur şi argint, l-a răsplătit cu prigoană şi încercări de ucidere. Şi nici la acestea nu s-a împotrivit.

12. 1 Regi 24, 12.
13. 1 Regi 24, 12.

David i-ar fi putut vorbi de toate acestea, şi chiar de mai multe şi mai mari decât acestea. Dar n-a vorbit de nici una dintre ele, căci nu voia să-l ţină de rău pentru binele ce i-l făcuse, ci voia numai să-l convingă că îi este prieten, şi nu duşman. Asta a fost pricina pentru care n-a vorbit de binele ce i-l făcuse mai înainte şi le-a pomenit numai pe cele petrecute în ziua aceea. Atât de lipsit era de mândrie! Atât de lipsit era de slava deşartă! Un singur lucru urmărea: să-I placă lui Dumnezeu faptele sale!

După aceea a spus: *"Să judece Domnul între mine şi tine"*[15]. N-a spus cuvintele acestea pentru că voia ca Saul să fie pedepsit sau pentru că voia să se răzbune pe el, ci pentru că voia să-l înfricoşeze cu aducerea aminte de judecata viitoare; şi nu numai să-l înfricoşeze pe Saul, ci să se apere şi pe el. "Faptele, mai cu seamă, îmi dovedesc nevinovăţia, îi spune el; dar dacă nu crezi, Îl chem martor chiar pe Dumnezeu, Care ştie tainele sufletului fiecăruia, Care poate pătrunde în cugetul fiecăruia".

14. 1 Regi 17, 33.
15. 1 Regi 24, 13.

5. David a rostit aceste cuvinte pentru a arăta că, dacă nu s-ar fi ştiut curat la suflet, n-ar fi îndrăznit să-L cheme judecător pe Judecătorul Cel ce nu Se lasă înşelat, ca să aducă asupra lui osânda.

Cele ce spun nu sunt o presupunere a mea. Faptele săvârşite până acum de David sunt îndestulătoare să arate că David a amintit de judecata lui Dumnezeu şi ca să se apere pe sine, dar şi din dorinţa de a-l aduce pe Saul la simţăminte mai bune. De asta te pot încredinţa nu numai faptele lui de mai înainte, ci şi acelea săvârşite de David mai târziu. După ce David l-a lăsat atunci în viaţă, Saul a tăbărât din nou asupra lui, vrând să-l omoare. David, şi de data aceasta, putea să-l ucidă, împreună cu toată oştirea lui, totuşi l-a lăsat fără să-i facă vreun rău[16].

Şi David, pentru că ştia că Saul nu se poate vindeca de boala lui, că nu va pune niciodată capăt urii ce-i poartă, a fugit de la ochii lui şi a trăit printre barbari[17], robind, trăind smerit şi umilit, câştigându-şi cu trudă şi sudoare hrana cea de toate zilele. Dar nu numai acesta este lucru de mirare, ci şi acela că, atunci când a auzit că Saul a căzut în luptă, David şi-a rupt haina, şi-a presărat cenuşă pe cap şi a plâns, aşa cum plânge un tată pierderea singurului său copil; chema mereu numele lui Saul şi al lui Ionatan, fiul său; îi lăuda şi slobozea glas de durere; a stat nemâncat până seara şi blestema şi locurile în care cursese sângele lui Saul: *"O, munţilor Ghelboa, să nu mai cadă peste voi nici rouă, nici ploaie! Munţi ai morţii, că acolo s-au luat pavezele celor tari!"*[18]. A făcut şi David ceea ce fac adeseori părinţii cărora le moare fiul: le e urâtă casa şi privesc cu groază pragul peste care păşea copilul. Blestema şi el munţii în care fuseseră ucişi cei doi: "Urăsc până şi locul din pricina celor ce

16. Cf. 1 Regi 26, 1-25.
17. Cf. 1 Regi 27, 1.
18. 2 Regi 1, 21.

au căzut acolo, spunea el. Să nu mai fiţi stropiţi, munţilor, de ploile de sus! Aţi fost stropiţi odată pentru totdeauna rău de sângele prietenilor mei!". Numele celor doi erau mereu pe buzele lui, grăind aşa: *"Saul şi Ionatan, cei iubiţi şi frumoşi! N-aţi fost despărţiţi în viaţă şi nu v-aţi despărţit nici morţi!"*[19]. N-a putut să le îmbrăţişeze trupurile, că n-a fost de faţă, dar le îmbrăţişează cu numele pe care li-l dă! Cu numele lor îşi potoleşte, pe cât e cu putinţă, propria durere şi-şi mângâie cumplita suferinţă. Şi ceea ce părea un rău nespus de mare în ochii multora, anume pieirea lor în aceeaşi zi, aceea îi slujeşte lui David ca temei de mângâiere. Cuvintele: *"N-aţi fost despărţiţi în viaţă, şi nu v-aţi despărţit nici morţi"*, nu spun altceva decât acestea: "Nu mai poţi spune, zice el, că fiul îşi jeleşte moartea părintelui său şi nici că tatăl îşi plânge fiul! Ceea ce nimănui nu i s-a întâmplat, li s-a întâmplat acelora. Au plecat din viaţă deodată, în aceeaşi zi; n-a lăsat în urmă unul pe celălalt". David socotea că viaţa lor n-ar mai fi fost viaţă dacă pe cei doi îi despărţea moartea.

Aţi fost mişcaţi, aţi lăcrimat, vi s-a tulburat sufletul şi ochii voştri au fost gata să sloboadă lacrimi? Ei bine, dacă e aşa, acum, când încă clocoteşte jalea în sufletele voastre, fiecare să-şi aducă aminte de duşmanul său, de cel ce i-a făcut rău, şi pe acesta să-l scape de duşmănie, dacă e în viaţă, să-l jelească, dacă a murit! Să nu facă aceasta de ochii lumii! Să o facă din inimă, cu suflet curat. Dacă e nevoie să sufere cumva ca să se împace cu duşmanul său, să facă orice, să sufere, aşteptând de la Dumnezeu răsplată mare. Iată David! A luat împărăţia, şi nu şi-a mânjit mâna! A avut curată dreapta, şi aşa şi-a pus pe cap coroana şi s-a urcat pe tron împărătesc. Cruţarea vieţii duşmanului, jelirea celui mort i-au fost mai strălucitor temei de laudă decât purpura

19. 2 Regi 1, 23.

şi diadema! De aceea, nu numai în viaţă, ci şi după moarte este pomenit.

Deci, dacă vrei şi tu, omule, să dobândeşti aici pe pământ slavă nesfârşită, iar dincolo să te bucuri de frumuseţi nepieritoare, imită virtutea dreptului David, râvneşte înţelepciunea lui, arată, prin fapte, bunătatea lui, pentru ca, îndurând aceleaşi osteneli, să fii învrednicit de aceleaşi bunătăţi, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la David şi Saul[1] (III)

Mersul la teatru este primejdios pentru că duce la desfrânare şi dă naştere la mânie şi ceartă; David a depăşit orice fel de bunătate în purtarea cu Saul; îndurarea cu linişte a răpirii averii este la fel cu a face milostenie

1. Ştiu că mulţi dintre cei ce ne-au părăsit mai înainte ca să se ducă la teatrele cele nelegiuite se află azi aici. Aş vrea să-i cunosc bine, ca să-i alung din pridvoarele cele sfinte, nu ca să rămână afară mereu, ci ca să vină înapoi îndreptaţi. Aşa fac şi părinţii: adeseori îi alungă din casă pe copii când greşesc şi nu le dau de mâncare; nu pentru ca să-i piardă, ci pentru ca, ajunşi mai buni prin această pedeapsă, să se întoarcă în casa părintească având slava cuvenită. La fel fac şi păstorii: despart oile bolnave de râie de cele sănătoase, ca să nu se îmbolnăvească toată turma, şi le aduc înapoi după ce s-au însănătoşit. De aceea, aş vrea să-i cunosc pe cei care s-au dus la teatru; dar chiar dacă nu-i pot cunoaşte cu ochii trupului, totuşi cuvântul ce-l voi rosti îi va face negreşit cunoscuţi; cuvântul meu le va şfichiui conştiinţa şi-i va convinge uşor să plece de bunăvoie; le va arăta că aici trebuie să rămână numai acela care are sufletul vrednic de şederea aici; le va arăta că cel care participă la această sfântă adunare şi are viaţa stricată, acela este despărţit de noi, chiar dacă e cu trupul aici; şi e mai despărţit de noi decât cei care sunt obligaţi să rămână afară şi nu pot lua parte la această sfântă masă. Că cei care, potrivit legilor lui Dumnezeu, au fost scoşi din mijlocul nostru şi stau afară, mai au nădejde să se întoarcă iarăşi, cu conştiinţa curată, dacă vor să-şi îndrepte greşelile pentru

1. P.G. vol. 54, col. 695-708.

care au fost scoşi din biserică; dar cei care s-au pângărit şi cărora li s-a poruncit să nu intre în biserică până ce nu-şi curăţesc petele de păcate, şi totuşi intră cu nerușinare, aceia îşi fac rana şi mai grozavă şi-şi sporesc păcatul. Că nu-i atât de cumplit să păcătuieşti, pe cât de cumplit este să te porţi cu nerușinare, după ce ai păcătuit, şi să nu te supui poruncilor preoţilor.

– Dar ce păcat aşa de mare au făcut cei care s-au dus la teatru încât merită să fie scoşi afară din biserică?

– Dar ce alt păcat mai mare decât acesta vrei, că ei, după ce s-au desfrânat desăvârşit, tăbărăsc fără ruşine, ca nişte câini turbaţi, asupra acestei sfinte mese?

Vreţi să cunoaşteţi chipul desfrânării lor? Nu vi-l spun eu, ci Cel ce ne va judeca întreaga noastră viaţă: *"Oricine se va uita la o femeie, ca să o poftească, a şi făcut desfrânare cu ea în inima lui"*[2]. Dacă o femeie, întâlnită din întâmplare pe stradă şi îmbrăcată obişnuit, îl atrage de multe ori pe cel ce se uită plin de curiozitate la înfăţişarea chipului ei, cum vor putea spune cei ce se duc la teatru nu simplu şi din întâmplare, ci cu atâta stăruinţă, dispreţuind biserica, şi stau acolo zi şi noapte, cu ochii pironiţi la feţele acelor femei necinstite, cum vor putea ei, deci, spune că nu s-au uitat la ele cu poftă? Acolo se aud cuvinte deşănţate, cântece nerușinate şi voci foarte plăcute; acolo vezi ochi încondeiaţi, obraji sulemeniţi, haine făcute cu multă migală, trupuri ademenitoare şi alte multe farmece, toate făcute pentru înşelăciunea şi momeala celor ce privesc şi trândăvia sufletească a spectatorilor. Mare este dezmăţul. Totul te invită la desfrâu: şi locul, şi mulţimea spectatorilor, şi muzica; cântecele surlelor şi flautelor şi ale altor instrumente vrăjesc şi moleşesc tăria sufletească, iar vicleniile desfrânatelor fac uşor de prins sufletele celor ce stau acolo. Dacă aici, în biserică, unde se aud psalmi, rugăciuni şi cuvinte dumnezeieşti, unde este frică de Dumnezeu şi multă evlavie, de multe ori se strecoară ca un tâlhar viclean, pe nesimţite, pofta, cum vor putea fi mai presus de orice poftă rea cei care se duc la teatru, şi nici nu văd, nici nu aud ceva sănătos, ci se umplu de multă nerușinare şi desfrâu, fiind asediaţi de totul şi prin urechi, şi prin ochi? Dacă nu pot, cum vor putea scăpa de vina de desfrânare? Şi cum vor putea cei ce nu sunt scăpaţi de învinuirea de desfrâu, cum vor putea, fără pocăinţă, să păşească peste aceste sfinte pridvoare şi să ia parte la această frumoasă reuniune?

2. Matei 5, 28.

2. De aceea, vă rog şi mă cuceresc, curăţaţi-vă mai întâi, prin mărturisire, prin pocăinţă şi prin toate celelalte fapte, păcatul pe care l-aţi săvârşit ducându-vă la teatru, şi aşa să auziţi cuvintele dumnezeieşti. Nu mi-aţi păcătuit puţin. Şi veţi vedea-o din câteva exemple. Dacă o slujnică ar pune în dulapul în care se ţin hainele scumpe şi cusute cu aur ale stăpânilor o haină de slugă, plină de murdărie şi de păduchi, spune-mi, ai privi cu linişte ocara? Dacă cineva ar turna într-un vas de aur, care de obicei are parfum, baligă şi noroi, nu l-ai lovi pe cel care a făcut această greşeală? Dacă de dulapuri, de vase, de haine şi de parfumuri avem atâta grijă, vom socoti, oare, sufletul nostru mai de puţin preţ decât acestea? Şi în suflet, unde a fost vărsat mirul cel duhovnicesc, vărsăm alaiul cel diavolesc, vorbele satanice şi cântecele pornografice? Spune-mi, cum va suporta Dumnezeu acestea? Şi doar nu-i atât de mare deosebirea între parfum şi noroi, între hainele stăpânilor şi hainele slugilor, cât de mare e deosebirea între harul cel duhovnicesc şi aceste lucrări rele. Nu te temi, omule, să vezi cu aceiaşi ochi şi patul de pe scena teatrului, pe care se desfăşoară spectacolele acelea spurcate, şi masa aceasta sfântă, pe care se săvârşesc înfricoşătoarele Taine? Să auzi cu aceleaşi urechi şi pe desfrânată rostind cuvinte de ruşine, şi pe profet şi pe apostol vorbindu-ţi cuvinte de taină? Să primeşti în aceeaşi inimă şi băuturile cele otrăvitoare, şi Jertfa cea înfricoşă-

toare şi sfântă? Nu de la spectacolele de teatru iau naştere distrugerea vieţii, desfacerea căsătoriilor, luptele şi certurile din casă? Când te întorci acasă, după ce spectacolul ţi-a moleşit voinţa şi ai ajuns mai uşuratic, mai desfrânat şi duşman al castităţii, şi-ţi vezi soţia, o vei vedea negreşit urâtă, oricum ar fi ea. Aprins de pasiunea pentru teatru şi prins de spectacolul acela străin, care te farmecă, îţi dispreţuieşti soţia, o ocărăşti şi o acoperi cu nenumărate insulte pe tovarăşa întregii tale vieţi, femeie cuminte şi cinstită, căreia nu ai nimic să-i reproşezi; te ruşinezi să-i mărturiseşti patima ta şi să-i arăţi rana cu care te-ai întors de la teatru; născoceşti alte pretexte şi cauţi pricini neîntemeiate de duşmănie; nu-ţi mai place nimic din casa ta, robit de pasiunea aceea blestemată şi necurată care te-a rănit; având încuibate în sufletul tău sunetul glasului desfrânatei, forma trupului ei, privirile, mişcările şi toţi idolii desfrânării, nu mai priveşti cu plăcere nimic din cele din casa ta. Dar pentru ce vorbesc de soţia şi de casa ta? Chiar biserica o priveşti cu scârbă şi asculţi în silă cuvintele despre castitate şi bună cuviinţă. Căci cele spuse aici nu-ţi sunt învăţătură, ci acuzare; şi târât, încetul cu încetul, spre deznădejde, te rupi desăvârşit de învăţătura cea folositoare a Bisericii.

De aceea, vă rog pe voi, pe toţi, să fugiţi de spectacolele desfrânate de la teatru şi să-i smulgeţi de acolo pe cei care se duc. Tot ce se petrece acolo nu-i distracţie, ci pierdere, pedeapsă, chin. Ce folos de pe urma acestei plăceri trecătoare, când dă naştere la durere continuă, când eşti pişcat de poftă zi şi noapte şi când ajungi tuturor împovărător şi neplăcut? Cercetează-te pe tine însuţi, ce fel de om eşti când pleci de la biserică, şi ce fel de om eşti când ieşi de la teatru; compară între ele cele două zile, şi nu vei mai avea nevoie de cuvintele mele. Va fi de ajuns compararea acestor două zile, ca să-ţi arate cât de mare este folosul din biserică şi cât de mare este vătămarea din teatru.

Acestea vi le-am spus acum dragostei voastre şi niciodată nu voi înceta a vi le spune. Îi voi vindeca pe cei ce bolesc de nişte boli ca acestea, iar pe cei sănătoşi îi voi face şi mai sănătoşi. Şi unora şi altora le vor fi de folos cuvintele acestea: unora, ca să se îndepărteze de primejdie, iar altora, ca să nu cadă. Dar pentru că trebuie să-i cert cu măsură pe cei pe care-i cert, voi opri aici această sfătuire, ca să continui cele rămase din tema tratată în cuvântul de mai înainte, întorcându-ne iarăşi la David. Şi pictorii au obiceiul, când vor să facă un tablou care să semene cu originalul, să-i aşeze în faţa lor, o zi, două şi chiar trei, pe cei pe care voiesc să-i picteze, pentru ca, prin privirea continuă, să reproducă fără greş chipul originalului. Dar pentru că e vorba acum ca şi noi să pictăm, nu chipul formei trupeşti, ci frumuseţea şi perfecţiunea sufletului, vreau să-l pun astăzi în faţa voastră pe David, ca, văzându-l cu toţii, să imprimaţi, fiecare, în sufletul vostru frumuseţea dreptului, bunătatea şi blândeţea lui, mărinimia lui sufletească şi toate celelalte virtuţi. Dacă tablourile trupurilor îi mângâie pe cei ce le privesc, cu mult mai mult tablourile sufletului. Tablourile chipurilor trupeşti nu pot fi văzute pretutindeni, ci numai în locurile unde sunt aşezate; tabloul chipului sufletesc, însă, nimic nu te împiedică să-l vezi oriunde te-ai duce. Că îl depui în vistieriile minţii, şi, oriunde ai fi, poţi să-l vezi mereu şi să-ţi fie de mare folos. Şi după cum bolnavii de ochi ţin în faţa privirii bureţi şi bucăţi de haine colorate în albastru, şi dacă se uită necontenit la ele, li se uşurează puţin boala datorită culorii, tot aşa şi tu, dacă vei avea chipul lui David înaintea ochilor tăi şi te vei uita necontenit la el, chiar de te-ar supăra de mii şi mii de ori mânia şi ţi-ar întuneca ochiul sufletului, văzând acel model de virtute te vei face deplin sănătos şi vei dobândi o înaltă înţelepciune.

3. Să nu-mi spună nimeni: "Am un duşman rău, viclean, stricat, de neîndreptat". Orice ţi s-ar spune, nu este mai rău ca Saul, care, fiind scăpat de la moarte de David, o dată, de

două ori şi de mai multe ori, a uneltit totuşi de mii de ori împotriva aceluia; David, în schimb, i-a făcut bine, dar Saul a rămas mai departe tot rău. Ce poţi să spui? "Duşmanul mi-a luat din pământul meu, mi-a furat sămănătura de pe ogoare, mi-a mutat hotarul casei, mi-a răpit robii, m-a înşelat cu lăcomia lui, m-a lăsat sărac". Da, dar nu ţi-a luat viaţa, aşa cum încerca Saul să facă! Şi chiar dacă ar fi încercat să-ţi ia viaţa, apoi, poate că ar fi îndrăznit asta o dată, nu de două ori, de trei ori şi de mai multe ori, ca Saul; şi chiar dacă ar fi încercat să-ţi ia viaţa o dată, şi de două ori, şi de trei ori, şi de mai multe ori, totuşi nu după ce i-ai făcut mult bine, sau l-ai lăsat cu viaţă după ce căzuse în mâinile tale o dată şi de două ori. Dar chiar dacă ar fi fost aşa, David tot te întrece. Căci nu este acelaşi lucru să cugeţi la unele ca acestea când trăieşti în vremea Vechiului Testament, şi acum, după venirea harului, când ni s-au dat nişte daruri ca acestea. David nu auzise pilda cu cei zece mii de talanţi şi cu o sută de dinari[3]; nu auzise rugăciunea care spune: *"Iertaţi oamenilor greşalele lor, ca şi Tatăl vostru cel ceresc să vă ierte..."*[4]. Nu-L văzuse pe Hristos răstignit, nu văzuse cinstitul Lui Sânge răspândit, nici nu auzise miile şi miile de cuvinte despre înţelepciune, nu se bucurase de o jertfă atât de mare, nici nu băuse din Sângele Stăpânului, ci, crescut în nişte legi nedesăvârşite, care nu cereau aşa ceva, a ajuns totuşi la culmea înţelepciunii de pe timpul harului. Tu, de multe ori, te mânii pentru fapte petrecute în trecut şi porţi ranchiună; David se temea pentru cele ce i se puteau întâmpla în viitor, ştiind prea bine că n-are să mai locuiască în cetatea sa, că viaţa lui va fi cu neputinţă de trăit dacă-l lasă în viaţă pe duşmanul său; cu toate acestea, n-a încetat de a-i purta de grijă duşmanului său şi a făcut totul, făcând bine duşmanului, deşi îi prelungea viaţa împotriva lui însuşi.

3. Cf. Matei 18, 23-34.
4. Marcu 11, 25.

Cine ar putea da o pildă mai mare de răbdare? Dar ca să cunoşti, chiar din cele ce se petrec acum, că este cu putinţă, dacă voim, să potolim pe orice om care ne duşmăneşte, te întreb: cine-i mai sălbatic decât leul? Şi totuşi, oamenii îmblânzesc şi leul! Arta dresajului forţează firea şi animalul cel mai sălbatic dintre toate animalele, regele animalelor, ajunge mai blând ca o oaie, merge prin piaţă şi nu sperie pe nimeni. Ce cuvânt de apărare mai putem avea, ce iertare, când îmblânzim fiarele, dar spunem că pe oameni nu-i putem îmblânzi nicicând şi nici nu-i putem face să fie binevoitori cu noi? Şi doar la animale blândeţea este o însuşire nefirească, pe când la om sălbăticia este nefirească. Deci, când biruim firea, ce cuvânt de apărare mai putem avea spunând că voinţa nu se poate îndrepta? Iar dacă încă nu eşti de acord cu mine, îţi voi mai spune aceasta: chiar dacă boala sufletească a cuiva ar fi de nevindecat, află că pe cât osteneala ta va fi mai mare, pe atât mai mare îţi va fi şi răsplata dacă stărui să-l vindeci pe el, care suferea de o boală de nevindecat.

Aşadar, numai un singur lucru să urmărim: să nu aşteptăm să nu suferim nici un rău de la duşmanii noştri, ci să nu le facem noi nici un rău. Şi nu vom avea nimic de suferit, chiar de-ar veni peste noi mii de necazuri; pentru că nici David n-a suferit nimic, deşi era alungat, hăituit şi duşmănit de moarte, ci era în faţa tuturor mai strălucit decât Saul, mai preţuit, mai iubit nu numai de oameni, ci şi de Însuşi Dumnezeu. Cu ce a fost nedreptăţit sfântul acela atunci, suferind atâtea şi atâtea de la Saul? Nu este cântat până astăzi, strălucit pe pământ, şi mai strălucit în cer? Nu are bogăţiile acelea nespuse şi Împărăţia cerurilor? Şi cu ce s-a ales nenorocitul şi ticălosul acela, care l-a duşmănit atât de mult? Nu şi-a pierdut împărăţia, n-a murit de o moarte vrednică de milă, împreună cu fiul lui, nu-i învinuit de toţi şi, ceea ce-i mai cumplit, nu-l aşteaptă pedepsele cele veşnice?

Dar, într-un cuvânt, ce te face să nu te împaci cu dușmanul tău? Ți-a răpit banii? Dar dacă suporți cu tărie răpirea, vei primi tot pe atâta răsplată câtă ai primi dacă ai fi pus banii aceștia în mâinile săracilor. Că și cel care dă săracilor, și cel care nu dușmănește și nici nu blestemă pe lacomul care i-a luat banii, și unul, și altul fac aceasta de dragul lui Dumnezeu. Când temeiul cheltuielii este unul, negreșit și cununa este una. Ți-a atacat viața și a încercat să te omoare? Mucenicie ți se socotește lucrul acesta dacă-l numeri printre binefăcători pe dușmanul tău, care a împins până acolo dușmănia lui, dacă nu încetezi să te rogi pentru el și-L rogi pe Dumnezeu să-i fie milostiv.

4. Să nu ne uităm la aceea că Dumnezeu a împiedicat uciderea lui David, ci uită-te la aceea că David, în urma dușmăniei lui Saul, și-a împletit o întreită, ba chiar o împătrită cunună de mucenic. Omul acesta, care l-a lăsat în viață pe dușmanul său – care-și îndreptase sulița spre capul lui o dată, de două ori, de nenumărate ori –, omul acesta, care ajunsese stăpân să-și ucidă dușmanul, dar l-a cruțat, cu toate că știa că, dacă-l va cruța, dușmanul său îl va ataca din nou, ei bine, este clar că omul acesta a fost ucis, prin voința dușmanului său, de nenumărate ori. Iar cel ucis de dragul lui Dumnezeu, de nenumărate ori, are multe cununi de mucenic; și ceea ce spunea Pavel, că *"în fiecare zi mor pentru Dumnezeu"*[5], aceea a suferit și David pentru Dumnezeu. Putea să-l ucidă pe dușmanul său, dar pentru Dumnezeu n-a voit, ci prefera să fie în primejdie de moarte în fiecare zi decât să săvârșească un omor drept, pentru ca să scape de atâtea și atâtea morți. Dacă nu trebuie să urăști și să te răzbuni pe cel care te dușmănește atât încât să-ți ia și viața, cu mult mai mult nu trebuie să faci aceasta unuia care îți face un rău oarecare.

5. 1 Cor 15, 31; Rom. 8, 36.

Multora li se pare că bârfelile și cuvintele rele ale dușmanilor, care le ating onoarea, sunt mai de nesuferit decât multe morți. Haide să examinăm și aceasta. Te-a vorbit cineva de rău, te-a numit desfrânat și preadesfrânat. Dacă e adevărat, îndreaptă-te! Dacă minte, râde-i în față! Dacă ai pe conștiință cele spuse, cumințește-te! Dar dacă ți-e curată conștiința, nu ține seamă de ceea ce spune! Dar, mai bine spus, nu-i râde în față, nici nu ține seama doar de ce spune, ci bucură-te chiar, saltă, potrivit cuvântului Domnului, care ne poruncește să facem așa: *"Când vă vor ocărî pe voi,* spune Domnul, *și vor spune tot cuvântul rău mințind, bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri"*[6]; și iarăși: *"Bucurați-vă când vor lepăda numele vostru ca rău, mințind"*[7]. Iar dacă spune adevărul, rabdă în liniște cuvintele, nu te supăra, nici nu ocărî, ci suspină cu amar, căiește-te de păcatele săvârșite, și nu vei primi mai mică răsplată ca cel dintâi.

Și voi încerca să vă arăt aceasta din Sfintele Scripturi, ca să cunoașteți că, pe cât nu vă sunt de folos prietenii care vă laudă și vă vorbesc de bine, pe atât vă sunt de folos dușmanii care vă vorbesc de rău, dacă spun adevărul, numai dacă am voi să folosim cum trebuie învinuirile ce ni se aduc. Prietenii, de multe ori, ne lingușesc pentru a ne face plăcere; dar dușmanii ne dau pe față păcatele. Din pricina egoismului nostru, nu ne vedem păcatele, dar dușmanii noștri, de multe ori, din ura ce ne-o poartă, le văd mai bine decât noi; iar dacă ni le aruncă în față, ne silesc să ne îndreptăm; și astfel, dușmănia lor ne este pricină de cel mai mare folos, nu numai pentru că ne face să ne gândim la păcatele noastre, fiindu-ne amintite de ei, dar și pentru că ne depărtăm de ele. Dacă dușmanul îți aruncă în față un păcat, pe care-l ai pe conștiință, iar tu, auzindu-l pe dușman,

6. Matei 5, 11-12.
7. Luca 6, 23, 22.

nu te superi, ci suspini cu amar şi-L rogi pe Dumnezeu, ai scăpat îndată de tot păcatul tău. Poate fi oare o fericire mai mare ca aceasta? Poate fi oare o cale mai uşoară pentru scăparea de păcate? Dar, ca să nu socoteşti cumva că-ţi dau aceste poveţe de la mine însumi, voi aduce mărturia Dumnezeieştilor Scripturi, ca să nu te îndoieşti deloc. Erau un fariseu şi un vameş: unul încărcat de toate păcatele, celălalt ajuns la culmea dreptăţii; se despărţise de averile sale, trăia în post şi era lipsit de lăcomie; celălalt îşi cheltuise toată viaţa în răpiri şi silnicii. S-au suit amândoi la templu ca să se roage. Fariseul, stând, zicea: *"Îţi mulţumesc, Doamne, că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, lacomi, nici ca acest vameş"*[8]. Iar vameşul, stând departe, nu s-a supărat pentru asta, nu l-a ocărât şi el, n-a spus aceste cuvinte pe care le spun mulţi: "Tu îndrăzneşti să vorbeşti de viaţa mea, să mă ţii de rău pentru faptele mele? Nu sunt oare mai bun decât tine? Să-ţi spun şi eu păcatele tale, să te fac să nu mai calci niciodată pragurile acestea sfinte!". N-a spus nici unul dintre aceste cuvinte grele, pe care în fiecare zi ni le adresăm unii altora, ocărându-ne, ci, suspinând cu amar şi bătându-şi pieptul, spunea atât: *"Milostiv fii mie, păcătosului!"*[9], şi s-a coborât de la templu îndreptat[10].

Ai văzut cu câtă iuţeală? A primit ocara, şi şi-a spălat ocara; şi-a recunoscut păcatele, şi şi-a lepădat păcatele. Învinuirea de păcat a ajuns iertare de păcat, iar duşmanul său a ajuns, fără voia lui, binefăcătorul său. Cât ar fi trebuit să se ostenească vameşul, să postească, să se culce pe pământul gol, să privegheze, să dăruiască averile sale săracilor, să stea în sac şi în cenuşă vreme îndelungată ca să poată lepăda acele păcate? Dar aşa, n-a făcut nimic din toate acestea, cu un simplu cuvânt s-a curăţit de tot păcatul;

8. Luca 18, 11.
9. Luca 18, 13.
10. Luca 18, 14.

iar ocările şi insultele celui ce părea că-l jigneşte i-au adus cununa dreptăţii, fără sudori, fără osteneli şi în scurt timp. Vezi deci că şi dacă sunt adevărate cele spuse despre faptele pe care le avem pe conştiinţă, dar dacă nu-l ocărâm pe cel ce le vădeşte, ci suspinăm cu amar şi-L rugăm pe Dumnezeu pentru acele păcate, vezi că vom putea scăpa de toate păcatele? Aşa s-a îndreptat şi vameşul. Pentru că nu i-a răspuns cu ocări la ocări, ci a suspinat pentru propriile lui păcate, s-a coborât de la templu mai îndreptat vameşul decât fariseul.

5. Vezi cât folos ne aduce ocara vrăjmaşului dacă o suportăm cu înţelepciune? Pentru ce dar să ne supărăm, dacă vrăjmaşii ne aduc folos şi când mint, şi când spun adevărul? Dacă nu te vatămi tu singur, omule, nu va putea să te vatăme nici prietenul, nici chiar duşmanul nu te va putea vătăma. Când ne sunt de folos cei ce ne ocărăsc, cei ce ne răpesc averile, cei care atentează chiar la viaţa noastră, când unii ne împletesc cunună de mucenic, după cum am arătat, iar alţii ne iau păcatele noastre şi ne fac oameni drepţi, cum s-a întâmplat cu vameşul, pentru ce ne mai sălbăticim asupra duşmanilor noştri? Să nu spunem dar: "Cutare m-a supărat, cutare m-a făcut să spun cuvinte de ruşine!". Totdeauna noi suntem de vină. Dacă voim să avem mintea trează, nici diavolul nu ne va putea împinge la mânie. Şi aceasta se vede şi din multe altele, dar şi din istoria vieţii lui David, despre care am vorbit, pe care se cuvine să o aduc şi astăzi înaintea voastră, amintind, mai întâi, dragostei voastre unde am rămas în cuvântul de mai înainte. Deci, unde am rămas? La cuvântul de apărare al lui David. Aşadar, trebuie neapărat să spunem astăzi cuvintele lui Saul, ca să vedem ce a răspuns acesta la cuvintele de îndreptăţire rostite de el însuşi. Că vom cunoaşte virtutea lui David nu numai din cuvintele pe care le-a grăit David, ci şi din cele pe care le-a spus Saul. Dacă Saul a rostit cuvinte blânde şi potolite, vom pune pricina acestor cuvinte pe

seama celui care l-a schimbat pe Saul, celui care l-a învăţat şi i-a îndreptat sufletul lui.

– Ce a spus Saul?

– Auzindu-l pe David spunând: *"Iată, poala hainei tale e în mâna mea"*[11], şi toate celelalte cuvinte pe care le-a mai spus întru apărarea sa, Saul i-a zis: *"Glasul tău este acesta, fiule David?"*[12]. O, cât de repede s-a făcut schimbarea! Cel care nu suferea să-i spună nicicând pe nume, că-i ura chiar şi numele, l-a socotit rudă, numindu-l fiu. Ce suflet poate fi mai fericit decât sufletul lui David, care a făcut dintr-un ucigaş tată, dintr-un lup oaie, care a umplut cu rouă un cuptor aprins de ură, care a schimbat în linişte valurile şi a stins toată flacăra mâniei? Cuvintele lui David, intrând în sufletul acestui om sălbatic, au săvârşit toată această schimbare pe care cuvintele lui Saul o pot arăta. Saul n-a spus: "Acestea-s cuvintele tale, fiule David!".

– Dar cum ?

– *"Glasul tău este acesta, fiule David?"*. Sunetul glasului lui i-a încălzit inima. Şi după cum un tată care aude glasul fiului său, întors acasă după vreme îndelungată, nu este mişcat numai de chipul copilului său, ci şi de vocea sa, tot aşa şi Saul; când au intrat în urechile lui cuvintele lui David, ele i-au scos din suflet duşmănia; l-a cunoscut pe sfânt; a alungat o patimă şi a pus în locul ei altceva; a alungat mânia şi a pus în locul ei bucuria, dragostea. Şi, după cum în timpul nopţii nu cunoaştem nici pe prieten, chiar când e lângă noi, dar în timpul zilei îl cunoaştem, chiar când îl vedem de departe, tot aşa se întâmplă de obicei şi cu duşmănia. Atâta vreme cât duşmănim pe cineva, altfel îi auzim glasul şi-i privim cu gând rău chipul; dar când alungăm din suflet mânia, glasul care mai înainte ni se părea duşmănos

11. 1 Regi 24, 12.
12. 1 Regi 24, 17; 26, 17.

şi vrăjmaş ni se pare plăcut şi dulce, iar chipul cel duşmănos şi nesuferit, dorit şi plăcut.

6. Aşa se întâmplă şi în vreme de furtună. Adunarea norilor nu lasă să se vadă frumuseţea cerului; şi chiar de ne-ar fi de mii de ori mai pătrunzătoare privirea, nu putem străbate norii, ca să vedem strălucirea cea de sus. Dar când căldura razei stăruie şi risipeşe norul, atunci se arată soarele, şi-şi arată şi cerul frumuseţea lui. Tot aşa se întâmplă şi cu noi când suntem mânioşi; când duşmănia stă ca un nor des înaintea ochilor şi urechilor noastre, face să ni se pară altele şi vocile, şi chipurile; dar de cugetăm cu înţelepciune, alungăm duşmănia şi risipim norul tristeţii; atunci pe toate le privim şi le auzim cu dreaptă judecată. Aşa cum a făcut şi Saul. Când s-a risipit norul duşmăniei, a cunoscut vocea lui David şi a zis: *"Glasul tău este acesta, fiule David?"*.

– Care *"acesta"*?

– Glasul care l-a doborât pe Goliat, care a scăpat cetatea de primejdii, care i-a scăpat pe toţi cei ameninţaţi cu robie şi cu moarte, care le-a redat tuturor iarăşi siguranţa şi libertatea; glasul care a potolit mânia lui Saul, glasul care a făcut mult şi mare bine. Glasul acesta l-a învins pe acel barbar; căci, înainte de piatră, puterea rugăciunii l-a biruit. N-a aruncat numai piatra, ci mai înainte a spus: *"Tu vii la mine cu dumnezeii tăi; iar eu merg la tine în numele Domnului Savaot, pe Care L-ai ocărât astăzi"*[13], şi apoi a slobozit piatra. Glasul acesta a călăuzit piatra, glasul acesta l-a omorât pe barbar, glasul acesta a curmat curajul duşmanului.

Pentru ce te minunezi că glasul dreptului David a potolit mânia şi i-a doborât pe duşmani, când glasul îi izgoneşte şi pe demoni. Apostolii au grăit numai, şi toate puterile cele potrivnice au fugit. Glasul sfinţilor, de multe ori, a oprit stihiile lumii şi a schimbat lucrarea lor. Iosua al lui Navi a spus numai: *"Să stea soarele şi luna"*[14], şi au stat; l-a fel şi Moise

13. 1 Regi 17, 45.
14. Ios. 10, 12.

a intrat în mare, şi marea s-a dat la o parte;[15] tot aşa şi cei trei tineri au stins puterea focului cu acele cântări şi cu glasul lor[16]. De aceea şi Saul, încălzit de acest glas, a zis: *"Glasul tău este acesta, fiule David?"*.

– Ce i-a răspuns David?

– *"Robul tău, doamne, împăratul meu!"*[17]. Luptă şi întrecere între cei doi, care să-l cinstească mai mult pe celălalt. Saul l-a rânduit între rudele sale, iar David l-a numit stăpân. Cu alte cuvinte, David spune aşa: "Un singur lucru caut! Mântuirea ta şi propăşire în virtute. Tu m-ai numit fiu, eu te iubesc şi-mi eşti drag, dacă mă ai ca rob; numai să lepezi mânia, numai să nu bănuieşti despre mine nimic rău şi să nu mă socoteşti duşman şi vrăjmaş!". A împlinit acea lege apostolică ce porunceşte să ne dăm întâietate unul altuia cu cinstirea[18], biruindu-ne pe noi înşine; nu cum fac mulţi, care sunt sufleteşte mai răi decât dobitoacele, care cu nici un chip nu vor să-i salute ei mai întâi pe semenii lor, socotind că se umilesc şi se înjosesc dacă dau ei mai întâi un simplu salut.

Ce poate fi mai de râs decât această nebunie? Ce poate fi mai ruşinos decât această mândrie şi fudulie? Atunci, da, atunci te-ai înjosit, omule, atunci te-ai umilit, când aştepţi ca semenul tău să te salute mai întâi. Ce este mai rău decât mândria? Ce este mai de râs decât orgoliul şi dragostea de slavă deşartă? Dacă tu saluţi mai întâi, şi Dumnezeu te va lăuda; iar, ceea ce-i mai mult decât toate, şi oamenii te vor vorbi de bine, iar tu vei primi plata acelei salutări; dar dacă aştepţi ca el să te salute înainte, şi tu să-i răspunzi la salut, n-ai făcut mare lucru. Pentru că, salutându-te el mai întâi, el va primi răsplata, chiar prin răspunsul pe care îl dai tu. Să nu aşteptăm dar să fim salutaţi noi mai întâi de alţii, ci

15. Cf. Ieş. 14, 21.
16. Cf. Dan. 3, 16-18.
17. 1 Regi 26, 17.
18. Cf. Rom. 12, 10.

să alergăm să le-o luăm mai înainte cu cinstirea; noi să începem totdeauna buna întâmpinare; să nu socotim că este un lucru mic şi neînsemnat a fi atent şi amabil cu semenii noştri. Lipsa unei amabilităţi a stricat multe prietenii şi a dat naştere la multe vrăjmăşii; după cum graba de a împlini această lipsă a pus capăt unor duşmănii îndelungate şi a întărit prieteniile existente.

Nu neglija dar, iubite, râvna aceasta, ci, dacă e cu putinţă, să arătăm cinste şi respect celor pe care îi întâlnim, oricine ar fi ei, şi cu salutarea noastră, şi în toate celelalte. Iar dacă altul ţi-o ia înainte, arată-i lui şi mai mare cinste. La acest lucru ne-a îndemnat Pavel, grăind aşa: *"...socotind unul pe altul a fi mai de cinste decât el însuşi"*[19]. Aşa a făcut David; l-a cinstit el mai întâi pe Saul; şi când acesta i-a răspuns la cinstirea ce i s-a adus, David i-a dat o cinstire şi mai mare zicând: *"Sunt robul tău, doamne, împăratul meu!"*. Şi uită-te ce mare câştig a adus această purtare a lui David! Când David a grăit aşa, Saul n-a putut să audă glasul lui David fără să lăcrimeze; a plâns cu amar, arătând prin lacrimile sale sănătatea şi înţelepciunea pe care David i le-a sădit în sufletul său.

7. Care stare sufletească poate fi mai fericită decât starea sufletească a profetului David, care, într-o clipită de vreme, l-a schimbat astfel pe duşmanul său? A luat în mâinile sale un suflet setos de sânge şi dornic de ucidere, şi dintr-odată l-a făcut să plângă şi să lăcrimeze. Nu mă minunez atât de Moise, care a scos apă din stâncă[20], cât mă minunez de David, că a scos izvoare de lacrimi din nişte ochi de piatră. Moise a biruit natura, David a învins voinţa; Moise a lovit cu toiagul stânca, David a lovit cu cuvântul inima, nu ca să o întristeze, ci ca să o facă prietenoasă şi curată. Şi aceasta a făcut-o, aducându-i un bine mai mare decât cel

19. Filip. 2, 3.
20. Cf. Ieş. 17, 6.

de mai înainte. Vrednică de laudă şi de foarte mare admiraţie este fapta lui David, că nu şi-a întinat sabia cu sângele lui Saul şi că nu a tăiat capul duşmanului său, dar de mult mai multe cununi e vrednic David pentru că i-a schimbat sufletul lui Saul, voinţa lui, că l-a făcut mai bun şi că l-a adus să fie tot atât de blând ca şi el. Binefacerea aceasta e mai mare decât cealaltă. Nu este la fel a dărui viaţă şi a duce la înţelepţire; nu este la fel a scăpa de mânie, care inspiră ucidere nedreaptă, şi a îndepărta crima şi a îndepărta nebunia care conduce la un atât de mare rău. Împiedicând gărzile să-l omoare, David i-a fost de folos lui Saul în viaţa aceasta, dar scoţându-i prin cuvinte blânde răutatea din suflet, i-a dăruit viaţa ce va să fie şi bunătăţile cele veşnice, pe cât i-a fost lui în putinţă. Aşadar, când îl lăudaţi pe David pentru bunătatea lui, admiraţi-l mai mult pentru schimbarea lui Saul. Este mai mare lucru să birui furiile altora, să potoleşti o inimă înfuriată, să aduci atâta linişte în atâta tulburare şi să umpli cu lacrimi fierbinţi nişte ochi care urmăreau crima, decât să-ţi stăpâneşti propriile tale patimi. Şi aceasta-i ceea ce ne umple de uimire şi de mirare la David. Dacă Saul ar fi fost un om blând şi cumpătat, nu i-ar fi fost greu lui David să-l facă tot atât de virtuos ca şi el. Dar să reuşească să stingă, într-o clipită, toată mânia aceea, dintr-un om sălbăticit, alunecat spre cel mai grozav păcat şi grăbit spre crimă, pe care dintre oamenii renumiţi vreodată pentru învăţătura filosofiei lor nu l-ar fi umbrit?

Şi tu dar, de-ţi cade în mână un duşman, nu te gândi cum să te răzbuni pe el, cum să-l dobori, umplându-l cu nenumărate insulte, ci gândeşte-te cum să-l vindeci, cum să-l îmblânzeşti; să nu te opreşti de a face şi a spune totul, mai înainte ca bunătatea ta să fie biruită de cruzimea aceluia. Nimic nu-i mai puternic decât bunătatea. Arătând acest lucru, cineva spunea: *"Cuvântul dulce zdrobeşte oase"*[21]. Şi

21. Pilde 25, 15.

ce-i mai tare ca osul? Totuşi, dacă îl iei cu binişorul, îl birui cu uşurinţă, oricât de tare şi de rezistent ar fi. Şi iarăşi: *"Un răspuns blând potoleşte mânia"*[22]. De aici se vede că învrăjbirea duşmanului, ca şi potolirea lui depind mai mult de tine decât de el. În noi, şi nu în cei mânioşi, stă puterea de a stinge sau de a face mai mare flacăra mâniei acelora. Înţeleptul care a spus cuvintele de mai înainte a arătat acelaşi lucru printr-un mic exemplu. După cum, dacă sufli într-o scânteie, spune el, aprinzi focul, iar dacă scuipi în ea, o stingi, şi tu poţi face şi una, şi alta – *"că amândouă ies din gura ta"*, spune el –, tot aşa şi cu duşmănia semenului tău: dacă-i arunci cuvinte pline de mândrie şi de mânie, aprinzi focul lui, înroşeşti şi mai mult cărbunii; dar dacă-i vorbeşti blând şi smerit, ai stins toată mânia înainte de a se fi aprins flacăra. Să nu spui: "Mi-a făcut cutare şi cutare rău; am auzit cutare şi cutare!". Tu eşti stăpân peste toate acestea! După cum în puterea ta stă să stingi sau să aprinzi scânteia, tot aşa în puterea ta stă să aprinzi sau să potoleşti mânia. Când vezi un duşman, dacă îţi vin în minte toate câte ai auzit şi ţi-a făcut acela, uită-le pe toate; iar dacă ţi le reaminteşti, pune aceasta pe seama diavolului. Adună în mintea ta binele pe care ţi l-a spus şi ţi l-a făcut vreodată duşmanul tău. Dacă ai mereu în amintire aceste lucruri, repede alungi din suflet vrăjmăşia. Dacă vrei să-ţi mustri duşmanul şi să-i vorbeşti de duşmănia voastră, scoate mai întâi din sufletul tău patima ce te roade, stinge mânia ta, şi aşa cere-i socoteală, aşa mustră-l, şi-l vei birui cu uşurinţă. Când suntem mânioşi, nu vom putea vreodată spune sau auzi ceva sănătos; dar când suntem sloboziţi de această patimă, nici noi nu vom putea scoate vreun cuvânt urât din gura noastră şi nici nu vom auzi pe alţii grăind aşa. Că, de obicei, nu atât natura celor spuse ne sălbăticeşte, cât gândul că cele spuse sunt pornite din duşmănie. De multe ori, când îi auzim pe prie-

22. Pilde 15, 1.

teni sau chiar pe copiii mici că ne spun, în glumă sau în joacă, aceleaşi insulte, nu numai că nu ne supărăm, nici nu ne sălbăticim, ci râdem şi facem haz; nu le auzim cu gând rău, nici cu sufletul prins de mânie. Aşa şi cu duşmanii tăi: nimic din cele spuse despre tine nu va putea să te supere dacă stingi mânia, dacă scoţi din suflet duşmănia.

8. Dar ce zic eu: din cele spuse? Nici chiar nimic din cele ce-ţi fac. Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu fericitul David. Când David a văzut că duşmanul său se înarmează împotriva propriei sale mântuiri şi că face totul în acest scop, el l-a iubit şi mai mult; cu cât Saul îl duşmănea mai mult, cu atât David plângea mai mult pentru el. Ştia, ştia bine că nu cel ce suferă răul, ci cel ce face răul, acela este vrednic de lacrimi şi de plânsete, pentru că se vatămă pe el însuşi. De aceea David s-a şi apărat îndelung înaintea lui Saul şi n-a încetat până ce nu l-a făcut şi pe acela cu lacrimi şi plânsete să se dezvinovăţească. După ce a plâns, după ce a dat drumul la glas amar şi a scos vaiete puternice, ascultă ce spune Saul: *"Mai drept eşti tu decât mine, că tu mi-ai dat în schimb mie bune, iar eu ţi-am răsplătit cu rele"*[23]. Vezi că-şi osândeşte propria răutate şi laudă virtutea dreptului, fără să-l silească cineva să se dezvinovăţească?

Tot aşa fă şi tu! Când îţi cade în mână duşmanul, nu-l învinui, ci dezvinovăţeşte-l, ca să-l faci pe el să se învinuiască; dacă îl învinuim, se înrăieşte; dar dacă-l dezvinovăţim, bunătatea noastră îl ruşinează şi se învinuieşte singur. Astfel, mustrarea se face pe nebăgate de seamă, şi acela scapă de răutatea lui. Aşa s-a întâmplat şi cu David şi Saul. Cel ce făcuse nedreptatea se acuza cu multă tărie, iar cel nedreptăţit tăcea. Că n-a spus numai: "Mi-ai făcut bine", ci: *"Mi-ai dat în schimb mie bine"*, adică: "În loc de duşmănie, în loc de junghiere, în locul acelor nenumărate rele, mi-ai răsplătit cu mari binefaceri. Cu toate acestea, eu nu m-am

23. 1 Regi 24, 18.

făcut mai bun, ci, după acele binefaceri, am stăruit în rău; iar tu nu te-ai schimbat, ci ai continuat să te porţi la fel, deşi te duşmăneam din nou". De câte cununi nu-i vrednic David pentru fiecare dintre aceste cuvinte? Le rostea gura lui Saul, dar le sădiseră în sufletul aceluia înţelepciunea şi felul minunat de purtare ale lui David. *"Şi mi-ai arătat mie astăzi,* îi spune Saul, *binele pe care mi l-ai făcut; că m-a dat Domnul în mâinile tale, şi tu nu m-ai omorât"*[24]. Saul dă iarăşi mărturie despre o altă virtute a lui David, că, făcând bine, n-a tăcut, n-a trecut cu vederea, ci a venit şi a spus; n-a făcut-o ca să se laude, ci vrând să-i arate şi să-l înveţe, chiar prin fapte, că face parte dintre cei ce-i poartă de grijă, dintre cei ce-l apără, şi nu dintre duşmani şi uneltitori. Da, poţi vorbi despre binefacerile tale, când aceasta aduce un foarte mare câştig. Când le spui şi le trâmbiţezi fără să ai vreun temei, nu eşti mai bun decât cel ce insultă; dar când vrei să convingi pe cel stricat şi rău că faci aceasta pentru că îl ai pe el în vedere, atunci eşti binefăcătorul lui, un om care-i poartă de grijă. Acest lucru l-a făcut şi David; nu dorea să fie slăvit de Saul, ci voia să smulgă din el mânia înrădăcinată în sufletul lui. Pentru aceasta l-a lăudat Saul: şi pentru că i-a făcut bine, şi pentru că i-a spus despre binefacerea făcută.

Apoi caută să-l răsplătească pe David; dar, pentru că n-a găsit nici o răsplată egală cu binefacerile primite, Saul Îl face datornic pe Dumnezeu, grăind aşa: *"De va afla cineva pe vrăjmaşul său în necaz şi-l va slobozi pe calea cea bună, Domnul îi va răsplăti lui cele bune, precum ai făcut tu astăzi"*[25]. Dar ce putea Saul să-i dea în schimb pe măsura binefacerilor primite, când David i-a dat şi împărăţia, şi oraşele toate? Iar David îi dăruise nu numai oraşele şi împărăţia, ci chiar şi viaţa; şi Saul n-avea altă viaţă, ca să i-o dea în schimb. Pentru aceasta Saul îl trimite pe David la Dumnezeu şi-l cinsteşte cu răsplăţile date de Dumnezeu; îl lau-

24. 1 Regi 24, 19.
25. 1 Regi 24, 20.

dă pe David şi-i învaţă pe toţi că atunci avem de la Dumnezeu mai mari răsplăţi, când facem duşmanilor noştri nenumărate faceri de bine, deşi primim de la ei în schimb numai rele. Apoi Saul a spus: *"Iată, eu ştiu că împărăţind vei împărăţi şi va sta împărăţia lui Israel în mâna ta. Şi acum, jură-mi-te pe Domnul că nu vei stârpi sămânţa mea după mine şi nu vei şterge numele meu din casa tatălui meu!"*[26].

– Spune-mi, Saule, de unde ştii aceasta? Ale tale sunt oştirile, tu ai banii, armele, oraşele, caii, soldaţii, toată puterea mijloacelor împărăteşti. David este singur, gol, fără patrie, fără masă, fără casă. Spune-mi, pe ce temei o spui?

– Pe temeiul purtării lui! Că cel gol, cel neînarmat şi singur nu m-ar fi biruit pe mine, care sunt înarmat şi înconjurat de atâta putere, dacă nu L-ar fi avut pe Dumnezeu cu el. Cel care-L are pe Dumnezeu cu el este mai puternic decât toţi.

Ai văzut cum cugeta Saul după vrăjmăşia sa? Ai văzut că a fost cu putinţă să alunge din sufletul lui toată răutatea, să se schimbe şi să ajungă mai bun?

9. Să nu ne trândăvim dar cu privire la mântuirea noastră. Chiar dacă am ajunge în adâncul răutăţii, este cu putinţă să ne îndreptăm iarăşi, să ajungem mai buni şi să lepădăm toată răutatea.

– Ce a spus apoi Saul?

– *"Jură-mi-te pe Domnul că nu vei stârpi sămânţa mea după mine şi nu vei şterge numele meu din casa tatălui meu!".*

Împăratul face rugăminte unui particular; cel cu diadema pe cap se roagă; roagă pe fugar pentru copiii lui. Şi aceasta e o dovadă a virtuţii lui David, că duşmanul lui a îndrăznit să-i facă o rugăminte ca aceasta. Iar dacă îl leagă prin jurăminte, nu înseamnă că nu avea încredere în David, ci că se gândea la relele câte i le făcuse.

"Jură-mi-te că nu vei stârpi sămânţa mea după mine!".

Îl lasă pe duşmanul său tutore al copiilor lui; îi încredinţează mâinilor lui pe urmaşii lui; s-ar zice că, prin aceste

26. 1 Regi 24, 21-22.

cuvinte, îi ia de mână şi-i dă lui David, având mijlocitor pe Dumnezeu.

– Ce a făcut David? A luat, cât de puţin, în râs aceste cuvinte?

– Nicidecum! A consimţit îndată şi i-a făcut acest har. După moartea lui Saul, nu numai că nu i-a omorât pe copiii lui, ci a făcut chiar mai mult decât mărturisise că va face. Pe nepotul lui Saul, care era olog şi cu fluierele picioarelor betege, l-a luat în casa lui, l-a pus la masă cu el şi l-a învrednicit de foarte mare cinste; şi nu roşea, nici nu-şi ascundea faţa, nici nu socotea că este făcută de ruşine masa împărătească de copilul cel beteag; ci, mai mult, socotea aceasta o podoabă şi o laudă. Fiecare dintre oaspeţi pleca luând cu el o mare lecţie de înţelepciune. Într-adevăr, când vedea că nepotul lui Saul, nepotul aceluia care îi făcuse atâta rău lui David, se bucura din partea împăratului de o cinste aşa de mare, de-ar fi fost mai sălbatic decât o fiară, ruşinat şi înfrânt, făcea pace cu toţi duşmanii lui. Ar fi fost mare lucru numai dacă David ar fi poruncit să-l hrănească în alt chip pe nepotul lui Saul şi ar fi rânduit să-i dea multe alimente; dar David a atins culmea înţelepciunii, aducându-l să stea chiar la masă cu el. Ştiţi, negreşit, că nu-i prea uşor să-i iubeşti pe copiii duşmanilor tăi. Dar pentru ce spun să-i iubeşti? Nu-i prea uşor să nu-i urăşti, să nu-i prigoneşti. Mulţi, chiar după moartea duşmanilor proprii, şi-au slobozit mânia, pe care o aveau faţă de vrăjmaşi, asupra copiilor acelora. Dar acest vrednic bărbat n-a făcut aşa, ci l-a cruţat pe duşmanul lui pe când era în viaţă, iar după moartea aceluia, bunăvoinţa faţă de duşman a arătat-o şi copiilor lui. Ce este mai sfânt decât masa aceluia, în jurul căreia stăteau copiii duşmanului şi ucigaşului său? Ce-i mai duhovnicesc decât ospăţul acela, plin de atâtea binecuvântări? Era dat mai degrabă de un înger decât de un om. Îmbrăţişarea şi iubirea copiilor celui care încercase de nenumărate ori să-l omoare şi să-i curme viaţa l-au aşezat pe David în ceata îngerilor.

Fă şi tu aşa, iubite! Ai grijă de copiii duşmanilor tăi, şi pe când duşmanii tăi trăiesc, şi după moartea lor; pe când trăiesc, pentru ca, prin purtarea aceasta, să te împaci cu părinţii lor; după moartea lor, pentru ca să atragi asupra ta multă bunăvoinţă din partea lui Dumnezeu, să-ţi împleteşti nenumărate cununi şi să primeşti mii de binecuvântări de la oameni; nu numai de la cei cărora le-ai făcut bine, ci şi de la cei care te văd. Aceasta îţi va ajuta în ziua aceea; iar duşmanii cărora le-ai făcut bine îţi vor fi mari apărători în timpul judecăţii, multe păcate ţi se vor ierta şi vei avea răsplată. Chiar de-ai fi săvârşit mii de păcate, dacă rosteşti rugăciunea aceea care spune: *"Iertaţi pe duşmanii voştri, ca şi Tatăl vostru să vă ierte greşalele voastre"*[27], vei primi cu multă îndrăznire iertare de toate păcatele tale; vei trăi aici pe pământ cu bune nădejdi şi vei avea pe toţi oamenii prieteni. Cum nu-ţi vor fi prieteni şi binevoitori, cum nu vor face şi nu vor suferi totul pentru tine, când te vor vedea că îi iubeşti atâta pe duşmanii tăi şi pe copiii lor? Ce supărare vei mai avea, ce viaţă mai fericită mai poţi trăi, când te bucuri de atâta bunăvoinţă din partea lui Dumnezeu, când toţi îţi doresc numai bine?

Cu aceste cuvinte să nu le lăudăm numai aici, în biserică, ci să le săvârşim după ce plecăm de aici; fiecare să-i căutăm şi să-i aflăm pe duşmanii noştri, să ne împăcăm cu ei şi să ni-i facem prieteni sinceri. Dacă e nevoie să ne îndreptăţim şi să ne cerem iertare, să nu pregetăm de a face acestea chiar dacă noi suntem cei nedreptăţiţi. Aşa, mai mare ne va fi răsplata; aşa, mai mare ne va fi îndrăznirea; aşa, vom dobândi negreşit Împărăţia cerurilor, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

27. Matei 6, 14.

Omilie la Serafimi[1] (I)

Laudă celor ce au venit la biserică; despre buna rânduială la slujbele din biserică; şi la cuvintele: *"Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*[2]

1. Văd că arătaţi multă râvnă ca să săvârşiţi cele ce v-am spus mai înainte. Pentru aceea şi eu arunc neobosit seminţele învăţăturii, având bune nădejdi pentru osteneala mea. Că şi plugarul se osteneşte când aruncă seminţele; dar când vede că pământul rodeşte şi ogoarele sunt pline de holde, uită ostenelile de mai înainte şi se pregăteşte pentru celelalte lucrări şi pentru păstrarea recoltei aşteptate. Şi totuşi, cu mult mai folositoare şi aducătoare de mai mult câştig este munca pe care o fac eu aici! Munca plugarului aduce belşug de roade materiale şi hrăneşte trupurile; munca mea, însă, aruncă învăţătura cuvintelor, înmulţeşte harurile Duhului, dă bogăţie sufletească, hrană necheltuită şi veşnică, ce nu se pierde şi nici nu se strică în timp, ci se păstrează printr-o nespusă purtare de grijă, desfătând sufletul. Acesta este câştigul ostenelilor mele, aceasta este bogăţia pe care o sădesc în sufletele dragostei voastre! Când văd că bogăţia aceasta creşte în voi, mă bucur necontenit, pentru că n-am aruncat în zadar seminţele, nu m-am ostenit fără folos, că am semănat într-un pământ roditor şi gras, în stare să aducă rod bogat.

Dar ce m-a făcut să întrezăresc acest câştig? Ce m-a făcut să văd că aţi săvârşit cele ce v-am spus? Numărul vostru mare de aici, venirea voastră cu râvnă la biserică, mama tuturor, şederea voastră continuă aici, ziua şi toată

1. P.G. 56, 97-107.
2. Is. 6, 1.

noaptea, cântarea voastră neîncetată, care imită corul îngeresc, pe care o aduceţi Creatorului.

O, daruri ale lui Hristos! Sus doxologesc oştirile îngerilor, jos, în biserici, oamenii, în cor, imită doxologia îngerilor. Sus Serafimii cântă cu putere imnul trisaghion, jos mulţimea de oameni acelaşi cântec îl trimite spre înălţime; se întocmeşte sărbătoare comună a celor cereşti şi a celor pământeşti: o singură rugăciune de mulţumire, o singură bucurie, un singur cor plin de bucurie. Pogorământul cel negrăit al Stăpânului a întocmit aceasta, Duhul cel Sfânt a unit cele două coruri şi cu bunăvoinţa Tatălui a luat naştere această armonie de sunete. De sus îşi are începutul frumoasa armonie a cântecelor; pusă în mişcare, ca de o baghetă, de Sfânta Treime, răsună melodia cea dulce şi fericită, simfonia cea fără de sfârşit. Acesta este punctul final al râvnei noastre de aici, acesta este rodul slujbei bisericeşti. De aceea mă bucur când văd o biruinţă ca aceasta; mă bucur când simt în sufletele voastre veselie, bucuria cea duhovnicească, veselia cea după Dumnezeu. Nimic nu face atât de fericită viaţa mea cât bucuria pe care o simţiţi aici, în biserică. În biserică se păstrează bucuria celor ce se bucură, în biserică, mângâierea celor întristaţi, în biserică, uşurarea celor îndureraţi, în biserică, odihna celor osteniţi.

"Veniţi la Mine, spune Hristos, *toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni"*[3]. Ce cuvinte pot fi mai de dorit decât cuvintele acestea? Ce chemare poate fi mai dulce decât chemarea aceasta? Când Stăpânul te cheamă în biserică, te cheamă la ospăţ; te îndeamnă la odihnă, nu la osteneli, te mută de la dureri la tihnă, uşurându-ţi povara păcatelor; cu desfătarea vindecă suferinţa, iar cu bucuria vindecă durerea. O, nespusă purtare de grijă! O, chemare cerească! Să ne sârguim dar, iubiţilor, să arătăm această înflăcărată râvnă, dar să o împlinim cu rânduiala cuvenită şi

3. Matei 11, 28.

cu scopul potrivit. Căci despre aceasta vreau să vă vorbesc astăzi; subiectul pare împovărător, dar în realitate este uşor şi folositor. Aşa fac şi părinţii care-şi iubesc copiii: nu le dau numai porunci care să le facă bucurie, ci şi porunci care nu sunt pe placul lor; nu le dau numai acele sfaturi care-şi arată prin ele însele folosul, ci şi sfaturi care par a fi împovărătoare, dar folositoare; şi asupra acestora stăruiesc mai mult cu învăţătura lor şi cer să fie împlinite cu străşnicie.

Despre un subiect ca acesta am să vă vorbesc, pentru ca să nu ne fie zadarnică osteneala de aici, pentru ca să nu ne luptăm fără de folos după ce am îndurat nevoia privegherii, pentru ca să nu se piardă în aer cuvintele mele fiind mai mult spre pagubă decât spre câştig. Nici negustorul care face neguţătorii pe mări îndepărtate, care îndură iureşul vânturilor şi ridicarea valurilor n-ar primi să sufere în zadar şi fără de folos nişte osteneli ca acestea; ci străbate oceanele, înfruntă primejdiile, se duce din loc în loc, petrece nopţile fără somn, numai ca să-şi sporească averea de pe urma negoţului său. Dacă nu şi-ar atinge scopul, ci ar pierde şi capitalul odată cu câştigul, nu s-ar mai gândi să se depărteze de ţărm, nici n-ar mai voi să îndure acele primejdii cumplite.

2. Aşadar, ştiind acestea, în biserică să stăm cu evlavia cuvenită, ca nu cumva să plecăm acasă cu adaos de păcate în loc de iertare de păcate. Ce avem de făcut, ce ni se cere? Când înălţăm imnele cele dumnezeieşti, să fim cuprinşi de multă frică şi împodobiţi cu evlavie, şi aşa să le rostim. Că sunt unii din cei de aici – şi socot că nu sunt necunoscuţi nici dragostei voastre – care, dispreţuind pe Dumnezeu şi socotind cuvintele Sfântului Duh nişte cuvinte obişnuite, dau drumul la vorbe fără rânduială şi nu sunt cu nimic mai buni decât nebunii; îşi frământă trupul, umblă de colo-colo şi au nişte purtări străine stării celei duhovniceşti. Ticăloasule şi nenorocitule, ar trebui să te temi şi să te cutremuri când rosteşti doxologia cea îngerească, să lauzi cu frică pe

Creator, şi aşa să ceri iertare de păcatele tale; dar tu aduci în biserică purtările bufonilor şi ale celor de pe scenă; întindeţi în neorânduială mâinile, daţi din picioare şi vă îndoiţi trupul. Cum nu te temi, nici nu te cutremuri când insulţi aşa cuvintele Sfântului Duh? Nu te gândeşti că aici stă de faţă, nevăzut, Stăpânul, că măsoară mişcările fiecăruia şi cercetează conştiinţa? Nu te gândeşti că îngerii stau de faţă lângă această înfricoşătoare masă şi o înconjoară cu teamă? Dar ţie nu ţi-e gândul la acestea, pentru că ţi-e mintea întunecată de cele ce-ai auzit şi-ai văzut la teatru; de aceea introduci în rânduielile bisericii cele ce se săvârşesc acolo; de aceea vădeşti neorânduiala sufletului prin strigăte necuviincioase. Cum vei cere iertare pentru păcatele tale? Cum Îl vei îndupleca spre milă pe Stăpân, când cu atât dispreţ te rogi? Spui: "Miluieşte-mă, Dumnezeule!" Strigi: "Mântuieşte-mă!", dar înfăţişarea ţi-e străină de mântuire. Cu ce ajută la rugăciune mâinile voastre, întinse necontenit în sus şi mişcate cu neorânduială, strigătul vostru puternic, scos cu tăria duhului vostru, care n-are nici o noimă? Nu sunt, oare, acestea gesturi de femei desfrânate care stau pe la răspântii, gesturi ale celor care strigă în teatru? Cum îndrăzneşti să amesteci jocurile demonilor cu această doxologie îngerească? Cum nu te ruşinezi de cuvintele pe care tu însuţi le rosteşti, spunând: *"Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi Lui cu cutremur"?*[4] Oare *"a sluji cu frică"* înseamnă a te purta aşa, a te întinde aşa, a nu şti, cu strigătul fără rânduială al glasului tău, despre ce vorbeşti? Acesta e dispreţ, nu teamă; mândrie, nu smerenie. Aceasta este mai degrabă faptă de oameni care se joacă, nu faptă de oameni care doxologesc. Căci ce înseamnă *"a sluji lui Dumnezeu cu frică"?* Înseamnă a împlini orice poruncă a lui Dumnezeu cu teamă şi cu strângere de inimă; înseamnă a-ţi face rugăciunile cu inimă zdrobită şi gând smerit. Duhul cel Sfânt ne porunceşte, prin profetul David, nu numai să-I slujim lui Dumnezeu cu frică, ci să ne şi bucurăm cu cutremur. Pentru că împlinirea poruncii lui Dumnezeu bucură de obicei pe cel ce practică virtutea, profetul spune că se cuvine ca împlinirea poruncii să fie făcută cu cutremur şi teamă, pentru ca nu cumva, lipsindu-ne teama, să pierdem ostenelile şi să-L mâniem pe Dumnezeu.

4. Ps. 2, 11.

– Dar cum te poţi bucura cu cutremur?, m-ar putea întreba cineva. Că nu-i cu putinţă să se petreacă acestea două în acelaşi timp. Este mare deosebire între bucurie şi teamă. Bucuria este o împlinire a dorinţelor, o desfătare de lucruri plăcute, o uitare a suferinţelor, pe când frica este o creştere a relelor la care ne aşteptam, este născută dintr-o conştiinţă păcătoasă. Cum dar te poţi bucura cu frică, şi nu numai cu frică, ci şi cu cutremur, care este o creştere a fricii, un semn de mare nelinişte? Cum se poate întâmpla asta?

– Cum se poate întâmpla aceasta vă învaţă Serafimii, care împlinesc o slujire ca aceasta. Serafimii se bucură de slava nespusă a Creatorului şi văd frumuseţea Lui fără asemănare. Nu spun că Îl văd aşa cum este în fiinţa Lui – căci nu se poate înţelege, nu se poate privi, este fără formă; şi este absurd să gândeşti aşa ceva despre Dumnezeu –, ci cât pot să-L vadă, cât pot să fie luminaţi de raza aceea. Pentru că slujesc necontenit în jurul tronului lui Dumnezeu, sunt în necontenită bucurie, într-o veşnică desfătare, într-o veselie neîncetată, bucurându-se, săltând, doxologind fără încetare. Şederea înaintea slavei aceleia, şi luminarea lor cu strălucirea care străfulgeră din acea slavă, le este şi bucuria, le este şi veselia, le este şi desfătarea, le este şi slava. Poate că vă bucuraţi când auziţi acestea şi doriţi slava aceea.

3. Dar dacă aţi vrea să mă ascultaţi pe mine, cel ce vă predic, şi aţi vrea să faceţi cuvenita doxologie, nu veţi fi lipsiţi de o bucurie ca aceasta. Însuşi Stăpânul este Cel slăvit în cer şi pe pământ. Că spune Scriptura: *"Plin este cerul şi pământul de slava Lui"*[5].

5. Is. 6, 3.

– Dar cum Serafimii, care se desfătează de această bucurie, o amestecă cu teama?

– Ascultă ce spune profetul: *"Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*[6].

– Dar pentru ce, dacă a spus *"înalt"*, a mai adăugat: *"prea înălţat"*? Nu era de ajuns să arate totul prin cuvântul *"înalt"*, să arate prin el înălţimea vredniciei? Pentru ce a adăugat şi cuvântul *"preaînălţat"*?

– Ca să arate că este cu neputinţă de înţeles tronul lui Dumnezeu. În limbajul nostru obişnuit, cuvântul "înalt" exprimă ideea unei comparaţii cu cele mai de jos, cu cele mai smerite; de pildă, munţii sunt înalţi faţă de şesuri şi de văgăunile pământului, iar cerul este înalt pentru că se află mai presus de toate cele pământeşti. Cuvântul *"prea înalt"*, se potriveşte numai acelei firi cu neputinţă de înţeles, firii dumnezeieşti, pe care nu-i cu putinţă nici s-o înţelegem, nici s-o tălmăcim. De aceea spune profetul: *"Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*.

– Şi ce altceva ai mai văzut, profetule?

– *"Serafimii stau împrejurul Lui"*[7].

– Ce fac şi ce spun? De ce îndrăznire se bucură?

– De nici o îndrăznire! Dar sunt plini de frică şi de uimire; iar prin înfăţişarea lor arată nespusa lor teamă. Cu două aripi îşi acoperă feţele[8], pentru a-i apăra de raza trimisă de Scaun, căci nu pot suferi neacoperiţi slava firii dumnezeieşti, dar, în acelaşi timp, şi pentru a arăta evlavia pe care o au faţă de Stăpân.

De o bucurie ca aceasta se bucură Serafimii, de o veselie ca aceasta se veselesc! Şi-şi acoperă nu numai feţele, ci şi picioarele[9].

6. Is. 6, 1.
7. Is. 6, 2.
8. Is. 6, 2.
9. Cf. Is. 6, 2.

– Pentru ce fac aceasta? Feţele, negreşit, din pricina acelei vederi înfricoşătoare, că nu pot privi direct slava cea neapropiată; dar picioarele, pentru ce şi le acoperă?

– Voiam să las pe seama voastră răspunsul, ca voi să vă osteniţi cu dezlegarea acestei întrebări, spre a vă trezi interesul pentru cercetarea celor duhovniceşti; dar, ca nu cumva să vă fac să nu-mi mai urmăriţi predica, fiindu-vă mintea ocupată cu dezlegarea acestei probleme, trebuie să v-o lămuresc eu.

Deci, pentru ce-şi acoperă picioarele? Serafimii se sârguiesc să-şi exprime nemăsurata lor evlavie faţă de Creator; şi de aceea încearcă să-şi arate marea lor nelinişte şi teamă şi prin înfăţişarea lor, şi prin glasul lor, şi prin privirea lor, şi prin însuşi felul în care stau; dar pentru că nu reuşesc ceea ce doresc şi ceea ce se cuvine, îşi acoperă şi ceea ce rămăsese neacoperit. Oare înţelegeţi ce vreau să spun sau e nevoie să v-o repet? Ca să fac însă mai clare acestea, voi încerca să le lămuresc cu pilde luate din viaţa noastră. Se prezintă cineva unui împărat pământesc; face totul ca să-şi arate marele său respect faţă de acela, pentru ca astfel să-şi atragă mai mult bunăvoinţa lui. În acest scop, îşi arată respectul şi prin poziţia capului, şi prin glas, şi prin împreunarea mâinilor, şi prin alăturarea picioarelor, şi prin smerenia întregului său trup. Tot aşa fac şi acele netrupeşti puteri. Au mare dorinţă să-şi arate respectul şi evlavia lor faţă de Creator şi caută, prin toate mijloacele, să facă aceasta; dar, neputându-şi împlini dorinţa, îşi ascund, ca şi cu un voal, restul făpturii lor. De aceea, dar, Sfintele Scripturi spun că îşi acoperă feţele şi picioarele.

Dar ceea ce a văzut profetul Isaia are şi o interpretare mistică. Profetul n-a vrut să spună că Serafimii au picioare şi feţe – căci sunt netrupeşti, ca şi Dumnezeirea –, ci, prin aceste cuvinte, a arătat că se smeresc cum pot, că-I slujesc Stăpânului cu frică şi evlavie. Tot aşa trebuie să stăm şi noi când Îi aducem Stăpânului o doxologie ca aceasta, cu tea-

mă şi cu cutremur, ca şi cum L-am vedea cu ochii minţii. Cel ce nu poate fi cuprins de nici un foc este aici de faţă şi scrie glasurile tuturor. Să-I aducem, aşadar, laudă cu inimă frântă şi smerită, ca să o facem bine-primită şi să o înălţăm la cer ca pe o tămâie cu bun miros. *"Inima frântă şi smerită,* spune profetul, *Dumnezeu nu o va urgisi"*[10].

– Dar profetul îndeamnă ca doxologia să se facă prin glas puternic: *"Strigaţi Domnului tot pământul"*[11].

– Dar nici eu nu opresc un strigăt ca acesta, ci strigătul fără noimă; nu opresc glasul care aduce laudă, ci glasul care produce dezordine, discuţiile unora cu alţii, mâinile ridicate în aer fără rost, în zadar, picioarele care tropăiesc, purtările necuviincioase şi nepotrivite, jocuri de oameni care-şi pierd vremea în teatre şi hipodromuri. De acolo ni s-au adus aici aceste învăţături pierzătoare de suflet, de acolo strigătele acestea lipsite de evlavie şi vulgare, de acolo gesticulările fără rost ale mâinilor, certurile, discuţiile, purtările fără rânduială.

4. Nimic nu aduce atâta jignire cuvintelor lui Dumnezeu cât privirea spectacolelor de teatru. De aceea, adeseori v-am rugat ca nimeni din cei care vin la biserică, dintre cei care iau parte la dumnezeiasca învăţătură, care se împărtăşesc cu Jertfa cea înfricoşătoare şi tainică, să nu se ducă la acele teatre şi să nu amestece dumnezeieştile Taine cu spectacolele acelea drăceşti. Totuşi, unii sunt atât de nebuni, încât, ajunşi la adânci bătrâneţi, iau chip de evlavie, dar se duc la spectacolele acelea şi nici nu iau aminte la cuvintele mele, şi nici nu se ruşinează de ei înşişi. Când le spun acestea şi-i sfătuiesc să-şi respecte bătrâneţea şi evlavia, care e răspunsul lor zadarnic şi de batjocură? "Avem acolo pildă, spun ei, de biruinţa şi cununile din veacul ce va să fie; culegem de acolo foarte mare folos!". Ce spui, omule? Greşit este cuvântul acesta şi plin de înşelăciune!

10. Ps. 50, 18.
11. Ps. 65, 1.

De unde culegi folos? Din acele discuţii nesfârşite, din jurămintele acelea uşuratice şi fără rost care se fac? Sau din insultele, blestemele şi glumele pe care spectatorii unor astfel de reprezentaţii şi le spun unii altora? Dar de acolo nu poţi culege nici un folos! Poţi culege oare vreun folos din vociferările cele fără rânduială, din strigătele fără noimă, din praful care se ridică în sus, din îmbrâncelile şi înghesuiala de acolo, din complimentele care se fac femeilor? Nu! Aici, în biserică, toţi profeţii şi învăţătorii vi-L arată pe Însuşi Stăpânul îngerilor, stând pe scaun înalt şi prea înălţat, împărţind celor vrednici premii şi cununi, iar celor nevrednici dându-le iadul şi focul. Pe acestea Însuşi Domnul le adevereşte. Dar tu le dispreţuieşti! Şi în ele zac spaima conştiinţei, vădirea faptelor, neliniştea răspunderii, pedeapsa de care nu poţi scăpa. Dar, ca să-ţi născoceşti scuză fără socoteală pentru mersul tău la teatru, spui că afli folos tocmai în acelea pentru care vei primi pedeapsă fără mângâiere. Nu, vă rog şi mă cuceresc vouă, să nu tăgăduim urmările cele din păcate[12]. Pretexte sunt acestea şi înşelare, care ne pricinuiesc pagubă.

Dar destul despre acest subiect. E timpul să ne întoarcem la tema de mai înainte, şi, după ce voi vorbi puţin şi despre ea, voi pune sfârşitul cuvenit predicii. Că nu ne supără numai neorânduiala de aici, ci şi o altă boală grea.

– Care-i aceasta?

– Aţi venit aici cu gândul de a vorbi cu Dumnezeu şi de a-I înălţa doxologie; dar Îl părăsiţi pe Dumnezeu şi fiecare stă de vorbă cu vecinul său; pune la cale cele din gospodărie, cele din piaţă, cele din popor, cele din teatru, cele din armată; cum să le chiverniseasca pe unele, cum să le lase pe altele, care afaceri aduc câştig şi care pagubă. Pe scurt, vorbiţi de toate: şi de cele obşteşti, şi de cele particulare. Merită oare iertare o astfel de purtare? Când cineva vorbeşte cu împăratul acesta pământesc, îi vorbeşte numai

12. Cf. Ps. 140, 4.

despre cele pe care acela le vrea şi răspunde la întrebările pe care i le pun ele; dar dacă ar îndrăzni să-i vorbească de altceva decât ce gândeşte acela, va suferi cea mai cumplită pedeapsă. Iar tu, când vorbeşti cu Împăratul împăraţilor, Căruia Îi slujesc cu frică îngerii, tu laşi la o parte vorbirea cu El, şi vorbeşti de tină, de colb şi de pânză de păianjen? Că aşa sunt lucrurile de aici. Cum vei suporta pedeapsa acestui dispreţ? Cine te va scăpa de o pedeapsă ca aceasta?

– Dar merg rău treburile noastre, mi-ai putea spune, merg rău treburile statului! Trebuie să vorbim despre ele, să luptăm pentru ele!

– Şi care e cauza?

– Nepriceperea conducătorilor, îmi spui tu.

– Nu nepriceperea conducătorilor, ci păcatul nostru, plata pentru păcatele noastre. Aceasta a întors totul cu susul în jos, aceasta a adus toate nenorocirile, aceasta i-a înarmat pe duşmani, aceasta ne-a adus înfrângerea. Nu din altă parte a venit roiul nenorocirilor, ci din această cauză. Deci, de-ar fi Avraam cel care ne conduce, de-ar fi Moise, de-ar fi David, de-ar fi Solomon cel preaînţelept, nici unul n-ar avea vreo vină pentru nenorocirile noastre de vreme ce noi suntem răi.

– Cum şi în ce chip?

– Chiar de-ar fi conducătorii noştri cei mai mari nelegiuiţi şi ar conduce cu nepricepere şi fără rânduială, totuşi tot nepriceperea şi neorânduiala noastră au adus în fruntea noastră un astfel de conducător; păcatele noastre sunt cauza pedepsei. A avea conducători potrivit inimilor noastre nu înseamnă altceva decât că din pricina păcatelor noastre avem parte de un astfel de conducător, fie că e vorba de cel care administrează treburile bisericeşti, fie că e vorba de cel care administrează treburile publice. Chiar de-ar fi un conducător foarte drept, atât de drept încât să dovedească priceperea lui Moise, totuşi numai dreptatea aceluia nu va putea acoperi păcatele nemăsurate ale supuşilor. Şi aceasta o poţi vedea chiar în viaţa lui Moise, care a îndurat multe rele

pentru Israel, care s-a rugat mult lui Dumnezeu pentru popor ca să moştenească pământul făgăduit, dar, pentru că prin păcatele lui poporul a pierdut stăpânirea asupra pământului făgăduit, rugăciunea lui Moise n-a putut schimba dreapta hotărâre a lui Dumnezeu, ca tot poporul care ieşise din Egipt să piară în pustie. Şi cine era mai drept decât Moise? Cine avea mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu? Se spune că are putere rugăciunea dreptului, dar numai rugăciunea stăruitoare[13], adică ajutată de pocăinţă, de întoarcerea de la păcat. Şi cum va putea să-i ajute rugăciunea dreptului pe cei care nu se pocăiesc şi nu se întorc de la păcatele lor, când propriile lor fapte li se împotrivesc?

5. Şi pentru ce spun eu că se întâmplă aşa cu un întreg popor, când chiar păcatul câtorva supuşi, iar adeseori al unuia singur, biruie îndrăznirea unor drepţi conducători. Şi aceasta se poate vedea tot din istoria poporului israelitean, care îl avea conducător pe Moise; când au năvălit iudeii în pământul celor de alt neam şi au început lupta, unii dintre ei, îndrăgostindu-se de femeile acelora, au adus asupra întregului popor mare durere şi pieire. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi când a păcătuit unul singur, când Acan a aprins mânia lui Dumnezeu împotriva poporului pentru că luase o haină de lux din obiectele afierosite lui Dumnezeu.

Dar poate că mulţi din cei de faţă nu cunosc istoria aceasta. De aceea, trebuie să o povestesc pe scurt, ca să le-o reamintesc celor care o ştiu şi să-i învăţ pe cei care nu o ştiu. Acan acesta era unul dintre cei care trecuseră Iordanul cu Iosua Navi; acel Iosua, care, prin hotărârea lui Dumnezeu, fusese rânduit urmaş al lui Moise; acela care este icoana şi tipul lui Iisus Hristos, adevăratul nostru Mântuitor. După cum Iosua Navi a trecut poporul din pustie, prin Iordan, în pământul făgăduinţei, tot aşa şi Mântuitorul nostru ne-a adus din pustia necunoştinţei şi a idolatriei, prin sfântul şi mântuitorul botez, în Ierusalimul cel de Sus, la mama

13. Iac. 5, 16.

celor întâi-născuţi, unde au fost pregătite locaşurile odihnei celei adevărate, unde este viaţa cea netulburată şi paşnică. Acest Iosua Navi, deci, cu puterea Celui ce-i poruncise, a trecut poporul iudeu prin Iordan şi a cucerit Ierihonul; când a asediat cetatea în acel chip străin, când aveau să cadă zidurile cetăţii, a spus poporului: *"Cetatea aceasta şi toate câte sunt în ea vor fi afierosite Domnului Savaot, afară de femeia desfrânată Rahab; pe ea să o cruţaţi. Feriţi-vă dar de cele afierosite, ca nu cumva, poftindu-le, să luaţi din ele şi să ne pierdeţi"*[14]. "Toate cele din cetate sunt afierosite lui Dumnezeu", a spus Iosua – că aceasta înseamnă *anatema* –; "Nimeni să nu fure ceva din cele afierosite Domnului Dumnezeu, că Dumnezeu ne va pierde de pe pământ". Porunca era cu primejdie: trebuia ascultat cu sfinţenie şi Dumnezeu, Care poruncise, şi Iosua, care legiuise. Dar cum să nu se găsească unul, într-atâta mulţime, care să nu calce legea, când multe erau pricinile care îndemnau la furt? Că îndemnau uşor la călcarea poruncii fie firea nestatornică şi iubitoare de câştig a poporului iudeu, fie nesupunerea faţă de poruncile date, fie bogăţia şi varietatea prăzii de război, care stătea înainte ca o momeală şi îi ademenea pe cei lacomi. Totuşi legea a fost dată, şi primejdia atârna asupra capului celui ce o călca. Ce s-a întâmplat mai târziu? Au căzut zidurile şi au ajuns în mâinile cuceritorilor toate bogăţiile cetăţii. Tot poporul a păzit porunca acesta; dar călcarea poruncii numai de către un singur om a aprins mânia lui Dumnezeu asupra întregului popor. *"Şi au păcătuit fiii lui Israel,* spune Scriptura, *cu păcat mare: au furat şi au luat din cele afierosite Domnului; căci a luat Acan, fiul lui Carmi, din cele afierosite; şi S-a mâniat cu urgie Domnul pe fiii lui Israel"*[15]. Şi numai unul era cel ce călcase porunca.

– Cum dar, n-au călcat porunca toţi fiii lui Israel şi S-a mâniat Domnul pe fiii lui Israel?

14. Ios. 6, 17-18.
15. Ios. 7, 1.

– Vezi, totuşi, că păcatul unuia singur a pricinuit pedepsirea întregului popor, că păcatul unuia L-a făcut pe Dumnezeu duşman al mulţimii? După ce s-a săvârşit fărădelegea – şi nimeni n-o ştia decât Dumnezeu, Care cunoaşte cele ascunse –, pedeapsa întârzia, dar cel ce o săvârşise, deşi părea că nu-l ştie nimeni, totuşi era ars de conştiinţă ca de foc. A venit în sfârşit şi timpul împlinirii ameninţării şi al vădirii păcatului. Scriptura spune: *"Din Ierihon, Iosua a trimis oameni asupra cetăţii Ai"*[16]. *"Şi s-au dus acolo ca la trei mii de oameni, dar aceştia au luat-o la fugă în faţa celor din Ai. Şi locuitorii din Ai au ucis din ei vreo treizeci şi şase de oameni şi i-au fugărit de la poartă până la Şebarim, iar pe coasta dealului i-au bătut; din care pricină inima poporului a slăbit şi şi-au pierdut tot curajul"*[17].

6. Vezi pedeapsă pentru un singur păcat? Vezi rană fără mângâiere? Un singur om a păcătuit, şi au căzut frica şi moartea peste un întreg popor.

– Ce înseamnă aceasta, bunule Stăpâne? Tu singur eşti bun şi drepte sunt judecăţile Tale. Tu judeci pe fiecare după faptele lui. Tu ai spus, Iubitorule de oameni, că fiecare va muri în păcatul său şi nu va fi pedepsit unul în locul altuia. Aceasta-i judecata Ta cea dreaptă? Dar bune sunt toate ale Tale, Doamne, şi foarte bune şi rânduite spre folosul nostru.

– Păcatul, spune Dumnezeu, este o vătămare; trebuie să fie făcut cunoscut tuturor prin pedepsirea lui, pentru ca să nu-i vatăme pe toţi, pentru ca, aflând câtă ameninţare naşte călcarea de poruncă, oamenii să fugă de chinul veşnic.

Iosua, spune Scriptura, văzând fuga oamenilor săi, a cărei cauză n-o cunoştea, şi-a sfâşiat hainele[18], a căzut cu faţa la pământ şi a dat drumul acelor plângeri despre care vorbeşte Scriptura[19].

16. Ios. 7, 2.
17. Ios. 7, 4-5.
18. Cf. Ios. 7, 6.
19. Cf. Ios. 7, 7-9.

– Ce i-a spus Dumnezeu?

– *"Scoală-te! Pentru ce ai căzut așa? A păcătuit poporul tău și a călcat legământul Meu... Nu vor putea fiii lui Israel să stea în fața vrăjmașilor lor până ce nu veți lua de la voi cele afierosite Mie"*[20].

Au fost spuse cuvintele acestea în auzul poporului, iar cel ce a călcat porunca a fost vădit de Dumnezeu; iar el a mărturisit. A răspuns, spune Scriptura, Acan lui Iosua și a zis: *"Adevărat, am păcătuit înaintea Domnului Dumnezeului lui Israel. Am făcut așa și așa. Pe când prădam, am văzut o haină fină, pestriță, foarte frumoasă și două sute de drahme de argint și o pană de aur de cincizeci de drahme și, poftindu-le, le-am luat, și, iată, pe acestea le-am ascuns în pământ, în cortul meu"*[21]. A dat totul la lumină, pentru că a văzut că nemincinos este Cel ce a vădit acestea, că are un martor care îl mustră cu tărie. Iată și moartea rușinoasă și cumplită a lui Acan! *"Și l-a dus pe el în valea Acor, și pe fiii lui și pe fetele lui și boii lui și asinii lui și toate oile lui și cortul lui și toate câte avea el, și tot Israelul l-a lovit pe el și lucrurile lui cu pietre"*[22]. Aceasta-i răsplata fărădelegii! Așa e dreapta judecată a lui Dumnezeu!

Știind dar aceasta, să socotim nenorocirile ce vin peste noi ca pedeapsă pentru păcatele noastre; și, cercetând în fiecare zi necazurile ce le avem, să nu-i învinuim pe alții, ci pe noi înșine. Căci nu numai neglijența conducătorilor aduce rele asupra noastră, ci, cu mult mai mult, păcatele noastre. Așadar, fiecare dintre noi, când vine aici în biserică, să-și socotească păcatele lui și să nu le mustre pe ale altuia; și așa, cu cuvenita bună rânduială, să înalțe lui Dumnezeu doxologia. Iar buna rânduială ce se cere de la noi este aceasta: mai întâi, să te apropii de Dumnezeu cu inimă zdrobită; apoi, să arăți și prin înfățișarea trupului cele ce spune inima:

20. Ios. 7, 10, 11-12.
21. Ios. 7, 20-21.
22. Ios. 7, 24-25.

prin felul în care stai la rugăciune, prin buna rânduială a mâinilor, prin glas liniștit și potolit. E ușor lucrul acesta și-l poate face oricine vrea.

– Dar cum vom săvârși cu toții aceasta?

– Să ne punem lege și să spunem: Ni s-a dat o poruncă ce ne este tuturor de folos; trebuie ca toți să avem parte de un folos ca acesta. De aceea, să înceteze vorbirea cea fără socoteală; să ne înfrânăm obiceiul de a da din mâini; să le înfățișăm lui Dumnezeu împreunate, și nu ridicate în sus făcând semne lipsite de frumusețe. Lui Dumnezeu nu-I place și-Și întoarce spatele de la niște obiceiuri ca acestea, după cum iubește și Se apropie de omul potolit. *"La cine voi privi,* spune Scriptura, *fără numai spre cel blând și liniștit și care tremură de cuvintele Mele?"*[23]. Să ne spunem unii altora că Dumnezeu nu vrea ca în biserică să vorbim și să discutăm între noi; nu voiește să lăsăm deoparte împreună-grăirea cu El și să pălăvrăgim despre cele ce se întâmplă în lume; nu vrea să aruncăm mărgăritarele în noroi. Aceasta o socotește ocară, și nu doxologie. Dacă cineva vrea să calce această poruncă, să-i închidem gura, să-l alungăm ca pe un dușman al mântuirii noastre, să-l scoatem afară din locașul sfintei biserici. Făcând așa, vom șterge cu ușurință păcatele noastre de mai înainte, iar pe Stăpân Îl vom avea în mijlocul nostru, împreună cu sfinții Săi îngeri, împărțind fiecăruia cununile bunei rânduieli din biserică. Pentru că este iubitor de oameni și foarte darnic și Se bucură de mântuirea noastră, de aceea, privind cu plăcere la faptele noastre bune, ne făgăduiește și Împărăția cerurilor, și participarea la viața cea fără de moarte, și ne pregătește toate bunătățile, voind să locuim în corturile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început și cu Preasfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

23. Is. 66, 2.

Omilie la Serafimi[1] (II)

La cuvântul profetului Isaia care zice: *"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*; şi că nu trebuie să trecem cu vederea nici precizările de timp şi nici chiar o literă din dumnezeieştile Scripturi

1. Mă bucur când vă văd că alergaţi să ascultaţi dumnezeieştile cuvinte; este pentru mine aceasta cea mai mare dovadă a sporirii voastre celei după Dumnezeu. Că, după cum foamea este semn de sănătate trupească, tot aşa dragostea de cuvintele duhovniceşti este semn de sănătate sufletească. Mă bucur doar de ceea ce văd, totuşi mă tem că n-am să pot da nimic vrednic de această dorinţă. La fel şi o mamă care are un copil la sân suferă când izvoarele laptelui nu-i pot da hrană cu îmbelşugare; dar, cu toate că are lipsă de lapte, îi dă totuşi copilului sânul; iar copilul îl ia, îl trage la el, îl suge, încălzeşte cu gura pieptul rece şi scoate mai multă hrană decât are sânul; mama suferă că o doare sânul, dar nu-l respinge pe copil; e mamă, şi preferă să sufere orice decât să sufere cel pe care l-a născut. Dacă mamele îşi iubesc atât de mult copiii, apoi cu mult mai mult trebuie să fac asta cu dragostea voastră. Că mai fierbinţi sunt naşterile Duhului decât ale firii. Deci, chiar dacă hrana pe care v-o dau e tare săracă, totuşi n-am s-o dosesc, ci v-o pun în faţă, aducându-vă tot ce am. Sunt puţine şi simple bucatele, dar vi le pun înainte. Că şi cel ce a primit un talant n-a fost mustrat pentru că n-a adus alţi cinci talanţi, ci pentru că a îngropat acel singur talant pe care l-a primit; pentru aceasta a fost pedepsit[2]. Ceea ce cere Dumnezeu,

1. P.G. 56, col. 107-112.
2. Cf. Matei 25, 15, 24-30.

şi cer şi oamenii, nu este să dai puţin sau mult, ci să nu dai mai puţin decât poţi da. Aţi auzit nu demult, când am fost învrednicit să vorbesc dragostei voastre, psalmul acela pe care vi l-am citit, care, scoţând pe păcătos din locaşul cel sfânt, poruncea îngerilor şi puterilor celor de Sus să laude pe Dumnezeul tuturor. Vreţi să auzim şi astăzi aceeaşi cântare îngerească, stând aproape de ea? Mi se pare că da. Dacă nişte oameni de nimic fac coruri în piaţă şi cântă, în întuneric adânc şi în ceasurile nepotrivite ale nopţilor, cântece de ruşine şi melodii desfrânate, încât înaripează tot oraşul nostru şi-i atrag pe toţi spre ele, oare noi să nu alergăm să auzim acel dumnezeiesc şi fericit glas al popoarelor cereşti, al corurilor celor de Sus, care înalţă imnuri Împăratului universului? Ce iertare am mai avea?

– Dar cum putem să le auzim?, m-ar putea întreba cineva.

– Înălţându-ne la cer, dacă nu cu trupul, măcar cu gândul; dacă nu cu prezenţa noastră trupească, măcar cu mintea. Trupul, fiind de pământ şi greu, trebuie să rămână jos; dar sufletul, fiind slobozit de această necesitate, zboară cu uşurinţă spre locurile cele mai înalte şi cele mai depărtate; nimic nu-l împiedică să ajungă, dacă vrea, până la marginile lumii şi să se urce în cer; atât de uşoare sunt aripile gândurilor pe care Dumnezeu le-a dat sufletului. Şi nu i-a dat numai aripi uşoare, ci i-a dăruit şi ochi, care văd cu mult mai pătrunzător decât ochii trupului. Ochii trupului ajung la mare depărtare dacă este gol văzduhul pe care îl străbat; dar dacă i se pune în cale un mic corp, vederea este oprită şi se întoarce iarăşi înapoi; ochii sufletului însă trec cu uşurinţă peste toate, de-ar întâlni şi pereţi, ziduri, măreţia munţilor, chiar a corpurilor cereşti. Dar, cu toate că sufletul este atât de iute şi de pătrunzător, totuşi nu-i în stare, prin el însuşi, să înţeleagă cele cereşti, ci are nevoie de conducător. Să facem şi noi dar ceea ce fac cei ce doresc să vadă palatele împărăteşti.

– Ce fac aceia?

– Îl caută pe cel care are cheile uşilor, se apropie de el, îi vorbesc şi-l roagă, de multe ori îi dau şi bani, ca să le dea voie să viziteze palatul. Să ne apropiem şi noi de cel căruia îi sunt încredinţate porţile cele cereşti, să-i vorbim, să-l rugăm; iar în loc de bani, să-i arătăm voinţa şi gândul nostru curat. Acela va lua plata aceasta, ne va lua de mână, ne va purta peste tot şi nu ne va arăta numai palatul împărătesc, ci pe Însuşi Împăratul stând pe tron, de faţă fiind oştirile, alături arhistrategii, miriadele de îngeri, miile de arhangheli; pe toate ni le va arăta, atât cât ne este nouă cu putinţă să vedem.

– Cine-i acest conducător? Cui i s-a încredinţat partea aceasta, în care vrem noi să intrăm acum?

– Isaia, profetul cel cu mare glas. Trebuie neapărat să vorbim cu el. Urmaţi-l în ritm potolit, păşind cu multă linişte. Nimeni să nu intre cu griji lumeşti, nimeni cu îndoială, nici cu teamă, ci să le lase pe toate acestea afară, înaintea porţilor. Cu toţii aşa să intrăm! Căci intrăm în Împărăţia cerurilor, călcăm pe locuri strălucitoare. Cele dinăuntru sunt pline de multă tăcere, pline de nespuse taine.

2. Dar fiţi cu mare luare-aminte! Citirea Scripturilor este deschidere a cerurilor. *"Şi a fost,* spune profetul, *în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*[3]. Ai văzut bunăvoinţa acestui slujitor credincios? Ne-a dus îndată la tronul cel împărătesc, fără să ne mai plimbe mai întâi prin alte camere, ci ne-a deschis uşile şi ni L-a arătat în faţa noastră pe Împărat stând. *"Iar Serafimii,* spune mai departe profetul, *stăteau în jurul Lui; şase aripi la unul şi şase aripi la altul; cu două îşi acopereau faţa şi cu două picioarele şi cu două zburau. Şi strigau unul către altul şi ziceau: "Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot"*[4].

3. Is. 6, 1.
4. Is. 6, 2-3.

Cu adevărat sfânt, că a învrednicit firea noastră cu atât de mari şi astfel de taine, că ne-a făcut părtaşi la nişte taine nespuse, ca acestea. Frică şi cutremur m-au cuprins la auzul acestei cântări. Dar ce e de mirare că m-a cuprins frică şi cutremur pe mine, care sunt din ţărână şi pământ, când chiar pe puterile cele de sus le stăpâneşte necontenit cea mai mare spaimă? De aceea îşi întorc privirile şi pun înainte aripile în loc de ziduri, neputând suferi razele acelea.

– Dar a fost un pogorământ ceea ce au văzut, mi s-ar putea spune. Cum de n-au putut suferi?

– Mie-mi spui aceasta? Spune-o celor care iscodesc firea cea fericită şi mai presus de cuvânt a Dumnezeirii, celor care îndrăznesc cele ce nu se pot îndrăzni. Serafimii nici n-au îndrăznit să vadă pogorământul, iar omul a îndrăznit să vorbească despre el, dar, mai bine spus, omul a îndrăznit să-i treacă prin minte că poate vedea cu precizie şi clar firea cea preacurată, care este cu neputinţă de văzut chiar de Serafimi. Cutremură-te, cerule! Încremeneşte, pământule! Îndrăzneala acestora e mai mare decât a păgânilor. Aceeaşi necredinţă şi la aceia de atunci, ca şi la aceştia de acum. Şi unii şi alţii se închină făpturii; dar ceea ce au născocit aceştia acum, nici unul dintre oamenii de atunci n-a îndrăznit nici să spună, nici să audă. Ce spui? Pogorământ era ceea ce au văzut? Da, dar pogorământ al lui Dumnezeu. Dacă Daniel, care avea mare îndrăznire către Dumnezeu, n-a putut suferi vederea îngerului care s-a pogorât la el, ci a căzut şi zăcea cu faţa la pământ, fiindu-i orbite privirile de slava aceea, ce e de mirare dacă Serafimii s-au înspăimântat, neputând vedea slava aceea? Că nu-i atât de mare deosebirea dintre Daniel şi înger, câtă între Dumnezeu şi puterile acelea. Dar pentru ca nu cumva şi noi, stăruind mai mult asupra acestor minuni, să vă tulburăm sufletul, haide să întoarcem cuvântul la cele ce spuneam la început, ca să vă povăţuiesc sufletul vostru cu învăţături mai uşoare.

"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul". În primul rând se cuvine să cercetăm pentru ce ne precizează profetul timpul; că nu o face fără rost şi în zadar. Gurile profeţilor sunt gura lui Dumnezeu; iar o gură ca aceasta nu grăieşte nimic la întâmplare. Nici noi, aşadar, să nu ascultăm cuvintele profeţilor la întâmplare. Dacă cei care sapă în mine nu trec cu vederea nici cele mai mici fărâmituri de metal, ci, când găsesc vreo vână de aur, urmăresc cu atenţie urmele, cu mult mai mult trebuie să facem noi aceasta cu Scripturile. Deşi cu metalele este foarte anevoioasă găsirea celui pe care-l cauţi, pentru că şi metalele sunt pământ şi aurul nu-i altceva decât tot pământ, iar natura comună a celor căutate fură vederile, cu toate acestea oamenii nu încetează a le căuta, ci-şi dau toată silinţa; şi doar ştiu, când se uită, ce este cu adevărat pământ şi ce este cu adevărat aur. Dar cu Scripturile nu-i aşa. În ele aurul nu-i amestecat cu pământul, ci-i numai aur curat. Că spune Scriptura: *"Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint în foc lămurit, curăţat de pământ"*[5]. Scripturile nu sunt metale care să aibă nevoie de exploatare, ci vistierie gata, dând celor ce caută toată bogăţia lor. E de ajuns numai să le priveşti, şi pleci plin de folos; e de ajuns numai să le deschizi, şi vezi îndată scânteierile pietrelor preţioase.

Nu spun aceste lucruri fără temei, nici nu lungesc cuvântul în zadar; nu pentru că sunt unii oameni fără luare-aminte, care, atunci când iau în mâini Cărţile dumnezeieşti şi găsesc în ele număr de ani şi catalog de nume, îndată sar peste ele şi spun celor care-i ţin de rău: "Sunt numai nume şi nu-s de nici un folos". Ce spui? Grăieşte Dumnezeu, şi tu îndrăzneşti să spui: "Nu sunt de nici un folos cele spuse"? Spune-mi mie: dacă ai vedea numai o simplă inscripţie, nu te-ai opri şi n-ai căuta cu râvnă să-i afli înţelesul? Dar pentru ce vorbesc eu de ani, de nume şi de inscripţii? Află câtă

5. Ps. 11, 6.

putere are chiar numai adăugarea unei singure litere, şi încetează de a mai dispreţui nume întregi. Patriarhul nostru Avraam – că e al nostru mai mult decât al iudeilor – se numea la început Avram, care tâlcuit înseamnă "om venit din altă parte"; mai târziu, schimbându-i-se numele, a fost numit Avraam şi a ajuns tatăl tuturor neamurilor; adăugarea unei singure litere i-a dat dreptului o atât de mare dregătorie. După cum împăraţii dau prefecţilor tăbliţe de aur, semne ale dregătoriei lor, tot aşa şi Dumnezeu a dat dreptului litera aceea atunci, ca semn al cinstirii lui.

3. Dar despre nume voi vorbi altădată; acum trebuie să vă spun cât câştig avem dacă vom cunoaşte anii despre care vorbeşte Scriptura, şi cât de mare e paguba dacă nu-i cunoaştem. Mai întâi, voi dovedi aceasta cu fapte luate din viaţa noastră cea de toate zilele. Testamentele, contractele de căsătorie, poliţele, învoielile celelalte, dacă nu au înscris în fruntea lor anii consulatului, sunt lipsite de orice putere. Aceasta le dă tăria, aceasta curmă discuţiile, aceasta pune capăt proceselor, aceasta face din duşmani prieteni. De aceea, cei care scriu aceste acte pun, ca lumânarea în sfeşnic, în fruntea actelor consulatul, ca să lumineze întreg documentul. Ai distrus această însemnare, ai stins lumina şi ai umplut totul de întuneric şi de tulburare. De aceea, orice dare sau primire de bunuri s-ar face, fie către prieteni, fie către duşmani, fie către slugi, fie către tutori sau administratori, trebuie să aibă acestă întărire; şi ea trebuie să aibă scrise totdeauna la sfârşit luna, anul şi ziua. Aşadar, dacă în lucrurile cele omeneşti are atâta putere acest lucru, cu atât mai mare şi mai folositoare este această arătare a timpului în cele duhovniceşti. Această însemnare arată că profeţiile sunt profeţii. Că profeţia nu este altceva decât o vestire mai dinainte a lucrurilor viitoare. Cum vei putea dovedi celui pus pe ceartă vrednicia profeţiei dacă nu cunoşti timpul faptelor sau evenimentelor despre care vorbeşte profeţia? Cu acest argument luptăm şi-i biruim pe elini, când le de-

monstrăm că Scripturile noastre sunt mai vechi decât ale lor; cu acest argument dovedim şi iudeilor adevărul religiei noastre; iudeilor, care au făcut mari greşeli din pricina necunoaşterii anilor. Dacă l-ar fi auzit pe patriarh spunând: *"Nu va lipsi domn din Iuda, nici povăţuitor din coapsele lui până nu va veni Cel căruia I s-au gătit"*[6], şi dacă ar fi fost cu mare luare-aminte la timpul venirii lui Hristos, n-ar fi îmbrăţişat pe antihrist, îndepărtându-se de Hristos. După cum Însuşi Hristos asta a vrut să le arate când le-a spus: *"Eu am venit în numele Tatălui Meu, şi nu M-aţi primit; dacă va veni altul în numele său însuşi, pe acela îl veţi primi"*[7]. Vedeţi ce mare greşeală s-a făcut din pricina necunoaşterii anilor? Să nu neglijezi dar un folos atât de mare! După cum pietrele şi stâlpii nu îngăduie să se amestece hotarele ţarinilor, tot aşa şi anii şi timpii nu îngăduie să se confunde evenimentele, ci, separându-le pe unele de altele şi dând fiecăruia locul cuvenit, ne scapă de multe încurcături.

Se cuvine dar să vă spun cine a fost acest Ozia, când a împărăţit, peste cine a împărăţit, câţi ani a ţinut domnia lui şi cum şi-a sfârşit viaţa. Dar, mai bine spus, se cuvine să tăcem acum. Că e neapărată trebuinţă să slobod cuvântul spre un ocean nesfârşit de fapte; iar cei ce voiesc să călătorească pe acest ocean trebuie să fie corăbieri odihniţi, nu obosiţi, când pornesc la drum. De aceea se găsesc pretutindeni pe mare porturi şi insule, ca să se odihnească şi căpitanul corabiei, şi corăbierii; unul ca să se ridice de la cârmă, iar ceilalţi să lase din mâini vâslele. De aceea sunt aşezate, de-a lungul drumurilor, hanuri şi locuri de popas, pentru ca vitele şi drumeţii să se odihnească. De aceea şi cuvântului de învăţătură i s-a fixat timp de tăcere, ca nici eu să nu mă istovesc din pricina mulţimii spuselor, şi nici pe voi să nu vă obosesc. Aceşti timpi îi ştia şi Solomon,

6. Fac. 49, 10.
7. Ioan 5, 43.

grăind aşa: *"Vreme este a tăcea şi vreme este a vorbi"*[8]. Să ne fie dar şi nouă timp de tăcere, ca să-i fie şi dascălului[9] timp de vorbire. Cuvintele mele sunt asemenea vinului scos de curând din linuri; cuvintele dascălului se aseamănă cu vinul vechi şi roşu, care dă şi mult folos, şi multă tărie celor ce au nevoie de folos şi întărire. Astăzi se împlinesc cele spuse de Evanghelie: după vinul cel mai slab, a fost adus vinul cel mai bun[10]. Şi după cum vinul cel de atunci nu l-a dat via, ci puterea lui Hristos l-a făcut, tot aşa şi cuvântul dascălului nu este gând omenesc, ci harul Duhului. Aşadar, pentru că izvoarele sunt îmbelşugate şi duhovniceşti, să le primim cu grabă, să le păstrăm bine ca, adăpându-ne necontenit din acestea, să aducem rod copt lui Dumnezeu, Celui ce le-a dăruit, Căruia I se cuvin toată slava şi cinstea, împreună cu Unul-Născut Fiul Lui şi Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

8. Eccl. 3, 7.
9. Adică episcopului Flavian.
10. Cf. Ioan 2, 10.

Omilie la Serafimi[1] (III)

La a doua[2] carte a Paralipomenelor, care spune: *"S-a semeţit inima lui Ozia"*[3]; despre smerenie; cel virtuos nu trebuie să se mândrească; şi ce mare rău este mândria

1. Binecuvântat să fie Dumnezeu, că a făcut să odrăslească şi în timpul nostru mucenici, că am fost învredniciţi şi noi să vedem oameni junghiaţi pentru Hristos, oameni din care a picurat sânge sfânt, sânge care udă toată Biserica, sânge înfricoşător demonilor, dorit de îngeri, iar nouă mântuitor. Am fost învredniciţi să vedem oameni luptând pentru credinţă, biruind şi încununându-se. Şi n-am fost învredniciţi numai să-i vedem, ci să primim chiar trupurile atleţilor şi să-i avem noi pe aceşti încununaţi.

Dar voi lăsa acum cuvântul despre mucenici râvnitorului de mucenici, dascălului nostru obştesc[4], iar eu vă voi vorbi despre Ozia, având a vă plăti o veche datorie şi a vă potoli dorinţa voastră, la fel de veche, de a auzi cuvântul despre acela. Ştiu bine că fiecare dintre voi doreşte cu ardoare să audă istoria aceea. Am amânat împlinirea dorinţei voastre nu pentru că voiam să vă măresc suferinţa, ci pentru că mă sileam să fac mai puternică dorinţa voastră, ca să vi se pară foarte plăcută masa pe care v-o ofer. Bogaţii care dau ospeţe pot deştepta pofta oaspeţilor, chiar când aceştia vin sătui la ospăţ, cu luxul bucatelor; dar masa oferită de un sărac nu o poate face strălucită decât foamea celor care iau parte la ea.

1. P.G. 56, 112-119.
2. În text: *"La întâia"*.
3. 2 Par. 26, 16.
4. Episcopului Flavian.

Cine a fost deci Ozia, al cui urmaş era, al cui împărat a fost, cât timp a domnit, ce fapte bune a făcut, ce a păcătuit şi cum şi-a sfârşit viaţa?

Despre toate acestea vă voi vorbi acum, dar, mai bine spus, atât cât este cu putinţă să spun, ca nu cumva să încarc mintea voastră cu mulţimea spuselor, aşa cum se întâmplă cu flacăra lămpii: dacă picuri pe fitil câte puţin untdelemn, dai îndestulătoare hrană flacării; dar dacă torni dintr-odată mult, stingi şi flacăra ce arde.

Acest Ozia era descendent din David, împăratul iudeilor, şi a domnit cincizeci şi doi de ani; la început a fost virtuos, dar mai târziu a căzut în păcat. Gândind despre sine mai mult decât îi îngăduia demnitatea împărătească, a râvnit să ia şi demnitatea preoţească.

Atât de mare rău este mândria! Ea face pe oricine să nu se mai cunoască pe sine şi-i goleşte toată vistieria de virtuţi, strânse cu multe osteneli. Pe toate celelalte păcate le săvârşim când trăim nepăsători, când ne trândăvim; mândria, însă, ia naştere când facem fapte bune. De obicei, nimic nu dă mai uşor naştere mândriei ca o conştiinţă curată, dacă nu suntem cu luare-aminte. De aceea şi Hristos, ştiind că păcatul acesta intră în noi după ce facem fapte bune, zicea ucenicilor: *"Când veţi face toate cele poruncite vouă, spuneţi: Slugi netrebnice suntem"*[5]. Cu alte cuvinte ne spune: "Când fiara aceasta vrea să intre în voi, atunci închideţi-i uşa prin cuvintele acestea". Hristos n-a spus: "Când veţi face toate, sunteţi netrebnici", ci: "Voi spuneţi: Suntem netrebnici!". "Spuneţi aceasta şi nu vă temeţi, că Eu nu dau sentinţa după judecata ce o faceţi voi despre voi! Dacă tu te numeşti pe tine *"netrebnic"*, Eu te încununez ca "folositor". Tot aşa spune Hristos şi în altă parte: *"Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să poţi fi îndreptăţit"*[6]. La tribunalele

5. Luca 17, 10.
6. Is. 43, 26.

civile, după acuzare şi mărturisirea greşelilor, urmează moarte; dar la tribunalul cel dumnezeiesc, după acuzare şi mărturisire, cunună. De aceea şi Solomon spunea: *"Nu te face drept înaintea lui Dumnezeu"*[7]. Însă Ozia n-a auzit nimic din acestea, ci a intrat în templu şi a voit să tămâieze; iar când preotul l-a oprit, n-a voit.

– Ce a făcut Dumnezeu?

– I-a umplut fruntea cu lepră, pedepsindu-i fapta nerușinată şi învăţându-l că dumnezeiesc este tribunalul, şi nu luptă cu oamenii.

Aşa a făcut Ozia. Dar haide să luăm istoria aceasta mai de sus. V-am spus, pe scurt, mai înainte despre cele întâmplate, pentru ca, atunci când veţi auzi acestea povestite de Scriptură, să le urmăriţi cu mai multă luare-aminte.

"Şi a făcut Ozia, spune Scriptura, *ce este drept înaintea Domnului"*[8]. Prin aceste cuvinte, Scriptura dă mărturie de virtutea lui cea mare. Nu numai că făcea ceea ce este drept, dar o făcea înaintea Domnului, nu ca să se arate oamenilor; nu ca acei iudei care trâmbiţau înainte de a face milostenie[9], care îşi smoleau feţele când posteau[10], care-şi făceau rugăciunile la răscruce de drumuri[11]. Oare ce poate fi mai ticălos decât aceea, adică să înduri ostenelile, dar să fii lipsit de orice răsplată?

2. Ce faci, omule? Altuia ai să-i dai socoteală de faptele tale, şi tu chemi martor pe altul pentru cele ce-ai făcut? Pe Altul îl ai judecător, şi pe altul îl pui privitor? Nu vezi ce fac cei care conduc carele de curse pe hipodrom? Când la alergările de cai tot poporul stă sus, aceştia nu se uită la nimeni din tot stadionul, ci caută să o ia înaintea carelor

7. Is. Sir. 7, 5. De multe ori, Sfântul Ioan Gură de Aur zice Solomon în locul lui Isus, fiul lui Sirah.

8. 2 Par. 26, 4.

9. Cf. Matei 6, 1-2.

10. Cf. Matei 6, 16.

11. Cf. Matei 6, 5.

celorlalţi concurenţi acolo unde văd că stă împăratul, pentru că socot ochiul acestuia mai vrednic de credinţă decât ochii atâtor oameni. Tu însă, deşi ştii că Împăratul îngerilor este Cel ce încununează alergările tale, tu Îl laşi pe Acela, şi alergi să te vadă semenii tăi? Pentru ce vrei să pleci neîncununat după nenumărate lupte? Pentru ce vrei, după multele-ţi sudori, să te duci fără de premiu înaintea Arbitrului? Dar Ozia n-a fost aşa; făcea ce este drept înaintea Domnului.

– Dar cum s-a făcut că, după o viaţă atât de curată, a alunecat şi a căzut?

– De aceea mă mir şi mă minunez şi eu! Dar, mai bine spus, nu e de mirare lucrul acesta. Era om; şi omul alunecă uşor spre păcat, e înclinat spre rău. Dar nu-i numai aceasta greutatea, ci şi aceea că ni s-a poruncit să mergem pe calea cea strâmtă şi îngustă[12], mărginită de amândouă părţile de prăpăstii. Iar când se întâlnesc voinţa uşuratică şi greutatea drumului, nu te mai minuna de căderi! După cum la spectacol cei care urcă şi coboară pe o sârmă întinsă se prăbuşesc jos pe scenă dacă nu sunt cu luare-aminte o clipită de vreme, tot aşa şi cei care merg pe această cale: cad în prăpastie dacă se trândăvesc puţin. Calea aceasta este mai strâmtă decât aceea a sârmei, este mai povârnită, urcă drept în sus şi este cu mult mai înaltă, căci duce la cer. Şi atunci, sunt mai grei paşii noştri când ajungem sus, în vârful ei; iar celor care stau sus, mare le e teama; şi nu le rămâne decât o singură scăpare: să nu privească în jos, să nu se uite la pământ; de fac aceasta, e groaznic; îi cuprinde ameţeala. De aceea, profetul necontenit ne strigă zicând: *"La sfârşit să nu strici"*[13]. Când sufletul ni se trândăveşte, să-l ridicăm; când e să cadă, să-l ţinem, să-l sprijinim. La început nu avem nevoie de mult îndemn.

– Pentru ce?

12. Cf. Matei 7, 14.

13. Cf. Ps. 51, 4.

– Pentru că orice om, oricât de trândav ar fi, când se apucă de un lucru arată multă râvnă la început; puterile îi sunt încă proaspete şi porneşte cu uşurinţă la treabă; dar când am făcut cea mai mare parte din drum şi râvna ni se veştejeşte, puterile ne scad şi suntem gata să cădem, atunci profetul, la vreme potrivită, stă lângă noi, ne întinde, ca pe un toiag, această expresie, spunându-ne: *"La sfârşit să nu strici!"*. Şi diavolul atunci, la sfârşit, suflă cu mai multă putere. Întocmai ca piraţii care călătoresc pe mare; nu atacă corăbiile când ies din port – care le-ar fi folosul să scufunde corabia când e goală? –, ci când se întorc şi sunt încărcate; atunci îşi folosesc toată iscusinţa. Tot aşa şi vicleanul acela demon; când ne vede că am adunat multe: post, rugăciuni, milostenii, curăţie trupească şi sufletească şi toate virtuţile, când vede corabia noastră plină de pietrele preţioase ale bunei-credinţe, atunci ne atacă, atunci ne găureşte din toate părţile vistieria, ca să ne scufunde corabia chiar în gura portului şi să intrăm în port goi. De aceea profetul ne sfătuieşte pe toţi, zicând: *"La sfârşit să nu strici!"*. Dintr-o astfel de cădere este foarte greu să te ridici iarăşi. Că *"cel ce ajunge în adâncul răutăţilor nu mai ţine seamă de nimic"*[14]. Pe cel care cade la început cu toţii îl iertăm din pricina neexperienţei lui; dar cel care alunecă şi cade după multe drumuri nu este cu uşurinţă învrednicit de iertare sau de apărare, pentru că atunci căderea pare a fi din pricina trândăviei. Şi răul nu se mărgineşte numai la atât, ci şi la aceea că mulţi se smintesc de pe urma unor astfel de căderi, încât şi prin aceasta este iarăşi de neiertat păcatul lor. Cunoscând dar acestea, să-l ascultăm pe profet, să nu ne stricăm la sfârşit. Pentru aceea şi Iezechiel striga, zicând: *"Dacă cineva a fost drept, apoi a căzut în păcat, nu se vor pomeni dreptăţile lui, ci va muri în păcatul lui"*[15]. Că şi acesta s-a

14. Pilde 18, 3.
15. Iez. 3, 20.

temut de sfârşitul său. Şi nu numai de aici, ci şi prin contrarele lor se vede că spusa aceasta are multă tărie. *"Dacă cineva a fost păcătos, apoi s-a schimbat şi a ajuns drept, nu se vor pomeni păcatele lui; în dreptatea lui va trăi"*[16]. Vezi că şi aici se are mare grijă de sfârşit? Pentru ca nici dreptul, încrezându-se în dreptatea lui, să nu cadă în păcat şi să piară, profetul îl înfricoşează cu sfârşitul lui; dar ca nici păcătosul, deznădăjduit de păcatele lui, să nu rămână mereu în păcat, [profetul] îl ridică prin nădejdea sfârşitului său. "Ai păcătuit mult, îi spune; dar nu deznădăjdui; te poţi întoarce dacă faci ca sfârşitul să-ţi fie contrar începutului!". Iar dreptului îi spune: "Ai făcut multe fapte bune, dar nu te încrede; se poate întâmpla să şi cazi dacă nu ai la sfârşit o râvnă egală!". Ai văzut cum unuia i-a îndepărtat trândăvia, iar altuia deznădejdea?

3. Nici un sfat dintre acestea n-a ascultat Ozia; de aceea, trufindu-se, a căzut într-un păcat greu şi fără vindecare. Căci nu orice păcat produce aceeaşi rană; unele aduc numai mustrare, altele primesc cea mai grea pedeapsă. Pe cei care nu-i aşteptau pe fraţi la mesele comune, Pavel îi mustră, spunându-le aşa: *"Poruncind acestea, nu vă laud"*[17]. Vezi că aici păcatul este numai mustrat, pedeapsa se mărgineşte numai la blam? Dar când vorbeşte despre desfrânare, nu face aşa.

– Dar cum?

– *"Dacă cineva va strica templul lui Dumnezeu, îl va strica pe acela Dumnezeu"*[18]. Aici nu mai este mustrare, nici blam, ci cea mai cumplită pedeapsă. Şi Solomon cunoaşte deosebirea între păcate; comparând furtul cu adulterul, iată ce spune: *"Nu-i de mirare dacă este prins cineva furând; fură ca să-şi sature stomacul lui flămând; ...dar cel care să-*

16. Iez. 18, 21.
17. 1 Cor. 11, 17.
18. 1 Cor. 3, 17.

vârşeşte adulterul, fiind lipsit de minte, pieire sufletului său câştigă"[19]. Păcat sunt şi unul, şi altul, spune Solomon; dar unul e mai mic, celălalt mai mare; unul are ca pricină foamea, celălalt este lipsit de orice apărare.

– Dar şi celălalt, mi s-ar putea spune, are ca pricină tot o poftă a firii!

– Da, dar nu-l lasă femeia cu care este căsătorit; ea îi ia orice drept de iertare. Pentru aceasta căsătoria este şi satisfacerea legitimă a poftei, pentru ca bărbatul să nu mai poată spune nimic [în apărarea sa]. Pentru aceasta i s-a dat bărbatului ajutor femeia, pentru ca, atunci când îl cuprinde patima, să-şi potolească firea, să-şi liniştească valurile poftei. După cum un căpitan de corabie nu este iertat când i se scufundă corabia în port, tot aşa şi bărbatul care, având tăria ce i-o dă căsătoria, sparge casa altuia sau se uită cu ochi poftitori la femeia altuia, nu găseşte apărare nici în faţa oamenilor, nici în faţa lui Dumnezeu, de-ar spune de nenumărate ori că l-a silit plăcerea firii. Dar, mai bine spus, ce plăcere mai este aceea, când e însoţită de frică şi nelinişte, de primejdie şi de aşteptarea atâtor necazuri, când e vorba de tribunal şi de pedepse, de mânia judecătorului, de sabie, de călău, de prăpăd, de arestare? Unul ca acesta se teme şi tremură de orice: de umbre, de ziduri, chiar de pietre, ca şi cum ar vorbi; la toţi se uită şi pe toţi îi bănuieşte: pe cei din casă, pe vecini, pe prieteni, pe duşmani, pe cei care ştiu totul, pe cei care nu ştiu nimic. Dar mai bine, dacă vrei, să dispară toate acestea şi nimeni să nu-i cunoască păcatul, ci numai el şi femeia pe care a necinstit-o. Cum va suporta el mustrarea conştiinţei, crudul acuzator care-l însoţeşte pretutindeni? După cum nu poţi fugi niciodată de tine, tot aşa nici de sentinţa acelui tribunal. Tribunalul acesta nu-i cumpărat cu bani, nu se pleacă linguşelilor; este dumnezeiesc şi întemeiat de Dumnezeu în sufletele noastre. Cu

19. Pilde 6, 30, 32.

adevărat *"cel ce săvârşeşte adulter, fiind lipsit de minte, pieire sufletului său câştigă"*. Nici hoţul nu rămâne nepedepsit, dar primeşte o pedeapsă mai mică. Prin compararea a două lucruri, nu se creează o opoziţie între cele comparate; ele rămân aşa cum sunt, dar se pune în lumină micimea unuia şi superioritatea celuilalt. Poate că n-aţi înţeles ce-am spus; trebuia să o spun mai lămurit. Bună e căsătoria, dar mai bună fecioria; dar pentru că fecioria e mai bună, nu înseamnă că e rea căsătoria; e mai mică decât fecioria, dar e bună şi ea. Tot aşa şi cu hoţia şi adulterul; hoţia e mai mică decât adulterul: dar tot păcat e şi hoţia. Ai văzut deosebire între păcate?

Să vedem acum ce păcat a săvârşit Ozia. *"S-a semeţit inima lui"*[20], spune Scriptura. Rana este cumplită; e mândrie; iar mândria este izvorul tuturor păcatelor. Ca să afli, în puţine cuvinte, răutatea acestei boli, ascultă. Celelalte păcate sunt ale firii noastre, pe când mândria a năruit şi a doborât de sus puterea cea netrupească. Pe diavol, care nu era la început diavol, mândria l-a făcut să ajungă diavol. L-aş putea aduce ca martor pe Isaia, care grăieşte despre diavol aşa: *"Sui-mă-voi în cer şi voi fi asemenea Celui Preaînalt"*[21]. Dar pentru că cei care nu primesc cu plăcere interpretarea alegorică răstălmăcesc mărturia mea, să-i acuzăm prin cuvintele lui Pavel, şi atunci nimeni nu se va mai împotrivi. Ce-i scrie Pavel lui Timotei? Pavel spune că nu trebuie ridicat la marea vrednicie a episcopatului cel căruia i s-a încredinţat de curând predicarea Evangheliei, grăind aşa: *"Să nu fie botezat de curând, pentru ca nu cumva, îngâmfându-se, să cadă în osânda şi în cursa diavolului"*[22]; ca să nu facă acelaşi păcat ca diavolul, spune Pavel, şi să păţească la fel ca el.

20. 2 Par. 26, 16.
21. Is. 14, 14.
22. 1 Tim. 3, 6.

4. Nu numai de aici se vede aceasta, ci şi din sfatul pe care l-a dat vicleanul demon celui dintâi om. După cum cei buni au obiceiul de a da semenilor lor acele sfaturi prin care ei înşişi au ajuns buni, tot aşa şi cei răi au obiceiul să propună semenilor acele fapte prin care ei au ajuns răi. Şi aceasta-i un chip de răutate, să găseşti mângâierea propriei tale pedepse în pieirea altora.

– Dar ce l-a sfătuit diavolul pe Adam?

– L-a amăgit să-şi închipuie lucruri prea mari despre firea lui şi să nădăjduiască a ajunge la fel cu Dumnezeu[23]. Diavolul îşi spunea: "Dacă acest gând m-a scos din cer, cu mult mai mult acelaşi gând îl va scoate pe om din rai". De aceea şi Solomon spunea: *"Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă"*[24]. N-a spus: "Dumnezeu îi lasă pe mândri, îi părăseşte, îi lipseşte de ajutorul Lui"; ci a spus: *"le stă împotrivă"*. Nu că trebuie ca Dumnezeu să stea împotriva celui mândru pe câmpul de bătaie şi la luptă! Doar cine e mai slab decât cel mândru? După cum celui care şi-a pierdut vederea îi poate face rău oricine, tot aşa şi cel mândru – că spune Scriptura: *"Începutul mândriei este a nu-L cunoaşte pe Dumnezeu"*[25] – este uşor de doborât, pentru că a pierdut lumina. Chiar dacă cel mândru ar fi puternic, Dumnezeu n-ar avea nevoie să lupte cu el; căci Celui căruia I-a fost de ajuns voinţa ca să le aducă pe toate la fiinţă, cu mult mai mult Îi va fi îndestulătoare pentru nimicirea celor mândri.

– Dar atunci, m-ar putea întreba cineva, pentru ce le stă împotrivă?

– Scriptura s-a folosit de aceste cuvinte ca să arate cât de neplăcut Îi este lui Dumnezeu cel mândru.

Se vede şi din cele spuse, dar şi din altă parte, cât de cumplit este păcatul mândriei. Dar dacă vreţi, să vedem şi

23. Cf. Fac. 3, 5.
24. Pilde 3, 34.
25. Is. Sir. 10, 12.

din altă parte cauza care dă naştere acestei cumplite boli. Scriptura are obiceiul ca, atunci când are de învinuit pe cineva, să nu-i spună numai păcatul, ci să arate şi cauza păcatului. Face aceasta, ca să-i facă mai tari pe cei sănătoşi, spre a nu cădea în aceleaşi păcate. Tot aşa fac şi doctorii când se duc la bolnavi: înainte de a trata bolile, caută să descopere izvoarele bolilor, ca să stârpească răul de la rădăcină; căci dacă rămâne rădăcina şi ei taie numai ramurile, nu fac altceva decât să se ostenească în zadar.

– Unde a vorbit Scriptura şi despre păcat, şi despre cauza păcatului?

– Îi învinuieşte pe cei de dinainte de potop de nişte împreunări necuviincioase. Ascultă cum arată şi cauza acestui păcat: *"Văzând fiii lui Dumnezeu că fiicele oamenilor sunt frumoase, şi le-au luat loruşi soţii"*[26].

– Cum? Frumuseţea este cauza păcatului?

– Doamne fereşte! Frumuseţea este opera înţelepciunii lui Dumnezeu; iar opera lui Dumnezeu nu poate fi niciodată cauza răului.

– Atunci, "a vedea"?

– Nici aceasta! Că şi aceasta este operă a firii!

– Atunci ce?

– A vedea rău! Aceasta vine dintr-o voinţă stricată. De aceea şi un înţelept sfătuieşte, zicând: *"Nu te uita la frumuseţe străină!"*[27]. N-a spus: "Să nu vezi!", căci se poate să te uiţi din întâmplare; ci a spus: *"Nu te uita!"*. Deci caută să stârpească uitătura însoţită de un gând pătimaş, privirea prea curioasă, privirea rea, cu stăruinţă, privirea pornită dintr-un suflet stricat şi pofticios.

– Şi...? De aici urmează vătămare?, aş putea fi întrebat.

– Da, îţi răspunde acelaşi înţelept: *"De la privire, iubirea ca focul se aprinde"*[28]. După cum focul, când cade pe fân

26. Fac. 6, 2.
27. Is. Sir. 9, 8.
28. Is. Sir. 9, 8.

sau trestie, nu mai aşteaptă câtva timp, ci dintr-odată le aprinde şi face mare flacăra, tot aşa şi focul poftei din noi, când, prin priviri, cade pe un chip frumos şi minunat, aprinde îndată sufletul. Nu te uita dar la plăcerea cea trecătoare, aceea pe care ţi-o aduce văzul, ci gândeşte-te la durerea cea continuă, aceea pe care ţi-o aduce pofta. Rana primită de multe ori dispare; dar dacă rana nu dispare, ci rămâne, adeseori aduce pieirea. După cum o căprioară lovită de o săgeată într-un punct vital al trupului nu câştigă nimic, chiar dacă scapă din mâinile vânătorilor, tot aşa şi sufletul care primeşte săgeata poftei dintr-o privire desfrânată şi poftioasă, chiar dacă pleacă, săgeata îi rămâne în suflet şi ea distruge şi pierde, vede pretutindeni pe duşman, îl urmăreşte mereu. Dar, după cum spuneam – că într-o predică nu trebuie să faci lungi digresiuni –, Scriptura obişnuieşte să vorbească şi de păcate, şi de cauzele lor, ascultă acum ce spune de Ozia! Nu ne-a arătat numai că s-a înălţat inima lui, ci a adăugat şi de ce s-a înălţat.

– De ce s-a înălţat?

– *"Când a ajuns puternic,* spune Scriptura, *s-a semeţit inima lui"*[29]. N-a mai putut suporta măreţia puterii lui; ci, după cum prin îmbuibare se umflă trupul, iar din umflătură ia naştere temperatura, şi de aici adeseori moartea, tot aşa şi cu Ozia: din belşugul de care era înconjurat a luat naştere mândria. Ceea ce este pentru trupuri umflătura, aceea este pentru suflete mândria. Apoi, din mândrie, pofta după lucrurile care nu i se cuvin.

5. N-am lungit fără rost această predică, ci pentru ca să nu-i socotiţi niciodată de invidiat şi nici să-i fericiţi pe cei puternici, ştiind cât e de nesigură puterea; pentru ca să nu-i socoteşti niciodată nefericiţi pe cei săraci şi pe cei ce suferă, ştiind că acestea le dau mai multă tărie. De aceea şi profetul striga, zicând: *"Bine este că m-ai smerit, Doamne!"*[30].

29. 2 Par. 26, 16.
30. Ps. 118, 71.

Uită-te cât rău a venit peste Ozia din pricina înălţării lui! Scriptura spune: *"S-a semeţit inima lui până ce s-a stricat"*[31].

– Ce înseamnă *"până ce s-a stricat"?*

– Unele gânduri rele, dacă ne supraveghem cu tărie, nici nu intră în sufletul nostru; altele, dacă ne trândăvim, se nasc şi lăstăresc; dar dacă le-o luăm înainte, sunt înăbuşite iute şi dispar; însă celelalte se nasc, cresc, duc la fapte rele şi ne strică sănătatea sufletului nostru, dacă suntem tare trândavi. Aceasta înseamnă cuvintele *"s-a semeţit inima lui";* mândria n-a rămas în lăuntrul lui, nu s-a stins, ci a sărit în afară, a dat naştere la fapte rele şi i-a stricat toată virtutea. Ar fi fost o fericire să nu fi primit deloc în sufletul lui gândul cel rău, precum spunea şi profetul: *"Doamne, nu s-a semeţit inima mea!"*[32]. N-a spus: "S-a înălţat, dar am potolit-o", ci: "Nici dintru început nu s-a mândrit; adică, am păstrat sufletul meu necălcat de răutate". E o fericire atunci când, după ce intră în suflet gândurile cele rele, le alungi repede şi nu le îngădui să mai rămână, ca să nu ne roadă sufletul. Dar dacă ne-am trândăvit până într-atât, este, datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu, şi mângâiere pentru această trândăvie, şi multe leacuri pentru nişte răni ca acestea, pregătite de bunătatea aceea nespusă şi mare.

Dar haide să punem capăt cuvântului, ca să nu se întâmple acum ceea ce ne-am temut la început: să vătămăm mintea voastră cu mulţimea spuselor. De aceea, trebuie să rezum în puţine cuvinte cele ce am spus. Tot aşa fac şi mamele: când pun în sânul copiilor fructe, prăjituri sau altceva asemănător, ca nu cumva, din pricina neglijenţei, cei mici să piardă ceva din ce li s-a dat, îi încing peste hăinuţă cu o curea. Aşa să facem şi noi: să încingem lungimea cuvântului nostru şi să dăm pazei minţii cele puse în el.

31. 2 Par. 26, 16.
32. Ps. 130, 1.

Aţi auzit că nu trebuie să facem nimic de ochii lumii; aţi auzit cât de mare rău e trândăvia şi cum îl face chiar pe omul cu viaţă curată să se împiedice uşor. Aţi aflat cât de mare grijă trebuie să avem, mai ales la sfârşitul vieţii, şi că nu trebuie să se deznădăjduiască din pricina păcatelor sale cel care şi-a schimbat viaţa şi nici să se încreadă în faptele sale bune cel care se trândăveşte. V-am vorbit apoi despre deosebirile dintre păcate, despre a nu rămâne uimiţi de frumuseţea trupului, şi am arătat ce mare păcat se naşte de aici. Vă aminţiţi cele ce v-am spus despre mândrie şi despre gândurile cele rele.

Păstrându-le pe acestea, să ne întoarcem acasă; dar, mai bine spus, păstrându-le pe acestea, să primim şi predica deplină a bunului dascăl[33]. Cuvintele mele, oricum ar fi, poartă pecetea tinereţii; cuvintele lui, oricum ar fi, sunt împodobite cu înţelepciune de bătrân. Cuvintele mele se aseamănă cu un curs de apă zgomotos; cuvintele sale se aseamănă cu un izvor care sloboade râuri de ape liniştite, imitând mai degrabă curgerea untdelemnului decât a apei.

Să primim dar curgerile acestea de ape, ca să se facă în noi izvor de apă, care saltă spre viaţa veşnică[34], pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

33. A episcopului Florian.
34. Cf. Ioan 4, 14.

Omilie la Serafimi[1] (IV)

La cuvântul profetului Isaia care zice: *"A fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*[2]; şi laudă oraşului Antiohiei; şi dumnezeiască dovadă împotriva celor ce opresc căsătoria

1. Strălucită îmi este astăzi biserica[3] şi veselă adunarea! Care este oare cauza? Ieri aruncatul seminţelor, astăzi secerişul. Ieri am semănat, şi astăzi culeg. Nu lucrez un pământ neînsufleţit, ca să întârzie [rodul], ci suflete cugetătoare. Nu-i natura care zăboveşte, ci harul care grăbeşte. Cu bună rânduială îmi este poporul, dornic de ascultare norodul. Ieri aţi fost chemaţi, şi astăzi sunteţi încununaţi. Ieri predica, astăzi dovada ascultării. De aceea şi eu cu drag arunc seminţele, că văd curată brazda; nu-s spini care s-o înăbuşe, nici cale bătătorită, nici piatră stearpă, ci pământ adânc şi gras, care primeşte şi seminţele, şi îmi dă şi spicul. Aşa spun mereu şi nu voi conteni a spune. Lauda oraşului nostru nu-i că are senat, că poate număra consulii, nici că are multe statui şi multe magazine cu mărfuri, şi nici frumuseţea aşezării lui! Nu, ci pentru că are locuitori dornici de ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, că are bisericile pline şi că Biserica se bucură, din ce în ce mai mult, de cuvântul care se revarsă în fiecare zi şi nu satură niciodată dorul. Un oraş nu-i admirat pentru clădirile sale, ci pentru locuitorii săi. Nu-mi spune mie că Roma este mare prin măreţia ei! Arată-mi dacă are un popor atât de dornic de a auzi cuvântul lui Dumnezeu! Sodoma avea turnuri, iar coliba îl

1. P. G., vol. 56, col. 119-129.
2. Is. 6, 1.
3. Textual: *teatrul.*

avea pe Avraam. Au venit îngerii; au trecut pe lângă Sodoma şi au intrat în colibă; nu căutau strălucirea caselor, ci călătoreau căutând virtutea şi frumuseţea sufletului. Tot aşa, pustia îl avea pe Ioan, iar oraşul pe Irod; de aceea pustia a fost mai curată decât oraşul.

– De ce?

– Pentru că profeţia nu stă în clădiri.

Spun acestea, ca să nu lăudăm niciodată un oraş tulburat de afaceri lumeşti. Pentru ce-mi vorbeşti de clădiri şi de coloane? Acestea pier odată cu viaţa aceasta. Intraţi în biserică şi vedeţi acolo nobleţea oraşului! Intraţi şi-i vedeţi acolo pe săraci; că, rămânând de la miezul nopţii până-n ziuă, vedeţi acolo sfintele privegheri continuate zi şi noapte, şi nimeni nu se teme de tirania somnului şi nici de nevoia foamei. Mare este oraşul nostru, metropolă a lumii! Câţi episcopi, câţi dascăli n-au venit aici! Şi au plecat instruiţi de popor, pregătiţi să sădească în altă parte legea rodită aici. Iar dacă îmi vorbeşti de înaltele dregătorii de aici, de bogăţia de averi, apoi lauzi pomul după funze, şi nu după rod. Acestea le spun nu ca să linguşesc dragostea voastră, ci ca să vă predic virtutea. Fericit sunt eu din pricina voastră, iar voi, fericiţi din pricina voastră înşivă. *"Fericit este cel ce grăieşte la urechile celor ce ascultă"*[4], spune un înţelept. Aşa şi eu, am ajuns fericit. *"Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate"*[5], spune Hristos. Aţi văzut că voi sunteţi fericiţi din pricina voastră înşivă? Fericit bărbatul care iubeşte cuvintele duhovniceşti. Aceasta ne deosebeşte de animale. Nu ne deosebesc [atât] formele trupeşti, nici hrana, nici setea, nici viaţa, pe toate acestea le avem şi noi, şi animalele.

– Atunci, prin ce se deosebeşte omul de animale?

– Prin raţiune. De aceea şi este numit omul animal raţional. După cum se hrănesc trupurile, tot aşa se hrăneşte

4. Is. Sir. 25, 12.

5. Matei 5, 6.

şi sufletul. Dacă l-ai vedea pe un om că mănâncă pietre, ai spune oare că este om? La fel, dacă ai vedea că un om nu se serveşte de raţiune, ci de neraţiune, vei spune: Acesta a pierdut însuşirea de a fi om. Căci educaţia arată nobleţea omului.

Aşadar, pentru că mi-e plină biserica[6] şi marea cea învolburată este iarăşi liniştită, iar oceanul cel înviforat potolit din nou, haide să scoatem în larg corabia: în loc de pânze, să întindem cuvântul; în loc de zefir, să chemăm harul Duhului; în loc de timon şi cârmă, să ne folosim de cruce. Marea are apă sărată, aici, apă bună de băut; acolo, animale necuvântătoare, aici, suflete cuvântătoare şi raţionale; acolo, cei de pe corabie se îndreaptă de pe mare la uscat, aici, cei din biserică se îndreaptă de pe pământ la cer; acolo corăbii, aici cuvinte duhovniceşti; acolo scândurile fac tăria corăbiei, aici, aplauzele cuvintelor; acolo pânza, aici limba; acolo sufletul zefirului, aici venirea Duhului; acolo un om este cârmaciul, aici cârmaci este Hristos. De aceea, corabia noastră e bântuită de furtuni, dar nu se scufundă. Ar putea călători numai pe vreme bună, dar nu o vrea Cârmaciul, ca să vadă şi răbdarea celor din corabie, dar să cunoşti şi tu priceperea Cârmaciului.

2. Să audă elinii, să audă iudeii faptele noastre mari şi întâietatea Bisericii. Câţi n-au dus război împotriva Bisericii? Dar niciodată n-a fost biruită! Câţi tirani, câţi generali, câţi împăraţi? August, Tiberiu, Gaius, Claudiu, oameni renumiţi pentru cultura lor, oameni puternici; atâtea lupte s-au dus împotriva ei, cu puteri reînnoite, dar n-au smuls-o din rădăcini. Dimpotrivă, cei care i-au dus război au tăcut şi au fost daţi uitării, iar aceea împotriva căreia s-a purtat război, ea s-a înălţat până la cer. Nu te uita la aceea că Biserica se află pe pământ! Da, dar ea vieţuieşte în cer!

– De unde ştim asta?

6. În text: *teatrul.*

– Faptele o arată. Unsprezece ucenici au fost cei împotriva cărora s-a dus războiul; lumea întreagă lupta împotriva lor; dar au învins cei împotriva cărora se lupta, iar cei ce luptau împotriva lor au pierit. Oile au biruit lupii. Ai văzut că Păstorul a trimis oile în mijlocul lupilor[7], ca să nu se creadă că au scăpat prin fugă?

– Care Păstor a săvârşit aceasta?

– Hristos a făcut-o, ca să-ţi arate că lucrurile nu s-au săvârşit după rânduiala firească a lor, ci mai presus de fire şi rânduială. Biserica are rădăcini mai puternice decât cerul. Se poate ca elinul să mă învinuiască de îngâmfare. Dar să aştepte dovada lucrurilor şi să cunoască puterea adevărului, că mai uşor se va stinge soarele decât să dispară Biserica.

– Cine a spus aceasta?, aş putea fi întrebat.

– Cel ce a întemeiat Biserica! *"Cerul şi pământul vor trece,* a spus El, *dar cuvintele Mele nu vor trece"*[8]. Nu numai că le-a spus, ci le-a şi adeverit.

– Dar pentru ce a pus temelii mai puternice Bisericii decât cerului?

– Pentru că este mai de preţ Biserica decât cerul. Căci pentru ce a fost făcut cerul? Pentru Biserică, nu Biserica pentru cer! Şi aceasta Hristos a arătat-o făcându-Se om. Căci Hristos n-a luat trup ceresc.

Dar, ca să nu lungesc cuvântul şi să rămân dator şi astăzi – doar ştiţi câte v-am făgăduit ieri! – sunt gata să vă plătesc datoria. Am amânat plata pentru cei care au lipsit. Dar pentru că cei care au lipsit şi-au plătit datoria lor, şi prin venirea lor aici mi-au dăruit o masă pentru care s-a cheltuit mult, haide să pun pe ea şi bucatele mele, bucate nestricate; e drept, sunt de ieri, dar ele nu s-au stricat.

– De ce?

– Pentru că nu sunt din carne, ca să se strice, ci din gânduri, care sunt totdeauna proaspete. Mâncărurile din

7. Cf. Matei 10, 16.
8. Matei 24, 35.

carne se strică pentru că sunt materiale; dar gândurile dăinuiesc, ajung mai bine mirositoare.

Despre ce v-am vorbit ieri? Căci ieri noi ne-am desfătat cu mâncărurile oferite la masă, dar n-au să fie păgubiţi nici cei care au lipsit.

"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi prea înălţat"[9].

– Cine a spus aceste cuvinte?

– Isaia, care i-a văzut pe Serafimi; un om căsătorit, dar care nu şi-a stins harul.

Aţi fost astăzi cu luare-aminte la profet şi l-aţi auzit zicând: *"Ieşi tu şi fiul tău, Iaşub"*[10]. Trebuie neapărat să nu trec cu vederea nici aceste cuvinte. *"Ieşi tu şi fiul tău!"*.

– Cum? Profetul a a avut fiu?

– Da; iar dacă a avut fiu, a avut şi soţie; ca să ştii că nu e rea căsătoria, ci desfrânarea e rea.

Şi pentru că stau de vorbă cu mulţi şi le spun: "Pentru ce nu trăieşti cum trebuie, pentru ce nu duci o viaţă curată?", mi se răspunde: "N-aş putea să o fac decât dacă mi-aş lăsa nevasta, mi-aş părăsi copiii, m-aş lăsa de afaceri!". Pentru ce spui aceasta? Este oare căsătoria o pricină? Nu! Ţi s-a dat femeia ajutor, nu duşman. N-a avut profetul soţie? Iar căsătoria n-a fost o piedică Duhului; avea şi soţie, şi era şi profet. Moise nu avea femeie? Avea! Şi totuşi a lovit piatra, a schimbat văzduhul, a stat de vorbă cu Dumnezeu şi a îndepărtat urgia lui Dumnezeu. Avraam nu avea femeie? Avea! Şi totuşi a ajuns tatăl neamurilor şi al Bisericii. A avut şi un fiu, pe Isaac; iar acesta a ajuns temei de fapte mari. N-a jertfit Avraam copilul său, rodul căsătoriei? N-a fost şi tată, şi prieten al lui Dumnezeu? Nu puteai vedea pe preot jertfindu-şi propriul său copil? Tată şi preot! Firea învinsă, iar credinţa biruitoare! Dragostea de părinte călcată în picioare

9. Is. 6, 1.
10. Is. 7, 3.

şi fapta binecredincioasă, învingătoare! Tatăl desfiinţat şi prietenul lui Dumnezeu încununat! Nu l-ai văzut pe Avraam, în totul, şi iubitor de copil, şi iubitor de Dumnezeu? L-a împiedicat cu ceva căsătoria? Nu! Dar mama Macabeilor? Nu era femeie? N-a dat ea şapte copii cetei sfinţilor? Nu i-a văzut pe ei martirizaţi? Nu stătea ea, ca un munte, neclintită? Nu era ea martirizată cu fiecare dintre copiii ei? Nu era ea mamă de mucenici şi de şapte ori mucenică? Erau chinuiţi aceia, dar ea primea lovitura. Nici nu vedea cele ce se întâmplau fără să le simtă; era mamă, şi dragostea firii îşi arăta puterea; dar n-a fost biruită. Mare era şi valuri; dar după cum marea înfuriată se potoleşte, tot aşa şi firea răzvrătită a fost înfrânată de frica de Dumnezeu. Cum i-a pregătit? Cum i-a crescut? Cum a înălţat şapte temple lui Dumnezeu, statui de aur, dar, mai bine spus, mai de preţ decât aurul?

3. Că nu are atâta preţ aurul cât sufletul mucenicilor, ascultă! Stătea tiranul, dar a plecat învins de o femeie. Acela avea de jur-împrejur arme, dar femeia l-a biruit cu râvna; acela a aprins cuptorul, dar ea, virtutea duhului ei; acela a pornit oştirea, dar ea privea în sus la îngeri. Îl vedea jos pe tiran, dar se gândea la Împăratul cel de sus; vedea jos chinurile, dar număra cununile cele de sus; vedea muncile pe care le avea în faţă, dar se gândea la nemurirea ce va să fie. De aceea şi Pavel zicea: *"neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd"*[11]. Cum? A ajuns căsătoria piedică? Nu! Dar Petru, temelia Bisericii, cel nebuneşte îndrăgostit de Hristos, cel neînvăţat la cuvânt, dar care i-a biruit pe retori; cel fără cultură, dar care a închis gurile filosofilor şi a rupt înţelepciunea elinilor ca pe o pânză de păianjen; cel ce a străbătut toată lumea, cel ce a aruncat mrejele în mare şi a pescuit lumea; ei bine, Petru n-a avut şi el femeie? Da, a avut! Că a avut, ascultă-l pe evanghelist!

11. 2 Cor. 4, 18.

– Ce spune?

– *"A intrat Iisus la soacra lui Petru, care era prinsă de friguri"*[12]. Iar unde-i soacră, acolo-i şi soţie, acolo şi căsătorie. Dar Filip? Nu a avut patru fete? Iar unde-s patru fete, acolo-i şi soţie, şi căsătorie. Dar Hristos? Din Fecioară, negreşit, dar a fost la nuntă şi a adus dar: *"Nu au vin"*, I-a spus Mama Lui; şi a prefăcut apa în vin[13]; cu fecioria a cinstit nunta, iar cu darul a preţuit căsătoria, ca să arate că nu urăşte nunta, ci desfrânarea.

Cu primejdia mântuirii mele îţi garantez mântuirea ta, dacă ai soţie. Dar fii cu luare-aminte asupra ta însuţi! Dacă ai femeie bună, ţi-e de ajutor.

– Dar dacă femeia nu e bună?

– Fă-o să fie bună! N-au fost oare şi femei bune, şi femei rele, ca să nu mai ai nici o scuză? Cum era femeia lui Iov? Dar Sarra era bună! Îţi voi arăta o femeie rea şi păcătoasă! Femeia lui Iov nu l-a vătămat pe bărbatul ei. Era păcătoasă şi rea şi l-a sfătuit pe Iov să-L hulească pe Dumnezeu. Şi ce-i cu asta? A clătinat turnul? A sfărâmat diamantul? A dărâmat stânca? A doborât soldatul? A găurit corabia? A smuls din rădăcini copacul? Nu! Nimic din acestea! Ci ea s-a lovit, iar turnul a ajuns şi mai tare; ea ridica valurile, dar corabia nu se scufunda, ci îşi continua drumul cu vânt prielnic; rodul lui a fost cules, dar pomul nu s-a clătinat; au căzut frunzele, dar rădăcina a rămas nezdruncinată.

Spun acestea pentru ca nimeni să nu se apere pretextând răutatea femeii. Este rea, îndreapt-o!

– Dar femeia m-a scos din rai!, mi-ar putea spune cineva.

– Dar te-a şi dus în rai! Aceeaşi fire, dar deosebite voinţa şi gândul. A fost femeia lui Iov rea? Dar Sarra a fost bună! A fost egipteanca desfrânată? Dar Sarra a fost cu-

12. Marcu 1, 30.
13. Cf. Ioan 2, 1-10.

minte! Ai văzut-o pe una? Vezi-o şi pe cealaltă! Şi între bărbaţi unii sunt răi, iar alţii vrednici. Bun a fost Iosif, dar bătrânii, desfrânaţi. Ai văzut, deci, pretutindeni viciul şi virtutea; deosebite nu datorită firii, ci voinţei şi gândirii. Nu-mi născoci pretexte!

Dar să mă întorc la datoria ce o am şi să mă grăbesc să o plătesc!

"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul".

Vreau să explic de ce profetul a însemnat timpul. Ieri am arătat pentru ce toţi profeţii amintesc şi timpul în care au trăit împăraţii, aşa cum face şi Isaia, şi am explicat pricina. Isaia n-a spus: "În zilele lui Ozia", ci: "la moartea lui Ozia". Aceasta vreau să v-o explic astăzi. Chiar dacă e mare căldura, dar mai mare este roua cuvântului; chiar dacă trupul, din pricina căldurii, se moleşeşte, sufletul se bucură, răcorindu-se. Nu-mi vorbi de căldură şi de sudoare! Dacă asuzi cu trupul, sufletul îţi şterge sudoarea. Cei trei tineri erau în cuptor, şi n-au suferit deloc, ci cuptorul s-a prefăcut în rouă. Când te gândeşti la sudoare, gândeşte-te şi la răsplată şi la premiu. Omul care se cufundă în mare, acela pentru nimic altceva nu îndrăzneşte să se coboare în adâncul apelor decât pentru mărgăritare, pricina atâtor războaie! Dar nu hulesc mărgăritarele, ci gândul cel neînfrânat care dă naştere războaielor. Iar tu, ca să primeşti comoară neştirbită şi ca să sădeşti vie în sufletul tău, să nu înduri căldura şi nici sudoarea? Nu vezi că cei care stau la teatru asudă şi că razele soarelui le înfierbântă capul gol numai ca să ajungă prizonierii morţii şi robii unei desfrânate? Aceia suferă osteneli spre pieirea lor, iar tu te simţi istovit spre mântuirea ta? Eşti atlet şi ostaş!

Dar cine este Ozia acela şi pentru ce Isaia a notat anul morţii lui?

Acest Ozia a fost împărat, bărbat drept şi împodobit cu multe fapte bune, care, mai târziu, a căzut în păcatul mândriei, în mândrie, mama păcatelor, în mândria cea plină de

tulburări, în mândria care l-a pierdut pe diavol. Nici un păcat nu-i mai rău ca mândria. Din pricina aceasta, tot cuvântul de ieri l-am cheltuit vorbind despre acest păcat, pentru a stârpi trufia şi a vă învăţa smerenia.

4. Vrei să-ţi spun cât de bună e smerenia şi cât de rea e mândria? Un păcătos a biruit pe un drept, vameşul pe fariseu, iar cuvintele au învins faptele.

– Cum faptele?

– Vameşul a spus: *"Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!"*[14]. Fariseul a spus: *"Nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitor sau lacom"*[15].

– Dar cum?

– *"Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din tot ce am"*[16]. Fariseul a arătat fapte de dreptate; vameşul a spus cuvinte de smerenie; iar cuvintele au biruit faptele. O comoară atât de mare s-a spulberat, iar atâta sărăcie s-a schimbat în bogăţie! Au venit două corăbii cu încărcătură; au intrat amândouă în port; dar vameşul a ajuns bine în port, pe când fariseul a suferit un naufragiu, ca să vezi ce mare rău e mândria. Eşti drept? Nu-l umili pe fratele tău! Eşti plin de fapte bune? Nu-l insulta pe semenul tău şi termină cu lauda! Cu cât eşti mai mare, cu atât smereşte-te mai mult. Şi fii, iubite, cu mare luare-aminte la cuvintele tale. Dreptul trebuie să se teamă mai mult de mândrie decât păcătosul – asta am spus-o şi ieri, şi o spun şi astăzi pentru cei ce au lipsit ieri –, pentru că păcătosul are, vrând-nevrând, conştiinţa smerită, pe când dreptul se laudă cu faptele sale. Ca şi corăbiile: cei care au corabia goală nu se tem de atacul piraţilor; nu vin aceia să jefuiască o corabie care n-are nimic; dar cei care au corabia plină de mărfuri se tem de piraţi; că piratul acolo se îndreaptă, unde-i aur, unde-i argint,

14. Luca 18, 13.
15. Luca 18, 11.
16. Luca 18, 12.

unde-s pietre preţioase. Tot aşa şi diavolul: nu-l ispiteşte cu uşurinţă pe păcătos, ci pe drept, că are multă bogăţie. Pentru că adeseori mândria este din uneltirile diavolului, trebuie să fim cu mintea trează. Cu cât eşti mai mare, cu atât să te smereşti mai mult. Când te urci la înălţime, trebuie să te întăreşti, ca să nu cazi. De aceea şi Domnul nostru spune: *"Când veţi face toate, spuneţi: "Slugi netrebnice suntem!"*[17]. Pentru ce te mândreşti? Eşti om, înrudit cu pământul, asemănător cenuşii; şi prin fire, şi prin gândire, şi prin alegerea lucrurilor. Astăzi bogat, mâine sărac; astăzi sănătos, mâine bolnav; astăzi vesel, mâine trist; astăzi cu slavă, mâine fără slavă; astăzi tânăr, mâine bătrân. Este ceva veşnic în cele pământeşti? Nu! Imită şi ele drumul curgerilor râurilor. Îndată se ivesc, şi ne părăsesc mai repede ca umbra. Pentru ce te crezi mare, omule? Eşti fum, deşertăciune! *"Omul s-a asemănat deşertăciunii"*[18]; *"ca iarba zilele lui"*[19]; *"s-a uscat iarba şi floarea a căzut"*[20].

Nu spun acestea ca să dispreţuiesc firea omenească, ci ca să pun frâu mândriei. Că mare este omul şi de preţ omul milostiv! Dar Ozia acesta, împărat fiind şi cu diadema în jurul capului, pentru că era drept, s-a socotit mare; şi socotindu-se mare, mai mare decât demnitatea lui de împărat, a intrat în templu.

– Şi ce a spus?

– A intrat în Sfânta Sfintelor şi a spus: *"Vreau să tămâiez!"*[21]. Împărat fiind, a răpit dregătoria preoţiei. "Vreau să tămâiez, a spus el, pentru că sunt drept". Dar rămâi, împărate, în hotarele tale proprii! Alte hotare are împărăţia, şi alte hotare preoţia. Preoţia e mai mare decât demnitatea împărătească. Nu cele ce se văd fac pe împărat, nici nu trebuie judecat împăratul după pietrele preţioase pe care le poartă şi după aurul în care sunt încrustate pietrele. Împăratul are chemarea să le conducă pe cele de pe pământ; dregătoria [preoţiei] stă Sus. *"Oricâte veţi lega pe pământ vor fi legate şi în ceruri"*[22]. Împăratului i s-au încredinţat cele de pe pământ; mie, cele cereşti; iar când zic mie, zic preot. Să nu huleşti dar preoţia când vezi un preot nevrednic. Nu trebuie hulită preoţia, ci acela care se foloseşte rău de un lucru bun. Pentru că şi Iuda a ajuns trădător, dar nu-i de vină apostolia, ci voinţa aceluia; nu-i crima preoţiei, ci răutatea voinţei.

5. Şi tu, dar, nu huli preoţia, ci pe preotul care se foloseşte rău de preoţie. Când cineva stă de vorbă cu tine şi-ţi spune: "Ai văzut pe cutare preot?", spune-i: "Eu nu-ţi vorbesc de persoane, ci-ţi vorbesc de creştinism, de preoţie!". Câţi doctori n-au ajuns călăi? Câţi n-au dat otravă în loc de doctorii? Dar nu învinuiesc ştiinţa medicală, ci pe aceia care se folosesc rău de această ştiinţă. Câţi căpitani de corăbii n-au scufundat corăbiile? Dar nu hulesc navigaţia, ci voinţa rea a acelora. Dacă un preot e rău, nu învinui dogma şi preoţia, ci pe acela care se foloseşte rău de un lucru bun. Împăratului i s-au încredinţat trupurile; preotului, sufletele. Împăratul iartă resturile de bani din datorii; preotul, resturile de păcate; acela sileşte; acesta sfătuieşte; acela cu forţa; acesta cu voinţa; acela are arme materiale; acesta, arme duhovniceşti; acela luptă cu barbarii; lupta mea e cu demonii. Mai mare e dregătoria preoţiei. De aceea împăratul îşi pune capul sub mâna preotului; şi totdeauna în Vechiul Testament preoţii îi ungeau pe regi.

Dar împăratul acela, depăşind hotarele proprii, trecând peste măsura demnităţii de împărat, a încercat să-şi adauge şi altă demnitate; şi a intrat în templu cu putere, voind să jertfească.

17. Luca 17, 10.
18. Ps. 143, 4.
19. Ps. 102, 15.
20. Is. 40, 8.
21. 2 Par. 26, 16.
22. Matei 16, 19.

– Ce a făcut preotul?

– I-a spus: *"Nu-ţi este îngăduit să tămâiezi!"*. Vezi îndrăznire, gândire neslugarnică, glas care e la înălţimea cerului, libertate neînfrânată!; trup de om, dar gândire de înger; calcă pe pământ, dar vieţuieşte în cer. Preotul l-a văzut pe împărat, dar nu i-a văzut diadema. Să nu-mi vorbeşti mie de dregătorie împărătească acolo unde-i fărădelege!

"Nu-ţi este îngăduit, împărate, să tămâiezi în Sfânta Sfintelor!"[23]. Depăşeşti hotarele demnităţii tale; ceri ce nu ţi s-a dat; de aceea, şi ceea ce ai primit vei pierde. Nu-ţi este îngăduit ţie să tămâiezi, ci preoţilor. Nu-i dreptul tău, ci al meu. Ţi-am răpit eu porfira? Nu! Nu-mi răpi nici tu preoţia! *"Nu-ţi este îngăduit ţie să tămâiezi, ci preoţilor, fiilor lui Aaron!"*[24]. Aceasta se săvârşea de vreme îndelungată, după moartea lui Aaron.

– Dar pentru ce n-a zis atât: *"preoţilor"*, ci a amintit şi de părintele Aaron?

– Pentru că se întâmplase ceva asemănător atunci, de demult: Datan, Abiron şi Core s-au răsculat împotriva lui Aaron; pământul s-a deschis şi i-a înghiţit; foc a venit de sus şi i-a ars[25]. Preotul a vrut să-i amintească această întâmplare; că şi atunci aceia s-au năpustit asupra preoţiei; dar împăratul n-a fost înfrânt; poporul a venit şi Dumnezeu a pedepsit. *"Nu-ţi este îngăduit să tămâiezi, ci numai preoţilor, fiilor lui Aaron"*. Preotul nu i-a spus lui Ozia: "Gândeşte-te ce au păţit cei de atunci, care au făcut una ca aceasta!"; nu i-a spus: "Gândeşte-te că au ars cei ce s-au răsculat!", ci i-a amintit numai de Aaron, pe care l-a răzbunat Dumnezeu, şi de întâmplarea aceea, ca şi cum i-ar fi spus: "Nu îndrăzni ceea ce a îndrăznit Datan, ca să nu păţeşti ce a păţit el pe timpul lui Aaron". Dar împăratul Ozia n-a ascultat, ci, plin

23. 2 Par. 26, 18.
24. 2 Par. 26, 18.
25. Cf. Num. 16, 1-35; Ps. 105, 17-19.

de mândrie, a intrat în templu, a descoperit Sfânta Sfintelor, vrând să tămâieze.

– Ce a făcut Dumnezeu?

– Preotul a fost dispreţuit; vrednicia preoţească, călcată în picioare; preotul nu mai putea face nimic. Fiindcă preotului îi este îngăduit numai să mustre, să vorbească cu îndrăznire; nu-i este îngăduit să scoată arma, nici să ia scutul, nici să arunce cu lancea, nici să încordeze arcul, nici să arunce săgeata, ci numai să mustre, şi să mustre cu îndrăznire. Preotul, deci, l-a mustrat, dar împăratul n-a ascultat; iar când împăratul a pus în mişcare armele, platoşele şi lăncile şi s-a folosit de toată puterea lui, preotul s-a rugat: "Eu am făcut ce trebuia să fac; mai mult nu pot; ajută, Doamne, preoţiei călcate în picioare, că legile sunt nesocotite şi rânduielile răsturnate!".

– Şi ce a făcut iubitorul de oameni Dumnezeu?

– L-a pedepsit pe cel semeţ. *"Şi îndată s-a ivit lepra pe fruntea lui"*[26]. Unde-i nerușinarea, acolo-i şi pedeapsa.

Ai văzut câtă iubire de oameni în pedeapsa lui Dumnezeu? N-a slobozit trăsnetul, n-a cutremurat pământul, n-a mişcat cerul, ci l-a îmbolnăvit de lepră, şi nu în alt loc, ci chiar pe frunte, ca să poarte pedeapsa pe chipul lui, ca să-i fie scrisă ca pe o coloană. Nu s-a făcut aceasta pentru el, ci pentru cei de după el. Dumnezeu putea să-i dea pedeapsa pe care o merita, dar nu i-a dat-o; ci a aşezat-o, ca pe o lege, într-un loc înalt zicând: "Să nu faceţi una ca aceasta, ca să nu păţiţi la fel!". A dat o lege însufleţită, iar fruntea lui slobozea un glas mai puternic decât trâmbiţa. Litere erau scrise pe frunte; litere care nu puteau fi şterse; nu erau scrise cu cerneală, ca să le şteargă cineva, ci lepra, boală a trupului, care-l făcea necurat pe împărat, ca să curăţească pe alţii. Şi după cum când condamnaţii sunt duşi la moarte, au în jurul gâtului o frânghie, tot aşa şi Ozia, în loc de frân-

26. 2 Par. 26, 19.

ghie, purta pe frunte lepra, pentru că a insultat preoţia. Nu spun acestea ca să-i atac pe împăraţi, ci pe cei beţi de mândrie şi de mânie, şi ca să aflaţi că preoţia este mai mare decât demnitatea de împărat.

6. Dumnezeu pedepseşte totdeauna trupul când păcătuieşte sufletul. Aşa a făcut şi cu Cain. Sufletul a păcătuit săvârşind omor, iar trupul i-a fost lovit. Şi pe bună dreptate.

– De ce?

– *"Gemând şi tremurând vei fi pe pământ"*[27], i-a spus Dumnezeu. Şi pribegea Cain, vorbind tuturor; cu tăcerea slobozea glas, cu tăcerea instruia. Limba tăcea, dar mădularele strigau, spuneau tuturor pentru ce geme, pentru ce tremură: "L-am ucis pe fratele meu, am făcut omor!". Moise, mai târziu, a spus prin scris; acela, cu înfăţişarea sa, pribegea spunând tuturor: *"Să nu ucizi"*[28]. Ai văzut gură care tace şi faptă care strigă? Ai văzut lege însufleţită, umblând în tot locul? Ai văzut coloană umblătoare? Ai văzut cum şi-a luat pedeapsa? Ai văzut pedeapsă care a ajuns temei de instruire? Ai văzut suflet care a păcătuit, şi trup pedepsit? Şi pe bună dreptate. La fel a păţit şi Zaharia: a păcătuit sufletul lui, şi i-a fost legată limba[29]. I-a ajuns fără de folos limba; a fost pedepsit Zaharia, acela care a născut glasul![30]

Ozia păcătuind, i s-a umplut fruntea de lepră, ca el să se instruiască. Şi a ieşit împăratul afară, fiind pildă tuturor; templul s-a curăţit; a fost scos afară, fără să-l împingă cineva; vrând să uzurpe preoţia, a pierdut şi ceea ce avea. Şi a ieşit din templu. Era o lege veche care îl scotea pe lepros afară din cetate; asta nu s-a făcut acum.

– De ce?

27. Fac. 4, 12.
28. Ieş. 20, 13.
29. Cf. Luca 1, 8-22; 57-64.
30. Adică pe Sfântul Ioan Botezătorul.

– Pentru că Dumnezeu dăduse legea aceasta ca unor copii, atunci fiind vorba de lepra trupului; acum însă e vorba de lepra sufletului.

A ieşit deci împăratul din templu plin de lepră, şi nu l-au scos din oraş; i-au respectat diadema şi demnitatea împărătească; şi Ozia a rămas pe tron, călcând iarăşi legea.

– Ce a făcut Dumnezeu?

– S-a supărat pe iudei şi a încetat profeţia.

Toate acestea le-am spus despre cuvintele profetului, ca să-mi plătesc datoria. Dar să ne întoarcem la subiect.

Împăratul a ieşit din templu plin de lepră. Ar fi trebuit, după obicei, să fie scos din oraş, ca necurat; dar poporul l-a lăsat mai departe pe tronul împărătesc; n-a făcut ceea ce trebuia; n-a rostit un cuvânt plin de îndrăznire, mare sau mic. Şi pentru că l-au lăsat pe tron, Dumnezeu S-a întors de la ei şi le-a încetat harul profeţiei. Şi pe bună dreptate. Pentru că iudeii au călcat legea Lui şi s-au ferit de a-l scoate afară din cetate pe cel necurat, Dumnezeu a oprit harisma profeţiei. *"Şi era atunci rar cuvântul şi nu era grai care să profeţească"*[31]. Adică Dumnezeu nu vorbea cu ei prin profeţi, nu le dădea Duhul prin care să vorbească, pentru că aveau între ei un necurat; între necuraţi nu lucrează harul Duhului. De aceea nu era prezent, nu venea peste profeţi, ci tăcea şi se ascundea. Dar ca să fie clare cele ce spun, le voi face lămurite cu o pildă. Un om care iubeşte foarte mult pe cineva, fiind supărat cumplit de acela, îi spune: "Nu vreau să te mai văd, nu mai vorbesc cu tine". Tot aşa a făcut şi Dumnezeu atunci. Supărându-Se că nu l-au scos pe Ozia din cetate, Dumnezeu le-a spus: "Nu mai vorbesc prin profeţi cu voi, nu mai trimit harul Duhului!". Vezi pedeapsă plină de blândeţe? N-a adus trăsnet, nici n-a zguduit din temelii cetatea!

– Dar ce a făcut?

31. 1 Regi 3, 1.

– Le-a spus: "Nu voiţi să-Mi daţi ascultare, nu vă mai vorbesc! N-aş putea să-l scot? Ba da! Dar am vrut s-o las în seama voastră. Nu vreţi? Nici Eu nu mai vorbesc cu voi, nici nu mai mişc sufletul profeţilor". Şi n-a mai lucrat harul Duhului; era tăcere, duşmănie între Dumnezeu şi om. După ce a murit Ozia, s-a terminat şi cu necurăţia. Atunci mânia lui Dumnezeu a încetat, profeţia s-a reîntors, iar profetul a început iarăşi să profeţească, după ce nu profeţise multă vreme. Era deci de neapărată trebuinţă ca profetul să însemneze vremea; şi a spus: *"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul stând pe scaun înalt şi prea înălţat"*[32]. Atunci L-am văzut pe Domnul, când a murit Ozia. Înainte nu-L vedeam, pentru că era mâniat pe noi". A venit moartea celui necurat şi s-a potolit mânia lui Dumnezeu. Aceasta e pricina pentru care pretutindeni Scriptura vorbeşte despre viaţa împăraţilor; aici a vorbit de moartea lui Ozia. *"Şi a fost,* spune Isaia, *în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul stând pe scaun înalt şi prea înălţat".*

Şi aici, iarăşi, trebuie să vedem iubirea de oameni a lui Dumnezeu. A murit cel necurat, şi Dumnezeu S-a împăcat cu oamenii.

– Pentru ce S-a împăcat cu oamenii când a murit Ozia, deşi nu erau fapte bune?

– Pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni şi nu cere socoteală cu de-amănuntul pentru nişte lucruri ca acestea. Un singur lucru căuta atunci Bunul şi Iubitorul de oameni Dumnezeu: să iasă din cetate cel necurat.

Cunoscând dar acestea, să alungăm mândria şi să îmbrăţişăm smerenia, ca să înălţăm obişnuita slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

32. Is. 6, 1.

Omilie la Serafimi[1] (V)

La cuvântul profetului Isaia care zice: *"A fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul"*[2]; care arătase că pe bună dreptate Ozia a fost lovit cu lepră, căci a tămâiat, fiind nevrednic, lucru neîngăduit împăraţilor, ci numai preoţilor

1. Haide să sfârşim astăzi vorbirea despre Ozia şi să punem acoperiş cuvântului, ca nu cumva să ne facem şi noi de râs ca cel din Evanghelii, care s-a apucat să zidească turn, dar n-a putut să-l termine; ca nu cumva şi unul dintre trecători să zică despre mine: *"Acest om a început să zidească, dar n-a putut isprăvi"*[3].

Dar ca să vă fac mai clare cele spuse, trebuie să spun din nou, pe scurt, cele pe care le-am grăit mai înainte, ca să nu intre cuvântul nostru fără cap în acest teatru duhovnicesc, ci, luând înfăţişarea proprie lui, să fie recunoscut de spectatori. Va fi aceasta pentru cei ce m-au auzit aducere-aminte, iar pentru cei ce nu m-au auzit, învăţătură.

Mai înainte v-am spus că Ozia era un om evlavios, dar că a ajuns rău; v-am spus de unde a început şi până unde a căzut din pricina mândriei. Astăzi trebuie să vă spun cum a intrat în templu, cum a încercat să tămâieze, cum l-a oprit preotul, cum nu l-a ascultat împăratul, cum şi-a atras asupra lui mânia lui Dumnezeu, cum şi-a sfârşit viaţa lepros şi pentru ce profetul, trecând cu vederea zilele vieţii lui, a amintit numai de moartea lui, grăind aşa: *"În anul în care a*

1. P. G., vol. 45, col. 129-135.
2. Is. 6, 1.
3. Luca 14, 30.

murit Ozia împăratul". Aceasta este pricina pentru care de la început am vorbit despre această istorie.

Dar fiţi cu mare luare-aminte!

"Şi a fost, spune Scriptura, *când s-a întărit Ozia împăratul, s-a semeţit inima lui până s-a stricat şi a păcătuit înaintea Domnului Dumnezeu"*[4].

– Care-i felul păcatului?

– *"A intrat în templul Domnului să tămâieze pe jertfelnicul tămâierii"*[5]. Ce îndrăzneală! Ce nerușinare! A îndrăznit în locurile cele preasfinte; s-a năpustit în Sfânta Sfintelor, locul în care nu putea intra nimeni, afară de arhiereu. Locul acesta a încercat să-l pângărească. Aşa-i un suflet cuprins de mândrie. În general, sufletul care se deznădăjduieşte de mântuirea lui nu se mai opreşte nicăieri în nebunia lui; ci, lăsând din mâini frânele mântuirii, este purtat spre toate poftele cele neraţionale; este ca un cal greu de strunit, care-şi scoate zăbalele din gură, îl aruncă din spatele său pe călăreţ şi aleargă mai repede ca vântul; îi îngrozeşte pe toţi cei pe care-i întâlneşte; aceştia fug de se ascund şi nimeni nu îndrăzneşte să-l oprească. Tot astfel şi sufletul, dacă scoate frica de Dumnezeu, care-l striunește, şi aruncă raţiunea, care-l conduce, aleargă în locurile păcatului până ce ajunge în prăpastia pierzării şi-şi pierde mântuirea. De aceea, trebuie să strunim des sufletul şi, ca şi cum am folosi un frâu, să-l oprim din pornirea lui cea fără socoteală, cu gânduri ale bunei-credinţe. Lucrul acesta Ozia nu l-a făcut, ci a insultat cea mai înaltă dregătorie dintre toate dregătoriile. Că preoţia este mai de preţ decât demnitatea împărătească şi mai mare îi este dregătoria. Nu-mi vorbi mie de purpură, nici de diademă, nici de hainele cele de aur. Toate acestea sunt umbră şi mai trecătoare decât florile de primăvară. *"Toată slava omului,* spune profetul, *ca iarba câmpului"*[6],

4. 2 Par. 26, 16.
5. 2 Par. 26, 16.
6. Is. 40, 6.

chiar de mi-ai vorbi de slava împărătească. Nu-mi vorbi dar de acestea! Dar dacă vrei să vezi deosebirea dintre preot şi împărat, cercetează măsura puterii date fiecăruia şi vei vedea că preotul stă cu mult mai sus decât împăratul. Dacă ni se arată strălucitor tronul cel împărătesc din pricina pietrelor preţioase, încrustate în el, şi a aurului, cu care este legat, totuşi împăratului i s-a dat să conducă cele de pe pământ; o altă putere mai mare decât aceasta nu are; tronul preoţiei însă îşi are temeliile în ceruri şi preotului i se îngăduie să le conducă pe cele de acolo.

– Cine spune aceasta?

– Însuşi Împăratul cerurilor. *"Oricâte veţi lega pe pământ,* spune El, *vor fi legate şi în ceruri; şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în ceruri"*[7]. Care cinste o poate egala pe aceasta? De pe pământ primeşte cerul puterea judecăţii. Judecătorul stă pe pământ, iar Stăpânul dă ascultare robului; şi cele pe care preotul le judecă pe pământ, pe acelea le întăreşte sus Stăpânul. Preotul stă la mijloc între Dumnezeu şi firea omenească, coborând spre noi cinstirile cereşti şi înălţând la cer rugăciunile noastre; când Dumnezeu Se mânie pe noi, Îl împacă şi-i smulge din mâinile Lui pe cei ce l-au greşit. De aceea, Dumnezeu pune însuşi capul cel împărătesc sub mâinile preotului, ca să ne înveţe că preotul este mai mare decât împăratul; că *"cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare"*[8]. Dar voi vorbi cu alt prilej despre preoţie şi despre măreţia dregătoriei ei. Deocamdată să vedem mărimea păcatului împăratului, dar, mai bine zis, a tiranului.

A intrat împăratul în templul Domnului; şi a intrat şi Azaria, preotul, în urma lui. Oare în zadar spuneam că preotul este mai mare decât împăratul? Nu! Că Azaria nu voia să-l alunge din templu ca împărat, ci ca pe un rob fugar, ca

7. Matei 16, 19.
8. Evr. 7, 7.

pe o slugă nerecunoscătoare. Aşa s-a dus peste el mânios, ca un câine vrednic care se repede asupra unei fiare spurcate, ca să-l scoată din casa Stăpânului.

2. Ai văzut sufletul preotului plin de multă îndrăznire şi de înaltă cugetare? Nu s-a uitat la măreţia demnităţii împăratului, nu s-a gândit că sufletul lui e stăpânit de o dorinţă nebună, n-a ascultat ce spune Solomon: *"Ameninţarea împăratului este asemenea furiei leului"*[9], ci se uita la Împăratul cel adevărat al cerului şi se gândea la scaunul cel de Sus şi la răspunderea pe care o avea; şi, întărit cu aceste gânduri, aşa l-a înfruntat pe împărat. Ştia, ştia bine că ameninţarea împăratului este asemenea furiei leului, pentru cei care caută spre pământ; dar pentru omul care ţinteşte la cer şi-i pregătit să-şi lase mai degrabă sufletul în locurile cele de taină decât să lase să fie insultate legile sfinte, pentru Azaria, împăratul era mai neînsemnat decât un câine. Nimeni nu-i mai slab decât cel care calcă legile dumnezeieşti. *"Cel care face păcatul este rob păcatului"*[10], chiar de-ar avea pe capul lui mii de coroane, iar cel care lucrează dreptatea este mai împărat decât însuşi împăratul, de-ar fi cel mai din urmă decât toţi. Acestea cugetându-le în el însuşi, acel curajos bărbat s-a dus la împărat. Să ne ducem şi noi cu el, dacă vreţi, ca să vedem ce i-a spus împăratului. Se poate! Nu de puţin folos ne va fi să-l vedem pe împărat mustrat de preot.

– Ce a spus preotul?

– *"Nu-ţi este îngăduit ţie, Ozia, să tămâiezi Domnului!"*[11]. Nu i-a spus împărat, nici nu-l numeşte cu numele demnităţii sale, pentru că pierduse mai dinainte această cinste. Ai văzut îndrăznirea preotului? Cunoaşte-i însă şi bunătatea! Când avem de mustrat pe cineva, nu ne trebuie numai îndrăznire, ci şi bunătate; şi bunătate chiar mai mult decât îndrăznire. Pe nimeni nu urăsc şi nu duşmănesc cei păcătoşi mai mult decât pe cel care voieşte să-i mustre; doresc să ocolească orice prilej, ca să nu-l întâlnească şi să scape de mustrare; trebuie dar să-i stăpâneşti cu bunătatea şi cu blândeţea. Nu numai vocea celui care mustră, dar şi chipul lui este împovărător păcătoşilor. *"Greu ne este nouă,* spune Scriptura, *chiar a-l vedea"*; de aceea trebuie arătată multă bunătate. Pentru aceasta Scriptura i-a adus în faţa noastră şi pe păcătos, şi pe cel care voia să-l îndrepte. Doctorii cei iscusiţi, când au de tăiat un mădular putrezit, sau au de scos pietre înfipte în trup, sau au de îndreptat o altă malformaţie a trupului, nu fac aceasta aşezându-l pe bolnav într-un colţ, ci îl pun în mijlocul pieţelor, sub privirile celor care trec, şi aşa fac tăietura. Fac aceasta nu pentru că vor să vădească nenorocirile omeneşti, ci pentru ca fiecare să aibă multă grijă de sănătatea lui. Tot aşa face şi Scriptura. Când vorbeşte de un păcătos, vorbeşte de el cu voce tare, nu [numai] în mijlocul pieţelor, ci în mijlocul pământului; şi când are strânsă toată lumea împrejurul lui, atunci îl vindecă, învăţându-ne să fim mai cu băgare de seamă pentru mântuirea noastră.

Să vedem cu ce a încercat atunci preotul să-l îndrepte pe împărat. N-a spus: "Spurcatule, ticălosule, ai răsturnat şi ai amestecat totul, te-ai apucat să săvârşeşti cea mai mare nelegiuire!"; nici n-a spus multe cuvinte de acuzare; ci, după cum doctorii care taie se silesc să facă aceasta repede, ca prin iuţeala tăieturii să fure simţirea durerii, tot aşa şi preotul, prin scurtimea cuvintelor spuse cu îndrăznire, a oprit mânia împăratului. Că ceea ce este tăietura pentru bolnavi, aceea-i mustrarea pentru păcătoşi. Şi noi ne arătăm blândeţea pe lângă altele şi prin scurtimea cuvântului. Iar dacă vrei să vezi şi tăietura cuvintelor, şi unde a ascuns cuţitul, ascultă! *"Nu-ţi este îngăduit ţie,* i-a spus preotul, *să tămâiezi*

9. Pilde 19, 12.
10. Ioan 8, 34.
11. 2 Par. 26, 18.

Domnului, ci preoţilor, fiilor lui Aaron, celor sfinţiţi"[12]. Cu aceste cuvinte i-a dat lovitura.

– Şi cum?

– Ţi-o spun eu!

– De ce n-a spus numai *"preoţilor"*, ci l-a adăugat şi pe Aaron?

– Aaron a fost cel dintâi arhiereu şi în timpul lui s-a mai îndrăznit o nelegiuire ca aceasta. Datan, Core şi Abiron, împreună cu alţi câţiva, s-au răsculat împotriva lui Aaron şi au voit să fie şi ei preoţi; dar pe unii, deschizându-se, pământul[13] i-a înghiţit, iar pe alţii i-a ars focul coborât din cer. Azaria, voind să-i aducă aminte de această întâmplare, a pomenit şi de Aaron cel nedreptăţit atunci, pentru ca să-i îndrepte mintea împăratului spre nenorocirea celor care au săvârşit nedreptatea. Dar totul a fost în zadar; nu din pricina preotului, ci din pricina sălbăticiei împăratului. Împăratul ar fi trebuit să-l laude pe preot şi să-i mulţumească pentru sfat. Dar el s-a mâniat, spune Scriptura[14], şi rana s-a făcut mai grea. Nu-i atât de mare rău păcatul, cât nerușinarea după ce ai săvârşit păcatul. David n-a fost aşa.

– Dar cum?

– După ce a fost învinuit de Natan pentru Batşeba, a spus: *"Păcătuit-am înaintea Domnului!"*[15].

3. Ai văzut inimă zdrobită? Ai văzut suflet smerit? Ai văzut că şi căderile sfinţilor sunt strălucite? După cum trupurile frumoase ne arată frumuseţea lor, chiar când sunt bolnave, tot aşa şi sufletele sfinţilor, chiar în greşelile lor, poartă simbolurile propriei lor virtuţi. Deşi David a fost învinuit de profet în mijlocul palatului împărătesc, de faţă cu mulţi,

12. 2 Par. 26, 18.
13. Cf. Num. 16, 1-35; Ps. 105, 17-19.
14. 2 Par. 26, 19.
15. 2 Regi 12, 13.

iar Ozia, în locurile cele de taină, neavând nici un martor, totuşi nici aşa n-a suferit mustrarea.

– Ce dar? A rămas nevindecat?

– Nu, datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Ci, după cum despre lunatic, din care ucenicii n-au putut scoate dracul, Hristos a spus: *"Aduceţi-l aici!"*[16], tot aşa şi acum, pentru că preotul n-a putut scoate păcatul, boală mai cumplită decât orice demon, Însuşi Dumnezeu îl ia în mâinile Sale pe cel bolnav.

– Şi ce a făcut?

– I-a lovit fruntea cu lepră. *"Şi s-a întâmplat,* spune Scriptura, *când s-a mâniat el pe preot, s-a ivit lepra pe fruntea lui"*[17]. Şi a ieşit, deci, împăratul din templu ca cei duşi la moarte, care au frânghia în jurul gâtului, ca simbol al sentinţei de condamnare; tot aşa şi împăratul purta pe frunte simbolul necinstei; nu-l duceau călăii, ci-l împingea, în loc de călăi, lepra de pe fruntea lui. A intrat în templu ca să ia preoţia, dar a pierdut şi împărăţia; a intrat ca să fie cu mai multă slavă, şi a ajuns mai blestemat. Fiind necurat, era mai necinstit decât cel din urmă om de rând. Atât de mare rău este să nu rămâi în hotarele date nouă de Dumnezeu, fie că e vorba de locuri de cinste, fie că e vorba de cunoştinţe. Nu vezi marea aceasta cât este de cumplită cu furia ei şi cu câte valuri se înalţă? Totuşi, când se ridică la mare înălţime şi se porneşte cu multă mânie, valurile ei se prefac în spumă şi se întorc înapoi când ajung la hotarul pus ei de Dumnezeu. Şi ce este mai slab decât nisipul? Dar nu nisipul este cel ce opreşte marea, ci frica de Cel ce a pus hotar mării. Dacă nu te înţelepţeşte exemplul acesta, să te instruiască cele petrecute cu Ozia şi cele ce-ţi spun acum.

Dar, pentru că am văzut urgia lui Dumnezeu şi dreapta răsplătire, haide să vă arăt şi iubirea Lui de oameni şi multa

16. Matei 17, 16-17.
17. 2 Par. 26, 19.

Sa blândeţe. Căci nu trebuie să vorbim numai de urgia lui Dumnezeu, ci şi de bunătatea Lui, ca să nu-i descurajăm pe cei ce ne ascultă, dar nici să-i împingem la trândăvie. Tot aşa face şi Pavel, folosindu-le în sfaturile sale pe amândouă, grăind aşa: *"Vezi dar bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu"*[18], ca să-l ridice pe cel căzut, şi cu frica, şi cu nădejdile cele bune. Ai văzut asprimea lui Dumnezeu? Vezi-l şi bunătatea!

– Şi cum vom vedea bunătatea Lui?

– Dacă vom vedea de ce era vrednic Ozia. Îndată ce a călcat pragul celor sfinte cu atâta nerușinare, merita mii de trăsnete şi cea mai mare osândă şi pedeapsă. Dacă Datan, Core şi Abiron, şi cei dimpreună cu ei, care au fost primii care au îndrăznit aceasta, au primit pedeapsa aceea, cu mult mai mult Ozia ar fi trebuit pedepsit aşa, pentru că nu s-a învăţat minte din nenorocirea acelora. Dumnezeu însă n-a făcut aceasta, ci mai întâi i-a spus, prin preot, cuvinte pline de bunătate. Şi ceea ce Hristos i-a sfătuit pe oameni să facă atunci când greşesc unii altora, aceasta a făcut Dumnezeu cu Ozia. *"Dacă-ţi va greşi fratele tău,* spune Hristos, *mergi şi mustră-l între tine şi el singur"*[19]. Aşa l-a mustrat şi Dumnezeu pe împărat. Iar Hristos a mai spus: *"Iar dacă nu te va asculta, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş"*[20]. Dar Dumnezeu, depăşind legile Sale prin iubirea Sa de oameni, nici aşa nu l-a tăiat, ci, cu toate că n-a ascultat şi s-a revoltat, nu l-a aruncat; dimpotrivă, iarăşi Se apropie de el şi-l instruieşte, luând mai degrabă chip de îndreptare decât de pedeapsă. Că nici n-a slobozit trăsnet de sus, nici nu i-a ars nerușinatul lui cap, ci l-a pedepsit numai cu lepra.

Acestea despre Ozia; iar eu, după ce voi mai adăuga încă un lucru, pun capăt cuvântului. Ce vreau să adaug? Ceea ce am căutat să spun şi altădată, şi la începutul acestui cuvânt.

18. Rom. 11, 22.
19. Matei 18, 15.
20. Matei 18, 17.

Pentru ce obişnuiesc toţi, şi în lucrurile din afară, şi în profeţii, să însemneze anii vieţii împăraţilor, iar Isaia, lăsând acest obicei, menţionează anul morţii lui Ozia, grăind aşa: *"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul"*[21]. Cu toate că trebuia să indice timpul cât a împărăţit, aşa cum este obiceiul în toate profeţiile, totuşi Isaia n-a făcut aşa.

– Pentru ce n-a făcut-o?

– Era o lege veche care poruncea ca leprosul să fie alungat din oraş, pentru ca cei din oraş să nu se îmbolnăvească, dar şi leprosul să nu mai fie expus glumelor şi batjocurilor celor ce-l vedeau; stând afară din oraş, avea singurătatea ca un acoperământ al nenorocirii lui. Aceasta trebuia să o sufere şi împăratul acela, după ce se umpluse de lepră; dar n-a suferit-o, pentru că locuitorii cetăţii i-au respectat demnitatea lui; ci a rămas ascuns în casa lui. Aceasta L-a mâniat pe Dumnezeu, aceasta a împiedicat profeţia. Aşa s-a petrecut şi în timpul lui Ilie. *"Cuvântul Domnului era rar şi nu era vedenie aievea"*[22].

Iar tu uită-mi-te aici la iubirea de oameni a lui Dumnezeu! N-a dărâmat oraşul, nici n-a pierdut pe locuitori; ci, cum fac prietenii cu prietenii de acelaşi rang, când au a-i ţine de rău pe bună dreptate, aşteaptă în tăcere; aşa a făcut şi Dumnezeu cu poporul, deşi era vrednic de o osândă şi o pedeapsă mai mare. "Eu, le-a spus Dumnezeu, l-am scos pe împărat din templu; voi, nici din oraş; Eu l-am lovit cu lepră, l-am făcut un om de rând; voi nici aşa nu v-aţi putut birui, ci n-aţi vrut să-l scoateţi din oraş pe cel condamnat de Mine!". Care împărat ar fi suferit în liniște o ocară ca aceasta? Care împărat n-ar fi dărâmat oraşul din temelii când ar fi văzut că locuieşte în oraş cel pentru care poruncise să fie mutat peste graniţele cetăţii? Dar Dumnezeu n-a făcut aceasta. Este Dumnezeu, şi nu om. Dar după ce a murit Ozia, odată

21. Is. 6, 1.
22. 1 Regi 3, 1.

cu viaţa lui a pus şi Dumnezeu capăt mâniei Sale faţă de popor, a deschis uşile profeţiei şi Şi-a întors din nou faţa către ei. Tu, însă, din felul împăcării vezi iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă ai căuta să vezi dacă s-au împlinit legile dreptăţii, ai vedea că Dumnezeu nu trebuia să Se împace cu ei.

– Pentru ce?

– Pentru că nu l-au alungat locuitorii, ci, venind moartea, prin legea firii a fost scos atunci din cetate. Dar Dumnezeu nu Se socoteşte până într-atâta cu noi, ci caută un singur lucru: chipul împăcării cu noi.

Pentru toate acestea să-I mulţumim lui Dumnezeu şi să-I slăvim nespusa Lui iubire de oameni, de care facă Dumnezeu ca noi toţi să ne arătăm vrednici, cu harul şi îndurările Unuia-Născut Fiului Lui, Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Omilie la Serafimi[1] (VI)

1. Abia am terminat călătoria pe oceanul istoriei împăratului Ozia; abia am terminat-o, dar nu din pricina lungimii drumului, ci din pricina dragostei de învăţătură a celor ce au călătorit împreună cu noi. Tot aşa şi un căpitan de corabie, care are călători cărora le plac călătoriile şi care doresc să vadă oraşe străine, nu termină călătoria într-o singură zi, chiar dacă lungimea drumului ar fi de o zi, ci este silit să prelungească mai multă vreme călătoria, să acosteze corabia în fiecare port, să îngăduie călătorilor să viziteze fiecare oraş pentru a le satisface dorinţa. Asta am făcut-o şi eu; în călătoria noastră n-am arătat celor ce au călătorit împreună cu noi insule, porturi şi oraşe, ci virtutea unor bărbaţi încărcaţi cu fapte bune şi trândăvia păcătoşilor; am arătat nerușinarea împăratului, îndrăznirea preotului, mânia şi iubirea de oameni ale lui Dumnezeu, şi unele, şi altele spuse spre îndreptarea noastră.

Dar pentru că am ajuns în cetatea împărătească, să nu mai zăbovim, ci smerindu-ne, ca unii ce avem a intra în cetate, aşa să ne urcăm la metropola cea de sus, în Ierusalim, mama noastră a tuturor, cetatea cea liberă, unde sunt Serafimii, unde sunt Heruvimii, unde sunt mii de arhangheli, unde sunt miriadele de îngeri, unde este Tronul cel împărătesc. Nici un om necurat şi plin de păcate să nu stea aici, căci îndrăznesc să vorbesc lucruri de taină; să nu stea aici nici un om necurat, care nu-i vrednic să le audă pe acestea. Dar, mai bine spus, să stea aici şi cel necurat, şi cel plin de păcate, dar să lase afară toată necurăţia şi răutatea, şi aşa să intre. Că pe cel cu haine murdare l-a alungat Tatăl

1. P. G. vol. 56, col. 135-142.

Mirelui de la nuntă şi din Cămara cea sfântă nu pentru că avea haine murdare, ci pentru că a intrat la nuntă cu haine murdare. Nici nu i-a spus: "Pentru ce nu ai haină de nuntă?", ci: *"Pentru ce, neavând haină de nuntă, ai intrat aşa?"*. "Stăteai, îi spune Tatăl Mirelui, cerşind la răscruce de drumuri şi nu M-am ruşinat de sărăcia ta, nu M-am scârbit de înfăţişarea murdară a hainelor tale, ci am trecut cu vederea toată nevrednicia ta şi te-am poftit la nunta cea sfântă, te-am învrednicit de ospăţul cel duhovnicesc şi te-am dus la cinstea cea de sus, deşi erai vrednic de cea mai grea pedeapsă; dar tu, cu toată bunătatea Mea, n-ai ajuns mai bun, ci ai rămas în răutatea ta obişnuită, ai ocărât nunta, L-ai ocărât pe Mire. Pleacă dar şi primeşte-ţi pedeapsa ce ţi se cuvine pentru o învârtoşare a inimii ca aceasta!". Să se teamă dar fiecare din noi să nu audă glasul acesta; şi îndepărtând de la noi orice gând nevrednic de învăţătura cea duhovnicească, aşa să luăm parte la Sfânta Masă.

"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi prea înălţat"[2]. Cum a văzut, nu ştiu; că de văzut, a văzut; dar cum a văzut, a tăcut-o; primesc cele spuse, nu le iscodesc pe cele tăcute; le înţeleg pe cele descoperite, nu le cercetez cu curiozitate pe cele acoperite; că de aceea sunt acoperite. Pânză de aur este istorisirea Scripturilor; urzeala de aur, bătătura de aur. Nu o amestec cu pânzele de păianjen; cunosc slăbiciunea gândurilor mele. Scriptura spune: *"Nu depăşi hotarele veşnice, pe care le-au pus părinţii tăi"*[3]. Nu-i sănătos să mişti hotarele. Cum le vom muta pe acelea pe care ni le-a pus nouă Dumnezeu?

Vrei să afli cum L-a văzut profetul pe Dumnezeu? Fii şi tu profet!

2. Is. 6, 1.
3. Pilde 22, 28.

– Dar cum pot fi, îmi spui tu, când am copii, când trebuie să mă îngrijesc de creşterea lor?

– Este cu putinţă, iubite, dacă vrei. Şi Isaia a avut soţie şi a fost tatăl a doi copii, dar nimic din acestea nu l-a împiedicat. Căsătoria nu-i o piedică pentru călătoria la cer; dacă ar fi fost o piedică, dacă femeia ne-ar fi fost duşman, Dumnezeu n-ar fi numit-o ajutor când a făcut-o la început.

Voiam să spun ce înseamnă *"Dumnezeu şezând"*; doar Dumnezeu nu şade; aceasta este o poziţie a corpurilor, Dumnezeirea este necorporală.

2. Voiam să spun ce se înţelege prin *"scaunul lui Dumnezeu"*; dar Dumnezeu nu este îmbrăţişat de scaun; Dumnezeirea este necircumscrisă. Mă tem însă că, vorbindu-vă de acestea, am să întârzii cu plata datoriei; şi vă văd pe toţi că doriţi să vă vorbesc despre Serafimi, nu numai astăzi, ci chiar din prima zi; de aceea, oprind mulţimea gândurilor care mă năpădesc cu forţa lor, ca pe o mulţime de oameni, mă grăbesc spre acea tâlcuire.

Profetul a spus: *"Şi Serafimi şedeau împrejurul Lui"*[4]. Iată Serafimii, pe care de demult doreaţi să-i vedeţi. Priviţi-i şi saturaţi-vă pofta, dar nu cu zgomot, nici cu gândire grăbită, cum se întâmplă la intrarea în oraş a împăraţilor. Atunci e firesc să se întâmple aceasta; că cei ce-l însoţesc pe împărat nu aşteaptă ca mulţimea să se uite pe îndelete, ci, înainte de a fi văzuţi bine, ei se silesc să treacă. Aici nu-i aşa; ci eu îmi opresc cuvântul ca să vedeţi tot ce se poate vedea.

"Şi Serafimi şedeau împrejurul Lui". Profetul, înainte de a ne arăta vrednicia firii Serafimilor, ne-a arătat vrednicia locului pe care îl ocupă datorită apropierii de scaunul lui Dumnezeu. N-a spus mai întâi cine sunt Serafimii, ci a spus unde stau. Că aceasta e o vrednicie mai mare decât cealaltă.

4. Is. 6, 2.

– Cum?

– Că nu atât faptul că sunt Serafimi ne arată că sunt mari puterile acelea, ci faptul că stau alături de tronul împărătesc. Căci şi noi îi socotim mai de seamă din suita împărătească pe cei pe care-i vedem că stau aproape de trăsura împărătească. Tot aşa şi între puterile cele netrupeşti, acelea sunt mai strălucite care sunt cel mai aproape de Tronul lui Dumnezeu. De aceea şi profetul nu ne vorbeşte de vrednicia firii lor, ci mai întâi ne spune de întâietatea locului, ştiind că aceasta le este mai mare podoabă şi că aceasta este frumuseţea firii lor. Şederea în jurul acelui Tron le este slava, cinstea şi toată tăria lor. Aceasta o poţi vedea şi la îngeri. Hristos, voind să arate că îngerii sunt mari, n-a spus că sunt îngeri şi a tăcut, ci: *"Că îngerii lor văd pururea faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri"*[5]. După cum la îngeri vederea feţei Tatălui este o însuşire mai mare a vredniciei îngereşti, tot aşa şi la Serafimi, însuşirea mai mare a vredniciei lor este că stau în jurul Tronului lui Dumnezeu, că îl au în mijlocul lor. Dar acest lucru poţi să-l ai şi tu dacă vrei. Dacă voim, Dumnezeu nu este numai în mijlocul Serafimilor, ci şi în mijlocul nostru. *"Unde sunt doi sau trei adunaţi întru numele Meu,* spune Hristos, *acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"*[6]; şi: *"Domnul este aproape de cei cu inima zdrobită şi pe cei smeriţi cu inima îi va mântui"*[7]. Pentru aceea şi Pavel strigă: *"Cele de sus cugetaţi, unde este Hristos şezând de-a dreapta lui Dumnezeu"*[8]. Ai văzut că ne-am aşezat cu Serafimii şi ne-a dus alături de tronul cel împărătesc?

Apoi profetul a spus: *"Şase aripi la unul şi şase aripi la altul"*[9].

5. Matei 18, 10.
6. Matei 18, 20.
7. Ps. 33, 17.
8. Col. 3, 2, 1.
9. Is. 6, 2.

– Ce ne arată aceste şase aripi?

– Ne arată firea lor înaltă, înălţimea lor, zborul şi iuţeala lor. De aceea şi Gavriil se pogoară înaripat; aceasta nu înseamnă că acea putere netrupească are aripi, ci că s-a coborât din locurile cele preaînalte şi vine pe pământ, părăsind locaşurile cele de sus.

– Ce vrea să spună cu numărul aripilor?

– Aceasta nu trebuie să o explic eu; a explicat-o însuşi cuvântul profetului arătându-ne folosul lor: *"Cu două,* spune el, *îşi acopereau feţele"*[10]. Negreşit îşi acoperă privirile cu aripile, ca şi cu o pânză dublă, pentru că nu pot suporta strălucirea care iese din Slava aceea.

"Şi cu două îşi acopereau picioarele"; poate din pricina aceleiaşi frici. Obişnuim şi noi, când suntem cuprinşi de o oarecare teamă, să ne acoperim trupul din toate părţile. Dar pentru ce vorbesc de trup, când însuşi sufletul suferă aceasta din pricina unor apariţii grozave; se strâng puterile lui, se coboară în adânc, ca şi cum s-ar acoperi de pretutindeni cu trupul ca şi cu o haină. Dar să nu socoteşti, când auzi de frică şi de uimire, că ele sunt cuprinse de o nelinişte lipsită de plăcere; cu uimirea aceea este amestecată şi o plăcere fără margini.

"Şi cu două zburau"[11]. Şi acesta e un semn că doresc neîncetat după cele de sus şi că nu privesc niciodată în jos.

"Şi strigau unul către altul: Sfânt, Sfânt, Sfânt"[12]. Şi strigătul este iarăşi pentru noi cea mai mare dovadă a uimirii lor; căci nu cântă numai, ci cântă cu strigăt puternic, şi nici numai cu strigăt, ci fac aceasta neîncetat. Lucrurile cele strălucitoare, oricât de mare le-ar fi strălucirea, de obicei ne umplu de uimire numai când le vedem întâia oară; dacă le privim de mai multe ori, din pricina obişnuinţei, uimirea

10. Is. 6, 2.
11. Is. 6, 2.
12. Is. 6, 3.

încetează, pentru că ochii noştri se deprind cu acele corpuri. De aceea, ne minunăm de tabloul împăratului expus de curând, când îl vedem strălucind de frumuseţea culorilor; dar, după o zi sau două, nu ne mai minunăm. Dar pentru ce vorbesc eu de tabloul împăratului, când ni se întâmplă aceasta chiar cu razele soarelui?; şi care corp e mai strălucitor ca el? Astfel [se întâmplă] cu toate corpurile, obişnuinţa pune capăt uimirii. Cu slava lui Dumnezeu însă nu-i aşa, ci cu totul dimpotrivă. Cu cât se uită la slava lui Dumnezeu puterile acelea, cu atât se minunează mai mult şi le creşte uimirea. De aceea, de la crearea lor şi până acum, privesc slava aceea, dar n-au încetat niciodată de a striga cu uimire. Şi ceea ce suferim noi când, pentru scurtă vreme, fulgerul izbeşte privirile noastre, aceea suferă necontenit puterile acelea şi, fără de încetare, au unită uimirea cu plăcerea. Şi nu numai că strigă, dar strigă unul către altul, ceea ce este un semn al puternicii lor uimiri. Tot aşa şi noi, când tună sau când se cutremură pământul, nu numai că sărim şi strigăm, ci fugim, unul cu altul, în casă. Tot aşa fac şi Serafimii. De aceea strigă unul către altul: *Sfânt, Sfânt, Sfânt.*

3. Recunoaşteţi oare cuvintele acestea? Sunt oare ale noastre sau ale Serafimilor? Şi ale noastre, şi ale Serafimilor? Şi ale noastre, şi ale Serafimilor datorită lui Hristos, Care a ridicat zidul cel din mijloc al gardului şi a împăcat cele din ceruri cu cele de pe pământ, datorită Celui ce a făcut amândouă una. La început numai în ceruri se cânta imnul acesta; dar când Stăpânul a binevoit să Se pogoare pe pământ, ne-a adus şi nouă melodia aceasta. Pentru aceasta şi marele acesta arhiereu[13], când stă la această Sfântă Masă şi înalţă slujba cea cuvântătoare, aducând Jertfa cea fără de sânge, nu ne cheamă numai la această bucurie, ci, după ce mai întâi vorbeşte de Heruvimi şi aminteşte de Serafimi, ne porunceşte tuturor să înălţăm aceste cuvinte

13. Episcopul Flavian.

prea înfricoşătoare, ca, gândindu-ne la cei ce cântă împreună cu noi, să ne smulgă mintea noastră de pe pământ, aproape strigându-ne şi spunându-ne fiecăruia dintre noi: "Cu Serafimii cânţi, cu Serafimii stai, dă şi tu din aripi cu ei, zboară cu ei împrejurul Tronului împărătesc!".

Ce e de mirare că stai împreună cu Serafimii, când Dumnezeu ţi-a dat îngăduinţa să atingi ceea ce nu îndrăznesc să atingă nici ei?

"Şi a trimis la mine, spune profetul, *un Serafim având un cărbune aprins, pe care l-a luat cu cleştele de pe altar"*[14]. Altarul acela este tip şi imagine a altarului acestuia; focul acela, a acestui foc duhovnicesc. Serafimii însă nu au îndrăznit să atingă cărbunele cu mâna, ci cu cleştele; tu însă îl iei cu mâna. Iar dacă te uiţi la vrednicia celor puse înainte, ceea ce facem noi este cu mult mai mult decât ceea ce au făcut Serafimii; şi dacă te gândeşti la iubirea de oameni a Stăpânului tău, vei vedea că El nu Se ruşinează să coboare harul celor puse înainte la nimicnicia noastră.

Gândindu-te la acestea, omule, şi la măreţia darului, scoală-te odată şi, desprinzându-te de pământ, urcă-te la cer!

– Dar trupul mă atrage şi mă sileşte spre cele de jos!

– Iată însă că stă înaintea noastră postul, care ne uşurează aripile sufletului, care ne face uşoară povara cărnii, chiar dacă trupul ne-ar fi mai greu cu plumbul. Dar cuvântul despre post să mai aştepte; deocamdată vă vorbesc de Tainele pentru care e şi postul. După cum la jocurile olimpice sfârşitul întrecerilor este cununa, tot aşa şi sfârşitul postului este Sfânta Împărtăşire. Dacă nu reuşim să facem asta în timpul zilelor de post, ne-am ostenit în zadar şi fără de folos, şi vom pleca neîncununaţi şi fără de premiu din lupta postului. De aceea, Părinţii au lungit stadiul postului, dându-ne vreme de pocăinţă, ca să ne curăţim şi să ne spălăm şi aşa să ne apropiem de Sfintele Taine. De aceea şi eu

14. Is. 6, 6.

aici de pe acum strig cu glas mare şi vă rog şi mă cuceresc vouă: Să nu vă apropiaţi de această Sfântă Masă cu pete pe voi şi cu conştiinţă păcătoasă; că atunci n-ar mai fi câştig, nici împărtăşire, de-am lua de mii de ori acel Trup Sfânt, ci osândă şi chiar adaos de pedeapsă. Deci, nici un păcătos să nu se apropie; dar, mai bine, nu spun nici un păcătos, pentru că atunci eu ar trebui să fiu oprit a mă apropia de Masa cea dumnezeiască, ci spun: nici un păcătos care rămâne păcătos să nu se apropie. De aceea vă spun aceasta de mai înainte, de pe acum, ca nu cumva la sosirea ospăţului celui împărătesc, la venirea acelei sfinte seri, să poată spune cineva: "Am intrat nepregătit şi gol; ar fi trebuit să mi se spună din vreme aceasta! Dacă aş fi auzit mai de mult, negreşit m-aş fi schimbat, negreşit m-aş fi curăţit şi aşa m-aş fi apropiat!". Deci, ca nimeni să nu poată avea această scuză, chiar de pe acum vă rog şi mă cuceresc vouă să faceţi multă pocăinţă. Ştiu că toţi suntem cu păcate şi că nimeni nu se poate lăuda că are neprihănită inima; dar grozăvia nu-i aceasta, că nu avem inimă curată, ci neavând inimă curată, nici nu ne ducem la Cel ce poate să ne facă inima curată. Poate, dacă vrei; dar, mai bine spus, El vrea mai mult decât noi să fim cu inima curată; aşteaptă însă să-I dăm Lui un mic prilej ca să ne încununeze cu îndrăznire. Cine a fost mai păcătos decât vameşul? Dar pentru că a spus numai atât: *"Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosul!"*[15], s-a coborât de la templu mai îndreptat decât fariseul[16].

– Atât de mare putere au avut cuvintele acelea?

– Dar nu cuvintele l-au curăţit, ci starea sufletului lui cu care a rostit acele cuvinte; dar, mai bine spus, nici numai starea sufletului lui, ci, înainte de aceasta, iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

15. Luca 18, 13.
16. Cf. Luca 18, 14.

4. Spune-mi, ce lucrare mare, ce oboseală, ce sudoare pentru păcătos, să se încredinţeze că este păcătos şi să-I spună aceasta lui Dumnezeu? Vezi că nu spuneam în zadar că Dumnezeu vrea să-I dăm noi un mic prilej, şi face El totul pentru mântuirea noastră? Să ne pocăim dar, să plângem, să lăcrimăm. Când cineva îşi pierde fiica, îşi petrece cea mai mare parte din viaţa lui în plânsete şi jale. Noi ne-am pierdut sufletul, şi nu plângem. Ne-am pierdut mântuirea, şi nu ne zdrobim pieptul. Dar pentru ce vorbesc de suflet şi de mântuire? Am mâniat un Stăpân atât de bun şi de blând şi nu ne ascundem sub pământ? Dar nu numai pe un Stăpân care ne poartă de grijă, ci pe un Stăpân care, prin purtarea Lui de grijă de noi, depăşeşte bunăvoinţa unui tată iubitor şi a unei mame iubitoare de copii. *"Va uita oare femeia pe copilul său,* spune Scriptura, *sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui ei? Dar chiar dacă femeia şi i-ar fi uitat, Eu nu te voi uita, zice Domnul"*[17]. Chiar înainte de a ne dovedi, hotărârea aceasta e vrednică de credinţă. Este a lui Dumnezeu.

Dar haide să o dovedim şi prin fapte. Odinioară Rebeca a cerut fiului său, Iacov, să joace rolul fratelui său mai mare, Isav, pentru a fura binecuvântarea tatălui său; mama l-a pregătit bine şi Iacov a luat înfăţişarea fratelui său; dar când Rebeca a văzut că Iacov nu are curaj, vrând să alunge frica din copil, a zis: *"Asupra mea să fie blestemul tău, fiule!"*[18]. Cu adevărat cuvânt de mamă, care ardea de dragul copilului ei. Dar Hristos n-a spus numai aceasta, ci a şi făcut-o; n-a făgăduit-o numai, ci a şi arătat-o cu fapta. Şi strigă Pavel, zicând: *"Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem"*[19]. Spune-mi, pe Acesta să-L supărăm? Nu-i oare fapta aceasta mai cumplită decât gheena, decât viermele cel neadormit şi decât focul cel nestins?

17. Is. 49, 15.
18. Fac. 27, 13.
19. Gal. 3, 13.

Când ai să te apropii de Sfânta Masă, gândeşte-te că acolo este de faţă şi Împăratul universului, şi este negreşit, cercetând gândul fiecăruia; şi vede cine se apropie cu sfinţenia cuvenită şi cine se apropie cu conştiinţa păcătoasă, cu gânduri necurate şi murdare, cu fapte spurcate. De găseşte pe vreunul aşa, mai întâi îl lasă în mâna tribunalului conştiinţei sale; apoi dacă, luându-l în primire, conştiinţa îi biciuieşte gândurile şi-l face mai bun, Hristos Se apropie iarăşi de el; dar dacă rămâne neîndreptat, atunci acela cade în mâinile lui Hristos, ca un nerecunoscător şi netrebnic. Cât de cumplit este lucrul acesta ascultă-l pe Pavel, care spune: *"Înfricoşător lucru este să cazi în mâinile Dumnezeului Celui viu"*[20].

Ştiu că vă ustură cuvintele mele, dar ce să fac? Dacă nu dau doctorii amare, rănile nu dispar; iar dacă dau doctorii amare, voi nu suportaţi durerea. Sunt strâmtorat din toate părţile; trebuie deci neapărat să-mi opresc mâna de a da doctorii. Căci sunt îndestulătoare cele spuse pentru îndreptarea celor ce sunt cu luare-aminte.

Dar pentru ca acestea să nu vă fie de folos numai vouă, ci şi altora, prin voi, să le rezumăm. Am vorbit de Serafimi, am arătat cât este de mare dregătoria lor, că stau aproape de Tronul împărătesc şi că este cu putinţă ca şi oamenii să aibă această dregătorie. Am vorbit de aripile lor, de puterea lui Dumnezeu cea neapropiată şi de pogorământul pe care Dumnezeu îl face către noi. Am adăugat apoi şi pricina strigătului lor şi a necontenitei lor uimiri şi că neîncetată este doxologia Serafimilor, într-o neîncetată contemplare a lui Dumnezeu. V-am amintit în ce cor am fost rânduiţi şi cu cine înălţăm imne Stăpânului obştesc. Am adăugat apoi şi cuvinte despre pocăinţă; în sfârşit, am arătat cât de mare rău este să te apropii de Sfintele Taine cu o conştiinţă păcătoasă şi că cel care nu se îndreaptă, acela nu poate scăpa din mâinile lui Dumnezeu.

20. Evr. 10, 31.

Pe acestea să le afle femeia de la bărbat, copilul de la tată, sluga de la stăpân, vecinul de la vecin, prietenul de la prieten; dar, mai bine spus, să spunem acestea duşmanilor noştri; căci suntem răspunzători şi de mântuirea lor. Dacă ni s-a poruncit să ridicăm vitele de povară ale duşmanilor noştri şi să le aducem la stăpânii lor pe cele rătăcite[21], apoi cu mult mai mult trebuie să aducem sufletul lor rătăcit. Dacă le vom rândui aşa pe cele ale noastre şi pe cele ale semenilor noştri, vom putea sta cu îndrăznire înaintea Scaunului de judecată al lui Hristos, Căruia împreună şi Tatălui slavă, cinste şi putere, împreună şi Sfântului şi de-viaţă-făcătorului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

21. Cf. Ieş. 23, 4, 5.

La cuvântul profetic[1] care zice: *"Eu sunt Domnul Dumnezeu, Cel ce am făcut lumină şi întuneric, Cel ce fac pace şi zidesc rele"*[2]

1. Puţine sunt cele spuse, dar dulce este izvorul mierii, miere de care nu te mai saturi. Mierea aceasta materială îşi termină dulceaţa la papilele limbii şi se îndreaptă spre stricăciune; dar mierea învăţăturii hrăneşte conştiinţa, bucură necontenit şi ne conduce la nestricăciune. Mierea cea materială este făcută din ierburi, pe când mierea învăţăturii este făcută din dumnezeieştile Scripturi. Aceasta a împlinit-o astăzi cel ce v-a vorbit aşa de frumos[3], care a răpit premiul răbdării, care a arătat tăria dragostei şi nobleţea credinţei.

Haide ca şi eu să vă întind iarăşi, cu multă râvnă, masa cea obişnuită. Şi mă bucur foarte mult că, deşi este un spectacol strălucit la hipodrom, a venit aici atâta mulţime de lume, dispreţuind reprezentaţia de acolo. De aceea şi eu umplu din belşug cupa, nu cu vin care îmbată, ci cu vin care înţelepţeşte. Aşa este vinul Sfintelor Scripturi, aşa sunt bucatele acestei mese, nu îngraşă trupul. Nu spun aceasta pentru că dispreţuiesc trupul, ci pentru că prefer nobleţea sufletului; nu pentru că arunc folosul bucatelor, ci pentru că osândesc necumpătarea. Dacă filosofăm, atunci să filosofăm în aşa fel încât să nu dăm prilej de vorbă ereticilor. Că trupul este mai mic decât sufletul, dar nu împotriva sufletului; acesta e simplu, dar slujeşte dorinţelor trupului. Dumnezeu, Marele Creator, n-a alcătuit acest univers din una sau două sau trei substanţe, ci din multe şi felurite substanţe, ca să-Şi arate, în diversitatea lucrurilor, bogăţia înţelepciunii Sale. N-a făcut numai cerul, ci şi pământul; nu numai pământul, ci şi soarele; nu numai soarele, ci şi luna; nu numai luna, ci şi stelele; nu numai stelele, ci şi văzduhul; nu numai văzduhul, ci şi norii; nu numai norii, ci şi eterul; nu numai eterul, ci şi lacurile, izvoarele, râurile, munţii, dealurile, pădurile, livezile, grădinile, seminţele, plantele, felurite feluri de ierburi, felurite corpuri, felurite lucrări, felurite naturi, pe care poţi să le vezi pretutindeni dacă umbli prin lume, iar dacă străbaţi cu mintea întreg universul, vei spune şi tu cu profetul: *"Cât s-au mărit lucrurile tale, Doamne! Pe toate cu înţelepciune le-ai făcut!"*[4]. Deci, dacă vrei să vezi teatru, lasă-l pe cel satanic şi vino la acesta, duhovnicesc. Dacă vrei să auzi cântec de liră, lasă cântecul de acolo şi, încordându-ţi tăria minţii, vino la acest cântec, care-ţi deşteaptă sufletul şi-ţi întăreşte mintea. Iată sunete diferite şi întotdeauna alte coarde, care înalţă din toate părţile Marelui Creator, Dumnezeu, o singură şi armonioasă melodie. Cântecul universului, alcătuit din diferite sunete. Are o singură melodie, ce se înalţă spre slăvirea Creatorului; coardele scot sunetele lor proprii, dar le scot şi împreună cu celelalte. Şi ca să afli cum scot coardele sunetele lor proprii, loveşte cu mintea coarda cerului, şi vei auzi că răsună puternic şi Îi înalţă lui Dumnezeu slavă. Aceasta auzind-o şi profetul, spunea: *"Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria"*[5]. De la coarda cerului du-te la coarda zilei şi a nopţii, şi vei auzi şi sunetele lor răsunând mai dulce decât sunetul lirei şi al chitarei. Şi aceasta mai ales atunci când este cineva care ştie să lovească aceste corzi.

– Şi cum sună?, m-ai putea întreba. Cerul nu mişcă nici gură, nici limbă, nici cerul gurii, nici dinţi, nici buze. Atunci cum iese vocea? Cum grăieşte ziua? Că acelea nu au organe

1. P.G. vol. 56, col. 141-152.
2. Is. 45, 7.
3. Episcopul Flavian.
4. Ps. 103, 25.
5. Ps. 18, 1.

care să scoată sunete, ci cerul este drum al soarelui şi al lunii, iar ziua şi noaptea, scurgere a timpului.

– Ei bine, ca nu cumva unul din cei mai greoi la minte, auzind acestea, să-şi piardă capul şi să se tulbure, ascultă-l pe profet cum combate spusele acestea. După ce a spus: *"Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu"* şi *"Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă"*[6], nu s-a oprit aici, ci a adăugat: *"Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă"*[7]. Cele spuse au acest înţeles: Ziua şi noaptea, ca şi cerul, nu au numai glas, ci un astfel de glas, încât este mai de înţeles, mai clar şi mai puternic decât glasul omenesc.

– Cum, în ce chip?

– Ascultă acest cuvânt al profetului: *"Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă"*.

– Ce spun cuvintele acestea?

– Sunt o laudă a glasului, o laudă a vocii. Glasul meu este înţeles numai de cel care are acelaşi grai cu mine, cel cu alt grai nu-l înţelege. Iată ce vreau să spun: Când vorbesc în limba greacă, cel ce cunoaşte această limbă mă înţelege; scitul, tracul, maurul şi indianul nu, pentru că deosebirea de limbă nu-i lasă să înţeleagă limba mea.

2. La fel şi eu nu pot înţelege când vorbeşte un scit sau un trac, nici un altul, limba altuia. Cu cerul, cu noaptea şi cu ziua nu-i aşa, ci glasul lor, limba lor sunt în aşa fel făcute, încât pot fi înţelese de orice limbă, de orice grai, de orice popor; sunt clar de înţeles. De aceea proorocul, după ce a spus: *"Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu"* şi: *"Ziua zilei spune cuvânt"*, a adăugat: *"Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă"*. Cuvintele acestea au următorul înţeles: Ziua şi noaptea, şi cerul, şi toate făpturile au un astfel de grai şi glas, încât glasul lor este înţeles de toate graiurile, adică de toate limbile şi de toate popoarele. Nu

6. Ps. 18, 2.
7. Ps. 18, 3.

este grai pe lume, spune profetul, adică nu este popor, nu este limbă care să nu înţeleagă glasul cerului; şi scitul, şi tracul, şi maurul, şi indul, şi sarmatul, orice grai, orice limbă, orice popor poate înţelege glasul acesta.

– Cum, în ce chip?

– Ascultă ce-ţi spun, ca să afli cum cerul, tăcând, grăieşte. Când îi vezi frumuseţea, măreţia, poziţia, dăinuirea şi strălucirea lui, şi le aduni pe toate acestea în tine însuţi, şi-L slăveşti pe Creator, şi-L lauzi pe Cel ce le-a făcut, atunci cerul a dat glas, înălţând prin glas slavă lui Dumnezeu. Aşa se tălmăcesc cuvintele: *"Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu"*.

– Cum, în ce chip?

– Cerurile prin frumuseţea strălucirii lor îl fac pe cel ce le priveşte să se minuneze de Creator. Când vezi o operă ca aceasta, spui: "Slavă Ţie, Dumnezeule! Ce corp mare ai făcut şi l-ai pus la mijloc!". Cerurile au înălţat această slavă, folosindu-se de limba ta, făcându-te să te minunezi privindu-le. Astfel cerurile, tăcând, înalţă slavă lui Dumnezeu, iar acest glas îl înţeleg toţi oamenii. Că acest glas nu se înţelege cu auzul, ci cu privirea, cu contemplarea, iar privirea este una la toţi oamenii, chiar dacă limba e diferită; şi barbarul, şi sciţii, şi tracii, şi indienii înţeleg acest glas, adică toţi aceştia văzând minunea, rămân uimiţi de frumuseţea, strălucirea şi măreţia cerului şi de toate cele ale lui, iar cei care judecă bine înalţă slavă Creatorului. Acelaşi lucru se poate spune şi despre zi şi noapte. După cum cerul, prin frumuseţea, poziţia, măreţia, strălucirea, prin dăinuirea lui în timp, prin folosul, prin lucrarea şi prin toate celelalte, îl face pe cel ce-l priveşte să se minuneze şi să înalţe slavă Creatorului, tot aşa şi noaptea şi ziua. Când vezi buna rânduială a acestor timpuri şi că ziua, împlinindu-şi propria ei măsură, nu se ambiţionează să alunge noaptea din hotarele ei, nici nu vădeşte oarecare lăcomie, şi nici, pentru că este mai strălucitoare, nu caută să ocupe tot timpul, ci se stăpâneşte, iar noaptea face la fel, împlinindu-şi drumul ei,

face loc zilei, şi asta de atâţia şi atâţia ani, şi nu este nici un amestec, nici o tulburare, şi nici noaptea n-a alungat ziua, şi nici ziua nu s-a lăcomit asupra nopţii, deşi una este mai strălucitoare, iar alta mai întunecoasă, iarăşi minunându-te de această bună rânduială, oare nu vei înălţa slavă lui Dumnezeu? Şi după cum două surori, care se împacă bine una cu alta, împart averea de la părinţi cu măsură şi cu cântarul, ca să nu ia una mai mult decât cealaltă, tot aşa şi ziua şi noaptea împart tot timpul, păstrând tot atât de mare egalitate, şi nu se lăcomesc cu nimic una asupra celeilalte, aşa precum o ştiţi, cunoscând-o prin proprie experienţă. Să audă aceasta cei lacomi, care-şi alungă fraţii de la moştenire! Să se ruşineze de buna rânduială a timpurilor, de egalitatea dintre zi şi noapte, şi să pună capăt bolii lor. *"Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă"*[8]; nu slobozesc glas, dar prin buna lor rânduială, prin ritmul şi egalitatea lor şi prin celelalte măsuri ale lor, care nu se împiedică unele de altele, proclamă pe Creator mai strălucit decât o trâmbiţă, şi nu într-un colţ al lumii, ci peste tot pământul pe care-l priveşte soarele. Aceste glasuri se aud în toată lumea, pentru că pretutindeni este cer, pretutindeni zi şi pretutindeni noapte, iar învăţătura lor se întinde şi pe pământ, şi pe mare. De aceea, nici profetul n-a spus simplu că cerurile "spun" slava lui Dumnezeu, ci: *"povestesc"*, adică îi învaţă şi pe alţii şi au ca ucenici întreg neamul omenesc; pun înaintea lor o şcoală foarte înaltă; în loc de cărţi şi litere, frumuseţea propriei lor naturi, oferindu-le şi oamenilor simpli, şi înţelepţilor, şi tuturor să citească, precum într-o carte, învăţătura care se află în ele despre înţelepciunea şi puterea lui Dumnezeu. Tot aşa, sunt şi oameni care nu grăiesc, dar, chiar tăcând, Îl slăvesc prin alţii pe Dumnezeu; de aceea, şi Hristos spunea: *"Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre*

8. Ps. 18, 2.

cele bune şi să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[9]. După cum atunci când vezi un om cu viaţă strălucită, chiar dacă tace acel om, înalţi slavă lui Dumnezeu, tot aşa, văzând şi frumuseţea cerului, Îl slăveşti pe Creator. De aceea, profetul spunea: *"Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu"* prin cei ce privesc cerurile.

"Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţa".

– *"Ştiinţa"*? Care?

– Ştiinţa despre Creator. După cum ziua îl scoate pe om la lucru, tot aşa, venind noaptea, îl odihneşte de nenumăratele osteneli, îl scapă de griji şi, adormindu-i ochiul obosit şi trăgând peste ochi pleoapele, îl face de primeşte cu puteri proaspete strălucirea zilei. Nu ne este de puţin folos aceasta, ci de foarte mare folos. Că dacă noaptea nu l-ar scăpa pe om, odihnindu-l, de nenumăratele oboseli cu care îl primeşte, n-ar fi de nici un folos zilei, care îl pune la treabă. Căci omul, de munca neîntreruptă din timpul zilei, s-ar şubrezi, ar pieri şi nu i-ar mai fi de nici un folos lumina zilei. Aşadar, noaptea, care îi face omului folositoare ziua, ea este aceea care, prin slujirea ei, îl duce pe cel ce se bucură de dansul ei spre cunoaşterea lui Dumnezeu. Când cunoşti cât de mare este folosul zilei şi cât de mare este folosul nopţii, când cunoşti că ziua urmează nopţii şi noaptea zilei, ca într-un dans, şi că, venind alternativ una după alta, păstrează sănătos neamul omenesc, de-ai fi cel mai greu de cap dintre toţi oamenii, vei putea, punând la muncă propria ta cugetare, să cunoşti înţelepciunea Marelui Meşter Dumnezeu, pe care o arată prin crearea zilei şi a nopţii, pe care ni le-a dat: una pentru lucru, iar alta pentru scăparea de osteneli.

3. Cu spusele acestea m-am depărtat de ceea ce voiam să vă spun la început. Dar, pentru că unele din textele din

9. Matei 5, 16.

Scriptură citite astăzi au tulburat poate pe mulţi din cei care n-au fost cu luare-aminte şi care nu sunt pregătiţi pentru înţelegerea textelor sfinte, să ne îndreptăm cu multă grabă spre aceste texte. S-a citit pericopa evanghelică a femeii cu scurgere de sânge, căreia i s-au oprit izvoarele sângelui prin atingerea ei de poala hainei lui Hristos, care, prin puterea credinţei, a jefuit o atât de mare comoară[10], că furt a fost ce a făcut, dar furt vrednic de laudă, iar cea care a furat, după mustrare, a fost lăudată. Însuşi Iisus, Cel ce fusese furat, a lăudat-o pe femeie. S-a citit apoi şi textul cu stigmatele lui Pavel, cu rănile, cu închisorile lui înaintea judecăţii, cu naufragiile, cu legăturile, cu lanţurile, cu uneltirile cele felurite şi continue, cu morţile cele din fiecare zi, cu foametea, cu setea, cu goliciunea, cu silnicia de fiecare zi. Dar ce fac? Trebuie neapărat să mă folosesc de multă tărie ca nu cumva Pavel, cucerindu-mă, să mă depărteze de tema ce mi-am propus. Ştiţi doar că de multe ori, mergând cu cuvântul şi îndreptându-mă în altă parte, se întâmpla să-l întâlnesc pe Pavel în mijlocul cuvântării; atunci Pavel mă cucerea într-atât, încât mă convingea să termin predica vorbind despre el. Ca să nu păţesc şi astăzi aşa, cu multă tărie voi pune frâu cuvântului care mă duce în altă parte, ca aşa să-l slăbesc şi să-l duc la cele spuse de profet.

– Ce a spus profetul?

– *"Eu sunt Domnul Dumnezeu, Cel ce am făcut lumină şi întuneric, Cel ce fac pace şi zidesc rele"*[11]. Vedeţi că nu în zadar şi fără rost am făcut drumul spre acest text şi, lăsându-le pe toate celelalte la o parte, m-am grăbit să ajung la el. Textul acesta tulbură mult pe cel care nu-l cercetează cu luare-aminte. Treziţi-vă, deci, ascuţiţi-vă auzul şi, lepădând toată grija cea lumească, fiţi atenţi la cele ce-am să spun. Că vreau să vă dau acum răsplata venirii voastre la

10. Cf. Matei 9, 20-22.
11. Is. 45, 7.

biserică, şi, umplându-vă de bucatele cele duhovniceşti, aşa să plecaţi acasă, ca să cunoască cu fapta cei care au lipsit cât de mare pagubă au suferit; şi vor afla, dacă voi, primind cu mare grijă spusele mele, le veţi putea transmite şi acelora.

"Eu sunt Domnul Dumnezeu, Cel ce am făcut lumină şi întuneric, Cel ce fac pace şi zidesc rele". Repet mereu aceste cuvinte, ca să vă intre în minte şi apoi să dau tâlcuirea lor.

Nu numai acest profet grăieşte aşa, ci şi un alt profet, grăind la fel cu el, spunea: *"Este oare în cetate răutate pe care să n-o fi făcut Domnul?"*[12].

– Ce vor să spună cuvintele acestea?

– Trebuie să dau o singură dezlegare tuturor acestor cuvinte profetice.

– Şi care-i dezlegarea?

– Dacă vom cunoaşte puterea acestor cuvinte. Dar fiţi cu mare luare-aminte! Că nu în zadar, nu fără rost repet des această poruncă; v-o dau pentru că ne îndreptăm spre adânc de gânduri.

Lucurile sunt unele bune, altele rele, iar altele indiferente; dintre acestea unele par multora a fi rele, dar nu sunt, ci se spune numai şi se bănuieşte. Dar ca să fac mai clare cele spuse, haide să vă dau câteva exemple. Sărăcia pare multora rea, dar nu este; dimpotrivă, dacă cineva este cu mintea trează şi cugetă cu înţelepciune, sărăcia înlătură multe rele. Bogăţia, iarăşi, pare multora bună, dar nu este în totalitate bună, decât numai dacă cineva se foloseşte de ea cum se cuvine. Dacă bogăţia ar fi în totalitate bună, ar trebui ca toţi bogaţii să fie buni; dar, dacă nu sunt toţi bogaţii virtuoşi, ci numai cei care întrebuinţează bine bogăţia, este clar că bogăţia nu-i bună în ea însăşi, ci este materie de virtute aşezată la mijloc. Uită-te! Trupurile oamenilor au anumite însuşiri, iar cei ce le au pot fi numiţi după ele. De

12. Am. 3, 6.

pildă: culoarea albă nu este substanţă, ci însuşire, accident, care se găseşte în substanţă, iar dacă cineva are această însuşire, pe unul ca acesta îl numim alb. Boala este şi ea însuşire şi accident, iar de cuprinde pe cineva boala, îl numim pe acesta bolnav. Dacă bogăţia ar fi o virtute, ar trebui ca acela care are bogăţie să fie şi să se numească virtuos; dar dacă bogatul nu este negreşit virtuos, atunci bogăţia nu este în chip absolut nici virtute, nici bună, ci ajunge aşa potrivit voinţei celui care o foloseşte. Iarăşi, dacă sărăcia ar fi rea, ar trebui ca toţi săracii să fie răi, dar mulţi dintre cei săraci au dobândit cerurile, deci sărăcia nu e rea.

4. Poate că cineva m-ar întreba:

– Dar mulţi nu hulesc pentru că sunt săraci?

– Nu hulesc pentru că sunt săraci, ci fac aceasta din pricina propriei lor nebunii şi micimi sufleteşti. Dovadă, fericitul Iov care, deşi era în cea mai cruntă sărăcie şi fusese coborât chiar în prăpastia sărăciei, nu numai că nu a hulit, ci a continuat să binecuvinteze pe Dumnezeu, zicând: *"Domnul a dat, Domnul a luat, cum l-a plăcut Domnului, aşa s-a şi făcut. Fie numele Domnului binecuvântat în veci"*[13].

– Dar mulţi, mi-ar putea spune cineva, răpesc şi sunt lacomi pentru că sunt bogaţi.

– Nu însă din pricina bogăţiei, ci a nebuniei lor. Şi martor ne este tot acelaşi om, Iov, care, deşi avea atâta bogăţie, nu a răpit cele ale altora, ci le dădea chiar pe ale lui, s-a făcut liman celor străini, zicând aşa: *"Casa mea era deschisă oricărui străin care venea"*[14]. La fel şi Avraam, era foare bogat, dar cheltuia toată bogăţia lui cu cei care treceau pe la uşa lui. Nici pe acesta, nici pe celălalt, bogăţia nu i-a făcut lacomi, după cum nici sărăcia nu l-a făcut hulitor nici pe Iov, nici pe Lazăr[15], şi, aşa săraci, au strălucit amândoi,

13. Iov 1, 21.
14. Iov 31, 32.
15. Cf. Luca 16, 19-31.

deşi nu aveau nici hrana de neapărată trebuinţă; unul a primit mărturie de la Dumnezeu, Care cunoaşte bine cele ascunse, celălalt, luat de aici de îngeri, care mergeau înaintea lui, a ajuns să locuiască împreună cu Avraam şi să se bucure de bunătăţile de care se bucura acela.

Deci acestea aparţin lucrurilor care se găsesc la mijloc, fac parte dintre cele indiferente: sărăcia şi bogăţia, sănătatea şi boala, viaţa şi moartea, slava şi cinstea, robia şi libertatea, şi toate cele ca acestea; că nu trebuie să le înşirăm pe toate, ca să nu lungesc cuvântul. Cu aceste exemple v-am dat temeiurile pentru a păşi spre cele ce vreau să vă spun. *"Dă pricină (temei) înţeleptului, şi mai înţelept va fi"*[16], spune Scriptura. Deci, toate acestea fac parte dintre lucrurile care stau la mijloc, dintre cele indiferente, pentru că cei care se folosesc de ele le pot îndrepta sau spre bine, sau spre rău. Că acestea stau la mijloc, sunt indiferente – între care bogăţia – a arătat-o Avraam, folosindu-se cum trebuie de ea, dar a arătat-o şi bogatul din vremea lui Lazăr, care şi-a cheltuit toată averea spre pierderea capului său[17]. Prin urmare, bogăţia nu e în chip absolut nici bună, nici rea; dacă ar fi fost absolut bună şi nu indiferentă, bogatul din vremea lui Lazăr n-ar fi fost pedepsit aşa; dacă ar fi fost absolut rea, Avraam n-ar fi ajuns atât de strălucit, că era bogat. La fel şi cu boala. Dacă boala ar fi rea, ar trebui ca şi cel ce o are să fie rău. Deci, potrivit acestei socotinţe, ar fi trebuit ca Timotei să fi fost rău, întrucât avea o boală grea, doar îi spune Pavel: *"Foloseşte-te de puţin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale suferinţe"*[18]. Iar dacă nu numai că nu era rău din pricina bolii, ci a mai primit şi adaos la multa răsplată pentru că a îndurat cu tărie boala, atunci e lămurit că boala nu este un lucru rău. Un alt profet era

16. Pilde 9, 9.
17. Cf. Luca 16, 19-31.
18. 1 Tim. 5, 23.

mereu bolnav de ochi, dar pentru aceasta nu era rău, ci profeţea, vedea mai dinainte cele viitoare, iar boala nu-i era o piedică în calea acestei virtuţi. Dar nici sănătatea nu-i un bine absolut dacă nu te foloseşti cum trebuie de ea, ci o foloseşti la fapte rele şi la trândăveală păgubitoare, căci nici aceasta nu-i fără de răspundere, motiv pentru care şi Pavel spunea: *"Cine nu lucrează, nici să nu mănânce"*[19]. Acestea, deci, stau la mijloc, sunt indiferente; sunt când bune, când rele, după felul în care sunt folosite.

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de sănătate, de boală, de bogăţie, de sărăcie? Chiar ceea ce pare a fi celor mulţi capul bunătăţilor şi culmea relelor, adică viaţa şi moartea, nu sunt bunuri şi rele abolute, ci ele sunt la mijloc, sunt indiferente, ajung bune sau rele după gândul şi voinţa celor ce le folosesc. Iată ce vreau să spun: Viaţa este un bine când te foloseşti de ea cum trebuie, dar când o foloseşti făcând păcate şi fărădelegi, nu mai este un bine, ci e preferabil să se termine o astfel de viaţă. Iar moartea, de care, după părerea celor mulţi, trebuie să fugim, poate fi pricină a mii şi mii de bunătăţi când pricina sfârşitului este cea care se cuvine. Şi aceasta o arată mucenicii, care sunt mai fericiţi decât toţi datorită morţii lor. De aceea, nici Pavel nu dorea în chip absolut să trăiască în Hristos, ci pentru că viaţa era rodul lucrării sale: *"Ce voi alege,* spune el, *nu ştiu. Sunt strâns din două părţi, având dorinţa de a mă despărţi de trup şi de a fi împreună cu Hristos"*[20]. De aceea şi profetul spune: *"Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui"*[21]. Nu în chip absolut moartea, ci o moarte ca aceasta. Şi, iarăşi, în altă parte: *"Moartea păcătoşilor este rea"*[22]. Vezi că şi moartea face parte din cele de la mijloc, din cele indiferente?: nu este nici absolut bună, nici absolut rea, ci după gândul şi voinţa celor ce o primesc. De aceea şi prea înţeleptul Solomon, enumerând folosul care se găseşte în mijlocul acestora şi cugetând asupra lor, a arătat că nu acest lucru e bun în chip absolut, şi celălalt lucru e rău în chip absolut, ci ajung bune în împrejurarea potrivită lor, chiar dacă par a fi împovărătoare când nu au condiţia potrivită: *"Vreme este a plânge,* spunea el, *şi vreme este a râde"*[23]; *"Vreme este a trăi şi vreme este a muri"*[24]. Că nu totdeauna este un lucru bun veselia, ci este uneori şi vătămătoare, şi, iarăşi, nu totdeauna este un lucru bun suferinţa, ci este uneori şi aducătoare de moarte şi pierzătoare. Şi aceasta o arată tot Pavel, care spune: *"Întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăinţă spre mântuire, de care nu-ţi pare rău, iar întristarea lumii lucrează moarte"*[25].

19. 2 Tes. 3, 10.
20. Filip. 1, 22-23.
21. Ps. 115, 6.
22. Ps. 33, 20.

5. Vezi că şi moartea este dintre cele indiferente? La fel şi contrariul ei, adică bucuria, face parte tot din cele indiferente. De aceea nu ni s-a poruncit absolut: să ne bucurăm, ci *"să ne bucurăm întru Domnul"*[26].

Dar despre lucrurile indiferente ni s-au dat lămuriri îndestulătoare dacă am fost ascultători atenţi. Trebuie să vorbim despre lucrurile care nu sunt indiferente, despre cele bune, care nu pot fi rele, şi despre cele rele, care nu pot fi bune. Cele despre care am vorbit până acum sunt uneori bune, alteori rele; de pildă, bogăţia uneori este rea, când se cheltuieşte cu lăcomie, alteori este bună, când se cheltuieşte în milostenie; şi toate celelalte asemenea lor, după aceeaşi rânduială. Sunt însă unele care nu pot fi niciodată rele, iar contrarele lor, totdeauna rele, şi nu pot fi niciodată bune, de pildă: necredinţa, hula, desfrânarea, cruzimea,

23. Ecc. 3, 4.
24. Ecc. 3, 2.
25. 2 Cor. 7, 10.
26. Filip. 4, 4.

neomenia, lăcomia pântecelui şi toate cele asemenea. Nu spun că un om rău n-ar putea ajunge niciodată bun, nici că unul bun n-ar putea ajunge vreodată rău, ci că omul însuşi, prin firea lui, nu este nici bun, nici rău. Cele despre care am vorbit mai sus rămân aşa cum sunt: unele bune, iar altele rele; omul însă este bun când le alege pe cele ce sunt bune în chip absolut, şi este rău când le alege pe cele contrare celorlalte, pe cele ce sunt rele în chip absolut.

Aşadar, lucrurile se împart în trei: unele bune, care nu pot fi nicicând rele, de pildă: curăţenia trupească şi sufletească, milostenia şi toate cele ca acestea; altele rele, care nu pot fi niciodată bune, de pildă: desfrânarea, neomenia, cruzimea; în sfârşit, altele, care sunt uneori bune, alteori rele, potrivit gândului şi voinţei celui ce le foloseşte. Bogăţia slujeşte uneori lăcomiei, alteori milosteniei, după gândul şi voinţa celui ce o foloseşte. Sărăcia slujeşte uneori hulei, alteori laudei şi înţelepciunii. Aşadar, pentru că mulţi oameni cu mai puţină judecată – că trebuie să mă îndrept spre explicarea cuvintelor profetului – numesc rele nu numai cele rele, care nu pot fi niciodată bune, ci şi pe unele din cele ce sunt indiferente, de pildă sărăcia, căderea în robie, sclavia, de care am spus că nu fac parte din categoria celor rele, ci a celor indiferente (dar mulţi, după cum am spus mai înainte, le numesc pe acestea rele, deşi nu sunt rele), despre acestea profetul spune că după bănuiala celor mulţi sunt numite rele, dar ele nu sunt negreşit rele, cum sunt luarea în robie, sclavia, foametea şi toate cele asemenea lor. Că acestea nu sunt rele, ci chiar înlătură relele, să dăm mai întâi ca pildă foametea, care apare tuturor a fi cutremurătoare şi înfricoşătoare. Că foametea nu este un rău, află-o şi învaţă-te să înţelegi! Când poporul evreu s-a coborât până la cea mai din urmă fărădelege, atunci marele Ilie, cel vrednic şi de ceruri, vrând să curme boala venită de pe urma trândăviei şi s-o tămăduiască, a adăugat zicând: *"Viu este Domnul, înaintea Căruia stau, că nu va fi ploaie*

decât numai când voi zice eu"[27]. Şi cel ce nu avea decât un cojoc a închis cerul. Atât de mare era îndrăznirea lui înaintea lui Dumnezeu! Vezi că nu-i un rău foametea? Că nu s-ar fi bucurat de o atât de mare îndrăznire cel mai sărac om, ca să arate numai cu un singur cuvânt atâta putere! Spunând dar acest cuvânt, a adus foametea ca pe un prea-bun pedagog, ca pe unul ce poate îndrepta relele săvârşite. Şi ca un trup cuprins de o febră puternică, aşa şi venele pământului s-au uscat, au secat râurile, iar plantele şi legumele pământului au rămas fără de rod. Şi atunci poporul iudeu s-a folosit mult, a scăpat de pornirea lor spre fărădelege, s-a smerit, a ajuns mai bun şi supus profetului. Cei care alergau la idoli şi jertfeau pe fiii lor demonilor, aceştia au ucis mulţi preoţi ai lui Baal, n-au cârtit, nu s-au revoltat, ci au îndurat în tăcere şi cu teamă fometea, şi, datorită foametei, au ajuns mai buni.

6. Ai văzut că foametea nu numai că nu-i un rău, ci şi distrugătoare de rele şi vindecă bolile ca o doctorie? Iar dacă vrei să vezi că nici ducerea în robie nu este un rău, gândeşte-te cum erau iudeii înainte de a fi duşi în robie şi cum erau în timpul robiei, ca să cunoşti că nici libertatea nu-i în chip absolut un bine, şi nici căderea în robie un rău. Când erau liberi şi trăiau în patria lor făceau astfel de fapte, încât în fiecare zi profeţii strigau împotriva lor: călcau legile, se închinau la idoli şi nesocoteau poruncile lui Dumnezeu, dar când au fost duşi în pământ străin, când locuiau în ţara barbarilor, atunci s-au smerit, au ajuns mai buni şi păzitori ai legii, iar aceasta poţi s-o afli dintr-un psalm pe care trebuie neapărat să-l pun astăzi înaintea voastră, ca să cunoaşteţi rodul ducerii în robie.

– Care este psalmul?

– *"La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns când ne-am adus aminte de Sion. În sălcii, în mijlocul lor, am*

27. 3 Regi 17, 1.

atârnat organele noastre. Că acolo ne-au cerut cei ce ne-au robit pe noi cuvinte de cântări, zicând: "Cântaţi-ne nouă din cântările Sionului!". Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?"[28]. Ai văzut cum i-a smerit robia? Înainte de ducerea în robie, când profeţii le spuneau să nu calce Legea nu ascultau, dar după aceea, deşi îi rugau barbarii, deşi îi sileau cei ce-i stăpâneau şi-i forţau să calce Legea, nu-i ascultau, ci ziceau: *"Nu vom cânta cântarea Domnului în pământ străin!"*, pentru că Legea nu le-o îngăduia. Vezi-i şi pe cei trei tineri! Nu numai că nu i-a vătămat cu nimic robia, ci i-a făcut şi mai străluciţi. Pe Daniel, la fel! Dar ce poţi spune despre Iosif? Ce rău a suferit, deşi a fost străin, rob şi înlănţuit? Oare nu tocmai pentru acestea a fost lăudat şi a strălucit? Şi ce a câştigat de aici femeia aceea barbară, care era bogată, mândră şi liberă? Nu era ea mai ticăloasă decât toţi pentru că n-a voit să le folosească cum trebuie?

Acestea, deci, ne arată lămurit care lucruri sunt rele, care bune şi care indiferente; ne mai arată că profetul, în cuvintele sale, a vorbit de cele indiferente, nu de cele care sunt cu adevărat rele, ci de cele ce par celor mulţi a fi rele: ducerea în robie, sclavia, închisoarea.

Dar trebuie neapărat să desluşesc pentru ce profetul a spus acestea.

Dumnezeu fiind iubitor de oameni, grabnic în a milui şi zăbavnic în a pedepsi şi osândi, a trimis iudeilor profeţi, ca să nu-i pedepsească; îi înfricoşa prin cuvânt, ca să nu-i osândească prin faptă, aşa cum a făcut cu ninivitenii. Că şi pe niniviteni i-a ameninţat cu distrugerea oraşului, nu ca să-l distrugă, ci ca să nu-l distrugă, lucru care s-a şi întâmplat. Aceasta a făcut-o şi atunci: a trimis profeţi ca să-i ameninţe cu năvălirea barbarilor, cu ducerea în robie, cu sclavia, cu închisoarea, cu locuirea în pământ străin. Şi după cum un tată iubitor, care are un copil rău şi leneş şi vrea să-l cumin-

28. Ps. 136, 1-5.

ţească, folosind biciul de curele, îl ameninţă că-l leagă cu frânghiile, spunându-i: "Am să te leg, am să te biciuiesc, am să te distrug!", dar e înfricoşător numai în cuvânt, ca prin aceasta să îndepărteze răutatea de la tânăr, tot aşa şi Dumnezeu îi ameninţa continuu, voind să-i facă, prin frică, mai buni. Acestea văzându-le diavolul, vrând să piardă îndreptarea pe care o aduce o astfel de ameninţare, a trimis profeţi mincinoşi, iar când profeţii îi ameninţau pe iudei cu ducerea în robie, cu sclavia, cu foametea, profeţii mincinoşi le grăiau de cele contrare: de pace, de an îmbelşugat, de desfătare a mii şi mii de bunătăţi. De aceea, profeţii ocărându-i, le spuneau: *"Pace! Pace! Dar unde-i pacea?"*[29]. Şi toţi cei care se ocupă cu tâlcuirea Sfintei Scripturi ştiu că s-a întâmplat tot ceea ce au prezis profeţii către profeţii mincinoşi, care slăbeau râvna poporului. Aşadar, pentru că stricau poporul, slăbindu-l în acest fel, Dumnezeu spune prin profeţi poporului: *"Eu sunt Dumnezeu, Cel ce fac pace şi zidesc rele"*[30].

– Şi care rele?

– Acelea pe care le-am numit: ducerea în robie, sclavia şi toate cele asemenea, nu desfrânarea, stricăciunea, lăcomia, nici altceva dintre acestea. De aceea şi un alt profet, când spune: *"Nu este în cetate răutate pe care n-a făcut-o Domnul"*[31], vorbeşte de o răutate ca aceasta: foamete, boli, pedepse dumnezeieşti. Tot aşa şi Hristos, când spune: *"Ajunge zilei răutatea ei"*[32], numeşte răutate: sudorile, suferinţa, necazul.

7. Profetul spune aşa: "Profeţii mincinoşi să nu vă slăbească, Dumnezeu poate să vă dea pace, dar poate să vă trimită şi în robie, adică: *"Cel ce face pace şi zideşte rele"*.

Dar, ca să vedeţi că aceasta este interpretarea cea adevărată, să cercetăm cu atenţie cuvintele acestea. După ce

29. Ier. 6, 14.
30. Is. 45, 7.
31. Am. 3, 6.
32. Matei 6, 34.

profetul a spus mai întâi: *"Eu sunt Cel ce am făcut lumină şi întuneric"*, a adăugat şi: *"Cel ce fac pace şi zidesc rele"*. A pus mai întâi două lucruri potrivnice, apoi, după acestea, alte două lucruri potrivnice, ca să ştii că nu e vorba de desfrânare[33], ci de nenorociri.

– Dar păcii ce i se opune?

– Este clar că robia, nu dezmăţul, nici desfrânarea, nici lăcomia. Aşadar, după cum profetul a pus mai sus două lucruri potrivnice, tot aşa şi aici, contrare păcii nu sunt nici desfrâul, nici adulterul, nici dezmăţul, ci ducerea în robie, sclavia. Şi ceea ce se întâmplă cu stihiile, aceea se întâmplă şi cu lucrurile. Iată ce vreau să spun: după cum Dumnezeu a făcut lumina şi întunericul, şi oamenilor li se pare că lumina este plăcută, iar întunericul împovărător, şi hulesc noaptea ca fiind rea, tot aşa fac şi cu lucrurile. Dar nu trebuie hulite nici noaptea, nici întunericul, nici în chip absolut sclavia şi ducerea în robie. Spune-mi, ce rău are [în sine] întunericul? Nu este odihnă a ostenelilor? Nu este potolire a grijilor? Nu este scăpare de dureri? Nu este adaos de putere? Dacă n-ar fi întunericul şi noaptea, cum ne-am mai bucura de lumină? Nu s-ar strica şi n-ar pieri fiinţa aceasta, omul? După cum celor nepricepuţi li se pare că întunericul este un rău, dar nu este, pentru că întunericul ne întregeşte ziua şi ne face mai destoinici spre lucru pe noi, care ne odihnim în timpul nopţii, tot aşa nici ducerea în robie nu este rea. Despre ducerea în robie a vorbit profetul când a spus: *"Eu sunt Dumnezeu... Cel ce fac pace şi zidesc rele"*; ducerea în robie este mai spre bine celor care se folosesc de ea cum trebuie, curmând mândria, îi face pe oameni mai înţelepţi şi mai buni.

Nerobită este virtutea şi nimic n-o poate birui, nici sclavia, nici ducerea în robie, nici boala, nici însăşi moartea, cea mai tiranică dintre toate. Toţi cei ce au îndurat toate

33. Κακός înseamnă şi *rău*, şi *desfrânat*, ca şi în româneşte.

acestea arată că prin ele au strălucit mai mult. Cu ce l-a vătămat pe Iosif robia? – că nimic nu mă împiedică să-l aduc iarăşi în faţa voastră! –; cu ce l-au vătămat legăturile? Cu ce l-a vătămat calomnia? Cu ce l-a vătămat duşmănia? Cu ce l-a vătămat şederea în pământ străin? Cu ce l-a vătămat apoi pe Iov pierderea cirezilor de vite şi turmelor de oi, moartea silnică şi înainte de vreme a copiilor, rănirea trupului, izvoarele de viermi, durerea de nesuferit, şederea pe gunoi, duşmănia soţiei lui, ocările prietenilor, insultele slugilor? Cu ce l-a vătămat pe Lazăr, care şedea la poarta bogatului, lingerea câinilor, foamea neîntreruptă, dispreţul bogatului, rănile, boala cumplită, lipsa celor care puteau să-i fie de folos, dispreţul celor ce-l puteau ajuta? Cu ce l-au vătămat pe Pavel roiurile acelea de închisori, de cercetări, de morţi, de înecări în mare şi toate celelalte încercări, pe care nu-i cu putinţă să le enumeri prin cuvânt?

Gândindu-ne la toate acestea, să fugim de viciu şi să urmărim virtutea, să ne rugăm să nu fim duşi în ispită, iar de cădem vreodată, să nu ne descurajăm şi nici să ne amărâm, căci acestea sunt arme de virtute pentru cei ce se folosesc cum trebuie de ele. Prin toate vom putea birui, dacă suntem cu mintea trează, şi vom putea să ne bucurăm de bunătăţile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu să le dobândim noi toţi în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia slavă în vecii vecilor. Amin.

La cuvântul profetului Ieremia[1]: *"Doamne, nu-i în puterea omului calea lui, nici nu-i este dat omului care merge să-şi îndrepte paşii săi"*[2]

1. Unele drumuri şi străzi sunt netede şi drepte, iar altele anevoioase şi cu urcuşuri; tot aşa şi unele locuri din dumnezeieştile Scripturi sunt tuturor uşor de înţeles prin ele însele, iar altele au nevoie de mai mult studiu şi osteneală. Când mergem pe un drum de şes şi neted, nu avem nevoie de multă luare-aminte, dar când drumul e povârnit şi strâmt, sau se îndreaptă chiar spre vârful muntelui şi are prăpăstii de o parte şi de alta, trebuie să fim foarte atenţi şi cu ochii deschişi, pentru că greutatea drumului nu ne îngăduie să fim cu gândul în altă parte. Dacă eşti puţin neatent şi-ţi alunecă piciorul, tot trupul se prăvăleşte în prăpastie, iar dacă te uiţi în jos, în adânc, ţi se întunecă mintea şi te prăvăleşti. Tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi: locurile uşoare şi lesne de înţeles le poţi citi fără osteneală, însă locurile mai greu şi cu anevoie de înţeles nu le poţi pătrunde cu atâta uşurinţă. De aceea, trebuie să fim toţi cu luare-aminte şi cu mintea trează când citim nişte locuri ca acestea, ca nu cumva să fim în primejdie mare. Pentru aceasta şi eu uneori vă tâlmăcesc locuri mai uşoare din Scriptură, iar alteori vă duc spre locuri mai grele, ca să vă uşurez şi osteneala, şi să vă alung şi neatenţia. După cum cei care n-au de întâmpinat mari greutăţi ajung nepăsători, tot aşa şi cei care dau numai de greutăţi îşi pierd repede curajul în faţa ostenelilor.

Trebuie, aşadar, ca şi felul în care se predau învăţăturile credinţei să fie învârstat, să se întrebuinţeze când un

1. P.G. vol. 56, col. 153-162.
2. Ier. 10, 23.

fel, când altul, ca nici să nu ni se slăbească peste măsură mintea, şi nici, încordându-se mai mult decât trebuie, să se rupă şi să-şi piardă curajul în faţa ostenelilor. Mai înainte, când v-am vorbit despre Pavel şi Petru, despre lupta dintre ei din Antiohia[3] şi v-am arătat că lupta lor aparentă vă este mai folositoare decât orice pace, v-am dus pe un drum prăpăstios şi aspru. De aceea, văzându-vă obosiţi, mai târziu, în zilele următoare, v-am vorbit de un alt subiect mai uşor: am istorisit faptele vrednice de laudă ale fericitului Eustaţie, apoi am lăudat viaţa sfântului mucenic Roman. Atunci adunarea credincioşilor a fost mai veselă, aplauzele mai multe, iar strigătele mai puternice. După cum un om obosit se bucură şi se veseleşte când intră într-o livadă, pentru că nu mai vede în jurul său trudă şi greutăţi, ci odihnă, desfătare şi bucurie, tot aşa v-aţi simţit şi voi atunci când v-am vorbit despre sfinţii Eustaţie şi Roman. De la ostenelile şi greutăţile predicii despre lupta lui Pavel cu Petru aţi intrat ca într-o livadă când am rostit cuvinte de laudă despre sfinţii Eustaţie şi Roman, şi v-aţi bucurat în toată libertatea de frumuseţea vieţii lor, că n-au mai fost atunci lovituri şi contralovituri, n-au mai fost obstacole, ci cuvântul curgea lin, fără piedici şi liber. De aceea, predica mea este mai strălucită, mai sărbătorească şi se bucură de mai multe laude când ascultătorii urmăresc cu uşurinţă cele spuse de predicator; atunci mintea lor le este odihnită şi laudă cu drag pe cel ce le vorbeşte.

Aşadar, pentru că în zilele ce au trecut predicile mele nu v-au obosit, că n-au adus înaintea dragostei voastre nici un subiect obositor şi greu, haidem ca astăzi să vă exercitez iarăşi mintea dragostei voastre cu un subiect mai greu. Am să vă duc la un text mai dificil al Scripturii, care are nevoie de mai multă pricepere; nu fac aceasta ca să vă obosesc, ci ca să vă deprind să citiţi cu minte trează astfel de

3. Cf. Gal. 2, 11.

texte din Scriptură. După cum atunci când v-am vorbit despre Pavel şi Petru, la început părea că e vorba de o luptă şi o ceartă între Apostoli, dar când am suit pe stâncile acelea şi am privit sus roada Duhului: dragoste, bucurie, pace[4], am văzut că nu ne-a fost zadarnică şi nici de prisos osteneala, ci s-a terminat totul cu bucurie, tot aşa şi astăzi: dacă vom străbate cu stăruinţă şi cu multă răbdare drumul ce ne stă în faţă, aştept, cu rugăciunile voastre, să putem să ne urcăm şi pe această culme, şi le vom găsi acolo pe toate netede, drepte şi uşoare.

Dar care este textul din Scriptură pe care vreau să-l tâlcuiesc? Textul care s-a citit astăzi din profetul Ieremia: *"Doamne, nu-i în puterea omului calea lui, nici nu-i este dat omului care merge să-şi îndrepte paşii săi"*[5]. Textul acesta pune probleme. Dar voi, care m-aţi ascultat cu drag atunci când v-am vorbit despre Pavel şi Petru, ascultaţi-mă şi acum cu luare-aminte. Textul de acum nu-i cu nimic mai uşor decât textul acela, dimpotrivă, are nevoie de mai multă grijă. Deosebirea de păreri dintre Pavel şi Petru era numai aparentă; apoi, discuţia dintre ei nici nu era cunoscută de mulţi, aşa că era firesc să nu aducă mare vătămare tocmai din pricină că nu se ştia de ea; dar cuvintele acestea ale profetului Ieremia sunt rostite pretutindeni: în case, în pieţe, în sate, în oraşe, pe pământ, pe mare, în insule. Oriunde te-ai duce, auzi pe mulţi spunând: "Este scris în Scriptură: *"Nu-i în puterea omului calea lui"*. Şi nu rostesc numai aceste cuvinte, ci adaugă la acestea şi altele asemănătoare: *"Nu-i a celui ce voieşte, nici a celui ce aleargă"*[6]; şi apoi altele: *"De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc"*[7]. Spun acestea scuzându-şi trândăvia lor cu dumnezeieştile Scripturi şi încercând cu ele să ne vatăme şi mântuirea, şi nădejdea. Că prin cuvintele acestea nu vor să arate altceva decât că noi nu suntem stăpâni pe nimic, că nimic nu stă în puterea noastră. Toate faptele noastre se pierd, aşa că zadarnică este făgăduinţa Împărăţiei cerurilor, zadarnică ameninţarea cu gheena, zadarnice şi legile, şi pedepsele, şi muncile, şi sfaturile.

4. Cf. Gal. 5, 22.
5. Ier. 10, 23.
6. Rom. 9, 16.
7. Ps. 126, 1.

2. Ce sfat poţi da celui ce nu-i stăpân pe nimic? Ce poţi făgădui cuiva în puterea căruia nu stă nimic? Dacă nu stă în puterea noastră să facem ceva în deplină libertate, atunci nici cel ce face fapte bune nu este vrednic de laudă şi nici cel ce păcătuieşte nu merită pedeapsă. Mai mult, dacă oamenii ar fi convinşi că nimic nu stă în puterea noastră, atunci nimeni n-ar mai săvârşi virtutea şi nimeni n-ar mai fugi de păcat. Dacă acum, când în fiecare zi răsună în urechile noastre cuvintele despre gheenă, când ni se vorbeşte despre Împărăţia cerurilor, când ni se pun înainte chinurile cele de nesuferit şi răsplăţile ce depăşesc mintea omenească, dacă acum, când suntem sfătuiţi, rugaţi, când ni se predică mereu, abia doar câţiva îndură sudorile cele pentru virtute, abia doar câţiva se depărtează de plăcerea păcatelor, nu s-ar scufunda, oare, toată corabia, nu s-ar îneca toţi desăvârşit şi n-ar fi în fiecare zi multe naufragii dacă ai tăia această ancoră sfântă? În nimic, în nimic nu pune diavolul atâta stăruinţă ca în a-i convinge pe oameni că nu este pasibil de pedeapsă omul care păcătuieşte, şi nici nu este vrednic de laude şi cununi omul care face fapte bune, iar aceasta, ca să amorţească mâinile celor vrednici şi să le stingă râvna, să mărească nepăsarea celor ce-şi pierd curajul şi să le crească trândăvia.

De aceea, trebuie să fim cu luare-aminte la cuvintele proorocului Ieremia. Dacă nu le citim cu mintea trează, prăpastie şi groapă adâncă se deschid şi de o parte, şi de alta.

– Ce să spunem? Că profetul a minţit?

– Dar e primejdios lucru! Profetul nu minte, pentru că rosteşte cuvintele lui Dumnezeu.

– Profetul n-a minţit dar? Deci nu suntem stăpâni pe faptele noastre?

– Nu! Suntem stăpâni pe faptele noastre, iar profetul n-a minţit. Dacă mă ascultaţi cu luare-aminte vă voi lămuri şi una, şi alta. Pentru aceasta v-am spus că prăpastie se află şi de o parte şi de alta, ca să mergem cu mintea trează pe drumul care ne stă înainte. Vă voi explica nu numai cuvintele: *"Nu-i în puterea omului calea lui"*, ci şi cuvintele care urmează. Vă voi spune despre cine s-au spus, de cine, către cine, pentru ce, când şi cum. Că nu-i de ajuns să spui că sunt scrise în Scriptură, nici să le explici desprinzând cuvintele unele de altele, nici sfâşiind frazele corpului Scripturilor de Dumnezeu insuflate, nici luându-le separat, lipsite de legătura în care se găsesc. Făcând aşa, s-au introdus în viaţa noastră multe învăţături greşite, diavolul convingându-i pe cei cu mintea trândavă să explice, în chip strâmb, tâlcul Scripturii, fie adăugând, fie lăsând la o parte cuvinte, şi astfel întunecând adevărul. Deci, nu-i de ajuns să spui că e scris în Scriptură, ci trebuie să citeşti tot contextul, pentru că, dacă vom tăia legătura şi înrudirea cuvintelor între ele, se vor naşte multe învăţături rele. Că în Scriptură este scris: *"Nu este Dumnezeu"*[8], şi: *"Şi-a întors faţa Sa, ca să nu vadă până în sfârşit"*[9], şi: *"Nu va cerceta Dumnezeu"*[10]. Spune-mi: Nu este Dumnezeu? Nu priveşte El la lucrurile de pe pământ? Cine ar suferi să spună sau să audă acestea, deşi sunt scrise în Scriptură? Dar află cum sunt scrise! Scriptura spune: *"Zis-a cel nebun întru inima sa: "Nu este Dumnezeu"*. Cuvintele *"nu este Dumnezeu"* nu sunt gândirea şi hotărârea Scripturii, ci a minţii celui nebun. Scriptura n-a spus ce gândeşte ea, ci a vestit gândirea altuia. Şi iarăşi, Scriptura spune: *"Pentru ce s-a mâniat necredinciosul pe Dumnezeu?*

8. Ps. 13, 1.
9. Ps. 9, 31.
10. Ps. 9, 33.

Că a zis întru inima sa: "Nu va întreba; Şi-a întors faţa Sa, ca să nu vadă până în sfârşit". Şi aici, iarăşi, Scriptura arată judecata unui om necredincios şi stricat. La fel obişnuiesc să facă şi doctorii: le spun celor sănătoşi greşelile pe care le-au săvârşit cei bolnavi, trupeşte sau sufleteşte, ca să-i facă mai cu luare-aminte. Credinţa este sănătatea sufletului, iar necunoaşterea lui Dumnezeu este cea mai cumplită boală. De aceea, Scriptura ne arată cuvintele celor necredincioşi nu numai cu scopul de a le auzi, ci pentru a ne şi feri de ele. Ne spune ce a zis cel nebun, ca tu să te înţelepţeşti şi să nu-i primeşti cuvântul. Ne spune ce a zis cel necredincios, ca tu să fugi de necredinţă. Nu trebuie dar să ciunteşti textul Scripturii, ci să-l dai întreg, aşa cum este el, şi fără să-i adaugi ceva.

Mulţi poartă de colo-colo şi alte cuvinte ale Scripturii, dându-le o interpretare greşită. Ei spun: "Este scris: "Dacă arzi, însoară-te!". Dar nicăieri în Scriptură nu este scris aşa ceva, ci iată cum este scris: *"Spun celor necăsătoriţi şi văduvelor: Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca şi mine; dar dacă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Pentru că e mai bine să se căsătorească decât să ardă"*[11].

Dar mi s-ar putea spune:

– Cuvintele lui Pavel nu spun acelaşi lucru cu cuvintele: "Dacă arzi, însoară-te"?

– Chiar dacă ar spune acelaşi lucru cuvintele: "Dacă arzi, însoară-te", totuşi nu trebuie să părăsiţi textul Scripturii, aşa cum este el, să-l întoarceţi şi să rostiţi gândurile Scripturii cu propriile voastre cuvinte; însă aşa cum sunt rostite, vom găsi o mare deosebire între ele. Dacă spui atâta numai: "Dacă arzi, însoară-te", ai dat libertate tuturor celor care au ales să trăiască în feciorie ca, atunci când îi supără pofta, să strice legământul făcut cu Dumnezeu, să se căsătorească şi să uite făgăduinţa de mai înainte.

11. 1 Cor. 7, 8-9.

3. Dar dacă ştii cui se adresează Pavel, că nu se adresează tuturor, fără deosebire, ci celor care n-au făcut încă făgăduinţa de a trăi în feciorie, vei putea înlătura această libertate păgubitoare şi vătămătoare. Pavel zice: *"Spun celor necăsătoriţi şi văduvelor"*, nu celor care au făgăduit să nu se mai căsătorească, ci acelora care nu s-au decis încă nici pentru una, nici pentru alta, şi se găsesc la mijloc între aceste două hotărâri. De pildă, dacă o femeie, spune Pavel, şi-a pierdut bărbatul şi nu s-a gândit încă, nici nu s-a hotărât dacă să rămână văduvă sau să-şi ia un nou bărbat, pe aceasta o sfătuiesc, zice el, că e bine să rămână aşa, dar dacă nu poate suporta povara, atunci să se căsătorească; însă cele care s-au hotărât să rămână văduve, alegând răbdarea văduviei, cele care au făcut legământ faţă de Dumnezeu, acelea, spune Pavel, nu mai sunt libere să se căsătorească a doua oară. De aceea, scriindu-i lui Timotei despre văduve, grăieşte aşa: *"Pe văduvele mai tinere nu le primi. Căci, atunci când poftele le îndepărtează de Hristos, vor să se mărite. Şi îşi agonisesc osândă, pentru că au călcat credinţa cea dintâi"*[12]. Vezi cum le osândeşte şi le pedepseşte, prin aceste cuvinte, Pavel şi spune că sunt vinovate de judecată şi de osândă pentru că au călcat legământul făcut cu Dumnezeu şi nu şi-au ţinut făgăduinţa? Deci, din acestea se vede că acele cuvinte adresate corintenilor n-au fost spuse despre văduvele care au făgăduit să trăiască în văduvie. De aceea, nu trebuie să rostim fără socoteală cuvintele Scripturii, ci să cunoaştem şi persoanele despre care vorbesc Scripturile. Iarăşi, mulţi care rostesc alte cuvinte ale Scripturii nu strică textul, însă adaugă ceea ce nu-i scris în text. Aşa este viclenia diavolului, introduce învăţăturile lui pierzătoare, fie adăugând, fie eliminând, fie stricând, fie schimbând textul Scripturii.

– Care sunt acele alte cuvinte ale Scripturii pe care le rostesc mulţi?

12. 1 Tim. 5, 11-12.

– Ei spun că în Scriptură stă scris: *"Al Meu este argintul şi al Meu este aurul,* şi le voi da cui voiesc". Unele din aceste cuvinte sunt spuse în Scriptură, altele nu sunt spuse, ci sunt adăugate din afară. Cuvintele: *"Al Meu este argintul şi al Meu este aurul"* le-a spus profetul Agheu[13], dar cuvintele "şi le voi da cui voiesc" nu le mai spune profetul, ci sunt rostite din pricina neştiinţei mulţimii.

– Dar ce vătămare aduc ele?

– Sunt pe pământ mulţi nelegiuiţi, şarlatani, desfrânaţi, care nu sunt vrednici nici să vadă soarele acesta, nici să trăiască, nici să respire, şi totuşi se bucură de multă bogăţie, răsturnând totul, răpind casele văduvelor, împilându-i pe orfani, mândrindu-se faţă de cei mai mici decât ei. Diavolul, voind deci să-i convingă pe oameni că orice bogăţie este de sus şi e un dar al lui Dumnezeu, ca să hulească pe Stăpânul, a luat din Scriptură cuvintele care spun: *"Al Meu este argintul şi al Meu este aurul"*, dar le-a adăugat alte cuvinte, care nu sunt în Scriptură, anume acestea: "Şi le voi da cui voiesc". Dar profetul Agheu n-a spus aşa. Când iudeii s-au întors din robie şi au voit să înalţe templul şi să-l aducă la măreţia lui de mai înainte, erau săraci, înconjuraţi de duşmani, în mare sărăcie, şi nu vedem de unde le putea veni bogăţia. Atunci profetul Agheu, vrând să le dea bune nădejdi şi să-i convingă să aibă încredere că vor reuşi, le-a spus din partea lui Dumnezeu: *"Al Meu este argintul şi al Meu este aurul. Şi va fi slava din urmă a casei acesteia mai mare decât cea dintâi"*[14].

– Dar ce legătură au acestea cu subiectul predicii?, aş putea fi întrebat.

– Nu trebuie să luăm la întâmplare cuvintele Scripturii, nu trebuie să le scoatem din contextul lor, nici să desprindem legătura dintre ele, nici să le luăm lipsite de ajutorul

13. Ag. 2, 8.
14. Ag. 2, 8-9.

cuvintelor ce le urmează sau le preced, ca să nu le stricăm sensul şi să le falsificăm. N-ar fi absurd oare ca, la tribunal, cei care judecă pricini omeneşti să aducă în justiţie toate temeiurile: şi locul, şi timpul, şi cauzele, şi persoanele, şi alte nenumărate pricini, iar când este vorba de luptele ce ne stau în faţă pentru viaţa veşnică să aducem la întâmplare temeiurile Scripturilor? Nimeni nu citează la întâmplare o lege împărătească; dimpotrivă, dacă nu spune timpul când a fost dată legea şi nu-l arată pe cel care a dat-o, dacă n-o citează exact şi integral, este pedepsit şi osândit cu mare asprime, iar noi, când citim nu o lege omenească, ci pe aceea coborâtă de sus, din ceruri, putem fi oare atât de nepăsători încât să despărţim membrele şi părţile Scripturii? O astfel de purtare este vrednică oare de apărare şi iertare?

Poate că am lungit peste măsură cuvântul; dar nu în zadar, ci ca să vă depărtez de un obicei rău.

Să nu obosim dar înainte de a ajunge la sfârşitul predicii! Că de aceea ne-am născut! Nu ne-am născut ca să mâncăm şi să bem şi să ne îmbrăcăm, ci ca să fugim de păcat, să săvârşim virtutea, îmbrăţişând filosofia cea dumnezeiască. Da, nu ne-am născut ca să mâncăm şi să bem, ci pentru altele cu mult mai mari şi mai bune. Ascultă-L pe Dumnezeul El îţi spune pricina pentru care l-a făcut pe om. Când l-a plăsmuit a spus aşa: *"Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră"*[15].

4. Şi suntem asemenea lui Dumnezeu, nu mâncând şi bând şi îmbrăcându-ne – că Dumnezeu nici nu bea, nici nu mănâncă, nici nu Se îmbracă –, ci practicând dreptatea, fiind iubitori de oameni, fiind buni şi blânzi, miluindu-i pe semeni şi săvârşind toată virtutea. Şi animalele cele necuvântătoare mănâncă şi beau, iar în această privinţă nu suntem întru nimic mai buni decât ele.

– Dar atunci, de unde ne vine superioritatea?

15. Fac. 1, 26.

– De acolo că am fost făcuţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Să nu obosim dar niciodată când vorbim despre virtute! Să aducem aşadar înaintea noastră cuvintele spuse de profet, să le cercetăm cu de-amănuntul, ca să aflăm cine le-a spus, despre cine, când şi către cine şi în ce situaţie erau atunci lucrurile, într-un cuvânt, să le cercetăm pe toate cele care ne duc la descoperirea înţelesului adevărat al cuvintelor profetului.

Cuvintele acestea le-a spus profetul Ieremia, dar nu pentru el, ci pentru alţii, pentru iudeii cei nerecunoscători, cei nesimţitori, care nu se puteau îndrepta, care trebuiau să fie pedepsiţi şi să sufere cea mai cumplită osândă, cei despre care Dumnezeu i-a spus lui Ieremia: *"Nu te mai ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta"*[16].

Unii spun că aceste cuvinte s-au spus despre Nabucodonosor. Barbarul acela avea să pornească război împotriva iudeilor, să pustiască cetatea, luându-i cu el pe iudei în robie; de aceea profetul, vrând să-i convingă pe toţi că Nabucodonosor nu cucereşte oraşul datorită puterii şi tăriei lui, ci din pricina păcatelor iudeilor, că Dumnezeu este Cel ce poartă războiul şi că El îl conduce pe Nabucodonosor la cetatea Sa, spune: *"Ştiu, Doamne, că nu-i în puterea omului calea lui, nici nu-i este dat omului care merge să-şi îndrepte paşii săi"*[17]. Cele spuse au acest înţeles: "Calea aceasta, vrea să spună profetul, pe care merge acum barbarul pornind război împotriva noastră, nu este de la el, nici nu-i el acela care duce acest război şi biruie, ci Tu, Doamne; dacă Tu nu ne-ai da în mâinile aceluia, el n-ar birui, n-ar învinge. De aceea, spune profetul mai departe, mă rog şi mă cuceresc, pentru că ai hotărât aşa, pedepseşte-ne cu măsură: *"Pedepseşte-ne, dar cu judecată, nu cu mânie"*[18].

16. Ier. 7, 16.
17. Ier. 10, 23.
18. Ier. 10, 24.

Pentru că, însă, unii se împotrivesc acestei interpretări şi spun că aceste cuvinte n-au fost spuse despre barbar, ci despre firea obştească a oamenilor, este de neapărată trebuinţă să-i combatem şi pe ei.

Ce le putem spune acestora? Profetul se ruga pentru oamenii care au păcătuit, pentru care, de multe ori, fusese oprit să se roage. De aceea, caută să jelească mai întâi Ierusalimul. Şi pentru că Dumnezeu îi spunea necontenit: *"Nu te mai ruga"*[19], de aceea profetul se roagă mai întâi pentru Ierusalim, care avea nevoie de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca de aici să ia prilej şi pricină binecuvântată să se roage lui Dumnezeu şi pentru iudei. Profetul îşi îndreaptă dar cuvântul către Ierusalim şi zice: *"Vai de zdrobirea ta! Dureroasă e rana ta!"*[20]. Apoi Ierusalimul îi spune: *"Cu adevărat, aceasta este rana mea!... Cortul meu s-a stricat, învelitorile mele (de piele) s-au spintecat, fiii mei şi oile mele au plecat de la mine şi nu mai sunt. Păstorii mei şi-au ieşit din minţi şi pe Domnul nu L-au căutat. Glas de zgomot vine şi de cutremur de la miazănoapte, ca să pustiască cetăţile lui Iuda şi să le facă culcuş păsărilor"*[21]. Apoi, după ce şi-a jelit nenorocirea, Ierusalimul zice: *"Doamne, nu-i în puterea omului calea lui"*.

– Cum?, mi s-ar putea spune. Pentru că jeleşte aduce pe lume o învăţătură pierzătoare de suflet, care ne lipseşte de puterea de a face ce vrem, spunând că nu-s în puterea noastră cele ce trebuie făcute?

– Deloc! Dimpotrivă, jelind întăreşte puterea! Căci după ce a spus: *"Nu-i în puterea omului calea lui"*, profetul n-a tăcut, ci a adăugat: *"nici nu-i este dat omului care merge să-şi îndrepte paşii săi"*. Iar spusele sale au acest înţeles: Nu este în puterea noastră totul, ci unele sunt în puterea noastră,

19. Ier. 7, 16.
20. Ier. 10, 19.
21. Ier. 10, 19-22.

altele în puterea lui Dumnezeu. A le alege pe cele foarte bune, a le voi, a te strădui, a îndura orice osteneală pentru a le săvârşi este în puterea noastră, dar a le duce la capăt, a reuşi şi a ajunge la sfârşitul faptelor bune este în puterea Harului de sus. Dumnezeu a împărţit cu noi săvârşirea virtuţii, nici n-a lăsat ca săvârşirea virtuţii să fie în întregime în puterea noastră, ca să ajungem să ne mândrim, dar nici n-a luat El totul, ca să nu cădem în trândăvie; a lăsat puţin pe seama ostenelilor noastre, dar cea mai mare parte a virtuţii o săvârşeşte El. Dacă ar fi lăsat săvârşirea întregii virtuţi pe seama noastră, acest lucru i-ar fi făcut pe mulţi să se mândrească, şi atunci s-ar fi pierdut. Să ascultăm ce spune fariseul! La ce mare îngâmfare s-a ridicat, cu câtă mândrie vorbea, că se socotea mai mare decât toată lumea[22]. Acesta este motivul pentru care Dumnezeu n-a lăsat ca întreaga virtute să fie săvârşită de noi, ci numai o mică parte din virtute să fie în puterea noastră, pentru ca Dumnezeu să aibă prilej binecuvântat de a ne încununa în chip drept. Aceasta a arătat-o în pilda lucrătorilor viei[23], în care spune că găsind oameni în ceasul al unsprezecelea i-a trimis să lucreze în via sa. Şi cât au putut ei să lucreze în al unsprezecelea ceas? Cu toate acestea, I-a fost de ajuns lui Dumnezeu, chiar şi pentru acel puţin timp, să le dea acelor lucrători plată desăvârşită.

Şi ca să cunoşti că profetul în acele cuvinte la aceasta s-a gândit şi că nu ne lipseşte de libertatea de voinţă, ci cugetă aici la sfârşitul faptelor noastre, ascultă cuvintele pe care le spune mai departe. După ce a spus: *"Nu-i în puterea omului calea lui"*, a adăugat îndată: *"Pedepseşte-ne, Doamne, dar cu judecată, şi nu cu mânie"*[24]. Dacă nu-i nimic în

22. Cf. Luca 18, 9-14.
23. Cf. Matei 20, 1-15.
24. Ier. 10, 24.

puterea noastră, dacă nu avem voința liberă, atunci în zadar a spus: *"Pedepsește-ne, dar cu judecată"*.

5. Poate fi, oare, o mai mare nedreptate decât a pedepsi pe cei ce nu sunt stăpâni pe faptele lor, deci să sufere osândă oameni a căror cale și viață nu le sunt în puterea lor? Deci, când îl auzi pe profetul Ieremia că-L roagă pe Dumnezeu ca iudeii să nu fie pedepsiți cumplit, [aceasta] nu înseamnă altceva decât aceea că iudeii sunt vrednici de pedeapsă, sunt vrednici să sufere osândă, dar acest lucru nu arată altceva decât că omul este înzestrat cu libertatea voinței. Dacă oamenii n-ar fi stăpâni pe faptele lor, atunci profetul n-ar fi trebuit să se roage lui Dumnezeu ca iudeii să fie pedepsiți mai blând, ci, dimpotrivă, ar fi trebuit să se roage să nu fie pedepsiți deloc. Dar, mai bine spus, nici n-ar fi fost nevoie să se roage, pentru că Dumnezeu n-are nevoie să-L roage cineva ca să nu-i pedepsească pe nevinovați. Dar pentru ce spun de Dumnezeu, când n-are nevoie [de rugăminte] nici măcar omul care judecă sănătos. Așadar, când îl vezi pe profet că se roagă pentru iudei, e lămurit că se roagă pentru oamenii care au păcătuit; căci atunci săvârșim păcatul, când călcăm legea, deși este în puterea noastră să nu o călcăm. Deci, totul arată că faptele bune pe care le săvârșim sunt și în puterea noastră, și în puterea lui Dumnezeu. Acest înțeles îl au și cuvintele lui Pavel: *"Nu-i a celui ce voiește, nici a celui ce aleargă, ci a lui Dumnezeu, Care miluiește"*[25].

Dar mi s-ar putea spune:

– Atunci, pentru ce să alerg, pentru ce să vreau dacă nu stă totul în puterea mea?

– Tocmai pentru ca prin voința și alergatul tău să atragi ajutorul și bunăvoința lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să lucreze împreună cu tine, să-ți întindă mână și să te ajute să duci la sfârșit fapta bună pe care vrei și alergi s-o săvârșești. Dacă te oprești și încetezi să alergi și să voiești, nici Dumnezeu nu-ți întinde mână de ajutor, ci Se oprește și El.

25. Rom. 9, 16.

– De unde se vede aceasta?

– Ascultă ce spune Hristos Ierusalimului! *"De câte ori am voit să-i adun pe fiii tăi, și n-ai voit! Iată, vi se lasă casa voastră pustie!"*[26]. Vezi că S-a depărtat și Dumnezeu pentru că n-au voit? De aceea, trebuie să și voim, să și alergăm, ca să atragem pe Dumnezeu. Aceasta o spune și profetul Ieremia; spune că a face binele nu este în puterea noastră, ci în ajutorul lui Dumnezeu, dar a alege binele este în puterea noastră și în voința noastră liberă.

Dar mi s-ar putea spune:

– Dacă săvârșirea binelui stă în ajutorul lui Dumnezeu, atunci este drept să nu am nici o vină dacă nu-l săvârșesc; iar dacă fac tot ce stă în puterea mea, și voiesc și aleg binele, și mă hotărăsc să-l fac, dar dacă Dumnezeu, Care este stăpân pe sfârșitul faptei mele, nu lucrează împreună cu mine și nici nu-mi întinde o mână de ajutor, atunci eu n-am nici o vină.

– Dar nu-i așa, nu-i așa! Este cu neputință să ne părăsească Dumnezeu când voim să facem binele, când alegem binele, când ne hotărâm să-l facem. Dacă Dumnezeu chiar pe cei care nu voiesc îi îndeamnă și-i sfătuiește să voiască și să se hotărască, cu mult mai mult nu-i va părăsi pe cei ce aleg să facă binele. Scriptura spune: *"Uitați-vă la generațiile vechi și vedeți: Cine a nădăjduit în Domnul și a rămas rușinat? Sau cine a stăruit în poruncile Lui și l-a trecut cu vederea?"*[27]. Și, iarăși, Pavel spune: *"Nădejdea nu rușinează"*[28], nădejdea în Dumnezeu. Este deci cu neputință să nu ajungă la sfârșit cel ce nădăjduiește din tot sufletul său în Dumnezeu, cel ce face tot ce stă în puterea lui. Și iarăși: *"Credin-*

26. Matei 23, 37-38.
27. Înț. Sir. 2, 10-11.
28. Rom. 5, 5.

cios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiţi încercaţi peste ceea ce puteţi, ci va aduce, împreună cu încercarea, şi scăparea, ca voi să puteţi îndura"[29]. De aceea şi un bărbat înţelept îndeamnă, zicând: "*Fiule, dacă te apropii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul de încercare. Îndreaptă-ţi inima şi rabdă şi nu te tulbura la vreme de încercare. Lipeşte-te de El şi nu te depărta*"[30]. Iar alt cuvânt îndeamnă: "*Cel ce rabdă până la sfârşit, acela se va mântui*"[31].

Acestea toate sunt reguli şi legi şi dogmă neschimbătoare. Trebuie să fie înfipt adânc în sufletul nostru gândul că e cu neputinţă să fie vreodată părăsit de Dumnezeu cel care îşi dă toată silinţa, cel care se îngrijeşte de mântuirea lui şi face tot ce stă în puterea sa. Nu auzi ce spune Hristos lui Petru? "*Simone, Simone, de câte ori a cerut Satana să vă cearnă ca grâul, dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credinţa ta*"[32]. Când Dumnezeu vede că povara este mai mare decât puterea noastră, ne întinde mână de ajutor şi ne uşurează încercarea, dar când vede că din pricina trândăviei şi nepăsării noastre ne trădăm propria noastră mântuire şi nu voim să ne mântuim, ne lasă şi ne părăseşte. Căci Dumnezeu nu ne sileşte, nici nu ne forţează. Şi ceea ce făcea când îi învăţa pe oameni, aceea face şi în această privinţă. După cum atunci, pe cei ce nu voiau să-L asculte, ci se îndepărtau de El, nu-i atrăgea, nici nu-i silea, iar celor care-L ascultau cu luare-aminte le lămurea cele neclare şi le făcea luminoase enigmele, tot aşa şi în privinţa săvârşirii faptelor bune: pe cei cărora nu le pasă şi nu voiesc nu-i sileşte, nu-i forţează, însă pe cei care aleg să facă binele îi atrage cu multă tărie. De aceea şi Petru spune: "*Cu adevărat cunosc că, în orice neam, cel ce se teme de Dumnezeu*

29. 1 Cor. 10, 13.
30. Înţ. Sir. 2, 1-3.
31. Matei 10, 22.
32. Luca 22, 31-32.

şi lucrează dreptatea este primit de El"[33], iar profetul Isaia îndeamnă la fel, zicând: "*Dacă veţi vrea şi Mă veţi asculta, bunătăţile pământului veţi mânca; iar dacă nu veţi vrea şi nu Mă veţi asculta, sabia vă va mânca*"[34].

Cunoscând dar acestea, ştiind că şi a voi, şi a alerga este în puterea noastră şi că, prin voinţă şi alergare, Îl atragem pe Dumnezeu în ajutorul nostru, iar atrăgându-L ajungem să ducem la capăt săvârşirea binelui, să avem curaj, iubiţilor, să arătăm toată râvna pentru mântuirea sufletului nostru, pentru ca, ostenindu-ne aici puţin timp, să ne bucurăm în veacul cel neîmbătrânitor şi nemuritor de bunătăţile cele nemuritoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim prin harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

33. Fapte 10, 34, 35.
34. Is. 1, 19-20.

Dovedire că este de folos să fie învăluite profeţiile despre Hristos, despre neamuri şi despre căderea iudeilor[1]

1. Masă profetică vreau să vă întind astăzi, că mă pregătesc să-mi îndrept cuvântul spre oceanul înţelepciunii lui Isaia. Dar ce mi se întâmplă? Preget şi mă tem ca nu cumva, ieşind din port, să ameţim la întâlnirea cu adâncimea gândurilor profetice, aşa cum păţesc cei care nu-s obişnuiţi să călătorească pe mare. Căci şi aceia, când părăsesc pământul şi văd de o parte şi de alta a corabiei întinderea mare de apă şi nimic altceva decât marea şi cerul, sunt cuprinşi de întuneric şi socot că se învârte, în jurul lor, şi corabia odată cu marea. Ameţeala aceasta, însă, le vine nu din pricina mării, ci din pricină că nu sunt obişnuiţi cu călătoria pe mare; ceilalţi corăbieri înoată cu trupurile goale în valurile mării şi nu li se întâmplă una ca aceasta, ci se scufundă chiar până în adânc şi se simt mai în siguranţă decât cei care merg pe pământ; apa sărată a mării, care le intră în gură şi în ochi şi le învăluieşte tot trupul, nu le face nici un rău. Atât de mare bine este exerciţiul, şi atât de mare rău lipsa de experienţă. Exerciţiul ne face să dispreţuim chiar încercările pline de primejdie, pe când lipsa de experienţă ne face să ne temem chiar de cele pe care le bănuim primejdioase. Unii ameţesc dacă se uită la mare stând pe puntea corabiei, alţii nu se tulbură nici în mijlocul valurilor. Aceasta se întâmplă şi în sufletul nostru. Adeseori, valurile patimilor, mai sălbatice decât cele ale mării, ne cuprind sufletul: viforul mâniei răscoleşte în adânc inima, iar duhurile poftei celei rele aduc tulburare în sufletul nostru. Cel fără experienţă şi neexercitat, de cum începe furtuna mâniei, îndată se tulbură, se frământă, se clatină, se uită cum sufletul este

1. P.G. vol. 56, col. 163-175.

cuprins de patimi şi cum se îneacă, însă cel experimentat şi exercitat înfruntă cu îndrăzneală nişte furtuni ca acestea: întocmai ca un căpitan la cârma corabiei, pune raţiunea deasupra patimilor şi nu încetează de a face totul înainte de a aduce corabia sufletului în portul liniştit al înţelepciunii. Ceea ce se întâmplă pe mare şi ceea ce se petrece în suflet, aceea se întâmplă şi când e vorba de interpretarea Scripturilor; trebuie neapărat să ne tulburăm, să ne frământăm când pornim pe acest ocean al Scripturilor, nu pentru că oceanul este înfricoşător, ci pentru că noi, călătorii, suntem fără experienţă. Deşi cuvântul Scripturii este uşor prin natura lui, ajunge greu din pricina lipsei de experienţă a ascultătorilor. Vă voi da mărturia lui Pavel. După ce a spus că Hristos a fost arhiereu după rânduiala lui Melchisedec, şi după ce a căutat să spună cine este Melchisedec, a adăugat: *"Despre aceasta avem mult de vorbit şi este greu de tâlcuit"*[2].

– Ce spui, fericite Pavele? Ţie îţi este greu să tâlcuieşti, ţie, care ai duhovnicească înţelepciune, care ai auzit cuvinte de nespus, care ai fost răpit în al treilea cer?[3] Dacă ţie îţi este greu să tâlcuieşti, atunci cui îi este uşor să înţeleagă?

– Mie îmi este greu a tâlcui, răspunde Pavel, nu din pricina greutăţii proprii cuvântului, ci din pricina neputinţei ascultătorilor.

Da, după ce a spus: *"este greu de tâlcuit"*, a adăugat: *"pentru că v-aţi făcut greoi la auz"*[4]. Vezi că nu natura cuvântului a făcut greu ceea ce nu era greu, ci lipsa de experienţă a ascultătorilor? Aceeaşi pricină face greu nu numai ceea ce e uşor, ci cere şi mult timp chiar ceea ce are nevoie de puţină vreme. De aceea, Pavel n-a spus numai că e greu de tâlcuit, ci şi mult de vorbit, punând cauza timpului înde-

2. Evr. 5, 11.
3. Cf. 2 Cor. 12, 2-4.
4. Evr. 5, 11.

lungat şi a greutăţii pe seama neputinţei de înţelegere a ascultătorilor. După cum celor bolnavi nu trebuie să li se dea mâncăruri preparate pe loc şi în grabă, ci trebuie pregătite mâncăruri diferite, pentru ca bolnavul să aleagă altă mâncare dacă nu vrea să o mănânce pe aceea care i s-a dat, dacă nu se apropie de una, să primească alta, dacă una nu-i place, să ia alta, ca prin multele feluri de mâncăruri să biruim greutatea, iar prin varietatea mesei să fim pe placul bolnavului, tot aşa trebuie să facem de multe ori şi când e vorba de ospăţul cel duhovnicesc. Când suntem slabi, trebuie să pregătim mult timp cuvântul, să-l facem variat, să aibă pilde şi exemple, să fie frumos alcătuit, să aibă fraze oratorice cadenţate şi multe altele, ca din toate să putem alege uşor ceea ce este de folos. Pavel, deşi avea mult de vorbit şi [lucrul acela] era greu de tâlcuit, totuşi nu i-a lipsit pe ascultătorii săi de învăţătura despre Melchisedec. Prin cuvintele *"avem mult de vorbit"* şi *"este greu de tâlcuit"* Pavel a deşteptat râvna ascultătorilor săi, ca să fie mai dornici să audă tâlcuirea, iar prin oferirea tâlcuirii le-a împlinit dorinţa.

2. Să facem şi noi ca Pavel. Deşi oceanul profeţiilor e nesfârşit şi multe sunt în el adâncurile, să îndrăznim să pornim pe mare după puterea noastră, dar, mai bine spus, nu după puterea noastră, ci după harul dat nouă de Sus, să îndrăznim să pornim pe mare nu pentru îndrăznirea noastră, ci pentru folosul vostru, imitându-l şi în aceasta pe Pavel. Da, Pavel n-a lipsit pe ascultătorii săi de cuvântul despre Melchisedec! Ascultă ce spune mai departe! După ce a spus: *"Despre aceasta avem mult de vorbit şi este greu de tâlcuit"*, a adăugat: *"Că acest Melchisedec, rege al dreptăţii, dar apoi şi rege al Salemului, adică rege al păcii, fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, dar asemănat Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pentru totdeauna"*[5]. Oare nu vi s-a tul-

5. Evr. 7, 1-3.

burat auzul când îl auziţi pe Pavel spunând despre un om *"fără tată"*, *"fără mamă"*? Dar pentru ce spun eu: despre un om? Chiar dacă ar spune aceasta despre Hristos, nici aşa n-ar fi mai mică întrebarea! Căci dacă este *"fără tată"*, cum este Fiu? Dacă e *"fără mamă"*, cum este Unul-Născut? Fiul trebuie să aibă tată, altfel n-ar fi fiu. Dar Fiul lui Dumnezeu este şi *"fără tată"* şi *"fără mamă"*.

– Cum?

– Este *"fără tată"* la naşterea cea de jos şi este *"fără mamă"* la naşterea cea de sus, căci nici pe pământ n-a avut tată şi nici în cer mamă: *"este fără spiţă de neam"*. Să audă cei ce iscodesc fiinţa Fiului, cu toate că unii socotesc că aceste cuvinte, *"fără spiţă de neam"*, s-au spus despre naşterea de sus a Fiului! Unii eretici nici aceasta nu o vor, că iscodesc şi cercetează cu de-amănuntul şi naşterea cea de sus; alţii, mai potoliţi decât ceilalţi, sunt de acord cu naşterea cea de sus, dar nu vor să admită că despre naşterea aceasta de jos s-au spus cuvintele *"fără spiţă de neam"*. Să arătăm, aşadar, că Pavel a spus cuvintele acestea şi despre naşterea cea de sus, şi despre naşterea cea de jos; una este cutremurătoare, cealaltă plină de mare taină. De aceea şi Isaia spune: *"Neamul Lui cine-l va povesti?"*[6].

– Dar Isaia a vorbit de naşterea cea de sus!

– Dar ce-i vom spune lui Pavel, care a vorbit mai întâi de cele două naşteri şi apoi a adăugat: *"fără spiţă de neam"*? Mai întâi a spus: *"fără tată"*, *"fără mamă"* şi după aceea a adăugat: *"fără spiţă de neam"*, pentru ca să te încredinţezi că este fără spiţă de neam nu numai naşterea de sus, care este *"fără mamă"*, ci şi naşterea aceasta de jos, care a fost *"fără tată"*. De aceea, după ce a arătat cele două naşteri, a spus că naşterea este *"fără spiţă de neam"*. Odată ce ştim că naşterea cea de jos este cu neputinţă de înţeles, să nu mai cutezăm a privi la naşterea cea de sus. Dacă profilele

6. Is. 53, 8.

templului sunt atât de înfricoşătoare că nu te poţi apropia de ele, cum vei încerca să pătrunzi în altar? Că Fiul S-a născut din Tatăl, ştiu, dar cum, nu ştiu. Că S-a născut din Fecioară, cunosc, dar nici aici nu înţeleg chipul naşterii. Mărturisesc naşterea celor două firi, dar cu privire la chipul lor tac. Şi după cum aici, la naşterea din Fecioară, nu ştiu cum S-a născut din Fecioară, dar mărturisesc că S-a născut şi nu suprim naşterea din pricină că nu cunosc chipul naşterii, tot aşa fă şi tu despre naşterea din Tatăl: chiar dacă nu ştii cum a fost născut, mărturiseşte că S-a născut. Dacă ereticul te întreabă: "Cum S-a născut Fiul din Tatăl?", coboară-i mintea la pământ şi spune-i: "Coboară-te din ceruri şi arată-mi cum S-a născut Fiul din Fecioară, şi apoi întreabă-mă de naşterea din Tatăl!". Prinde-l în cuvânt, strânge-l şi nu-l lăsa să-ţi scape, nici să pătrundă în labirintul gândurilor! Ţine-l, înăbuşeşte-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul! Nu-i da deschizăturile şi porţile de scăpare pe care le vrea! De aici se naşte tulburarea în discuţiile cu ei. Că noi ne lăsăm conduşi de ei şi nu-i ducem noi pe ei sub legile dumnezeieştilor Scripturi. Pune-i, din toate părţile, împrejurul lui zid: mărturiile Scripturilor, şi nu va putea nici gura să o deschidă. Întreabă-l: "Cum S-a născut din Fecioară? Nu mă depărtez de această întrebare şi nici nu plec până nu-mi răspunzi!". Dar nu va putea să-ţi spună chipul naşterii din Fecioară oricât s-ar strădui. Când Dumnezeu închide, cine va putea deschide? Unele ca acestea pot fi primite numai prin credinţă. "Dar dacă nu primeşti cuvântul meu, ci cauţi explicaţii, îţi voi spune şi eu ceea ce i-a spus Hristos lui Nicodim: *"Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?"*[7]. Te-am întrebat despre naşterea din Fecioară, şi nu ştii, nici nu îndrăzneşti să deschizi gura; atunci cum iscodeşti cerul? Dar-ar Dumnezeu să iscodeşti cerul, şi nu pe Stăpânul cerurilor! *"Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi"*. Hristos n-a spus: "nu sunteţi încredinţaţi", ci *"nu credeţi"*, pentru a ne arăta că, într-adevăr, chiar cele pământeşti au nevoie de credinţă. Iar dacă cele pământeşti au nevoie de credinţă, apoi cu mult mai mult cele cereşti! Şi doar atunci Hristos i-a vorbit lui Nicodim despre o naştere cu mult mai mică, pentru că-i vorbea de botez şi de cea de-a doua naştere duhovnicească, dar i-a spus că şi aceasta trebuie primită prin credinţă. Hristos a numit pământească naşterea cea de-a doua nu pentru că e pământească, ci pentru că se săvârşeşte pe pământ; că şi ea este pământească în comparaţie cu naşterea cea de Sus, cea negrăită, care depăşeşte toată mintea. Aşadar, dacă e cu neputinţă să ştim cum ne naştem din apă, şi trebuie să primim numai prin credinţă ceea ce se face, şi nu trebuie să iscodim chipul săvârşirii celei de-a doua naşteri, câtă nebunie n-ar fi să pornim gândurile omeneşti să cerceteze naşterea cea de Sus a Fiului celui Unul-Născut şi să cerem răspuns asupra chipului naşterii?

7. Ioan 3, 12.

3. S-a arătat îndeajuns că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu este fără tată şi fără mamă, şi că şi o naştere şi alta sunt fără spiţă de neam. Să ne întoarcem, dar, la subiectul nostru, lăsând pentru o altă zi cuvântul despre Melchisedec. Să ne ascuţim deci auzul, pentru că vom auzi cuvinte profetice greu de înţeles. Cuvintele profetice se aseamănă cu nişte enigme. În Vechiul Testament întâlnim multe dificultăţi, iar cărţile lui sunt greu de înţeles; Noul Testament este mai clar şi mai uşor.

Aş putea fi întrebat:

– Pentru ce atâta deosebire, când Noul Testament vorbeşte despre lucruri mai mari: despre Împărăţia cerurilor, despre învierea trupurilor, despre bunătăţile cele de nespus, care depăşesc mintea omenească? Care este dar pricina că profeţiile nu sunt clare?

– Profeţiile le-au prezis iudeilor multe nenorociri: că vor fi aruncaţi, iar noi primiţi; că templul va fi dărâmat şi nu va

mai fi rezidit; că va cădea Ierusalimul şi va fi călcat de toţi; că iudeii au să ajungă rătăcitori şi că vor fi împrăştiaţi în întreaga lume; că îşi vor pierde patria şi nici nu vor mai avea vechiul lor stat; că li se vor lua toate cele pe care le aveau mai înainte: profeţiile, jertfele, preoţia, împărăţia. Profeţii au prezis nu numai acestea, ci şi altele, mai multe ca acestea, înscriind în cărţile lor mii şi mii de nenorociri cumplite. Aşadar, pentru ca nu cumva iudeii, neînţelegând de la început bine profeţiile, să-i omoare pe cei care le rosteau, profeţii au ascuns prezicerile lor printr-o tâlcuire anevoioasă şi au acoperit cu mare neclaritate faptele; şi, astfel, prin lipsa de claritate a spuselor lor, i-au liniştit pe cei ce le auzeau cuvintele.

– De unde se vede aceasta? Doar trebuie să ştim ce să răspundem, chiar când vorbim către prieteni, şi poate că vor fi şi mulţi care nu ne sunt prieteni. Să afle, deci, şi aceia acestea, ca să ne fie şi ei prieteni!

– Am spus că dacă iudeii auzeau despre nenorocirile care aveau să vină peste ei şi că din pricina lui Hristos Ierusalimul avea să fie cucerit pentru vecie, fără să se mai poată schimba ceva, deci dacă iudeii auzeau lămurit acestea de la profeţi, i-ar fi ucis îndată pe cei ce le spuneau.

– De unde se vede aceasta?

– Mai întâi din felul lor de a fi. Că erau furioşi şi sălbatici. Sunt un popor care însetează totdeauna de sângele profeţilor, iar mâinile lor erau deprinse cu uciderea sfinţilor. Aceasta le-a strigat-o marele Ilie, zicând: *"Doamne, pe profeţii Tăi i-au omorât şi au dărâmat altarele Tale"*[8]. Hristos, iarăşi: *"Ierusalime, Ierusalime, care-i omori pe profeţi şi-i ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine"*[9]. Isaia la fel îi acuză, strigând: *"Mâinile voastre sunt pline de sânge"*[10]. Şi iarăşi Hristos: *"Părinţii voştri i-au ucis pe profeţi..., iar voi zidiţi*

8. 3 Regi 19, 10.
9. Matei 23, 37.
10. Is. 1, 15.

mormintele lor... Dar voi aţi întrecut măsura părinţilor voştri"[11]. Vezi că şi Stăpânul, şi robii dau mărturie că sunt nişte ucigaşi? Spun oare altceva cuvintele: *"Aţi întrecut măsura părinţilor voştri"*? "M-aţi ucis şi pe Mine!, le spune Hristos. Aţi adăugat la sângele robilor şi uciderea Stăpânului". De-ar fi ucis mii şi mii de oameni, aceia erau cu toţii împreună robi, dar când au întins mâna asupra Stăpânului, atunci au întrecut măsura. Şi pe bună dreptate. Dacă n-ar fi ucis pe Stăpân, mai aveau nădejde de mântuire şi mai puteau nădăjdui că Mielul lui Dumnezeu, la venirea Sa, *"va ridica păcatul lumii"*[12], dar pentru că L-au ucis pe Doctor, pentru că au adus ocară chiar acoperământului împăcării şi au întors spatele Celui care avea să le ierte păcatele, nu le-a mai rămas nici o nădejde. De aceea a spus Hristos: *"Aţi întrecut măsura părinţilor voştri"*.

– Da, mi se poate spune, s-a arătat cu multe mărturii că iudeii sunt ucigaşi şi nişte blestemaţi! Dar de unde se vede că nu i-ar fi cruţat pe profeţi dacă auzeau că Ierusalimul va fi dărâmat, că legea va înceta, că Vechiul Testament va fi schimbat?

– Mai cu seamă din cele ce am spus, însă voi dovedi aceasta mai lămurit chiar din Scripturi. Odinioară iudeii îl auziseră pe profetul Ieremia spunându-le că Ierusalimul are să fie nimicit cu o nimicire vremelnică; ar fi trebuit ca iudeii să se schimbe, ca să îndepărteze mânia lui Dumnezeu, dar n-au făcut aceasta, ci şi-au slobozit mânia lor împotriva profetului. Şi că acesta este adevărul, ascultaţi chiar istoria faptelor. Odinioară perşii asediaseră cetatea lor; oştirea barbară se afla de jur-împrejurul cetăţii; primejdia nu era necunoscută; cetatea Ierusalimului era în mijlocul laţului; toţi barbarii erau înarmaţi şi se găseau de jur-împrejurul zidurilor; nenorocirea era evidentă. Ieremia venise şi le spusese

11. Matei 23, 31, 29, 32.
12. Ioan 1, 29.

că cetatea va fi dată în mâinile caldeilor; şi nici nu erau o profeţie spusele lui Ieremia, că ochii iudeilor vedeau cele ce aveau să se întâmple; şi totuşi, deşi Ieremia le-a spus cele ce erau evidente şi înaintea ochilor lor, iudeii, cei cu mâinile pătate de sânge şi lipsiţi de simţire, care se poartă cu nerecunoştinţă faţă de binefăcătorii lor, atât de mult s-au înfuriat, că l-au socotit pe Ieremia trădător şi o nenorocire pentru cetate, spunând împăratului lor că *"slăbeşte mâinile poporului acestuia"*[13]. Ieremia îi întărea, căuta să le deştepte râvna, să-i ducă la Dumnezeu şi să pună în jurul lor un zid de nebiruit, dar iudeii n-au înţeles nimic din acestea şi au poruncit să fie ucis. Nişte răsplăţi ca acestea au dat totdeauna binefăcătorilor lor! Împăratul iudeilor l-a iertat, dar iudeii nici aşa nu s-au lăsat; şi pentru că n-au putut să-l omoare, l-au aruncat într-o groapă plină cu noroi[14].

4. Dacă n-au suportat să audă de o robie trecătoare, cum aveau să audă prezicerea unei continue robii? Dacă Ieremia le-a spus: "Veţi fi duşi în Babilon!", şi n-au îndurat să audă, ci l-au pedepsit pe cel ce le grăise, când i-ar fi auzit pe profeţi spunându-le: "Nu veţi fi duşi în Babilon, ci veţi fi împrăştiaţi în lumea întreagă şi nu vă veţi mai întoarce în patria voastră", n-ar fi băut oare sângele celor ce le-ar fi grăit aşa? Dar dacă vi se par încă presupuneri spusele mele, vă voi aduce o dovadă evidentă că era primejdios pentru profeţi prezicerea viitorului, adică cinstirea noastră şi căderea acelora. Spune-mi, pentru ce l-au ucis cu pietre pe Ştefan, pârga mucenicilor? Nu i-au adus această învinuire, spunând: *"Bărbatul acesta grăieşte cuvânt de hulă"*[15]? *"A spus,* au zis ei, *că Iisus va surpa templul acesta şi va schimba datinile pe care ni le-a dat Moise"*[16]. Şi pentru aceste cuvinte l-au ucis

13. Ier. 38, 4.
14. Cf. Ier. 38, 6.
15. Fapte 6, 11.
16. Fapte 6, 14.

cu pietre[17]. Dacă n-au suferit să audă cuvintele acestea atunci când înseşi faptele îi convingeau de adevărul cuvintelor, cum ar fi suferit pe profeţii care le-ar fi prezis aceste fapte? Ai auzit, iubite, că l-au ucis cu pietre din pricină că le-a vorbit de templu şi de schimbarea religiei lor? Ascultă că şi lui Hristos I-au adus aceeaşi învinuire! *"Acesta a spus,* au zis ei: *"Dărâmaţi templul acesta, şi în trei zile îl voi ridica!"*[18]. Ai văzut că totdeauna le aţâţa mânia dărâmarea templului şi schimbarea religiei? Aceasta e pricina pentru care profeţii nu grăiau pe faţă, deşi vorbeau de aceleaşi fapte. De aceea au voit să-l ucidă şi pe Pavel, pentru că îi sfătuia să-şi schimbe religia.

– De unde se vede aceasta?

– *"Vezi, frate,* i-au spus lui Pavel, *câte mii de iudei sunt cei ce au crezut; şi aceştia toţi au auzit despre tine că înveţi despărţirea de Lege"*[19]. Dacă cei care crezuseră în Hristos nu sufereau să se vorbească despre despărţirea de Lege, cum ar fi suferit să audă cei care încă nu crezuseră că Legea va înceta?

Am dovedit cu mărturii, cu fericitul Ieremia, cu Ştefan, cel dintâi mucenic, chiar cu Hristos şi cu apostolul Pavel, că iudeii i-ar fi ucis pe profeţi dacă ar fi prezis lămurit nişte fapte ca acestea. Că ar fi ars şi cărţile profetice dacă ar fi găsit în ele aceste cuvinte, voi încerca să vă arăt, şi aceasta cu un fapt istoric pe care nu-l cunoaşteţi, dar vă va fi îndată cunoscut. Voi încerca să vi-l prezint. Ascultaţi care este acest fapt istoric!

"Şi a fost în al patrulea an al lui Ioiachim, fiul lui Iosia, împăratul lui Iuda. A spus Domnul către Ieremia: "Scrie toate cuvintele pe care ţi le-am grăit ţie din zilele lui Iosia până în ziua aceasta"[20], adică: "toate relele pe care Mă gân-

17. Cf. Fapte 7, 59-60.
18. Matei 26, 61.
19. Fapte 21, 20, 21.
20. Ier. 36, 1, 2.

desc să le fac lor". Uită-te cât de iubitor de oameni este Dumnezeu şi câtă purtare de grijă are! Pentru că iudeii nu sufereau să audă una câte una relele ce aveau să vină peste ei, Dumnezeu îi spune lui Ieremia: "Strânge la un loc toate aceste rele! Măreşte-le frica, pentru ca măcar aşa să ajungă mai buni!". Aduceţi-vă aminte de ceea ce v-am făgăduit să vă spun! Căutam să vă arăt că iudeii ar fi ars şi cărţile profetice dacă ar fi ştiut că în ele se cuprind toate cele ce s-au întâmplat astăzi. Dar trebuie să continui povestirea faptului isoric. Dumnezeu i-a spus mai departe lui Ieremia: *"Poate vor auzi de relele pe care Mă gândesc să le fac lor şi se vor întoarce din calea lor cea rea"*[21].

– Dumnezeu a spus *"poate"*. Spune-mi, nu cunoaşte Dumnezeu cele ce vor fi? Nu ştie Dumnezeu dacă vor auzi, El, Care le ştie pe toate înainte de naşterea lor, El, Care cercetează inimile şi rărunchii, El, Care judecă cugetele şi gândurile, Căruia toate Îi sunt dezvăluite, descoperite ochilor Lui? Pentru ce a spus: *"Poate vor auzi"*?

– Trebuie neapărat să aflaţi şi pricina, pentru cei care Îl învinuiesc de neştiinţă pe Unul-Născut. Iată că şi Tatăl rosteşte cuvinte ca cineva care n-ar şti. Căci cuvântul: *"poate"* este cuvântul cuiva care nu ştie. Dar Dumnezeu ştie totul. Aşadar, şi când auzi din gura Fiului că rosteşte un cuvânt ca acesta, gândeşte la fel. Fiind Fiu, Cel Unul-Născut Îl imită în totul pe Tată.

Dar timpul acestor lupte cu ereticii să mai aştepte, ca să nu ne depărtăm de subiectul care ne stă în faţă. Să spunem, deci, pentru ce Dumnezeu a spus: *"Poate vor auzi"*. Dacă ar fi spus: "Vor auzi", fără *"poate"*, ar fi fost o minciună, că iudeii nu aveau să asculte. Dacă ar fi spus adevărul, că nu vor auzi, în zadar l-ar fi trimis pe profet la unii care nu vor auzi. Dar nu numai pentru aceasta, ci şi pentru ca să nu se creadă că preştiinţa lui Dumnezeu i-a silit la neascultare;

21. Ier. 36, 3.

de aceea a şi folosit cuvinte de îndoială, ca să nu spună unii: "Trebuia să se întâmple neapărat aşa, pentru că Dumnezeu a spus-o mai dinainte", aşa cum spun şi despre Iuda: "Hristos, zic ei, a spus mai dinainte că Iuda va fi trădător, şi de aceea a şi ajuns trădător!". Câtă nebunie! Câtă nerușinare! Nu este, omule, preştiinţa lui Dumnezeu cauza răutăţii! Să nu fie! Preştiinţa lui Dumnezeu nu este hotărâtoare pentru cele ce se vor întâmpla în viitor, este doar atât: preştiinţă. Iuda n-a ajuns trădător pentru că Hristos a spus aceasta mai dinainte, ci pentru că Iuda avea să fie trădător, de aceea a spus-o Hristos mai dinainte. Aşa şi cu iudeii, ca să nu spună că i-a îndepărtat din calea pocăinţei pentru că Dumnezeu a spus că nu vor auzi, Dumnezeu tăindu-le, mai dinainte, această scuză, a spus prin profet: *"Poate vor auzi"*.

5. Aduceţi-vă aminte de făgăduiala pe care v-am făcut-o! Vă amintesc mereu de ea ca, atunci când voi pune concluzia, să nu fi uitat ceea ce vă spuneam la început că urmărim. Ce urmăream să vă dovedesc? Faptul că dacă iudeii ar fi simţit că aveau să vină peste ei nenorocirile care acum i-au şi copleşit, ar fi ars cărţile care vorbeau de nenorocirile acestea şi n-ar fi cruţat dumnezeieştile Scripturi.

Dar să ne întoarcem la faptul istoric. *"Auzind Ieremia acestea, l-a chemat pe ucenicul său, pe Baruh, fiul lui Neria, şi i-a spus: "Scrie în carte toate nenorocirile care au să vină peste ei"*[22].

Ce s-a întâmplat, profete? Ţie ţi-a poruncit Dumnezeu, şi tu-l trimiţi pe ucenic? Te temi? Te-a cuprins neliniştea? Ţi-e frică? Dacă tu te temi, cum va îndrăzni ucenicul?

Dar nimic din toate acestea! Profetul adaugă şi pricina acestei porunci. După ce a spus: "Scrie şi citeşte!", a adăugat: *"Că eu sunt ţinut în închisoare"*[23]. Ce suflet mare! Era în închisoare, şi nu înceta să profeţească! Să ne uităm la cu-

22. Ier. 36, 4.
23. Ier. 36, 5.

rajul dreptului şi la adevărata filosofie a sufletului său! Nu şi-a zis în sine: "Atâtea şi atâtea necazuri au venit pe capul meu din pricina îndrăznirii mele! Am cheltuit mii şi mii de cuvinte, şi nimic n-am folosit şi nici n-am câştigat nimic, ci doar faptul că am fost pus sub pază! Dumnezeu nu m-a scăpat încă de lanţuri şi mă trimite iarăşi la fiarele acelea!". Nimic din acestea n-a spus Ieremia şi nici n-a gândit. Urmărea un singur lucru: să împlinească porunca Stăpânului. Şi pentru că n-o putea face el, a împlinit-o prin ucenicul său. Îi spune: *"Citeşte-le lor cartea şi spune-le toate relele; că eu sunt ţinut în închisoare"*[24]. Ieremia grăia, iar Baruh scria în carte. Când s-au întâmplat acestea era vreme de post, în ajunul unei zile de sărbătoare, care chema pe toată lumea în capitala ţării, acolo unde trebuia să fie o adunare generală dezbătând probleme de neapărată trebuinţă. *"Şi a intrat Baruh la căpetenii şi a citit în urechile căpeteniilor toate cuvintele acestea"*[25], şi le-a spus şi pricina: *"Poate va cădea mila voastră înaintea Domnului"*[26], ca să nu creadă că le vorbeşte ca un acuzator, ci, aflând că a venit să-i vindece, să se poarte mai cu blândeţe cu el. Ce au făcut aceia? Ar fi trebuit să-i mulţumească, ar fi trebuit să-l laude, ar fi trebuit să-l admire. Dar n-au făcut nimic din acestea, ci s-au dus şi i-au adus la cunoştinţă împăratului cele scrise în carte, iar cartea au pus-o în casa lui Elişama[27]. *"Şi a trimis împăratul pe Iehudi,* unul dintre cei de lângă el, *poruncindu-i să aducă îndată cartea... Iar împăratul şedea în locuinţa de iarnă"*[28], căci era în luna a noua, adică în noiembrie. Spune a noua lună, începând numărătoarea lunilor cu luna martie, fiindcă şi aceasta trebuie să se ştie bine, că dacă s-ar fi început numărătoarea lunilor de la septembrie, n-avea să fie atunci iarnă.

24. Ier. 36, 6, 5.
25. Ier. 36, 14-15.
26. Ier. 36, 7.
27. Cf. Ier. 36, 20.
28. Ier. 36, 21, 22.

– Dar pentru ce a adăugat şi lucrul acesta?

– Ca să fie clare cele ce va spune îndată: *"Şi un grătar de foc era înaintea lui"*[29]. Vorbeşte de cărbuni aprinşi pentru că era iarnă. Vedeţi că nimic nu lasă la o parte dumnezeiasca Scriptură? Şi cărbuni de foc înaintea lui, iar înalţii demnitari stăteau în jurul lui. A fost adusă cartea, care era plină cu mii şi mii de bunătăţi, pentru că profeţirea relelor înseamnă distrugerea relelor, şi a fost citită. Aduceţi-vă, rogu-vă, aminte de făgăduiala pe care v-am făcut-o. *"Şi după ce au fost citite trei sau patru file, împăratul a luat un cuţit, a tăiat cartea şi a aruncat-o pe grătarul de foc până ce cartea a ars toată"*[30]. Ai văzut că iudeii nu cruţă nici cărţile, că nu se opresc nici în faţa dumnezeieştilor Scripturi? A tăiat cartea pentru că vorbea despre luarea în robie a Ierusalimului; şi pentru că nu l-a găsit pe profet, şi-a slobozit urgia asupra cărţilor. Dacă s-a pornit cu război atât de cumplit împotriva unor lucruri neînsufleţite, ce n-ar fi făcut de l-ar fi găsit pe cel care avea suflet? După cum fiarele sălbatice, atunci când pun ghearele pe cei care se luptă cu ele, iar aceştia le scapă din labe, lăsând în gura fiarelor hainele de piele cu care sunt îmbrăcaţi, fiarele mănâncă hainele, ca să-şi potolească mânia, tot aşa a făcut şi împăratul. Nu l-a avut în mâini pe cel ce avea cartea, dar a tăiat cartea; şi nu numai că a tăiat-o, ci a şi aruncat-o pe grătarul cel de foc, ca să nu rămână nimic din cele ce erau scrise acolo. Dar încă nu cunoaşteţi toată furia lui! O veţi afla bine dacă veţi fi cu luare-aminte la cele întâmplate. Scriptura nu spune că a ars cartea, după ce a citit-o toată, ci: *"după ce a citit trei sau patru pagini, a tăiat-o"*. N-a aşteptat să fie citită până la sfârşit, ci s-a sălbăticit chiar de la primele pagini. Iată de ce era primejdios pentru profeţi să vorbească iudeilor pe faţă despre toate nenorocirile ce aveau să vină peste ei. Dacă

29. Ier. 36, 22.
30. Ier. 36, 23.

n-au suferit să audă despre o robie trecătoare, cum ar fi suferit să audă de o robie continuă? Împăratul însă nu s-a mărginit la atâta, ci a trimis, spune Scriptura, să-l caute pretutindeni pe profet; dar nu l-a găsit, că Dumnezeu îl ascunsese[31]. Dumnezeu l-a făcut de negăsit atunci pe Ieremia cu ajutorul locului în care a fost ascuns; pe ceilalţi profeţi, însă, prin învăluirea cuvintelor.

6. Nu numai din cele spuse mai înainte, ci şi din cuvintele lui Pavel vom cunoaşte bine că era o faptă îndrăzneaţă, care punea în primejdie viaţa, să vorbeşti iudeilor de cinstea şi slava pe care o vor avea neamurile şi de necinstea care va veni peste ei. Pavel, văzând ca un profet, deschide vorba despre această prezicere şi vorbeşte despre ea mai clar decât ceilalţi despre bunătăţile creştinilor şi despre nenorocirile venite peste iudei, a rămas uimit şi s-a mirat de îndrăznirea lui, grăind aşa: *"Isaia îndrăzneşte şi spune: "Am fost aflat de cei care nu Mă căutau şi M-am arătat celor care nu întrebau de Mine. Zis-am: Iată, sunt la neamul care n-a chemat numele Meu"*[32]. Dacă prezicerea aceasta n-ar fi adus cu ea primejdie, atunci pentru ce Pavel a spus: *"Isaia îndrăzneşte şi spune: "Am fost aflat de cei care nu Mă căutau"?* Foarte mare, cu adevărat, este învinuirea ce se aduce iudeilor! Cei care nu-L căutau L-au găsit, iar cei care-L căutau n-au reuşit să-L găsească; cei care n-au auzit au crezut, iar cei care au auzit L-au răstignit. De aceea Pavel l-a numit îndrăzneţ pe Isaia. Da, într-adevăr, era foarte mare îndrăzneala să te găseşti în mijlocul acelora pe care-i învinuieşti, să-i învinuieşti fără cruţare, să-i scoţi prin proorocia ta pe dată din cinstea lor şi să-i duci pe alţii la slava ce li se cuvenea acelora. Isaia avea acuzatori pe toţi cei care-i judecau cuvintele. Şi cine poate scăpa de primejdie când judecătorii sunt duşmani? De aceea, Pavel spune: *"Isaia îndrăzneşte şi spune".*

31. Cf. Ier. 36, 26.
32. Rom. 10, 20; Is. 65, 1.

Dar vreau să vă fac încă mai clar lucrul acesta. În Scriptură s-a spus, în chip învăluit, despre iudei şi despre noi, pentru ca iudeii să nu înţeleagă înainte de vreme cele spuse. Pentru adevărul spuselor mele îl voi aduce martor pe marele glăsuitor Pavel, cel care grăieşte cele de mai sus, trâmbiţa cerurilor, vasul alegerii, nuntaşul lui Hristos. *"V-am logodit,* spune el, *cu un singur Bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară curată"*[33]. Pe Pavel vi-l aduc martor, care spune deschis că aceasta este pricina că au fost umbrite unele din cele din Vechiul Testament, dar nu toate. Dacă ar fi fost toate neclare, de prisos ar fi fost să se mai spună. Profeţiile vorbesc şi de războaiele vremelnice de atunci, şi de foamete şi de ciumă, dar vorbesc şi de cele ce se petrec astăzi, de chemarea Bisericii, de lepădarea sinagogii, de desfiinţarea Legii. Dumnezeu n-a vrut ca acestea să fie cunoscute de iudei, dar a voit să le ştie pe acelea care se întâmplau în timpul lor. Şi aceasta voi încerca să dovedesc. Dumnezeu a făcut să fie învăluite numai acestea: cele cu privire la noi creştinii, cele cu privire la sinagogă, la cele care se întâmplă acum şi la desfiinţarea Legii. Dacă iudeii ar fi aflat dintru început că Legea este vremelnică, ar fi dispreţuit-o negreşit; de aceea, a umbrit numai profeţiile care vorbeau despre Lege. Că n-a fost lipsită de claritate orice profeţie, ci numai această parte a fost acoperită, ascultă-l pe Pavel, care ne arată şi una, şi alta. Că a fost acoperită Legea, şi anume numai această parte, o spune Pavel în Epistola către Corinteni, grăind aşa: *"Având deci o nădejde ca aceasta, avem multă îndrăznire, nu ca Moise, care-şi punea văl pe faţa lui ca să nu privească fiii lui Israel la sfârşitul a ceea ce era trecător. Dar minţile lor s-au învârtoşat, căci până în ziua de azi, la citirea Vechiului Testament rămâne acelaşi văl, neridicându-se, pentru că el se desfiinţează prin Hristos"*[34]. Poate că nu sunt clare aceste cuvinte. Trebuie,

33. 2 Cor. 11, 2.
34. 2 Cor. 3, 12-14.

dar, să le fac mai lămurite, aducându-vă aminte de faptul istoric despre care vorbeşte Pavel. După ce Moise a luat în munte tablele Legii, a voit să coboare din munte, dar o slavă de nespus şi minunată strălucea pe faţa lui aşa de tare, încât nimeni din mulţime nu putea să se apropie de el şi să-i vorbească. Ca să se poată apropia de popor, Moise şi-a pus pe faţa lui un văl, care îngăduia iudeilor să se apropie de el în voie. Când vorbea cu poporul, avea vălul pe faţă, dar când se întorcea la Dumnezeu, îl dădea jos[35]. S-a făcut aceasta pentru ca, pe de o parte, legiuitorul să se arate vrednic de credinţă celor care aveau să primească Legea adusă de el, iar pe de altă parte, ca să prefigureze în el chipul adevărului şi să fie înfăţişată cu mult timp înainte pricina pentru care Hristos a luat trup. Pentru că unii aveau să spună: "Pentru ce n-a venit Hristos numai cu firea Sa dumnezeiască, ci a îmbrăcat trup?", Dumnezeu le-a dat cu mult timp înainte răspunsul cuvenit tuturor acestora prin vălul pe care Moise şi-l punea pe faţa sa. Dacă iudeii n-au putut privi slava pe care o primise robul, cum ar fi putut mai târziu suporta Dumnezeirea neacoperită de trup?

7. Nu numai aceasta ne arată vălul lui Moise, ci şi faptul că iudeii se găsesc acum în faţa Legii aşa cum se găseau atunci în faţa chipului lui Moise. După cum atunci iudeii nu vedeau slava chipului legiuitorului pentru că se afla vălul între ei şi Moise, tot aşa nici acum iudeii nu pot vedea slava Legii. Acest văl ne este de neapărată trebuinţă împotriva ereticilor. Aceştia au luat textul din Epistola lui Pavel şi l-au socotit ca o condamnare a Legii; când au auzit că Legea are un văl şi că este desfiinţată, au socotit că Legea este de la diavolul şi au aruncat Scripturile, ca să cadă victimă propriilor lor gânduri. Dar tocmai vălul acesta arată că Legea este mare. După cum atunci nu era de vină Moise că avea vălul pe chipul său, ci de vină era slăbiciunea iudeilor – pentru

35. Cf. Ieş. 33, 18-23.

Moise vălul era cea mai mare slavă, întrucât era atât de slăvit chipul său, încât avea nevoie de văl pentru a fi văzut de nişte oameni ca şi el –, tot aşa e cazul şi cu Legea. Dacă Legea n-ar avea o slavă de care nu te poţi apropia, n-ar avea nevoie de văl. Aşadar, când Pavel spune: *"Acelaşi văl rămâne la citirea Vechiului Testament"*, atunci vorbeşte de învăluirea Legii, iar când spune: *"neridicându-se, pentru că se desfiinţează prin Hristos"*, atunci ne-a arătat partea din Lege care este umbrită. Că nu era învăluită acea parte din Lege care stă în ajutorul vieţii şi traiului nostru – căci dacă ar fi aşa, atunci ar fi fost de prisos dată Legea –, ci erau acoperite numai părţile prin care putem afla că ele vor fi desfiinţate de Hristos. Şi acesta este lucrul înţelepciunii lui Dumnezeu, ca însăşi Legea să spună despre ea că Hristos când va veni o va desfiinţa şi că va înceta odată cu venirea Lui. Partea de Lege care spune că prin Hristos se desfiinţează Legea este partea cea învăluită. Marele Pavel, arătând lucrul acesta, a adăugat: *"Neridicându-se, pentru că se desfiinţează prin Hristos"*. Şi ca nu cumva să socoteşti că tot Vechiul Testament este învăluit şi acoperit, pentru că a spus: *"rămâne acelaşi văl la citirea Vechiului Testament"*, prin cuvintele pe care le-a adăugat a îndepărtat această bănuială. Căci după ce a spus: *"rămâne acelaşi văl la citirea Vechiului Testament"*, a adăugat: *"neridicându-se, pentru că se desfiinţează prin Hristos"*. Vălul nu s-a ridicat, spune Pavel, pentru că va fi desfiinţat prin Hristos; nu s-a ridicat pentru cei care nu se apropie cu credinţă. Dar cel care se apropie cu credinţă, cel care se bucură de harul Sfântului Duh nu mai vede Legea acoperită cu văl, ci priveşte slava Legii neacoperită. Iar slava Legii este de a putea învăţa că Legea a fost desfiinţată prin Hristos. Ca s-o ştii şi pe asta! Ai văzut slava Legii? Slava adevărată este a acelei Legi care poate să te ducă la Hristos, şi te duce la Hristos când îţi arată că este desfiinţată! Deci, şi aici s-a dat ereticilor o lovitură de moarte. Dacă Legea ar fi fost potrivnică şi vrăjmaşă lui Hristos şi dacă n-ar fi fost

dată de Hristos, n-ar fi trebuit ca Pavel să o numească slavă a lui Hristos, pentru că duce la Hristos pe cei care se apropie de ea şi pentru că este desfiinţată de Hristos. Şi, iarăşi, dacă Legea ar fi rea, n-ar fi trebuit să se ridice de pe ea vălul, ci să rămână acoperită şi umbrită şi după venirea Harului. Iar dacă lucrarea Harului este de a face mai limpede vederea celor care se apropie de Lege pentru a o înţelege, ca să ia chiar din Lege toate temeiurile şi pricinile credinţei în Hristos, ce altă dovadă mai mare ai putea aduce la înrudirea Legii cu Harul decât aceea că Hristos deschide ochii celor care se apropie de Lege, ca să poată vedea unde duce Legea, şi că înrudirea aceasta evidentă şi clară poate conduce cu multă uşurinţă pe cei care înţeleg cele ale lui Hristos? Acestea arată că nici Hristos nu Se luptă cu Legea, şi că nici Legea nu e vrăjmaşa lui Hristos, ci arată, cu totul dimpotrivă, pe de o parte, că Legea a pregătit mai dinainte drumul spre această supremă învăţătură a lui Hristos, iar pe de altă parte, că pe cei pe care i-a primit îi duce spre o înaltă culme.

Pentru toate acestea să-I mulţumim Iubitorului de oameni Dumnezeu, Care a rânduit fiecare lucru la vremea potrivită, Care a lucrat în multe chipuri mântuirea noastră, ca să ducem, după putere, o vieţuire vrednică şi de iubirea Sa de oameni, dar şi de o atât de mare purtare de grijă, şi ca să dobândim şi bunătăţile cele veşnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim prin harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Despre învăluirea profeţiilor. Încă despre umbrirea Vechiului Testament; despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu; şi despre a nu ne vorbi de rău unii pe alţii[1]

1. Se bucură crescătorul de vite când îşi vede cireada sănătoasă şi plină de viaţă, se bucură şi lucrătorul de pământ când vede holdele frumoase, dar nu se bucură atât nici lucrătorul de pământ de holdele sale şi nici crescătorul de vite de cireada sa cât mă bucur şi mă veselesc eu când văd această arie frumoasă plină de aceşti snopi duhovniceşti. Când cuvântul bunei-credinţe se seamănă în atâtea urechi – şi nişte urechi ca acestea! –, trebuie neapărat ca spicul ascultării să crească îmbelşugat şi copt. Când înfigi plugul adânc într-un pământ gras, chiar dacă nu arunci seminţele cu mână darnică, primeşti rod bogat, pentru că felul pământului, prin puterea lui, împlineşte puţinătatea seminţelor. Tot aşa şi când semeni în suflete ascultătoare şi pline de evlavie. Chiar dacă sunt puţine seminţele învăţăturii pe care le arunci, vei avea totuşi recoltă bogată pentru că înţelepciunea ascultătorilor suplineşte sărăcia vorbitorului. Acelaşi lucru se întâmplă şi la pescuitul peştilor. Chiar dacă nu sunt dibaci pescarii, dar dacă aruncă plasele într-un golf care are peşte, prind degrabă peşte pentru că mulţimea peştilor de acolo suplineşte nedibăcia pescarilor. Dacă la pescuitul acela mulţimea peştilor prinşi suplineşte adeseori neştiinţa pescarului, apoi cu mult mai mult se va întâmpla acelaşi lucru la această pescuire duhovnicească. Mai mult! Peştii, când văd că se aruncă plasele, îndată sar şi o iau la fugă, voi, însă, faceţi dimpotrivă. Când vedeţi că se ridică predicatorul şi întinde plasa învăţăturii, nu numai că nu să-

1. P.G. vol 56, col. 175-192.

riți și nu fugiți, ci chiar veniți mai aproape de el, alergând cu toții împreună, de pe unde vă găsiți, fiecare împingând și strivind pe vecin, grăbindu-se să sară și să intre în plasă el mai întâi. De aceea, niciodată n-am scos goală plasa, nu datorită dibăciei mele, ci datorită dorinței voastre. Limba cea de aur curat și cu curgeri limpezi, care are în gură izvoare de miere, vreau să spun limba fericitului Pavel, ne-a ospătat îndeajuns și mai înainte, dar, mai bine spus, limba care prin dulceața învățăturii duhovnicești pune în umbră dulceața fagurelui de miere.

Și pentru că datorită obișnuitei voastre înțelepciuni nu mă disprețuiți pe mine, sărmanul și săracul, ci, admirându-l pe cel care are gânduri înalte, adică pe Pavel, vă apropiați de cuvintele nimicniciei mele, m-am sculat acum să vă plătesc cu drag datoria pe care v-am făgăduit-o mai înainte, dar nu v-am dat-o pentru că lungimea cuvântului de învățătură m-a împiedicat să v-o plătesc. Care era datoria aceea? Trebuie neapărat să vă amintesc începutul împrumutului pentru a vă fi mai clar subiectul despre care am să vă vorbesc. Am explicat atunci pentru ce Vechiul Testament este mai greu de priceput decât Noul Testament. Poate vă aduceți aminte. V-am spus o pricină: sălbăticia ascultătorilor, și vi l-am adus martor pe Pavel, care spune: *"Același văl rămâne la citirea Vechiului Testament, neridicându-se, pentru că el se desființează prin Hristos"*[2]. Am arătat că, după cum Moise legiuitorul avea văl, tot așa și Legea avea un văl, umbrirea, dar nu era de vină nici legiuitorul, nici Legea că aveau văl, de vină era neputința ascultătorilor. Moise nu avea nevoie de văl pentru el, ci pentru că iudeii nu puteau suferi slava chipului său; când se întorcea către Domnul, își scotea vălul. Tot așa și Legea avea văl, pentru că nu putea învăța învățăturile cele desăvârșite și pline de înțelepciune, cele despre Hristos și Noul Testament – că toate acelea erau de-

2. 2 Cor. 3, 14.

pozitate, ca într-o vistierie, în Scriptura cea Veche –; deci, Legea avea văl pentru a se putea coborî până la puterea de înțelegere a iudeilor, iar pentru noi, creștinii, pentru a păstra toată bogăția ei, pentru ca atunci când va veni Hristos și ne vom întoarce spre El să fie luat vălul de pe Lege. Vedeți dar la ce vrednicie ne-a ridicat venirea lui Hristos! Ne-a ridicat alături de Moise.

Poate că cineva mă va întreba:

– Dar pentru ce a mai grăit dacă cele spuse aveau să fie neclare?

– Ca să fie folositoare celor de mai târziu. Profeția nu are rostul să vestească lucrurile care se întâmplă, ci să le prezică pe cele viitoare. Profeția este acoperită de umbră în momentul rostirii, dar ajunge mai clară la împlinirea ei, și niciodată înainte de a se împlini. Prin urmare, pentru că profeția era acoperită de umbră atunci când s-a rostit, era mai nedeslușită, dar când s-au împlinit faptele profețite, cuvintele profeției au ajuns clare. Și vă voi da pildă pe ucenici, ca să cunoașteți că o profeție rostită cu multă vreme înainte, rostită în chip acoperit, este lipsită de claritate până la împlinirea faptelor profețite. Hristos le-a spus iudeilor: *"Stricați templul acesta"*[3]. Când Hristos i-a izgonit pe iudei din templu, pentru că îl pângăreau cu neguțătoria lor, iudeii l-au spus: *"Ce semn ne arăți nouă că ai dreptul să faci acestea?"*[4]. La întrebarea lor Hristos le-a răspuns: *"Stricați templul acesta, și în trei zile îl voi ridica... Dar Hristos le vorbea despre templul trupului Său"*[5]. Cuvintele acestea sunt o profeție, încă nu avusese loc răstignirea, adică nici stricarea templului, nici Învierea cea de a treia zi, pe care Însuși o săvârșise. Și iată că pe amândouă le-a arătat cu exactitate: și cutezanța iudeilor, și propria Lui putere. Nimeni n-a înțeles

3. Ioan 2, 19.
4. Ioan 2, 18.
5. Ioan 2, 19, 21.

spusele lui Hristos. Că iudeii nu le-au înţeles nu e de mirare, dar Scriptura spune că nici ucenicii nu le-au înţeles până când a înviat din morţi: *"Şi atunci au crezut Scripturii şi cuvântului pe care l-a spus Hristos"*[6].

2. Ai văzut că au avut nevoie de săvârşirea faptelor ca să ajungă mai clară profeţia? Ai văzut că iudeii n-au avut vreo vină dacă n-au înţeles profeţiile despre Hristos înainte de venirea lui Hristos? Prin venirea lui Hristos aveau să fie clare şi de înţeles profeţiile despre El. Ascultă-L pe Însuşi Hristos, Care spune: *"Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi spus, păcat n-ar avea"*[7].

– Pentru ce nu aveau păcat, când profeţiile le-au spus acestea mai dinainte?

– Da, li s-au spus acestea mai dinainte, dar nu erau clare, nici de înţeles înainte de venirea Celui despre Care se vorbea mai înainte. Dacă atunci profeţiile le-ar fi fost iudeilor clare şi de înţeles, este evident că ar fi avut păcat şi înainte de venirea lui Hristos, dar dacă n-au avut păcat, este vădit că n-au avut păcat din pricină că cele spuse despre Hristos erau neclare şi acoperite de umbră. Nici nu se cerea credinţă în Hristos înainte de venirea lui Hristos.

– Dar atunci, pentru ce au mai fost profeţite?

– Pentru ca atunci când va veni Hristos să aibă între ei dascăl care să-i înveţe şi să vadă că cele săvârşite de Hristos nu-s o noutate, că întruparea nu era un fapt de care se vorbea atunci pentru întâia oară, ci vechi, despre care s-a profeţit cu mulţi ani înainte. Iar acest lucru nu era fără însemnătate pentru atragerea lor la credinţă.

Aceasta este cea dintâi cauză a învăluirii Vechiului Testament, pe care am demonstrat-o în cuvântarea precedentă cu mult mai multe dovezi. Aşadar, ca să nu vă plictisesc vorbindu-vă despre aceleaşi lucruri, trebuie să las la o parte

6. Ioan 2, 22.
7. Ioan 15, 22.

cea dintâi pricină a greutăţii în înţelegerea Vechiului Testament şi să vă vorbesc despre o altă pricină, care nu face pentru noi nedesluşit şi necunoscut Vechiul Testament, ci mai greu. Că altceva este a nu şti nimic din cele ce sunt scrise în Vechiul Testament şi a vedea numai vălul care îl acoperă, şi altceva este a găsi înţelesul celor spuse în el, dar a-l găsi cu greutate.

– Care este dar cea de-a doua pricină pentru care Vechiul Testament este mai greu de înţeles decât Noul Testament?

– Noi nu avem Vechiul Testament scris în limba noastră. A fost scris în altă limbă, şi noi îl citim în alta. Vechiul Testament a fost scris la început în limba ebraică şi noi l-am primit în limba greacă, iar traducerea dintr-o limbă în altă limbă prezintă multe dificultăţi. Şi ştiu bine acest lucru toţi cei care cunosc mai multe limbi, ştiu că nu-i cu putinţă să redai în altă limbă toată claritatea limbii pe care o traduci. Aceasta este pricina greutăţii în înţelegerea Vechiului Testament.

Cu trei sute de ani înainte de venirea lui Hristos, pe timpul lui Ptolemeu, împăratul Egiptului, Vechiul Testament a fost tradus în limba greacă. Un lucru foarte folositor şi necesar. Atâta vreme cât Vechiul Testament se adresa numai iudeilor, a rămas în limba ebraică. Pe atunci nimeni nu-l lua în seamă, pentru că tot neamul omenesc era căzut în cea mai mare sălbăticie. Dar când avea să vină Hristos şi să cheme la El întreaga omenire, nu numai prin Apostoli, ci şi prin profeţi – căci şi aceia ne conduc la credinţa cunoaşterii lui Hristos –, atunci profeţiile, ca nişte drumuri şi căi închise mai înainte prin necunoaşterea limbii ebraice, prin traducerea lor în limba greacă s-au deschis tuturor, pentru ca toate neamurile să vină şi să meargă cu multă uşurinţă pe aceste căi şi, prin ele, să poată veni la Împăratul profeţilor şi să se închine Unuia-Născut, Fiului lui Dumnezeu.

Acesta este motivul pentru care înainte de venirea lui Hristos s-au tradus toate cărţile Vechiului Testament în limba greacă. Dacă ar fi rămas numai în limba ebraică, în zadar ar mai fi spus David: *"Cere de la Mine şi-Ţi voi da Ţie neamurile moştenirea Ta şi stăpânirea Ta peste marginile pământului!"*[8]. De unde ar fi ştiut cele spuse în Vechiul Testament sirianul, galateanul, macedoneanul, atenianul dacă Scriptura ar fi rămas scrisă într-o limbă necunoscută? Iarăşi, Isaia striga: *"Ca o oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pe el"*[9]; şi iarăşi: *"Fi-va rădăcina lui Iesei şi Cel ce Se scoală ca să stăpânească neamurile"*[10]; şi iarăşi: *"Umple-se-va tot pământul, ca să cunoască pe Domnul, ca apa multă care umple mările"*[11]. Şi David spunea iarăşi: *"Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiţă"*[12]; şi iarăşi: *"Zis-a Domnul Domnului Meu: "Şezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale"*[13].

3. Aşadar, pentru că Vechiul Testament le-a profeţit pe toate cele scrise în Noul Testament: despre Patimile Domnului, despre Înviere, despre Înălţare, despre şederea de-a dreapta şi despre a doua Lui venire, Harul lui Dumnezeu a rânduit să se traducă Scripturile înainte de venirea lui Hristos, ca să nu rămână necunoscute neamurilor care vor fi mai târziu şi care nu cunosc tăria profeţiei, ci să fie de folos nu numai neamurilor, ci şi iudeilor răspândiţi în toată lumea, care uitaseră limba ebraică. Şi iată că mai mult cei dintre neamuri au crezut văzând semnele scrise în cărţile iudeilor. Iarăşi, cum l-ar fi putut Apostolii aduce pe iudeu la credinţa în Hristos dacă nu l-ar fi arătat pe profet dascăl al

8. Ps. 2, 8.
9. Is. 53, 7.
10. Is. 11, 10.
11. Is. 11, 9.
12. Ps. 46, 5.
13. Ps. 109, 1.

lui? Dacă Pavel, atunci când s-a dus în Atena, a avut nevoie de o inscripţie gravată pe un altar, şi de la acea inscripţie a pornit cuvântul de învăţătură către atenieni, nădăjduind că-i va câştiga mai uşor folosindu-se de propriile lor arme, lucru care s-a şi întâmplat, cu mult mai mult când se adresa iudeilor avea nevoie de ajutorul profeţilor, ca nu cumva aceia să-l acuze că aduce în urechile lor învăţături noi şi străine.

Aş putea fi întrebat:

– Dar pentru ce n-a fost o singură limbă? Am fi scăpat de orice greutate.

– În vechime a fost, omule, o singură limbă. Căci una era firea oamenilor şi toţi aveau o singură limbă. La început nu erau fel de fel de limbi, nu erau alte limbi, nu era indianul, nici tracul, nici scitul, ci toţi vorbeau o singură limbă.

– Care a fost cauza [amestecării]?

– Noi ne-am arătat nevrednicia de a avea o singură limbă, noi, care am fost totdeauna nerecunoscători faţă de Binefăcătorul nostru.

– Ce spui? Ne-am arătat nevrednici de a avea o singură limbă? Fiecare animal are limba lui: oile behăie, caprele au un behăit deosebit, taurul mugeşte, calul nechează, leul rage, lupul urlă, şarpele şuieră. Fiecare animal a păstrat propriul său glas, şi numai eu, omul, să fiu lipsit de propria mea limbă? Şi animalele sălbatice şi cele domestice, şi cele blânde şi cele care nu se pot îmblânzi, fiecare din ele a rămas la limba pe care a moştenit-o dintru început, iar eu, stăpânul lor, să fiu lipsit de această cinste? Cinstea dată animalelor a rămas aceeaşi, iar eu am pierdut darurile lui Dumnezeu? Ce păcat atât de mare am făcut? Mi-a dat raiul, şi am fost alungat din rai. Duceam o viaţă fără de necazuri şi lipsită de osteneli, şi m-a osândit la sudoare şi osteneală[14]. Pământul îmi producea totul, fără să semăn şi fără să-l lucrez, dar i-a poruncit să scoată spini şi ciulini[15]. M-a

14. Cf. Fac. 3, 17.
15. Cf. Fac. 3, 18.

întors iarăşi în pământ[16], m-a osândit la moarte, iar pe femei le-a osândit la dureri şi suferinţe[17]. Nu erau de ajuns acestea ca pedeapsă, ci mi-a luat şi grăirea într-o singură limbă, m-a lipsit de această cinste, ca să fiu despărţit de cei de un neam cu mine şi de rude ca de nişte sălbatici, întrerupând legătura cu ei din pricina limbii.

– Pentru aceasta am mărit obiecţia, pentru ca atunci când voi aduce dezlegarea să fie mai strălucită victoria.

– Dar dacă Dumnezeu voia să-mi ia toate acestea, îmi spui, pentru ce mi le-a dat la început?

– Vreţi să vă dau dezlegare, pornind chiar de la această obiecţie la îndemâna oricui? Că atât este de mare bogăţia de argumente pe care pot să le aduc întru apărarea lui Dumnezeu, încât e de ajuns, pentru spulberarea acuzaţiilor ce I se aduc, să nu adaug nimic de la mine afară de obiecţia antevorbitorului meu. Îmi spui: Dacă Dumnezeu voia să-mi ia toate acestea, pentru ce mi le-a dat la început? Şi eu spun acelaşi lucru: Dacă voia să-ţi ia toate acestea, pentru ce ţi le-a dat? Deci, pentru că nu voia să ţi le ia, de aceea ţi le-a dat la început. Dar ce s-a întâmplat? Nu Dumnezeu ţi le-a luat, ci tu ai pierdut cele date. Admiră iubirea Lui de oameni, că ţi le-a dăruit. Mustră-te pentru trândăvia ta, că n-ai păstrat darul. Deci, este evident că nu este de vină Cel care ţi le-a dat, ci tu ai pierdut darul făcându-te vinovat de greşeli. Că Dumnezeu te iubea, că era Iubitor de oameni şi că voia să-ţi dăruiască acele daruri, ţi-a arătat. Că nimeni nu L-a forţat, n-a fost vreo silă asupra Lui. Nu admira încă faptele tale, nici nu avea să-ţi dea vreo răsplată pentru ostenelile tale. Ci îndată ce te-a plăsmuit, te-a şi urcat la această stăpânire, ca să-ţi arate că darul pe care ţi-l face nu-i o răsplată pentru faptele tale, ci era numai har. Dar tu, dacă n-ai păstrat cele date, pe tine învinuieşte-te, nu pe Cel care ţi-a făcut darul.

16. Cf. Fac. 3, 19.
17. Cf. Fac. 3, 16.

Dar oare numai atât avem de spus în apărarea Stăpânului nostru? Da, e îndestulător şi acest cuvânt de apărare, dar nemărginita Lui bunătate, nespusa Lui iubire de oameni ne mai dau şi altă mulţime de argumente. Că nu este de spus numai atât pentru respingerea cuvintelor tale, că Dumnezeu ţi-a dat darul, iar tu l-ai pierdut; totuşi, chiar cu acest răspuns Dăruitorul este scutit de orice vină, dar, mai bine spus, este vrednic de cea mai mare cinstire, că nu te-a lipsit de dar, cu toate că ştia mai dinainte că ai să pierzi darul. Am să-ţi dau însă şi un alt argument, cu mult mai puternic decât acesta.

– Care-i acesta?

– Chiar după ce ai pierdut darul din pricina propriei tale trândăvii, Dumnezeu ţi le-a dat înapoi iarăşi pe cele pe care le-ai pierdut, dar, mai bine spus, nu ţi le-a dat numai pe cele pe care le-ai pierdut, ci şi altele cu mult mai mari decât acelea. Ai pierdut raiul, ţi-a dat cerul. Vezi că mai mare e câştigul decât paguba? Vezi că bogăţia e mai mare? Ţi-a dat cerul ca să-Şi arate iubirea Sa de oameni, să-l şfichiuiască pe diavol, arătându-i că, în ciuda nenumăratelor intrigi împotriva neamului omenesc, nu va avea nici un folos pentru că totdeauna Dumnezeu ne ridică la mai mare cinste. Ai pierdut aşadar raiul, şi Dumnezeu ţi-a deschis cerul. Osândit ai fost la o osteneală vremelnică, şi ai fost cinstit cu viaţă veşnică. A poruncit Dumnezeu pământului să scoată spini şi ciulini, dar sufletul tău a odrăslit pentru tine roada Duhului.

4. Uită-mi-te la iubirea de oameni a lui Dumnezeu până unde s-a coborât! Cei care pierd unele din bunurile lor, chiar dacă primesc alte bunuri mai mari şi mai preţioase, doresc să le aibă pe cele pe care le-au pierdut, şi nu se potolesc până ce nu le capătă pe acelea înapoi. Când ai pierdut raiul, Dumnezeu nu ţi-a dat numai cerul, ci şi raiul şi cerul! *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"*[18], a spus Domnul. Aceasta a

18. Luca 23, 43.

spus-o pentru ca să-ţi mângâie sufletul îndurerat nu numai cu adaosul unor mai mari daruri, dar şi cu redobândirea celor pierdute.

Dar, dacă vrei, să ne întoarcem la cele despre care vorbeam mai înainte şi să vedem cum s-a ajuns să nu mai avem o singură limbă. Că nu-i de puţină însemnătate pentru întărirea demonstraţiei noastre istorice aceasta. Cel care cunoaşte tăria argumentelor de mai înainte va avea mai multă încredere în argumentele de mai târziu. Este dar de neapărată trebuinţă să vă spun totul, să vă spun că în vechime toţi oamenii au vorbit o singură limbă şi că mai târziu acea limbă unică s-a prefăcut în mai multe limbi; să vă spun până când a fost o singură limbă şi când au ajuns mai multe limbi; să vă spun dacă limba cea de mai înainte a dispărut şi i-au luat locul alte limbi, sau limba aceea a rămas şi s-au introdus celelalte pe lângă ea; să vă spun pentru care pricină s-au născut aceste limbi. În sfârşit, să vă spun în care din aceste multe limbi a fost scris Vechiul Testament – că din pricina Vechiului Testament am pornit această discuţie –: a fost scris în limba cea mai veche şi bătrână sau în una dintre cele care au apărut mai târziu?

Dar să nu vă temeţi, chiar dacă nu voi putea să vi le spun astăzi pe toate, vi le voi spune negreşit mai târziu. Dar dacă n-am să reuşesc să vorbesc despre toate, pentru ce vi le-am enumerat pe toate? Vi le-am enumerat pentru ca voi, aşteptând să vă vorbesc despre toate, să mă aveţi necontenit în mintea voastră. Cel care împrumută cuiva aur şi are de luat înapoi datoria îl are mereu în minte şi-l visează pe datornicul său pretutindeni: şi la masă, şi în casă, şi în piaţă, şi în pat; dragostea de bani, împreună cu banii săi îl fac să-l poarte în suflet pretutindeni pe datornicul său. Aşadar, ca şi ei, în nădejdea plăţii ce sunt dator a v-o da, să fiu totdeauna în sufletele voastre, şi în casă, şi în piaţă, şi oriunde v-aţi găsi; de aceea am spus că vă datorez, dar nu vă dau astăzi toată datoria, pentru ca, aşteptând să primiţi ce vă

mai datorez, să nu mă izgoniţi din mintea voastră. Şi dragostea pe care mi-o arătaţi necontenit îmi dă multă tărie, iar dragostea unui popor atât de mare şi a unui astfel de popor mă întăreşte. Cel care se bucură de dragostea cuiva se va bucura negreşit şi de rugăciunea aceluia către Dumnezeu. Ce mare bun este acesta se vede din faptul că vestitul Pavel, cel care a fost răpit până la al treilea cer, care a auzit cuvinte de nespus[19], cel care a călcat în picioare toate nevoile firii, cel care avea, deci, o tărie desăvârşită, avea nevoie şi de rugăciunea ucenicilor săi şi spunea: *"Rugaţi-vă pentru mine, ca să scap de cei necredincioşi"*[20]; şi iarăşi: *"Rugaţi-vă ca să mi se dea cuvânt când voi deschide gura mea"*[21]. Pretutindeni îl vedeţi pe Pavel cerând rugăciunile ucenicilor şi mulţumindu-le după ce le primea. Dar ca să nu-mi spui că din smerenie recurgea la rugăciunile ucenicilor, Pavel arată şi puterea rugăciunilor acelora, grăind aşa: *"Care ne-a izbăvit de la o moarte ca aceasta şi ne izbăveşte şi-n Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi, ajutându-ne şi voi cu rugăciunea, ca pentru darul făcut nouă, prin mulţi să se mulţumească pentru noi de către mulţi"*[22].

Dacă rugăciunea mulţimii l-a scăpat pe Pavel de primejdii, nu trebuie, oare, să mă aştept şi eu la mare ajutor din partea voastră? Când ne rugăm singuri pentru noi suntem slabi, dar când ne adunăm mai mulţi la un loc ajungem mai puternici, căci Îl rugăm pe Dumnezeu atât prin mulţimea celor ce se roagă, cât şi prin ajutorul ce şi-l dau. Tot aşa şi când un împărat trimite pe cineva la moarte, dacă se roagă numai un singur om pentru cel condamnat, împăratul nu se lasă înduplecat, dar dacă se roagă un întreg oraş, datorită mulţimii celor care-l roagă pe stăpân, cel dus la moarte este scăpat de pedeapsă şi se întoarce la viaţă. Atât de mare

19. Cf. 2 Cor. 12, 2-4.
20. Rom. 15, 30-31.
21. Efes. 6, 18-19.
22. 2 Cor. 1, 10-11.

este puterea rugăciunii făcute de mulţime de oameni. De aceea ne adunăm toţi aici, ca să-L facem pe Dumnezeu să Se îndure mai mult de noi. Aşadar, după cum am spus, pentru că suntem slabi când ne rugăm singuri, de aceea să-L rugăm pe Dumnezeu, prin legătura dragostei, ca să ne dea cele ce-I cerem. Acestea le spun nu ca să le spun, nici numai pentru mine, ci pentru voi, ca totdeauna să vă grăbiţi să veniţi la biserică, ca nu cumva să spuneţi: "Ce, în casă nu pot să mă rog?". Da, poţi să te rogi, dar rugăciunea nu are atâta putere ca atunci când se face împreună cu ceilalţi credincioşi, ca atunci când întreg trupul Bisericii, la un loc, într-un singur glas, face rugăciunea, fiind de faţă preoţii, cei care înalţă spre Dumnezeu rugăciunile întregii mulţimi.

5. Vrei să ştii cât de mare este puterea rugăciunii care se face în biserică? În timp ce Petru se ruga odată în temniţă, fiind legat cu multe lanţuri, *"iar în biserică se făcea neîncetat rugăciune pentru el"*[23], în acel moment Dumnezeu l-a scăpat din temniţă[24]. Ce poate fi mai puternic decât această rugăciune care a fost de folos chiar stâlpilor şi turnurilor Bisericii? Că stâlpi şi turnuri ale Bisericii sunt Petru şi Pavel! Unuia, rugăciunea Bisericii i-a dezlegat lanţurile, iar altuia i-a deschis gura. Dar ca să vă arăt dubla putere a rugăciunii făcute în biserică, nu numai din cele întâmplate atunci, ci şi din cele ce se săvârşesc în fiecare zi, am să vă amintesc de rugăciunea pe care o face poporul în biserică. Dacă cineva din mulţime v-ar porunci să vă rugaţi în casele voastre pentru mântuirea episcopului, fiecare ar refuza, spunând că sarcina aceasta este mai mare decât puterea lui, dar când toţi, îndeobşte, îl auziţi pe diacon poruncindu-vă aceasta şi spunând: "Să ne rugăm pentru episcop, pentru bătrâneţea lui, pentru ajutorul lui, să ne rugăm ca să înveţe drept cuvântul adevărului", când auziţi "să ne rugăm pentru cei de aici

23. Fapte 12, 5.
24. Cf. Fapte 12, 7-8.

şi pentru cei de departe", voi nu refuzaţi să împliniţi porunca, ci cu tărie înălţaţi rugăciunea, ştiind câtă putere are adunarea voastră. Cei iniţiaţi, cei care au primit Sfântul Botez ştiu ce spun, rugăciunii catehumenilor însă nu li se îngăduie această rugăciune pentru că n-au ajuns încă la această îndrăznire, dar vouă vă porunceşte diaconul să faceţi rugăciuni şi pentru întreaga lume, şi pentru Biserica întinsă până la marginile pământului, şi pentru toţi episcopii care o conduc, iar voi cu râvnă ascultaţi porunca, mărturisind cu fapta că mare este puterea rugăciunii care se înalţă în biserică îndeobşte, de tot poporul.

Dar să ne întoarcem la subiect: în vechime era o singură limbă.

– Dar de unde se vede că era o singură limbă?

– Scriptura spune: *"Şi era în tot pământul o buză"*[25].

– Cuvintele acestea nu-s clare. Cum? Pământul are buză?

– Nu!

– Atunci ce spun şi despre cine?

– Cuvintele Scripturii nu vorbesc despre pământul acesta lipsit de simţire şi nemişcat. Ci au numit aşa neamul obştesc al oamenilor, amintindu-le de propria fire, ducându-le gândul la mama lor, la pământul din care au fost făcuţi. Omul este dublu [în alcătuire], făcut din două firi, din cea înzestrată cu simţire şi cu gândire, adică sufletul, şi din trup; omul are înrudire şi cu cerul, şi cu pământul. Prin gândire omul participă la puterile celor de Sus, iar prin simţire se leagă cu lucrurile cele de pe pământ, este o unire minunată a celor două creaţii: creaţia văzută şi creaţia nevăzută. Când omul săvârşeşte lucrurile care sunt plăcute lui Dumnezeu se numeşte om duhovnicesc, deci nu este chemat cu o numire care porneşte de la suflet, ci de la o alta, care are mai mare cinste, de la lucrarea Duhului. Căci nu ne este de ajuns sufletul ca să săvârşim fapte bune dacă nu ne-am bucura

25. Fac. 11, 1.

de ajutorul Duhului. Şi ca să cunoaşteţi că nu ne este de ajuns sufletul spre săvârşirea faptelor bune – dar pentru ce spun: spre săvârşirea faptelor bune?, nu ne este de ajuns nici ca să putem înţelege cele spuse în Scriptură –, Scriptura spune: *"Omul sufletesc nu primeşte cele ale Duhului"*[26]. După cum Scriptura numeşte om trupesc pe cel care slujeşte trupului, tot aşa numeşte om sufletesc pe cel care judecă lucrurile cu gânduri omeneşti şi nu primeşte lucrarea Duhului. Ceea ce spuneam: ne numim oameni duhovniceşti când săvârşim fapte bune, dar când păcătuim şi facem ceva nevrednic de nobleţea noastră, atunci Scriptura ne numeşte după firea noastră cea de jos, numindu-ne pământ.

Aici, pentru că Scriptura avea să-i învinuiască pe cei care au zidit turnul[27], pe cei care s-au îngâmfat, pe cei care şi-au făcut despre ei o idee mai mare decât propria valoarea, deci, pentru că avea să osândească mândria lor, de aceea i-a numit după firea cea de jos, spunând: *"Şi era tot pământul o limbă"*[28]. Şi ca să vedeţi că aşa ne numeşte Scriptura pe noi când păcătuim, gândeşte-te că aşa l-a numit pe Adam, după ce a păcătuit, zicând: *"Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!"*[29].

– Dar nu era numai pământ. Nu avea şi suflet nemuritor? Pentru ce dar l-a numit pământ?

– Pentru că a păcătuit. Când l-a făcut, nu l-a numit aşa.

– Dar cum?

– *"Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării şi fiarele pământului*[30]*... şi el va fi frica lor şi groaza lui peste tot pământul"*[31].

26. 1 Cor. 2, 14.
27. Cf. Fac. 11, 3-9.
28. Fac. 11, 1.
29. Fac. 3, 19.
30. Fac. 1, 26.
31. Fac. 9, 2.

– Vezi câtă stăpânire avea asupra firii? Vezi ce mare-i era cinstea? Vezi ce mare-i era lauda?

– Da, dar aceasta înainte de păcat. După păcat îi spune: *"Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!"*. Ascultă-l pe Maleahi că spune acelaşi lucru, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu prin profet: *"Iată, vă trimit,* spune profetul, *pe Ilie Tesviteanul"*[32].

– Pentru ce îl trimite?

– *"Ca să întoarcă inima tatălui spre fiu"*[33].

Avea să vină acea judecată înfricoşătoare şi cumplită, şi profetul spune aceste cuvinte ca să-i facă pe oameni mai înţelepţi, ca nu cumva Judecătorul, găsindu-i fără de apărare, să-i osândească. De aceea este trimis Ilie şi le spune mai dinainte că venirea judecăţii este aproape, la uşă. Şi pentru că cele spuse cu mulţi ani înainte de obicei se uită, profetul Ilie vine să reînnoiască amintirea lor.

Acum trebuie să vă dovedesc că aceia care păcătuiesc sunt numiţi pământ.

6. Profetul Maleahi, după ce a spus: *"Ca să întoarcă inima tatălui spre fiu"*, a adăugat: *"Ca să nu vin să bat pământul de tot"*[34]. Va bate, deci, pe cei care păcătuiesc. Vezi? Cei care păcătuiesc sunt numiţi pământ. Iarăşi, în altă parte, profetul Isaia, grăind despre Hristos, spunea aşa: *"Va fi mijlocul Lui încins cu dreptatea şi cu adevărul învelite coastele Lui"*[35]. Asta nu înseamnă că Dumnezeu are coaste şi mijloc – căci Dumnezeirea este netrupească –, ci s-a spus aşa ca să ne arate că judecata pe care o face Judecătorul este cinstită şi fără de greşală, iar în judecata lui Dumnezeu nu intervin calomniatorii, nici defăimătorii, nici coruperea cu bani, nici necunoaşterea a ceea ce este drept. În judecăţile de pe pământ sunt pedepsiţi nevinovaţii şi scapă vino-

32. Mal. 3, 23.
33. Mal. 3, 24.
34. Mal. 3, 24.
35. Is. 11, 5.

vaţii, iar de multe ori dreptatea este strâmbă, dar când va veni dreptul Judecător, Cel fără greşală, al Cărui mijloc este încins cu dreptatea şi ale Cărui coaste sunt învelite cu adevărul, toţi vor primi în mod desăvârşit cele drepte. *"Şi va bate pământul cu cuvântul gurii Lui"*[36]. Şi ca să ştii că nu este vorba de pământ, ci de păcătoşi, a adăugat: *"Şi cu duhul buzelor Lui îi va omorî pe cei necredincioşi"*[37]. Ai văzut că şi aici i-a numit pământ pe cei necredincioşi? Cunoscând dar acestea, când auzi: *"Pământul tot era o buză"*[38], gândeşte-te că a vorbit de firea omenească şi că Scriptura ne aduce aminte de propria noastră josnicie. Că mare bine este când ne gândim cu cine ne înrudim, când ştim din ce suntem făcuţi! Îndestulătoare învăţătură de smerenie este să te gândeşti care îţi este firea. Gândul acesta poate domoli toate patimile, poate aduce linişte în suflet. De aceea, cineva ne sfătuia zicând: *"Ia aminte la tine însuţi"*[39]. Gândeşte-te la firea ta şi din ce eşti făcut. Îţi este de ajuns gândul acesta ca să fii necontenit smerit. De aceea, dreptul Avraam avea mereu gândul acesta în el şi niciodată nu se mândrea. Omul care a vorbit cu Dumnezeu, care s-a bucurat de atâta îndrăznire înaintea Lui, despre care Dumnezeu a mărturisit că e virtuos, ei bine, omul acesta spunea: *"Eu sunt pământ şi cenuşă"*[40]. Iar un altul, un înţelept, voind să-l smerească pe omul mândru nu spune multe cuvinte, ci aminteşte numai de firea lui omenească şi-l ceartă cu străşnicie, zicând aşa: *"Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă?"*[41].

– Îmi vorbeşti, înţeleptule, de cele ce se văd după moarte?

36. Is. 11, 4.
37. Is. 11, 4.
38. Fac. 11, 1.
39. Înţ. Sir. 29, 23.
40. Fac. 18, 27.
41. Înţ. Sir. 10, 9.

– Nu! îmi răspunde înţeleptul. Smereşte-l pe om acum, când este viu. Acum nu ştie că e pământ şi cenuşă. Îşi vede frumuseţea trupului, îşi vede puterea, vede slugărnicia linguşitorilor, vede paraziţii care-l însoţesc, se îmbracă în haine scumpe, iar măreţia funcţiei îl zăpăceşte. Toată strălucirea aceea îl înşală şi-l face să-şi uite firea sa. Noi, cei înţelepţi, ştim că suntem pământ şi cenuşă, dar acela nu se gândeşte la sfârşitul vieţii, nu se duce la sicrie, la sicriele strămoşilor, ci vede numai cele prezente şi nu se gândeşte deloc la cele viitoare. Învaţă-l pe acesta, chiar de aici, că este pământ şi cenuşă. Dar aşteaptă-mă, îmi spune înţeleptul. Nu te învăţ numai acestea, ci şi altceva, cu mult mai de jos. Pentru ca atunci când acela o face pe grozavul, să-şi cunoască nimicnicia lui, să ia doctoria încă de pe când e viu.

După ce înţeleptul a spus: *"Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă?"*, a adăugat: *"Căci chiar din viaţă leapădă cele dinlăuntru ale lui"*[42].

– Ce înseamnă: *"Căci chiar din viaţă leapădă cele dinlăuntru ale lui"*?

– Poate că nu sunt clare cuvintele acestea. Prin *"cele dinlăuntru"* înţeleptul se referă la intestine, măruntaie, stomacul cel plin de resturi de mâncare, plin de necurăţie şi duhoare. Nu bârfeşte firea omenească, ci o duce la smerenie: *"Căci chiar din viaţă leapădă"*. Ai văzut cât de lipsită de valoare şi de trecătoare este firea omenească? Nu aştepta dar ziua sfârşitului ca să-i vezi slăbiciunea. Cercetează-l pe om pe când este încă în viaţă, du-te cu gândul la măruntaiele lui, şi-i vei vedea toată nimicnicia. Dar nu-ţi pierde nădejdea. Dumnezeu nu ne-a făcut aşa pentru că ne urăşte, ci pentru că Se îngrijeşte de noi: ne dă mari motive de smerenie. Dacă omul, care este pământ şi cenuşă, a îndrăznit să spună: *"În cer mă voi sui"*[43], în ce nebunie nu ar fi căzut

42. Înţ. Sir. 10, 9.
43. Is. 14, 13.

dacă firea omenească n-ar fi avut frâu? Aşadar, când vezi pe cineva îngâmfat, cu grumazul ridicat, cu sprâncenele înălţate, purtat în trăsură, ameninţând, băgând în temniţă, dând la moarte, spune-i: *"Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă? Chiar din viaţă leapădă cele dinlăuntru ale lui"*[44]. Cuvintele acestea le poţi spune nu numai despre un om obişnuit, ci chiar despre cel care stă pe tron împărătesc. Nu te uita la purpură, nici la diademă, nici la hainele de aur, ci cercetează-i natura, şi vei vedea că toată podoaba aceea este de mai puţin preţ decât pământul. Vezi dar cum înţelegerea propriei naturi ne doboară mândria şi nimiceşte orice îngâmfare? E de ajuns numai să ne gândim cine suntem, din ce suntem făcuţi, şi orice gând de îngâmfare zboară. De aceea ne-a făcut Dumnezeu din două substanţe, pentru ca atunci când una te îngâmfă, să te smerească nimicnicia trupului, iar când te socoteşti nevrednic de cinstea dată ţie de Dumnezeu, nobleţea sufletului să te silească să imiţi puterile cele cereşti.

7. Gândul despre natura firii omeneşti nu este bun numai pentru nimicirea mândriei. Mai mult, dacă o altă poftă te supără, fie a banilor, fie a trupurilor – această poftă nesocotită, care te împinge la desfrâu –, este suficient acest gând ca să potolească pofta. Când vezi o femeie frumoasă, cu ochi strălucitori şi veseli, cu obrajii rumeni şi cu chipul de o frumuseţe nemeşteşugită, când această femeie îţi biciuieşte gândul şi-ţi măreşte pofta, gândeşte-te că pământ este ceea ce admiri, că cenuşă este ceea ce te arde, şi atunci sufletul, care se tulbură, se va potoli. Dă la o parte pielea care acoperă chipul ei frumos, şi vei vedea toată nimicnicia frumuseţii. Nu te opri însă numai la ceea ce vezi, intră mai adânc, cu gândul, şi n-ai să găseşti nimic altceva decât oase, nervi şi vene. Nu-ţi sunt destule acestea? Gândeşte-mi-te la timpul când frumuseţea aceea se va schimba,

44. Înţ. Sir. 10, 9.

când va îmbătrâni, când va fi bolnavă, cu ochii stinşi, cu obrajii scofâlciţi, când toată floarea frumuseţii ei s-a dus. Gândeşte-te ce admiri şi ruşinează-te de judecata ta. Te ard pulberea şi praful! Nu spun acestea ca să blamez natura omenească – Doamne fereşte! –, n-o critic şi nici n-o înjosesc, ci prepar doctorii pentru cei bolnavi. Dumnezeu l-a făcut aşa pe om ca să-Şi arate atât puterea Sa, cât şi grija pe care o are faţă de noi, iar prin nimicnicia naturii omeneşti, ne duce la smerenie şi ne potoleşte poftele, dar Îşi arată şi marea Lui înţelepciune, încât chiar în pământ a arătat atâta frumuseţe. Deci, când batjocoresc natura omenească, atunci descopăr măiestria lui Dumnezeu. După cum pe un sculptor îl admirăm mai mult nu atunci când ne arată statuia făcută din aur, ci când sculptează din lut o statuie desăvârşită, tot aşa şi pe Marele Creator, pe Dumnezeu, Îl slăvim şi ne minunăm de El când pune în cenuşă şi pământ frumuseţe fără seamăn şi-Şi arată în trupurile noastre înţelepciunea negrăită. Şi aceasta a făcut-o nu numai cu trupurile noastre, ci şi cu toată creaţia. Folosind cele mai proaste materii, a pus în ele lămurit semnul propriei Sale arte, dar a lăsat în aceste materii şi dovada neputinţei lor, pentru ca, datorită artei cu care au fost făcute şi a frumuseţii lor, să-L admiri pe Creator, iar din pricina slăbiciunii şi a prostului material, să nu te închini celor ce au fost făcute. Frumos e soarele când străluceşte şi luminează întreaga lume, dar la venirea nopţii piere. *"Ce este mai luminos decât soarele? Dar şi acesta piere"*[45], nu numai în timpul nopţii, ci şi ziua. Da, de multe ori soarele piere şi în timpul zilei, ca să-L admiri pe Creator pentru arta cu care l-a făcut. Iar din pricina slăbiciunii soarelui, să nu te închini soarelui. Vezi cerul acesta, cât este de mare, cât este de frumos, cât este de strălucitor, iar la înfăţişare mai bun decât trupurile noastre? Este însă neînsufleţit. Ai văzut arta cu care a fost făcut şi slăbi-

45. Înţ. Sir. 17, 26.

ciunea lui? Ca să nu-L învinuieşti pe Dumnezeu de neputinţă, le-a făcut frumoase, şi ca nu te închini celor pe care le-a făcut ca la nişte dumnezei, le-a făcut în parte neputincioase. Adu-ţi aminte necontenit de acestea.

Interpretăm Scripturile nu ca să învăţaţi Scripturile, ci ca din ele să vă îndreptaţi viaţa. Dacă nu facem aceasta, în zadar le citim, în zadar le interpretăm. După cum atletul, care a intrat în arenă uns cu untdelemn şi instruit de antrenor, face de râs, în timpul luptei, arta pe care a învăţat-o şi a intrat în zadar în acel loc, tot aşa şi voi, care aţi venit aici, chiar dacă aţi învăţat despre toate luptele şi despre toate vicleniile diavolului, dar când vine timpul luptelor vă împiedicaţi şi cădeţi, fie pentru că aţi văzut un chip frumos, fie pentru că v-aţi mândrit, fie pentru că aţi fost subjugaţi de vreun gând rău, în zadar aţi venit. Amintiţi-vă, aşadar, de cuvintele pe care vi le-am spus, nu de cele spuse împotriva naturii noastre omeneşti, ci de cele spuse împotriva poftei celei desfrânate. N-am învinuit natura omenească, ci pofta. Cu ele stingeţi mânia. Aşa potoliţi pofta, aşa îndepărtaţi mândria.

"Şi era tot pământul o buză şi un glas în toţi"[46]. Iată tema pe care căutăm s-o lămurim. Căci nu despre pământ e vorba, ci dacă toţi oamenii aveau o singură limbă.

– Dar pentru ce Scriptura a numit limba *"o buză"*?

– Aşa este obiceiul Scripturii, să numească cuvintele – limbă. Dar este de neapărată trebuinţă să se ştie şi aceasta pentru eretici, pentru cei care hulesc creaţia lui Dumnezeu, pentru cei ce spun că trupul este rău. Scriptura numeşte cu numele mădularelor trupului pornirile cele rele ale sufletului. De pildă: *"Ascuţit-au limba lor ca a şarpelui"*[47] şi: *"Limba lor sabie ascuţită"*[48]. Unii au socotit că aceste cuvinte au

46. Fac. 11, 1.
47. Ps. 139, 3.
48. Ps. 56, 6.

fost spuse despre limbă, dar nu despre limbă s-au spus – Doamne fereşte! –, că limba este operă a lui Dumnezeu, ci despre cuvintele criminalilor, ale celor ce îi ucid pe oameni, care sunt mai cumplite decât săbiile. *"Limba lor sabie ascuţită"*[49] şi iarăşi: *"Buze viclene în inimă; şi în inimă au grăit rele"*[50]. Scriptura n-a vorbit de buze, mădularul trupului, ci de cuvintele cele viclene. Tot aşa şi aici, când a spus: *"Şi era tot pământul o buză"*, n-a spus că toţi oamenii aveau o buză, ci a numit limba – buză. Că, după ce a spus: *"Era tot pământul o buză"*, a adăugat: *"şi un glas în toţi"*. Tot astfel, când Scriptura spune: *"Groapă deschisă gâtlejul lor"*[51], nu huleşte gâtlejul, ci cuvintele cele rele care ies din gâtlej, învăţăturile cele aducătoare de moarte. Căci groapa este un loc cu oase şi trupuri moarte. Aşa sunt gurile celor care-L hulesc pe Creator. Aşa sunt gurile oamenilor care rostesc cuvinte de ruşine. Aşa sunt gurile batjocoritorilor, ale celor care scot din gura lor cuvinte rele şi cu miros urât.

8. Umple-ţi, omule, şi sufletul şi trupul de miros bun, nu de miros urât. Fă-ţi-le tron împărătesc, nu groapă satanică. Dacă sunt groapă, cel puţin închide-le, ca să nu se răspândească mirosul cel urât. Ai gânduri rele. Nu le rosti prin cuvinte. Lasă-le să stea jos, şi iute se vor îneca. Suntem oameni şi adeseori gândim multe gânduri rele, adeseori facem planuri nesocotite şi ruşinoase, dar să nu îngăduim ca gândurile noastre să ajungă cuvinte. Să le apăsăm în jos, ca să ajungă mai slabe şi să piară. După cum dacă băgăm într-o groapă fiare sălbatice de diferite feluri şi astupăm groapa, ele se înăbuşă îndată, dar dacă au o gaură care le dă putinţa să respire puţin şi le uşurează mult starea, nu sunt lăsate să piară, ci se sălbăticesc mai mult, tot aşa se întâmplă şi cu gândurile cele rele când se nasc în sufletul nostru: dacă

49. Ps. 56, 6.
50. Ps. 11, 2.
51. Ps. 5, 9.

le închidem ieşirea în afară, le facem să dispară îndată, dar dacă le dăm drumul afară prin cuvinte, le facem mai puternice şi le lăsăm să respire cu ajutorul limbii; atunci, odată cu rostirea cuvintelor ruşinoase, cădem în groapa faptelor nesăbuite. De aceea, profetul n-a numit gâtlejul atât: *"groapă"*, ci: *"groapă deschisă"*, tocmai pentru a arăta ceea ce spuneam mai sus. Cel care rosteşte cuvinte de ruşine nu se face de râs numai pe sine, ci îi umple de multă vătămare şi pe semeni şi pe cei cu care stă de vorbă. Şi după cum dacă vom deschide mormintele umplem oraşele de boli molipsitoare, tot aşa, dacă se deschid în voie gurile cele neruşinate, umplu pe toţi cei din jur de o cumplită boală. De aceea, trebuie să punem gurii uşă, zăvor şi frâu.

Că pe atunci era o singură limbă, am arătat îndeajuns în cele ce am spus, acum trebuie neapărat să vă spun pentru ce au apărut multe limbi.

Dar, mai întâi, să vă dau câteva învăţături morale. Să învăţăm mintea noastră să aibă frâu şi să nu rostim tot ce ne trece prin minte, să nu-i bârfim pe fraţi, să nu ne muşcăm şi să ne mâncăm unii pe alţii, iar cei care fac aceasta cu cuvintele sunt mai răi decât cei care muşcă cu gura. Aceia muşcă cu dinţii trupul, aceştia muşcă prin cuvinte sufletul, vatămă bunul nume, fac rană de nevindecat. De aceea, cu cât muşcătura este mai cumplită, cu atât vor primi o pedeapsă şi o osândă mai mare. Nu numai pentru aceasta nu are parte de iertare cel care bârfeşte, ci şi pentru că nu are nici o pricină, nici dreaptă, nici nedreaptă, să-şi justifice răutatea lui. Celelalte păcate, chiar dacă au pricini neîntemeiate, totuşi au [una]: de pildă desfrânatul, ca să-şi satisfacă pofta, hoţul, ca să scape de sărăcie, ucigaşul, ca să-şi potolească mânia; bârfitorul însă nu poate spune nici o pricină. Spune-mi, ce bogăţie de bani aduci cu bârfirea, ce poftă îţi satisface? Nici una! Bârfirea nu are alt temei decât invidia, fără vreo pricină dreaptă sau nedreaptă. De aceea, bârfitorul este lipsit de orice iertare. Vrei să bârfeşti? Îţi dau eu

o bună ocazie. Vrei să vorbeşti de rău? Bârfeşte-ţi păcatele tale! Că spune Scriptura: *"Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi"*[52]. Ai văzut bârfire care are cunună, laudă şi dreptate? Iarăşi: *"Dreptul este bârfitorul lui de la primul cuvânt"*[53]. Este bârfitorul lui, nu al altuia. Dacă bârfeşti pe altul vei fi osândit, iar dacă te bârfeşti pe tine însuţi vei fi încununat. Şi ca să vezi ce mare bine este să-ţi bârfeşti păcatul tău, Scriptura spune: *"Dreptul este bârfitorul lui de la primul cuvânt"*.

– Dacă este drept, cum poate să bârfească? Dacă bârfeşte, cum este drept? Dreptul nu este bârfitor.

– Scriptura însă a spus: *"Dreptul este bârfitorul lui de la primul cuvânt"*, ca să afli că dacă cineva este păcătos, dar îşi bârfeşte păcatele lui, prin bârfirea lor ajunge drept.

– Ce înseamnă: *"de la primul cuvânt"*?

– Fii atent! La tribunale sunt două părţi: cei care dau în judecată şi cei daţi în judecată, cei care acuză şi cei acuzaţi, cei vinovaţi şi cei nevinovaţi. Primul cuvânt se dă celui ce acuză, celui nevinovat. Aici e cu totul dimpotrivă. Tu, cel vinovat, vorbeşti mai întâi, ca să ajungi nevinovat. Nu-l aştepta pe cel ce te acuză, pe bârfitor. Chiar dacă eşti vinovat, tu învinuieşte-te de păcatele tale înainte de a auzi aceasta de la celălalt. Cuţit este limba ascuţită. Da, dar să nu rănim cu ea pe alţii, ci să tăiem putreziciunea noastră. Vrei să afli că dreptii aveau obiceiul să nu-i vorbească de rău pe alţii, ci pe ei înşişi? Ascultă-l pe Pavel, care strigă: *"Mulţumesc lui Hristos, Celui care m-a întărit, că m-a socotit credincios, punându-mă spre slujire pe mine, care eram mai înainte bârfitor, prigonitor şi batjocoritor"*[54]. Vezi cum se bârfeşte? Şi iarăşi: *"Hristos a venit în lume ca să-i mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu"*[55]. Şi iarăşi, în altă

52. Is. 43, 26.
53. Pilde 18, 17.
54. 1 Tim. 1, 12-13.
55. 1 Tim. 1, 15.

parte: *"Nu sunt vrednic,* spune Pavel, *să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu"*[56].

9. Ai văzut că pretutindeni se vorbeşte pe el de rău? Ştia că această bârfeală îi este câştig, că lucrează dreptatea. Când trebuie să se bârfească pe el, se bârfeşte fără cruţare, dar când vede pe unii că osândesc păcatele altora, iată cu câtă asprime îi ceartă, grăindu-le aşa: *"Ca să nu judecaţi înainte de vreme, până va veni Domnul, Care va şi lumina cele ascunse ale întunericului şi va vădi gândurile inimilor"*[57]. Lasă, deci, judecata pe seama Aceluia Care cunoaşte cele ascunse ale inimii. Chiar dacă socoteşti că ştii bine faptele semenului tău, totuşi judecata ta greşeşte. Că spune Scriptura: *"Cine ştie cele ale omului, decât duhul omului, care este în el?"*[58]. Câţi oameni dispreţuiţi şi de nimic nu pot străluci mai mult decât soarele? Câţi dintre cei mari şi străluciţi nu vor fi găsiţi cenuşă şi morminte văruite? Ai auzit cum Pavel se bârfeşte pe el însuşi, amintind necontenit cu asprime şi exagerare păcate de care nu avea să fie tras la răspundere? Înainte de botez era hulitor, prigonitor şi pornit împotriva Bisericii, dar păcatele acelea le-a şters botezul; cu toate acestea, le aminteşte nu pentru că avea să dea răspuns pentru ele, ci ca să arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu, să arate cine a fost Cel care l-a schimbat şi l-a făcut din persecutor apostol. Dacă Pavel aminteşte de păcatele care i-au fost şterse, cu mult mai mult noi trebuie să ne amintim de cele de după botez. Ce cuvânt de apărare mai putem avea noi sau ce iertare când Pavel aminteşte necontenit faptele de care nu era răspunzător, iar noi nici de cele de care avem să dăm socoteală nu ne aducem aminte, ci lăsăm păcatele noastre şi iscodim păcatele străine? Ascultă-l pe Petru, care spune: *"Ieşi de la mine, Doamne, că om*

56. 1 Cor. 15, 9.
57. 1 Cor. 4, 5.
58. 1 Cor. 2, 11.

păcătos sunt eu"[59]. Ascultă că şi Matei îşi bârfeşte viaţa lui de mai înainte, numindu-se vameş[60], şi nu se ruşinează de asta. Pentru că aceşti Apostoli nu aveau cu ce să-şi învinovăţească viaţa lor de după botez, făceau pomenire de păcatele cele de dinainte de botez, învăţându-ne să nu spunem nici un cuvânt despre păcatele străine, dar să avem grijă de ale noastre şi să le avem necontenit în minte.

Nu este, nu este un alt leac mai bun pentru ştergerea păcatelor ca necontenita aducere aminte de păcate şi necontenita lor bârfire. Aşa a făcut vameşul ca să-şi lepede nenumăratele păcate şi să zică: *"Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!"*[61]; aşa a pierdut fariseul toată dreptatea lui, pentru că, nevoind să se gândească la păcatele proprii, osândea păcatele tuturor oamenilor, zicând: *"Nu sunt precum ceilalţi oameni, răpitori şi lacomi, nici ca acest vameş!"*[62]. De aceea şi Pavel îndeamnă, zicând: *"Fiecare să-şi cerceteze fapta lui, şi atunci va avea laudă faţă de sine însuşi, şi nu faţă de altul"*[63]. Vrei să vezi că şi în Vechiul Testament drepţii se judecau pe ei înşişi? Ascultă că şi aceştia grăiesc la fel ca şi cei din Noul Testament. David spunea: *"Fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine"*[64], iar Isaia striga: *"Vai, ticălosul de mine! Că om sunt şi buze necurate am!"*[65], iar cei trei tineri, pe când erau în cuptor şi-şi dădeau morţii pentru Dumnezeu trupurile lor, se numărau printre cei mai mari păcătoşi, zicând: *"Am păcătuit, fărădelegi am făcut!"*[66], cu toate că cine era mai strălucitor ca ei, cine era mai curat? Da,

59. Luca 5, 8.
60. Cf. Matei 10, 3.
61. Luca 18, 13.
62. Luca 18, 11.
63. Gal. 6, 4.
64. Ps. 37, 4.
65. Is. 6, 5.
66. Cânt. tin. 1, 5.

chiar dacă făcuseră unele păcate, flăcările acelea pe toate le-au şters. Dar ei nu se gândeau la faptele lor bune, ci la păcatele lor. La fel şi Daniel, după ce stătuse în groapa cu lei, după acele nenumărate pedepse pe care le-a suferit, şi el se judeca pe sineşi, dar pe semenii săi, deloc.

– Pentru ce oare?

– Pentru că-L mâhneşte pe Dumnezeu cel ce-i vorbeşte de rău pe alţii, iar cel care se vorbeşte de rău pe sine, Îl face milostiv şi îndurător pe Dumnezeu. Pe cel drept îl face mai drept, iar pe cel păcătos îl scapă de păcate şi-l face vrednic de iertare.

Ştiind dar acestea, să nu iscodim păcatele altora, ci pe ale noastre. Să ne cercetăm conştiinţa, să ne trecem pe dinaintea minţii toată viaţa noastră, să iscodim fiecare păcat din câte am făcut. Şi nu numai să nu vorbim de rău pe alţii, dar nici să nu-i ascultăm pe alţii când îi vorbesc de rău. Că şi acesta e păcat şi are foarte mare pedeapsă. Că spune Scriptura: *"Cuvânt deşert să nu primeşti"*[67]. Scriptura n-a spus: "Să nu crezi cuvânt deşert", ci să nu-l primeşti. Astupă-ţi urechile, înalţă zid, ca să nu intre bârfeala; arată-i celui care bârfeşte că tu, cel care auzi bârfele, eşti duşman şi vrăjmaş celui care bârfeşte. Imită-l pe profetul care grăieşte: *"Pe cel ce bârfea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit"*[68]. N-a spus: "Nu l-am crezut!", nici: "N-am primit cele spuse!", ci "L-am alungat ca duşman şi vrăjmaş".

10. Dar sunt unii care se mângâie pe ei înşişi cu o zadarnică mângâiere, grăind aşa:

– Doamne, nu-mi socoti mie păcatul acesta, că n-am făcut altceva decât să ascult. Ce nevoie am să mă apăr? Ce nevoie am de iertare?

– Taci, şi ai să scapi de păcat. Nu spune nimic, şi nu vei avea de ce te teme. Pentru ce-ţi faci greutăţi şi din partea

67. Ieş. 23, 1.
68. Ps. 100, 6.

oamenilor, şi din partea lui Dumnezeu? Pentru ce te faci responsabil de păcatele altora? Pentru ce-ţi pui în spate o sarcină mai grea? Nu îţi este de ajuns că ai să dai răspuns pentru propriile tale păcate? Îţi mai strângi asupră-ţi şi păcate străine? Zadarnică este apărarea ta. N-ai să dai răspuns pentru că ai ascultat bârfa, ci eşti vinovat chiar de clevetirea pe care ai auzit-o. Când nu taci după ce ai auzit bârfa, nu răspunzi numai pentru că ai auzit-o, ci şi pentru bârfă. Că spune Hristos: *"Din cuvintele tale te vei îndrepta, şi din cuvintele tale te vei osândi"*[69]. Acestea le spun şi le afirm cu teamă nu pentru cei care aud că sunt bârfiţi, ci pentru cei care bârfesc. Căci cel care aude că este bârfit nu este păgubit cu nimic, nu e vătămat cu nimic, dimpotrivă, dacă sunt minciuni cele ce se spun despre el, va avea plată, iar dacă sunt adevărate, nici aşa nu este cu nimic păgubit din pricina bârfelii tale, că Judecătorul nu-l va judeca după cuvintele de ocară spuse despre el, ci după faptele lui. Iar dacă trebuie să spun ceva minunat, apoi spun că cel care îndură cu tărie bârfirea va câştiga foarte mult, ca şi vameşul, iar cel care bârfeşte, chiar dacă e adevărată bârfa lui, este păgubit foarte mult. Că cel care huleşte este pierdut nu mai e nevoie să dovedesc, chiar dacă sunt adevărate cele ce spune, îşi face mai înfricoşător tribunalul, pentru că dezvăluie nefericirea semenului său, pentru că ajunge pricină de scandal, pentru că spune tuturor păcatele aproapelui său. Acest lucru îl ştie bine oricine. Dacă sminteşti pe un singur om şi trebuie să fii neapărat pedepsit, ce pedeapsă vei primi când sminteşti nenumăraţi oameni? Fariseul n-a minţit, ci a grăit adevărul când l-a numit pe vameş, vameş, însă a fost pedepsit.

Ştiindu-le pe acestea, iubiţilor, să fugim de bârfă. Că nu este păcat mai greu decât bârfa şi nici mai uşor de săvârşit.

– De ce?

69. Matei 12, 37.

– Pentru că se săvârşeşte mai iute decât orice păcat şi pune repede mâna pe cel ce nu-i cu luare-aminte. Celelalte păcate au nevoie şi de timp, şi de cheltuieli, şi de aşteptare, şi de colaboratori, iar de multe ori timpul care se scurge împiedică săvârşirea păcatului. De pildă, dacă cineva s-a hotărât să ucidă sau să răpească averea cuiva, fapta aceasta are nevoie de multe, şi, aşteptându-le, de multe ori i se stinge dorinţa, se depărtează de acea pornire rea, îi piere gândul acela stricat şi fapta nu mai urmează hotărârii pe care o luase, însă cu vorbitul de rău nu e aşa, ci, dacă nu suntem cu mare luare-aminte, suntem cuprinşi cu uşurinţă; că pentru a vorbi de rău n-avem nevoie nici de timp, nici de aşteptat, nici de cheltuială, nici de altceva, ci e de ajuns numai să voim, şi îndată voinţa se preface în faptă. Că trebuie să ne slujim numai de limbă. Aşadar, pentru că răul acesta este lesnicios, pentru că păcatul acesta ne împresoară uşor[70], iar osânda şi pedeapsa sunt grele şi nu este nici un câştig, mic sau mare, să evităm cu multă luare-aminte boala aceasta. Să ascundem păcatele străine, să nu le dăm pe faţă. Să-i sfătuim pe cei care cad în păcatul bârfelii, aşa precum spune şi Domnul: *"De-ţi va greşi fratele tău, mergi şi mustră-l numai între tine şi el"*[71]. Vindeci mai uşor când mustrarea nu o faci în faţa altora. Să nu muşcăm, dar, nici să nu strivim rănile străine. Să nu imităm muştele, ci să facem ca albinele. Muştele se aşază pe răni şi le pişcă, albinele însă zboară pe deasupra florilor. De aceea albinele fac faguri de miere, pe când muştele aduc boli peste trupurile pe care se aşază. Pe unele le urâm, iar pe altele le iubim şi le lăudăm.

Aşadar, şi noi să ne pregătim sufletul să zboare în livada virtuţii sfinţilor, să scoatem necontenit bună mireasmă din faptele lor bune, iar rănile semenilor noştri să nu le

70. Cf. Evr. 12, 1.
71. Matei 18, 15.

zgândărim. Dacă-i vedem pe unii că bârfesc, să le închidem gura, să le astupăm gura cu frica de pedeapsă, să le aducem aminte de înrudirea pe care o avem cu semenii noştri, iar dacă nu ţin seamă de nimic din toate acestea, să-i numim muşte, ca ocara acestei numiri să-i depărteze de acest gând rău; pentru ca, izbăviţi de această rea îndeletnicire, să-şi ocupe tot timpul lor liber cu cercetarea propriilor lor păcate. Astfel, cei care săvârşesc acest păcat se vor trezi la gândul că păcatele lor nu sunt date pe faţă, şi cei care se gândesc necontenit la păcatele lor se vor depărta uşor de ele, pentru că datorită aducerii aminte de păcatele pe care le-au săvârşit mai greu vor face alte păcate, iar cei care cercetează necontenit virtutea sfinţilor vor dobândi foarte mare râvnă în imitarea lor. Şi, prin toate aceste fapte ale noastre, îndreptându-se întreg trupul Bisericii, vom putea cu toţii intra în Împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu ca noi toţi să o dobândim, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt rostit[1] în biserica cea mare – când mai înainte episcopul[2] a vorbit puţin la Evanghelie – la cuvintele Scripturii: *"Fiul nu poate face de la Sine nimic dacă nu-L va vedea pe Tatăl făcând"*[3]

1. O, ce silnicie! O, ce tiranie! Dascălul care a vorbit mai înainte avea paharul plin, dar ne-a dat din băutură numai atât cât să ne ude vârful buzelor. A făcut aceasta nu pentru că ducea lipsă de învăţătură – că izvorul cuvântului lui nu curge cu mai puţină îmbelşugare –, ci, după cum am spus, pentru ca să vă arate tirania pe care voi căutaţi s-o arătaţi faţă de smerenia mea. A tăcut îndată şi a pus capăt cuvântului pentru că a vrut să vă facă pe plac şi m-a lăsat pe mine să plătesc întreaga datorie. Deci, pentru că mi-a dat mie cuvântul, iar pe voi vă văd atârnaţi de predica mea, trebuie să mă pregătesc de luptă. Ajutaţi-mă, însă; întindeţi-mi mână de ajutor; deşteptaţi-mi limba mea cu rugăciunile voastre, ca să-mi uşuraţi cuvântul de învăţătură prin înţelegerea celor ce le veţi auzi. Că şi profetul nu căuta numai sfătuitor minunat, ci şi ascultător priceput[4].

Da, lupta care-mi stă astăzi în faţă nu-i o luptă uşoară, ci are nevoie de multe rugăciuni şi de multă luare-aminte din partea voastră, cei care mă ascultaţi; iar eu, care vă vorbesc, am nevoie de multă strădanie pentru ca acelea pe care vi le spun să fie spuse cum trebuie, ca să fie bine sădite în mintea dragostei voastre. Nu vreau să mă auziţi numai, ci să vă şi instruiesc, să nu aflaţi numai, ci să vă şi învăţ; nu să primiţi numai, ci să şi transmiteţi altora. Aşa Biserica noastră va fi şi mai strălucită, iar adunarea mai mare atunci când voi îi veţi putea învăţa şi pe alţii cele ce auziţi aici. La Liturghia de mai înainte am adus înaintea voastră cuvântul Evangheliei, care spune: *"Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez"*[5], şi am arătat egalitatea Fiului cu Tatăl, pentru care lucru şi Evanghelistul a spus: *"Deci pentru acestea Îl prigoneau pe El, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci şi pentru că spunea că Dumnezeu este Tatăl Lui, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu"*[6], şi aşa am terminat cuvântul.

Astăzi trebuie neapărat să risipim cele spuse de eretici cu privire la cuvintele acestea. Chiar dacă vorbim unor prieteni, totuşi trebuie să ne folosim de atâta precizie în cuvinte, încât să ne fie cuvântul nostru cu neputinţă de răstălmăcit şi de nebiruit, să vorbim ca şi cum ne-am găsi în mijlocul duşmanilor. Că, aşa cum spuneam mai înainte, nu vreau să mă auziţi numai voi, ci vreau să-i învăţ şi pe alţii. De aceea caut să vă înarmez, cu toată grija, cu armele cele duhovniceşti, ca să nu vă rămână nici un mădular descoperit şi nici să primiţi lovitură de moarte. Da, arme sunt cuvintele noastre, îi întăresc pe ai noştri şi îi lovesc pe duşmani, îi lovesc nu ca să-i ucidă, ci ca să-i ridice pe cei căzuţi. Aşa e felul luptei acesteia: îi învingem pe duşmani, ca să-i mântuim pe duşmani. Dar, ca să se întâmple aceasta, fiţi cu luare-aminte, aruncaţi de pe voi toată grija lumească, fiţi cu mintea trează şi uitaţi-vă la mine cu atenţie. Bogatul să nu stea nepăsător din pricina bunului lui trai, şi nici săracul să nu stea strivit de grija sărăciei, ci fiecare să arunce de pe el toată această inegalitate din viaţă şi să fie pregătit să mă asculte. Nu sunt lucruri întâmplătoare cele pe care am să le grăiesc. Aceasta e pricina că necontenit vă cer lucrul acesta: cunosc adâncimea de gândire spre care ne îndreptăm. Nu te tul-

1. P.G. 56, col. 247-256.
2. Episcopul Flavian.
3. Ioan 5, 19.
4. Cf. Is. 8, 2.
5. Ioan 5, 17.
6. Ioan 5, 18.

bura însă când auzi de adâncime: Duhul Sfânt, Care conduce, nu are apele acoperite cu întuneric. De aceea, călătoria ne va fi nespus de lesnicioasă, dar cu o singură condiţie: să mergeţi pe drumul pe care vi-l poruncesc eu. Să nu vă tulburaţi, nici să vă înspăimântaţi. Da, cele ce am să vă spun astăzi au să-l înspăimânte la început pe cel care mă va asculta fără multă luare-aminte şi au să-l umple de nedumerire, dar când va ajunge la sfârşit şi va vedea cuvenita dezlegare, se va bucura de o seninătate minunată şi-şi va putea ancora sufletul într-un port lipsit de valuri. Aşadar, ca să se întâmple aceasta, nu vă tulburaţi, nici nu vă spăimântaţi, ci mergeţi cu întreaga voastră îndelungă-răbdare şi cu stăruinţă pe drumul pe care vi-l va arăta învăţătura cuvântului meu.

Ce spun împotriva noastră ereticii? *"Nu poate să facă Fiul de la Sine nimic de nu-L va vedea pe Tatăl făcând"*[7]. Şi totuşi aceste cuvinte le găsim în Scriptură. Pentru ce atunci ereticii le aduc împotriva noastră? Ei nu le aduc în sensul în care le-a grăit Scriptura. Ce vor ereticii să dovedească prin aceste cuvinte? Nu vezi, ne spun ei, că Fiul lui Dumnezeu a dărâmat prin aceste cuvinte ideea egalităţii Fiului cu Tatăl? Pentru că iudeii – continuă să spună ereticii – bănuiau că Domnul Se face egal cu Dumnezeu, de aceea Domnul îi combate, spunând: *"Nu poate să facă Fiul de la Sine nimic"*.

2. Oare în zadar v-am spus că aceste cuvinte au să vă tulbure, că de la început spusele acestea au să-l neliniştească pe cel ce le aude? Aşteptaţi însă, şi veţi vedea că ereticii se rănesc cu propriile lor arme. Cuvintele acestea, mai cu seamă, nu se referă la o bănuială a iudeilor, iar în cuvântarea de mai înainte am arătat lucrul acesta cât se poate de lămurit, şi, ca să nu repet cele spuse atunci, îl trimit pe ascultătorul meu la cuvântarea aceea. Acum voi încerca să spulber cele spuse de eretici împotriva noastră, arătând că

7. Ioan 5, 19.

Domnul n-a rostit cuvintele acestea pentru a respinge bănuiala iudeilor, ci pentru a o statornici şi a o întări cu toată temeinicia şi pentru a ne da dovadă de apropierea Lui de Tatăl, de naşterea Lui din Tatăl, de unirea şi înţelegerea Sa cu Cel ce L-a născut. Astfel, cuvintele acestea îmi întăresc convingerea şi afirm că în chip deosebit spusa aceasta este o dovadă a înrudirii Fiului cu Tatăl şi a identităţii Lor în ceea ce priveşte fiinţa. Să nu vă tulburaţi de ideile ereticilor. Că nici săbiile, nici lăncile, nici suliţele zugrăvite pe pereţi nu-i pot tulbura pe războinicii înfricoşători la chip şi cu ochi pătrunzători. Oricum ar fi zugrăvite acelea, ele sunt umbre, chipuri, nu realităţi. Aşa sunt ideile ereticilor. Pentru a le combate trebuie să ne apropiem de aceste cuvinte ale Domnului şi să-i întrebăm deocamdată pe eretici cum vor să le interpreteze. Nu-i de ajuns numai citirea lor. Dacă ar fi de ajuns citirea, atunci pentru ce Filip i-a spus eunucului: *"Oare înţelegi cele ce citeşti?"*[8]. Pentru că eunucul citea, dar nu înţelegea cele scrise, de aceea a şi spus: *"Rogu-te, despre cine vorbeşte profetul acesta, despre el sau despre altcineva?"*[9]. Dacă e de ajuns citirea, pentru ce iudeii, care citesc Vechiul Testament şi cele despre naşterea lui Hristos, despre semne, despre minuni, despre locul şi timpul naşterii Lui, despre cruce, despre mormânt, despre Înviere, despre Înălţarea la cer, despre şederea de-a dreapta, despre Pogorârea Duhului, despre propovăduirea Apostolilor, despre desfiinţarea sinagogii şi despre noblеţea Bisericii, pentru ce nici astăzi n-au crezut încă? Deci, nu e de ajuns citirea dacă nu este urmată de înţelegere. După cum dacă mănânci, dar nu mistui ce mănânci, nu trăieşti, tot aşa dacă citeşti, dar nu înţelegi nimic din cele scrise, nu reuşeşti să afli adevărul. Nu-mi pomeniţi mie numai spusa Evangheliei, ci şi tălmăciţi-o. Asta le-o cer ereticilor. Ca, după ce voi dă-

8. Fapte 8, 30.
9. Fapte 8, 34.

râma ideile lor putrede, să pun temelia adevărului. Aşa fac şi constructorii de clădiri, nu pun temeliile clădirilor până ce nu dau la o parte pământul plin de putreziciuni, iar aceasta o fac pentru a zidi temeinic. Pe ei îi vom imita dar şi noi.

Spune-mi, dar: Nu poate face Fiul de la Sine nimic? N-a spus că poate face oameni, dar îngeri nu poate, nici că poate face îngeri, dar arhangheli nu poate, ci a spus: *"nimic"*. Sunt dar cuvintele acestea cuvinte care arată neputinţa Domnului? Dacă, după părerea ta, nu poate face nimic, atunci este supus silniciei şi necesităţii, dacă nu face de la Sine nimic, dar le face pe toate câte vede că le face Tatăl. Iată o învăţătură născocită mai târziu, cu totul străină Fiinţei celei mai presus de cuvânt, celei nepieritoare, a Acelei Fiinţe negrăite, nespuse şi neînţelese. Dar pentru ce rostesc acestea despre Hristos? Iată pentru ce. Nici despre mine, cel mic şi neînsemnat, cel făcut din pământ, nu-i cu putinţă să spun aceasta, anume că nu pot face de la mine nimic, nici despre tine, nici despre altcineva dintre oameni. Dacă ar fi adevărat lucrul acesta, atunci în zadar este iadul, pedeapsa şi osânda, în zadar, cununile, premiile şi bunătăţile. Dacă nu putem face de la noi nimic, atunci nu mai suntem pedepsiţi când păcătuim, nici nu ne vom mai bucura de bunătăţi când facem fapte bune. Premiile nu au în vedere lucrurile, ci gândul. Iată ce vreau să spun: Când cineva face de la sine o faptă bună, este încununat şi lăudat, nu în atât, că a făcut-o, ci pentru că a făcut-o cu gândul şi cu voinţa. Şi ca să vedeţi că sunt adevărate cuvintele mele, ascultaţi ce spune Hristos: *"Sunt fameni pe care oamenii i-au făcut fameni, şi sunt fameni care singuri s-au făcut fameni pentru Împărăţia cerurilor"*[10]. Hristos îi numeşte aici fameni nu pe cei care şi-au tăiat mădularele, ci pe cei care şi-au tăiat gândul cel rău, cel plin de desfrânare, folosind în acest scop nu cuţit de fier, ci gândirea, adevărata filosofie şi ajutorul

10. Matei 19, 12.

lui Dumnezeu. Iată deci două feluri de fameni: unii cărora li s-au tăiat mădularele de oameni, alţii care, din evlavie, şi-au tăiat gândul cel rău. Chiar dacă au ajuns fameni într-un mod deosebit, totuşi şi unii şi alţii, la fel, nu au legături cu femeile. Am spus "la fel" nu potrivit gândului, ci potrivit naturii lucrului. Că nici famenul nu poate avea legături cu o femeie, nici monahul, care singur s-a făcut famen. Faptul este acelaşi, dar scopul nu-i acelaşi. De aceea, Domnul spune că cei care au fost făcuţi fameni de către oameni nici nu au vreo răsplată; purtarea lor se datorează firii lor, nu asceze. Pe ceilalţi, pe cei care au ajuns fameni prin asceză, Hristos îi dă ca pildă, îi încununează cu Împărăţia, spunând: *"Pentru Împărăţia cerurilor"*. Şi, doar, nici unul, nici celălalt nu are legătură cu femeia, însă unul este legat de necesitatea firii, celălalt săvârşeşte acea faptă de virtute datorită voinţei, face şi săvârşeşte de la sine virtutea.

Deci, dacă oamenii pot de la sine săvârşi şi face nişte lucruri ca acestea, dacă pot cugeta, vorbi şi împlini altele mici, oare Stăpânul îngerilor nu va putea face de la Sine un lucru mic sau mare? Cine ar putea îndura un gând ca acesta? Nu-l auzi pe Pavel zicând: *"Într-o casă mare nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn şi de lut; şi unele sunt spre cinste, iar altele spre necinste. Deci, dacă se curăţeşte cineva pe sine de acestea, va fi vas spre cinste, sfinţit Domnului"*[11]?

3. Iată că şi aceştia se îndreaptă de la sine. Aceasta vor să spună cuvintele: *"Dacă se curăţeşte cineva pe sine"*.

Care este dar spusa ereticilor? Dacă aş vorbi numai credincioşilor noştri, aş aduce îndată şi dezlegarea, dar pentru că le vorbesc vrăjmaşilor, duşmanilor noştri, trebuie neapărat să spulber spusele lor. Am să aduc iarăşi în mijloc spusa ereticilor, pentru a o face astfel clară. Am arătat îndeajuns că ne este cu putinţă ca noi, de la noi înşine, să putem face

11. 2 Tim. 2, 20-21.

şi grăi ceva. Dacă n-ar fi aşa, n-am mai putea fi încununaţi când săvârşim fapte bune. Trebuie să-l întrebăm iarăşi pe eretic: Ce vor să spună cuvintele: *"Dacă nu vede pe Tatăl făcând ceva, nu poate face de la Sine nimic"?* Căci ei spun aceasta pe temeiul acestui text, nu pe interpretarea lui, dar, mai bine spus, nu pe temeiul textului, ci pe temeiul unei interpretări false date textului, şi anume introduc în chip necesar o îndoită creaţie. Cum şi în ce chip? *"Dacă nu-L vede pe Tatăl făcând ceva, nu poate să facă"*. Trebuie dar neapărat ca lucrurile Tatălui să fi fost făcute mai întâi, şi apoi cele ale Fiului, pe care le-a făcut uitându-Se la lucrurile făcute de Tatăl. Că spun ereticii: Fiul nu face dacă nu-L vede pe Tatăl făcând ceva. Iar ca să vadă, trebuie neapărat să existe lucrurile pe care să le vadă. Cum dar? Spune-mi, te rog! Vedem un singur soare? Poţi să-mi arăţi doi sori, ca să spunem că unul este al Tatălui, iar altul al Fiului? Poţi să-mi arăţi două luni, două pământuri, două mări şi aşa cu toate celelalte? Nu poţi să spui. Pentru că nu-i decât un singur soare. Cum dar nu face dacă nu-L vede pe Tatăl făcând ceva? A cărui operă vrei să fie soarele? A Tatălui? Unde este soarele Fiului? Al Fiului? Atunci unde este soarele Tatălui, pe care văzându-l Fiul a făcut altul la fel? Dar cum vor sta cuvintele Scripturii, care spun: *"Toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut"*[12]*?* Dacă toate s-au făcut prin El, cum ar mai putea avea loc această despărţire? Vedeţi ce gânduri aveţi? Vedeţi cum vă contraziceţi? Însăşi minciuna vă dă de gol.

Iată că, arătând interpretarea lor, am dovedit că spusa li s-a dărâmat singură. Cu plăcere le-aş mai pune şi următoarea întrebare: Cine, luând trupul nostru, a venit în pântece fecioresc? Tatăl sau Fiul? Spune-mi? Nu-i oare ştiut de toată lumea că Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu? Pavel grăieşte aşa: *"Gândul acesta să fie în voi, care era şi în Hristos Iisus: Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit răpire a fi El întocmai*

12. Ioan 1, 3.

cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând"[13]*;* şi: *"L-a trimis Dumnezeu pe Fiul Lui Cel Unul-Născut, născut din femeie, născut sub Lege"*[14]*.* Şi toată Scriptura, fie cea Veche, fie cea Nouă, este plină de aceste mărturii. Însăşi realitatea strigă că Cel Unul-Născut S-a întrupat, nu Tatăl. Acum, care din două? Fiul S-a întrupat după ce L-a văzut pe Tatăl întrupat? Că, după voi, nu S-ar fi întrupat dacă nu L-ar fi văzut pe Tatăl întrupat: *"Că nu poate să facă de la Sine nimic de nu-L va vedea pe Tatăl făcând"*. Când aş putea vedea pe Tatăl făcând aceasta? N-ai putea-o spune. Nici să socoteşti că naşterea Fiului este un lucru mic. Nu! Întruparea Unuia-Născut – pogorământul Lui – este capul mântuirii noastre. Înainte de a Se face om, stăpânea păcatul, noapte prea adâncă le cuprindea pe toate, pretutindeni altare şi temple cu idoli, miros de grăsime arsă şi fum, râuri de sânge curgeau, nu numai de la oi şi boi, ci şi de la oameni: *"Jertfit-au pe fiii lor şi pe fiicele lor demonilor"*[15]*.* Şi acestea le făcea poporul care-i avea pe prooroci, care a avut parte de Lege, care s-a bucurat de vederea lui Dumnezeu, care a fost crescut cu atâtea minuni. Dacă iudeii erau aşa, gândeşte-te în ce stare se găseau cei care locuiau în celelalte părţi ale lumii. Erau înnebuniţi de demoni, stăpâniţi de păcate, supuşi tuturor patimilor, slujeau lemnelor, se închinau la pietre, la munţi, la păduri, la vâlcele, la copaci, la lacuri, la izvoare şi la râuri. Dar pentru ce trebuie să mai vorbesc de celelalte? Din păcatele iudeilor vom putea vedea mărimea şi mulţimea păcatelor oamenilor celorlalte popoare: *"Ajuns-au cai înnebuniţi după femei; fiecare nechează după femeia vecinului*[16]*. Cunoscut-a boul pe stăpânul său şi asinul ieslea domnului său, dar Israel nu M-a cunoscut pe Mine*[17]*.*

13. Filip. 2, 5-7.
14. Gal. 4, 4.
15. Ps. 105, 37.
16. Ier. 5, 8.
17. Is. 1, 3.

Câini muți care nu pot lătra[18]. *Față de desfrânată s-a făcut fața ta, fără de rușine ai fost cu toți*[19]. *Nu este cel ce-L înțelege, nu este cel ce caută pe Dumnezeu. Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut*"[20]. Iarăși, un alt profet: "*În zadar argintarul bate argintul, vicleșugurile lor nu s-au topit*"[21]. Altul, iarăși: "*Blestem și minciună și furt și ucidere și prea desfrânare s-au revărsat pe pământ și sângele cu sânge se amestecă*"[22]. Altul, iarăși: "*Dacă-și va schimba etiopianul pielea lui și pantera pielea ei pestriță, atunci și poporul acesta va putea să facă judecată, pentru că a fost învățat în păcate*"[23]. Altul, iarăși: "*Vai mie, suflete! Că a pierit cel credincios de pe pământ și cel ce face bine nu este între oameni, toți până la sânge se judecă*"[24]. Dumnezeu, iarăși: "*Urât-am, lepădat-am sărbătorile voastre și nu voi mirosi jertfele la praznicele voastre*"[25]. Ilie: "*Jertfelnicele Tale le-au dărâmat, pe profeții Tăi i-au ucis; am rămas eu singur, iar ei caută sufletul meu*"[26]. Iarăși, Dumnezeu: "*Părăsit-am casa Mea, lăsat-am moștenirea Mea, dat-am sufletul Meu cel iubit în mâinile dușmanilor ei*"[27]. David, iarăși: "*Jerfit-au pe fiii lor și pe fiicele lor demonilor; au vărsat sânge nevinovat, sângele fiilor lor și al fiicelor lor*"[28].

4. Ai văzut tirania păcatului? Oamenii au ajuns câini și cai, mai lipsiți de minte decât asinii și mai nesimțitori decât dobitoacele; i-a cuprins nebunia împotriva propriei lor firi. Dar ce spune Scriptura după ce S-a născut Hristos? "*Tatăl*

18. Is. 56, 10.
19. Ier. 3, 3.
20. Ps. 13, 2, 3.
21. Ier. 6, 29.
22. Os. 4, 2-3.
23. Ier. 13, 23.
24. Mih. 7, 2.
25. Am. 5, 21.
26. 3 Regi 19, 10.
27. Ier. 12, 7.
28. Ps. 105, 37-38.

nostru, Carele ești în ceruri"[29]. Înainte de aceasta, Scriptura spunea: "*Mergi la furnică, o, lenește*"[30], dar după aceasta am fost învredniciți de înfiere, am fost înscriși în cer, dănțuim cu îngerii, luăm parte la cântările lor, ne întrecerem cu puterile cele netrupești. Altarele au dispărut, templele s-au dărâmat. Piatra s-a arătat piatră, lemnul, lemn, copacii, copaci și izvoarele, izvoare. Când a strălucit "*Soarele dreptății*"[31] s-au arătat așa cum sunt în realitate lucrurile, pe care le acopereau noaptea rătăcirii și întunericul cel adânc al neștiinței, care întuneca vederea celor înșelați. Când raza Soarelui dreptății a risipit norul des al rătăcirii, pretutindeni s-a făcut lumină și zi strălucitoare, și amiaza zilei, permanentă. Perșii, care trăiau cu mamele lor, trăiesc acum în feciorie, iar cei care nu-și cunoșteau fiii și îi înjunghiau, acum sunt mai blânzi și mai buni decât toți. Lupii au căpătat blândețea oilor. Dar, mai bine spus, oamenii erau mai răi decât lupii, căci lupul nu-și tăgăduiește firea, ci-și cunoaște progenitura, oamenii, însă, ajunseseră mai sălbatici decât lupii. Dar după întruparea Unuia-Născut, după venirea lui Hristos, oamenii au lepădat de pe ei sălbăticia și s-au întors la propria lor noblețe, dar, mai bine spus, s-au ridicat la virtutea îngerilor. Înainte de venirea lui Hristos orașele erau pline de necredință, iar astăzi purced pe calea sfințeniei și pustia și chiliile monahilor din munți și din vâlcele, monahii imitând viețuirea îngerilor, pentru că au lepădat viețuirea pământească. Pentru ce mai e nevoie de măiestria cuvintelor, când realitățile vieții de acum strigă și arată mai strălucitoare decât soarele bunătățile care au cuprins întreaga lume după acea minunată și duhovnicească naștere a Fecioarei, după Întruparea și după venirea lui Hristos în lume? Iată, atâtea și astfel de fapte mari le-a făcut Fiul de la Sine! Strigă

29. Matei 6, 9.
30. Pilde 6, 6.
31. Mal. 3, 20.

şi Pavel, zicând: *"Care, fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a socotit răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând"*[32]. Ascultă, eretice, că S-a deşertat pe Sine! Şi iarăşi, în altă parte: *"Precum şi Hristos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă"*[33]. S-a şi răstignit cu voia Sa, şi S-a înjunghiat cu voia Sa. De aceea, chiar El însuşi spunea: *"Putere am să-mi pun sufletul Meu şi putere am iarăşi să-l iau"*[34]."Nimeni nu l-a luat de la Mine; Eu îl pun cu voia Mea". Ce spui acum, o, eretice, cel ce-mi aduci cuvântul evanghelic, care spune: *"Nu poate Fiul de la Sine nimic"*? Iată, El Însuşi spune: *"Eu îl pun cu voia Mea şi-l iau cu voia Mea"*. Nu-i neînsemnată spusa aceasta, ci foarte mare. Şi despre Tatăl a spus că are putere asupra morţii şi a vieţii. Vezi că ai intrat, eretice, în propriile tale laţuri? Ce ai de spus despre cuvintele acestea: *"Eu îl pun cu voia Mea, şi-l iau cu voia Mea"*? Cum, n-ai spus tu că nu face nimic de la Sine? Dar, după cum spuneam mai înainte, dacă ar fi doar să vorbesc numai ereticilor, i-aş lăsa nedumeriţi şi înlănţuiţi în propriile lor obiecţii, pentru că am o îndestulătoare biruinţă şi un strălucitor trofeu, odată ce le-am dat cea mai mare dovadă a prostiei lor. Dar eu nu vreau numai să închid gurile duşmanilor, ci să-i şi instruiesc pe credincioşii noştri şi să-i înţelepţesc pe membrii Bisericii noastre. De aceea, n-am să pun aici sfârşit cuvântului meu, ci voi încerca să merg mai departe; voi aduce alt text din Scriptură, care va vădi nerusinata obiecţie a ereticilor: *"Tatăl nu judecă pe nimeni, ci Fiul îi judecă pe toţi"*[35].

5. Am să-l întreb pe eretic: Dacă Tatăl nu judecă pe nimeni, ci Fiul judecă, cum judecă? Dacă Fiul nu poate face de la Sine nimic decât dacă-L vede pe Tatăl făcând ceva,

32. Filip. 2, 6-7.
33. Efes. 5, 2.
34. Ioan 10, 18.
35. Ioan 5, 22.

iar dacă Tatăl nu judecă, ci Fiul îi judecă pe toţi, cum poate face Fiul ceea ce n-a văzut? Să nu treci cu uşurinţă peste această idee. Nu-i de puţină însemnătate, ci are foarte mare putere. Gândeşte-te ce lucru mare este să-i judece pe toţi oamenii, pe cei care au fost de la Adam până la sfârşitul lumii, pe elini, pe iudei, pe eretici, pe cei care au păcătuit faţă de credinţa ortodoxă; pe toţi să-i adune în ziua aceea, să scoată la iveală toate faptele lor ascunse, cuvintele, vicleniile, uneltirile, gândurile tainice ale minţii, fără să aducă martori, fără probe, fără imagini, fără dovezi, nimic din unele ca acestea, ci folosindu-Se, pentru vădire, de propria Sa putere. Şi totuşi, o faptă atât de mare o face El Însuşi, fără să-L vadă mai întâi pe Tatăl, ca să-L imite, *"că Tatăl nu judecă pe nimeni"*. Vezi-L pe El şi în alte împrejurări făcându-le pe toate cu putere: minunile, darea legilor şi toate celelalte. Când S-a urcat pe Muntele Fericirilor, când a dat Testamentul cel Nou, a spus: *"Aţi auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu ucizi», că cel care va ucide vinovat va fi judecăţii*[36]*... Cel care va zice fratelui său: nebunule, vinovat va fi de gheena focului. Eu însă vă spun: Oricine se mânie pe fratele său în deşert, vinovat va fi judecăţii*[37]*... Aţi auzit că s-a zis: «Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte». Eu însă vă spun: Să nu vă împotriviţi celui rău, ci de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt"*[38]. Ce spun cuvintele acestea? Cum? Cel care nu face de la Sine nimic îndreaptă spusele Tatălui şi îmbunătăţeşte legiuirea dată de Tatăl? Când spun "îndreaptă", să nu socoteşti că rostesc o blasfemie, cum că Tatăl ar fi neputincios. Da, Legea Veche a fost inferioară, dar nu din pricina lui Dumnezeu, ci din pricina celor care au primit Legea. Şi Vechiul Testament este al Fiului, după cum şi Noul este al Tatălui. Spune-mi, cum

36. Matei 5, 21.
37. Matei 5, 22.
38. Matei 5, 38-39.

Fiul nu poate de la Sine nimic, când adaugă Vechiului Testament şi când arată atâta putere? Poate fi, oare, ceva mai slab decât erezia? Iudeii se minunau că Fiul îi învaţă acestea *"ca Cel ce are putere, nu ca fariseii şi cărturarii"*[39]. Iudeii dau mărturie de puterea Lui, iar ereticii spun că nu poate de la Sine nimic. Iudeii n-au spus: "Ca Cel ce ar avea putere", ci: *"ca Cel ce are putere"*. Nu I s-a adăugat Fiului mai târziu puterea, ci o avea în mod deplin, fără să-i lipsească ceva. De aceea, când a fost întrebat despre împărăţie, a spus: *"Eu pentru aceasta M-am născut"*[40]. Şi iarăşi, I-a fost adus Lui un paralitic şi, pentru că i-a iertat păcatele lui, a zis: *"Dar ca să ştiţi că putere are Fiul Omului să ierte păcatele pe pământ, a zis slăbănogului: "Ia-ţi patul şi mergi la casa ta!"*[41]. Mulţimile spuneau că face toate având putere, iar El spune: *"Putere are Fiul Omului să ierte păcatele pe pământ"*; şi: *"Putere am să-Mi pun sufletul Meu şi putere am să-l iau"*[42]. Fiul dă legi cu putere, iartă păcatele cu putere, are putere peste moarte şi viaţă. Cum, deci, mai spui, eretice, că nu face de la Sine nimic? Vă întreb acum: Poate fi, oare, o victorie mai lămurită ca aceasta?

6. Dar, dacă vreţi, odată ce am terminant cu ereticii, să punem capăt celor spuse. Totuşi, mai înainte de a termina, vreau să vă învăţ următorul lucru: cuvântul *"nu poate"*, când este spus despre Dumnezeu, nu înseamnă slăbiciune, ci putere. Chiar dacă e o noutate ce vă spun, totuşi dovada ce-o voi aduce va fi clară. Dacă spun că Dumnezeu nu poate să păcătuiască, nu-L învinuiesc de slăbiciune, dimpotrivă, mărturisesc puterea Lui cea foarte mare. Dacă spun că Dumnezeu nu poate minţi, iarăşi acelaşi lucru îl arăt. Aşa precum şi Pavel spunea: *"Dacă răbdăm, vom şi împărăţi împreună; dacă nu credem, El rămâne credincios, căci El nu*

39. Matei 7, 29.
40. Ioan 18,37.
41. Matei 9, 6.
42. Ioan 10, 18.

poate să Se tăgăduiască"[43]. Vezi că *"nu poate"* este semn de putere? Dar pentru ce vorbesc eu de Dumnezeu? Voi aplica acest cuvânt şi la lucrurile materiale. Dacă spun că diamantul nu poate fi sfărâmat, oare prin "nu poate" i-am arătat slăbiciunea sau puterea lui cea foarte mare?

Deci, când auzi că Dumnezeu nu poate păcătui, nici nu poate minţi, nici nu poate să Se tăgăduiască pe El Însuşi, să nu te gândeşti că este neputincios, din pricina cuvântului "nu poate", ci că are o putere foarte mare, că fiinţa Sa nu admite nici un păcat, că este inaccesibilă, curată, mai presus de orice. Pentru că am lămurit lucrul acesta, să aplicăm cele spuse la textul Scripturii: *"Nu poate face Fiul de la Sine nimic"*. Ce vrea să spună: *"de la Sine"?* Dacă veţi cunoaşte bine sensul acestor cuvinte, atunci veţi vedea în ele marea apropiere a Fiului cu Tatăl, identitatea fiinţei, căci Fiul are aceeaşi fiinţă cu Tatăl. Ce înseamnă acum: *"Nu poate de la Sine"?* Înseamnă: nu poate face ceva propriu în afară de Tatăl, nu poate face ceva străin de Tatăl, ceva separat de Tatăl, nici altceva decât face Tatăl, pentru că acelea pe care le face Acela, pe acelea le face şi Acesta. Cuvintele: *"De la Sine nu poate face"* nu arată pierderea libertăţii, nici pierderea puterii, ci sunt dovada unirii, mărturia înţelegerii şi a perfectei apropieri, semnul asemănării exacte. Când a dezlegat sâmbăta, iudeii Îl învinuiau spunând că El calcă legea: "Altele a poruncit Dumnezeu, ziceau ei, şi altele faci Tu!". Domnul, punând capăt acestei nerușinări a lor, le spune: "Nu fac altceva decât face Tatăl, nici nu sunt potrivnicul şi duşmanul Lui". Dacă nu le-ar fi grăit aşa, ci ar fi folosit cuvinte mai omeneşti şi mai joase, gândeşte-te ce-ar fi zis iudeii, care Îl socoteau potrivnic lui Dumnezeu. Că doar lor le vorbea. De aceea, Domnul îndată a şi adăugat, ca nimeni să nu bănuiască una ca aceasta: *"Lucrurile pe care le face*

43. 2 Tim. 2, 12-13.

Acela, pe acestea le face asemenea şi Fiul"[44]. Dacă nu face nimic de la Sine, cum le face *"asemenea"*? Nu-i lucru mare să faci. Şi Apostolii au făcut, au înviat morţi, au curăţit leproşi, dar nu *"asemenea"* cu Fiul.

– Dar cum le făceau Apostolii?

– *"Ce vă uitaţi la noi,* spuneau Apostolii, *ca şi cum noi cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut pe acesta să umble?"*[45].

– Cum făcea Iisus?

– *"Ca să vedeţi că putere are Fiul Omului să ierte păcatele pe pământ"*[46]. Şi, iarăşi, când învia morţii: *"Că precum Tatăl scoală morţii şi-i înviază, aşa şi Fiul Omului, pe care voieşte, îi înviază"*[47]. Deşi era de ajuns cuvântul: *"aşa"*, totuşi Domnul, pentru a potoli în mod deplin nerușinarea celor care voiau ceartă, a adăugat şi *"voieşte"*, semn că face cu toată puterea. De aceea a spus: *"lucrurile pe care le face Acela"* şi n-a spus: "unele ca acestea la face şi Fiul", ci: *"chiar pe acelea le face şi Fiul". "Că toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut".* Vezi cum Domnul îndreaptă cuvântul Său spre acordul, unirea şi unitatea desăvârşită a Lui cu Tatăl, nu spunând că face "unele ca acestea", ci: *"acestea"* şi *"aşa"* cum le face şi Tatăl. De aceea, şi când coboară cuvântul Său spre înţelegerea tuturor, şi atunci Se foloseşte de cuvinte foarte precise. Că n-a spus: "de nu va învăţa de la Tatăl", ca să nu înţelegi că El învaţă ca un şcolar, nici n-a spus: "de nu I se va porunci", ca să nu bănuieşti că El Se află în situaţia unui rob, ci a spus: *"de nu va vedea pe Tatăl făcând".* Iar cuvintele acestea, spuse aşa, arată deplina Lui unire cu Tatăl. Dacă Fiul Îl vede pe Tatăl lucrând, şi ştie cum lucrează, asta înseamnă că este de aceeaşi fiinţă cu El. Am

44. Ioan 5, 19.
45. Fapte 3, 12.
46. Matei 9, 6.
47. Ioan 5, 21.

arătat de multe ori şi mai înainte că nimeni nu poate vedea fiinţa cu precizie, nici n-o poate cunoaşte limpede dacă nu este de aceeaşi fiinţă. Un om n-a putut să-l vadă pe înger venit în propria lui fiinţă, chiar dacă acest om a fost Daniel, care era împodobit cu multă virtute. De aceea, Domnul a pus lucrul acesta ca o însuşire deosebită a firii lui Dumnezeu, zicând: *"Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut; Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut"*[48]. Şi iarăşi: *"Nu doar că pe Tatăl L-a văzut cineva în afară de Cel ce este de la Dumnezeu; Acesta L-a văzut pe Tatăl"*[49]. E drept, pe Dumnezeu L-au văzut alţii mulţi: profeţi, patriarhi, drepţi şi îngeri; dar aici Domnul vorbeşte de o cunoaştere deplină. Nu vom putea spune aceasta, că Fiul face când Îl vede pe Tatăl făcând, căci atunci, cum s-ar mai explica cuvintele: *"Toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut"*[50]; şi: *"Lucrurile pe care le face Acela, pe acestea le face asemenea şi Fiul"*[51]? Dacă Fiul le face *"asemenea"*, atunci cum le face văzându-L mai întâi pe Tatăl? Că, după cum spui tu, eretice, ar trebui neapărat ca Tatăl Însuşi să facă aşa după ce a văzut pe altul făcând; dar aceasta e cea mai mare nebunie şi prostie!

7. Dar ca să nu lungim cuvântul combătând aceste idei slabe şi nelalocul lor, vom spune acestea: Pentru că Domnul vorbea iudeilor, care spuneau, întemeiaţi pe cele făcute de El, că este împotriva lui Dumnezeu şi vrăjmaş Celui ce a dat Legea, Domnul Şi-a formulat cuvintele Sale într-un chip mai omenesc şi mai simplu şi a lăsat ca cei cu mintea ascuţită să sesizeze, din cuvintele Sale, ideea cu cuviinţă dumnezeiască şi să-i îndrepte pe cei mai slabi de minte. De aceea a spus: *"Lucrurile pe care le face Acela, pe acestea le face asemenea şi Fiul".* Că Fiul nu aşteaptă să-L vadă pe

48. Ioan 1, 18.
49. Ioan 6, 46.
50. Ioan 1, 3.
51. Ioan 5, 19.

Tatăl făcând, nici n-are nevoie de învăţătură, ci vede fiinţa Tatălui şi o ştie *în mod deplin: "Precum Mă cunoaşte Tatăl,* spune Domnul, *tot aşa şi Eu Îl cunosc pe Tatăl"*[52]. Fiul le lucrează pe toate şi le creează cu puterea cuvenită Lui, le lucrează cu priceperea şi înţelepciunea pe care o are împreună cu Tatăl, fără să aibă nevoie să înveţe, fără să aibă nevoie să vadă. Cum ar avea nevoie când este Chipul desăvârşit al Tatălui, când le face pe toate asemenea Lui şi când are aceeaşi putere? Când Fiul a vorbit de putere, a adăugat zicând: *"Eu şi Tatăl Meu una suntem"*[53].

Ştiind toate acestea şi adunând în minte cele ce am spus, să întoarcem spatele adunărilor ereticilor, să ne ţinem strâns de credinţa cea dreaptă şi să arătăm o viaţă şi o vieţuire desăvârşită pe măsura dogmelor noastre, ca să dobândim şi bunătăţile cele viitoare, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava împreună cu Tatăl Cel fără de început şi cu Preasfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

52. Ioan 10, 15.
53. Ioan 10, 30.

Cuvânt la Melchisedec[1]

1. Vreau să vă întind astăzi masă apostolică şi mă pregătesc să-mi îndrept cuvântul spre oceanul glasului lui Pavel. Dar ce simţăminte încerc? Preget şi mă tem ca nu cumva, ieşind din port şi îndreptându-mă spre adâncul gândurilor Apostolului, să nu mă cuprindă ameţeala, după cum păţesc corăbierii care merg întâia oară cu corabia. Că acelora, când părăsesc pământul şi nu văd de o parte şi de alta a corabiei nimic altceva decât marea şi cerul, li se întunecă mintea şi socot că se învârte corabia de jur-împrejur împreună cu marea. Ameţeala aceasta nu se întâmplă din pricina naturii mării, ci din pricina neexperienţei celor care merg întâia oară pe apă. Alţi corăbieri, însă, cu trupurile goale se aruncă în valuri şi nu păţesc una ca aceasta, ci merg cu corabia până nu mai zăresc pământul, stau pe corabie cu tot atâta siguranţă ca şi cum s-ar găsi pe uscat, iar apa sărată a mării îi loveşte în gură, în ochi, în tot trupul, şi nu simt nici un rău. Atât de mare rău este lipsa de experienţă, atât de mare bine este experienţa. Experienţa te face să dispreţuieşti chiar lucrurile înfricoşătoare; lipsa de experienţă, însă, te face să ai bănuieli şi să te temi chiar de lucrurile lipsite de primejdie. Unii stau pe locurile înalte de pe puntea corabiei şi nu ameţesc când privesc marea, alţii nu se tulbură chiar când sunt în mijlocul valurilor.

Acelaşi lucru se petrece şi cu mintea noastră. Adeseori mintea ne este cuprinsă de valurile patimilor, mai sălbatice decât valurile mării, iar mânia, ca o furtună, ne răvăşeşte din adâncuri inima, aducând mare tulburare minţii. Omul fără experienţă şi nesocotit, chiar când începe furtuna mâniei, se tulbură îndată, se neliniştеşte, se clatină, îşi vede sufle-

1. P.G. vol. 56, col. 257-262.

tul înecat de patimi şi se scufundă, însă omul cu experienţă şi socotit îndură cu vitejie totul şi este întocmai ca un căpitan de corabie care stă la cârmă, îşi aşază mintea deasupra patimilor şi nu încetează să facă aceasta până ce nu îndreaptă corabia minţii sale spre portul ferit de vânturi şi furtuni al înţelepciunii.

Ceea ce se întâmplă pe mare şi ceea ce se întâmplă cu mintea, aceea mi se întâmplă neapărat şi mie; când e vorba de tâlcuirea Scripturilor, mă tulbur şi mă neliniştesc pornind pe oceanul Cărţii Sfinte, nu pentru că oceanul este înfricoşător, ci pentru că eu, care călătoresc pe acest ocean, sunt fără experienţă. Căci un cuvânt uşor de intepretat prin natura lui ajunge greu de înţeles din pricina lipsei de experienţă a ascultătorilor. Vi-l voi aduce martor pe Pavel. Cândva Pavel a spus că Hristos a fost *"Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec"*[2], şi când a căutat să spună cine este acest Melchisedec, a adăugat: *"Despre aceasta avem mult de vorbit şi e greu de tâlcuit"*[3].

– Ce spui, o, Pavele? Ţie ţi-e greu să tâlcuieşti, care ai înţelepciunea cea duhovnicească? Ţie, care ai auzit *"cuvinte de nespus"*[4]? Ţie, care ai fost *"răpit până la al treilea cer"*[5]? Dacă ţie ţi-e greu de tâlcuit, atunci cui îi este uşor de înţeles?

– "Mie mi-e greu să tâlcuiesc, spune Pavel, nu din pricina propriei mele slăbiciuni, ci din pricina greutăţii de înţelegere a celor ce mă ascultă".

– Da, pentru că Pavel, după ce a spus *"e greu de tâlcuit"*, a adăugat: *"deoarece v-aţi făcut greoi la auz"*[6]. Vedeţi că nu natura cuvântului, ci neexperienţa ascultătorilor a făcut greu ceea ce nu e greu? Aceeaşi pricină face să fie nu nu-

2. Evr. 5, 10.
3. Evr. 5, 11.
4. 2 Cor. 12, 4.
5. 2 Cor. 12, 2.
6. Evr. 5, 11.

mai greu cuvântul, ci să fie nevoie şi de vobire multă, deşi cuvântul este scurt. Aceasta e pricina pentru care Pavel a spus că acel cuvânt nu e numai *"greu de tâlcuit"*, ci şi că este *"mult de vorbit"*, pentru că a pus pricina greutăţii şi a vorbitului mult pe seama celor cărora le grăia, că *"s-au făcut greoi la auz"*. Şi după cum bolnavilor nu trebuie să le dăm o mâncare făcută în grabă şi la întâmplare, ci trebuie să le gătim mâncăruri diferite, pentru ca, dacă bolnavul nu vrea s-o ia pe una, s-o ia pe cealaltă, astfel încât prin felurimea mâncărurilor să biruim greutatea, iar prin varietatea mesei să împăcăm voinţa nemulţumită a bolnavului, tot aşa trebuie să facem şi cu predicile pe care le rostim: când suntem neputincioşi de a-i face pe ascultători să ne înţeleagă, atunci trebuie să pregătim mult predica noastră, să avem la îndemână multe pilde şi exemple, multe artificii şi aluzii şi altele multe de felul acestora, ca să le putem alege, dintre toate, pe cele ce ne sunt de folos. Dar deşi cuvântul despre Melchisedec avea nevoie de multă grăire, chiar dacă era greu de tâlcuit, totuşi Pavel nu i-a lipsit pe evrei de învăţătura despre Melchisedec. Prin spusa sa: *"avem mult de vorbit şi este greu de tâlcuit"*, Pavel le-a deşteptat râvna, ca să nu fie trândavi cu ascultarea, iar prin aceea că le-a umplut masa cu bunătăţi, le-a potolit dorinţa.

2. Să facem dar şi noi aşa! Chiar dacă suntem neputincioşi faţă de oceanul şi adâncul înţelesurilor Scripturii, să îndrăznim să pornim pe mare, bazându-ne nu pe puterea noastră, ci pe harul dat nouă de Sus. Să-l imităm dar şi noi pe Pavel şi să îndrăznim să pornim pe mare, nu pentru că îndrăznesc eu, ci pentru ca să vă fiu vouă de folos.

Că Pavel nu i-a lipsit pe evrei de cuvântul despre Melchisedec, ascultă ce zice mai departe! După ce a spus: *"Despre aceasta avem mult de vorbit şi este greu de tâlcuit"*[7], a adăugat: *"Căci acest Melchisedec*[8]*, rege al dreptăţii, dar*

7. Evr. 5, 11.
8. Evr. 7, 1.

apoi şi rege al Salemului, adică rege al păcii... fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, ci asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pentru totdeauna"[9]. Oare Pavel n-a rănit auzul vostru când a vorbit şi a spus despre un om că este *"fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam"*? Dar pentru ce spun eu: despre un om? Chiar dacă ar fi spus aceasta despre Fiul, nu v-ar fi dat şi aşa prilej de întrebări? Dacă este *"fără tată"*, cum este Fiu? Dacă este *"fără mamă"*, cum este Unul-Născut? Fiul trebuie să aibă tată, pentru că altfel n-ar fi fiu. Şi totuşi Fiul lui Dumnezeu este şi *"fără tată"*, şi *"fără mamă"*; este *"fără tată"* potrivit naşterii Sale celei de jos, şi este *"fără mamă"* potrivit naşterii Sale celei de sus. Nici pe pământ n-a avut tată, nici în ceruri n-a avut mamă. *"Fără spiţă de neam"*. Să audă aceste cuvinte cei ce iscodesc mult fiinţa Lui, deşi unii socot că aceste cuvinte, *"fără spiţă de neam"*, sunt spuse despre naşterea cea de sus. Ereticii însă nici aceasta nu o vor, căci iscodesc şi cercetează cu mare curiozitate şi naşterea cea de sus. Dar cei mai puţin înverşunaţi dintre eretici lasă deoparte naşterea cea de sus şi socot că Pavel a spus cuvintele *"fără spiţă de neam"* despre naşterea cea de jos. Să arătăm dar că Pavel a spus cuvintele acestea despre amândouă naşterile: şi despre cea de sus, şi despre cea de jos. Că şi una este înfricoşătoare, şi alta este foarte tainică. De aceea şi Isaia zice: *"Şi neamul Lui cine-l va spune?"*[10]. Dar poate că cineva îmi va răspunde că Pavel a vorbit despre naşterea cea de sus. Ce vom spune atunci de Pavel, care a adăugat *"fără spiţă de neam"* după ce a vorbit mai întâi despre cele două naşteri? A spus aceasta ca să crezi că Fiul este *"fără spiţă de neam"* nu numai potrivit acelei naşteri, după care este *"fără mamă"*, ci şi potrivit acestei naşteri, adică celei de jos, [după care] este *"fără tată"*. De aceea, după ce a vorbit de amândouă naşterile, a spus:

9. Evr. 7, 2-3.
10. Is. 53, 8.

"fără spiţă de neam". Pavel a spus că naşterea aceasta de jos este neînţeleasă, ca să nu îndrăznim să iscodim nici naşterea aceea de sus.

Dacă pridvoarele templului sunt atât de înfricoşătoare şi cu neputinţă de a te apropia de ele, cine va încerca să intre în cele Sfinte? Că a fost născut de la Tatăl, ştiu, dar cum, nu ştiu. Că a fost născut din Fecioară, ştiu, dar chipul în care S-a născut nu-l înţeleg. Mărturisesc şi o naştere, şi alta, dar chipul, şi al unei naşteri şi al alteia, îl tac. Şi după cum aici, cu privire la Fecioară, nu ştiu cum Fiul S-a născut din Fecioară, dar mărturisesc că S-a născut şi nu tăgăduiesc naşterea din pricina neştiinţei, tot aşa fă şi tu cu privire la Tatăl şi mărturiseşte naşterea de la Tatăl, deşi nu ştii cum S-a născut Fiul. Dacă ereticul te va întreba: "Cum S-a născut Fiul din Tatăl?", coboară-i mândria la pământ şi spune-i: "Coboară-te din ceruri, arată-mi cum S-a născut Fiul din Fecioară, şi atunci vezi şi aceleal". Ţine-l, cuprinde-l, nu-l lăsa să sară, nici să intre în labirintul gândurilor, ci ţine-l bine, înăbuşă-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul. Nu-l lăsa să se depărteze şi să fugă după cum vrea. Că de acolo se naşte tulburarea între cei ce discută, că ne lăsăm târâţi de spusele lor şi nu-i aducem pe ei sub legile dumnezeieştilor Scripturi. Pune, deci, în jurul ereticului totdeauna zid mărturiile din Scripturi, şi atunci n-are să poată deschide gura. Spune-i: "Cum S-a născut Fiul din Fecioară? Nu te las, nici nu plec". Dar ereticul n-are să poată să ne spună chipul naşterii, oricât s-ar strădui. Da, când Dumnezeu a încuiat o taină, cine o va descuia oare? Unele ca acestea pot fi primite numai prin credinţă. "Dar dacă nu poţi să-mi spui, ci îmi ceri dovezi şi argumente, îţi voi spune şi eu ce i-a spus Hristos lui Nicodim: *"Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?"*[11]. Ţi-am vorbit despre naşterea din Fecioară şi nu ştii să-mi spui, nici nu

11. Ioan 3, 12.

îndrăznești să deschizi gura, și totuși cercetezi cu mare curiozitate nașterea cea cerească? Și de-ar fi să cercetezi cu atâta curiozitate numai cerul, dar Îl cercetezi la fel și pe Stăpânul cerurilor! *"Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți"*. Hristos n-a spus: "nu sunteți convinși", ci: *"nu credeți"*, pentru a ne arăta că dacă cele pământești au nevoie de credință, apoi cu mult mai mult cele cerești. Deși atunci îi vorbea lui Nicodim despre o naștere cu mult mai mică[12], fiind vorba despre botez și despre renașterea cea duhovnicească, este însă clar că și acestea se înțeleg tot prin credință. Hristos le-a numit pământești nu pentru că ar fi ale pământului, ci pentru că se săvârșesc pe pământ; sunt și acestea pământești în comparație cu nașterea cea de sus, cea nespusă, aceea care depășește orice minte. Dacă este cu neputință să știm cum ne naștem din nou din apă, ci trebuie să fie primită nașterea aceasta numai prin credință, fără să fie cercetat cu curiozitate chipul, cât de mare ar fi nebunia să cauți argumente omenești pentru nașterea de sus a Fiului Unuia-Născut și să ceri dovezi de chipul nașterii? S-a dovedit, deci, îndeajuns că Fiul lui Dumnezeu este *"fără tată"*, *"fără mamă,* și *"fără spiță de neam"*.

3. Mulți însă nu înțeleg cele scrise despre Melchisedec și spun că Melchisedec este mai mare decât Hristos. Ei au pornit o erezie proprie și se numesc melchisedeciți. Aceștia discută cu noi, voind să ne demonstreze că Melchisedec este mai mare decât Hristos, aducându-ne ca argumente cuvintele: *"Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"*[13]. De aceea, trebuie să le răspundem și lor. Ei spun: "Cum să nu fie Melchisedec mai mare decât Hristos, când Hristos este preot după chipul și rânduiala lui Melchisedec?". Noi însă spunem că Melchisedec este om asemenea nouă și nu-i mai mare nici decât Hristos, dar nici decât Ioan

12. Cf. Ioan 3, 5.
13. Ps. 109, 4.

Botezătorul, căci spune Hristos: *"Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decât el"*[14].

Alții rătăcesc iarăși, spunând că Melchisedec este Duhul Sfânt. Dar noi nici aceasta nu o spunem. Pentru că ce nevoie mai era să Se întrupeze Cuvântul lui Dumnezeu, odată ce Duhul de mult se făcuse om? Melchisedec nu este mai mare decât Hristos și nu este nici Duhul Sfânt! Să ne spună aceia: În care loc este Melchisedec? Oare într-un loc ceresc? Oare într-un loc pământesc? Oare într-un loc din cele de dedesubt? Dacă acești eretici vor spune că Melchisedec este într-un loc din cele cerești sau într-un alt loc oarecare, să audă că însuși genunchiul se pleacă lui Hristos, Cel Întrupat din Născătoarea de Dumnezeu Maria, că spune Apostolul: *"Lui I se va pleca tot genunchiul"*[15], și celelalte. Iar dacă lui Hristos I se pleacă tot genunchiul, atunci Melchisedec este mai mic decât Hristos și I se închină lui Hristos, Căruia I se închină toate. Iar dacă ticăloșii și nenorociții de eretici aduc și cuvintele ce urmează – că Pavel adaugă, spunând: *"asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu"*[16] –, atunci aceste cuvinte trebuie să le înțelegem așa, că după cum noi am fost făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu[17], tot așa a fost făcut și Melchisedec.

Iudeii, la rândul lor, spun că Melchisedec s-a născut din desfrânare și de aceea este *"fără spiță de neam"*. Rău spuneți! Că lui Solomon i se face spița neamului, deși s-a născut dintr-o desfrânată, femeia lui Urie[18]. Dar pentru că Melchisedec a fost preînchipuire a Domnului și purta în el icoana lui Hristos, ca și Iona, Scriptura l-a lăsat la o parte pe tatăl lui, ca să-L vedem în Melchisedec, ca într-o icoană, pe Hristos, Cel care este cu adevărat *"fără tată și fără spiță de neam"*.

14. Matei 11, 11.
15. Filip. 2, 10.
16. Evr. 7, 3.
17. Cf. Fac. 1, 27.
18. Cf. 2 Regi 11, 2-4.

Melchisedecitii însă ne mai aduc şi această obiecţie: "Dar ce sens au atunci cuvintele pe care le spune Tatăl lui Hristos: *"Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"?*[19] Acestora le răspundem că acest Melchisedec a fost un bărbat drept şi a fost cu adevărat icoană a lui Hristos. Melchisedec dar, mişcat de duh profetic, gândind să aducă pentru neamuri viitoarea jertfă fără de sânge, L-a primit pe Dumnezeu cu pâine şi cu vin[20], imitând pe Hristos, Cel ce avea să vină. Deci, pentru că sinagoga iudeilor aducea, după rânduiala lui Aaron, lui Dumnezeu jertfă, nu pâine şi vin, ci viţei şi miei, şi slăvea pe Dumnezeu cu jertfe sângeroase, Dumnezeu strigă şi spune Celui care avea să Se nască din Fecioara Maria, lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu: *"Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec";* eşti preot în veac nu după rânduiala lui Aaron, care slujea lui Dumnezeu cu viţei şi miei, ci: *"Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec"*, aducând continuu, cu pâine şi vin, jertfa cea fără de sânge pentru cei ce aduc darurile. Prin Care Tatălui slava, împreună şi Preasfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

19. Ps. 109, 4.
20. Fac. 14, 18.

Omilie împotriva celor care au părăsit biserica şi s-au dus la hipodrom[1]

1. Se pot, oare, îndura cele petrecute? Sunt, oare, de suportat? Vreau să vă pun pe voi înşivă în faţa voastră! Aşa a făcut şi Dumnezeu cu evreii, i-a pus faţă în faţă cu ei înşişi şi le-a spus: *"Poporul Meu! Ce ţi-am făcut ţie şi cu ce te-am întristat sau cu ce te-am tulburat? Răspunde-Mi Mie!"*[2]. Şi iarăşi: *"Ce greşeală au găsit în Mine părinţii voştri?"*[3].

Pe Dumnezeu, dar, Îl voi imita şi eu şi vă voi spune iarăşi: Se pot, oare, îndura cele petrecute? Sunt, oare, de suportat? Că după cuvântările mele lungi şi repetate, după atât de multă învăţătură, unii ne-au părăsit şi s-au dus să vadă cursele de cai; şi aşa de tare au înnebunit, încât au umplut tot oraşul cu strigătul şi răcnetul lor cel fără rânduială, care au adus mult râs, dar, mai bine spus, plânset. Stăteam în casă şi, auzind glasurile acelea care se spărgeau, m-am simţit mai rău decât cei bântuiţi de furtuna mării. Căci după cum aceia, când valurile mării se sparg de pereţii corabiei, se tem să nu fie în primejdie de moarte, tot aşa şi în mine se spărgeau mai cumplit strigătele acelea, încât m-am aplecat la pământ şi m-am acoperit. Sus, în hipodrom, cei de acolo se schimonoseau aşa; jos, în mijlocul pieţei, alţii îi aplaudau pe conducători şi strigau mai puternic decât cei din hipodrom. Ce vom spune, oare, ce cuvânt de apărare voi avea dacă vreun străin, venit din altă parte, ne va învinui şi ne va spune: Acesta este oraşul Apostolilor? Acestea se întâmplă în oraşul care a primit în el un atât de mare propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu? Acestea face po-

1. P.G. 56, col. 263-270.
2. Mih. 6, 3.
3. Ier. 2, 5.

porul cel iubitor de Hristos, adunarea cea cu inima curată, cea duhovnicească? N-a respectat nici această zi, în care se săvârşeau simbolurile mântuirii neamului nostru? Ci vineri, când Stăpânul tău, oraşule, se răstignea pentru omenire, în ziua în care se aducea o jertfă ca aceasta, când raiul se deschidea şi tâlharul era adus în vechea lui patrie, când blestemul se dezlega şi păcatul se ştergea, când războiul cel de ani şi ani se sfârşea, când se făcea împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii şi toate se schimbau, în ziua aceea, în care trebuia să se postească, să se slavoslovească şi să se înalţe Celui ce a făcut acestea rugăciuni de mulţumire pentru bunătăţile date lumii, chiar atunci tu, oraşule, ai părăsit biserica, jertfa duhovnicească, adunarea fraţilor şi sfinţenia postului şi ai fost dus de diavolul prizonier la privelişte aceea.

Se pot, oare, îndura cele petrecute? Sunt, oare, de suportat? Nu voi înceta să spun mereu acestea, nu ca să-mi mângâi cu ele durerea şi s-o apăr cu tăcerea, ci vreau s-o dau pe faţă şi să v-o pun înaintea ochilor voştri. Cum Îl vom putea face dar îndurător pe Dumnezeu? Cum vom împăca pe Cel ce S-a mâniat? Acum trei zile s-a revărsat asupra noastră ploaie mare şi a târât cu ea totul, a răpit de la gură, ca să spun aşa, hrana lucrătorilor de pământ, a culcat la pământ spicele pline şi totul a putrezit de mulţimea apei. S-au făcut litanii şi rugăciuni; tot oraşul nostru alerga ca un torent la bisericile Apostolilor; i-am luat ajutători pe Sfântul Petru şi pe Fericitul Andrei, ceata Apostolilor, pe Pavel şi pe Timotei. Apoi, când s-a potolit mânia cea dumnezeiască, am trecut prin oceanul de ape, am îndrăznit să înfruntăm valurile şi am alergat la corifeii Apostolilor, la Petru, temelia credinţei[4], şi la Pavel, vasul alegerii[5], şi am făcut slujbe duhovniceşti, am vorbit de luptele lor şi de trofeele şi biruinţele lor împotriva demonilor. Dar nici frica celor întâmplate

4. Cf. Matei 16, 18.
5. Cf. Fapte 9, 15.

nu ne-a înspăimântat şi nici măreţia faptelor răsunătoare ale Apostolilor nu ne-a învăţat minte, ci aşa, dintr-odată, după trecerea unei singure zile, sari şi strigi, omule, şi-ţi vezi sufletul rob, târât de patimi. Dar dacă voiai să vezi cursa animalelor celor necuvântătoare, atunci pentru ce n-ai înjugat patimile cele necuvântătoare din tine, mânia şi pofta, pentru ce nu le-ai pus lor jugul înţelepciunii, jugul cel bun şi uşor[6], pentru ce nu le-ai supus dreptei judecăţi, pentru ce n-ai alergat la premiul *"chemării celei de sus"*[7]? Să nu fi alergat de la păcat la păcat, ci de la pământ la cer. Acest fel de hipodrom are, împreună cu plăcerea, şi mult folos. Ai lăsat ca cele ale tale să umble fără rost şi la întâmplare, te-ai aşezat să priveşti victoria altuia şi ţi-ai cheltuit întreaga zi în zadar şi spre răul tău.

2. Sau nu ştii că, după cum atunci când le încredinţăm slugilor noastre bani, le cerem socoteală până la ultimul bănuţ, ei bine, tot aşa şi Dumnezeu ne va cere socoteală de zilele vieţii noastre, de felul în care ne-am cheltuit fiecare zi? Ce vom spune? Ce cuvânt de apărare vom găsi când ni se va cere socoteala zilei aceleia? Soarele a răsărit pentru tine, noaptea pentru tine a luminat-o luna, şi corul felurit de stele pentru tine a strălucit. Pentru tine au suflat vânturile, pentru tine au curs râurile, pentru tine au răsărit semînţele, pentru tine au crescut plantele, iar drumul naturii şi-a păstrat rânduiala lui, ziua a venit şi noaptea a trecut. Toate acestea pentru tine s-au făcut. Iar tu, căruia îţi slujesc toate făpturile, tu faci pofta diavolului. Ţi-a fost închiriată de Dumnezeu o atât de mare casă, adică lumea aceasta, şi tu n-ai plătit chiria. Nu ţi-a fost de ajuns întâia zi, ci şi în a doua zi, când trebuia să te odihneşti puţin de păcatul pe care l-ai făcut, te-ai dus iarăşi la hipodrom, ai alergat de la fum la foc şi te-ai aşezat într-un prăpăd şi mai cumplit.

6. Cf. Matei 11, 30.
7. Filip. 3, 14.

Bătrânii şi-au făcut de râs părul alb, iar tinerii şi-au aruncat în prăpastie tinereţea; părinţii i-au luat cu ei şi pe copii, ducând, chiar de la început, vârsta lor fără experienţă în prăpădul răutăţii; aşa că n-ai păcătui dacă i-ai numi pe nişte părinţi ca aceştia ucigaşi de copii în loc de părinţi, pentru că pierd prin păcat sufletul acelora pe care i-au născut.

– Ce păcat?, aş putea fi întrebat.

– De aceea plâng, că, deşi eşti bolnav, nu ştii că boleşti şi că trebuie să-ţi cauţi doctor. Eşti plin de desfrânare şi mai întrebi: Ce păcat? Oare nu L-ai auzit pe Hristos, Care spune: *"Oricine se uită la femeie spre a o pofti, a şi făcut cu ea desfrânare"*[8]?

– Dar dacă nu mă uit la ea spre a o pofti?

– Şi cum poţi să mă convingi de aceasta? Cel care nu se stăpâneşte de a se uita la femeie, ci şi-a pus atâta râvnă pentru a face aceasta, cum poate rămâne nepătat după ce a privit-o? Este oare de piatră trupul tău? Este oare de fier? Eşti îmbrăcat în trup, trup omenesc, care se aprinde de poftă mai cumplit ca iarba.

Dar pentru ce vorbesc de hipodrom? În piaţă, dacă întâlnim o femeie, ne tulburăm. În hipodrom, însă, stai sus în amfiteatru, de unde ai atâtea ispite spre păcat: o vezi pe femeia desfrânată intrând pe scenă cu capul gol şi cu multă nerușinare, îmbrăcată cu haine ţesute cu aur şi cu gesturi molatice şi fără ruşine, cântând cântece dezmăţate, iar mădularele aţâţă la destrăbălare; se rostesc doar cuvinte de ruşine şi se desfrânează atât, încât ţie, care o priveşti, ţi-ar veni oare în minte să priveşti în altă parte? Îndrăzneşti să spui că nu încerci nici un simţământ omenesc? Este oare de piatră trupul tău? Este oare de fier? N-am să mă feresc să spun iarăşi ce am spus mai înainte. Oare eşti mai înţelept decât acei bărbaţi mari şi viteji pe care o singură privire i-a pierdut? N-ai auzit ce spune Solomon? *"Va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va arde picioarele?"*[9]; *"Va ascunde cineva foc în sân şi nu-şi va arde hainele?"*[10]. *"Aşa este cel ce intră la femeia străină"*[11]. Chiar dacă nu te-ai unit cu o femeie desfrânată, dar dacă te-ai apropiat de ea cu pofta, ei bine, cu gândul ai săvârşit păcatul. Şi nu numai în timpul cât eşti în hipodrom, ci şi după ce s-a terminat spectacolul, după ce a plecat aceea de pe scenă, chipul ei rămâne în sufletul tău; rămân cuvintele ei, mişcările, privirile, mersul, ritmul, jocul, mădularele ei cele desfrânate, iar tu pleci de la teatru luând cu tine mii şi mii de răni. Nu se distrug oare căsniciile din pricina aceasta? Nu din pricina aceasta se pierde cumpătenia? Nu din pricina aceasta sunt divorţurile? Nu din pricina aceasta sunt luptele şi certurile? Nu din pricina aceasta, urâţeniile de care nici nu pot să vorbesc? Când îţi este sufletul plin de femeia aceea şi vii acasă, atunci eşti prizonierul ei, atunci soţia ta îţi pare mai urâtă, copiii mai împovărători, slugile supărătoare, iar casa, de prisos, iar grijile obişnuite ale gospodăriei par că te supără, iar fiecare om care se apropie de tine îţi este greoi şi împovărător.

3. Pricina este că nu vii acasă singur, ci o ai cu tine pe desfrânata de la hipodrom, pe care o aduci în casă nu pe faţă şi deschis. Dacă ai face aşa, ar fi mai uşor, că ţi-ai izgoni repede soţia, însă desfrânata stă în gândul şi în cugetul tău şi aprinde în tine cuptorul babilonian, dar, mai bine spus, un cuptor cu mult mai cumplit, că hrana focului nu sunt câlţii, catranul şi smoala, ci cele de care ţi-am vorbit, care le răstoarnă pe toate cu susul în jos. Şi după cum cei cuprinşi de friguri nu-i pot învinui cu nimic pe cei care îi servesc, dar din pricina bolii lor se poartă urât cu toţi, resping mâncărurile, îi ocărăsc pe doctori, se supără pe cei ai lor şi se înfurie pe slugi, tot aşa şi cei care bolesc de această cumplită

8. Matei 5, 28.

9. Pilde 6, 28.
10. Pilde 6, 27.
11. Pilde 6, 29.

boală își schimbă felul purtării și se enervează, pentru că au totdeauna înaintea ochilor lor boala de care sunt cuprinși. O, ce lucruri cumplite! Lupul și leul și celelalte fiare sălbatice, când sunt săgetate de vânător, fug, dar omul, înzestrat cu foarte multă minte, când este rănit aleargă după femeia care l-a rănit, ca să primească o săgeată cu mult mai cumplită, și-și găsește plăcerea în rana ce i se face. Rana aceasta însă este mai amară decât toate și-i face boala de nevindecat. Cum ar putea să se ducă la doctor cel care nu urăște buboiul și nici nu vrea să scape de el? De aceea plâng și sunt adânc tulburat, pentru că veniți de la acele spectacole încărcați cu o pagubă atât de mare și că, pentru o mică plăcere, aveți de îndurat o necontenită durere. Și chiar înainte de iad și de chinurile de acolo aduceți asupra-vă aici, pe pământ, cea mai cumplită osândă. Spune-mi, rogu-te, nu-i cea mai mare osândă să hrănești o poftă ca aceasta, să o aprinzi neîncetat și să porți cu tine pretutindeni cuptorul acestei iubiri nesăbuite și mustrarea conștiinței? Cum vei mai păși în pridvoarele cele sfinte? Cum te vei apropia de altarul cel ceresc? Cum vei auzi predica despre cumințenie, când ești plin de atât de mari buboaie și răni, când ți-e mintea robită de patimă?

Mai trebuie oare să vorbesc de celelalte? Nu! Se poate vedea durerea voastră sufletească din cele ce îmi arată acum chipurile voastre. Văd acum, când rostesc cuvintele acestea, că vă loviți frunțile, și vă mulțumesc mult pentru aceasta, că sunteți un popor atât de simțitor. Dar, după cum socot, poate că fac aceasta mulți dintre cei care n-au păcătuit. Și o fac pentru că suferă din pricina rănilor fraților. De aceea plâng și mă tânguiesc. Plâng pentru că diavolul pustiește o turmă ca aceasta. Dar, dacă veți voi, uite, îi vom opri intrarea. Cum? În ce chip? Dacă îi însănătoșim pe cei bolnavi, dacă întindem plasele învățăturii și căutăm să-i prindem pe cei apucați de fiară și dacă îi smulgem chiar din gâtlejul leului. Să nu-mi spui: "Sunt puțini cei care s-au desprins de turmă". De-ar fi numai zece, paguba nu-i mică; și nici de-ar fi cinci, de-ar fi doi, de-ar fi chiar unul! Că și Păstorul Acela pentru aceasta le-a lăsat pe cele nouăzeci și nouă de oi și a alergat la una. Și nu s-a întors la cele nouăzeci și nouă până ce n-a adus-o iarăși la turmă, pentru ca prin recăpătarea celei rătăcite să completeze numărul știrbit al celor o sută[12]. Nu spune că e unul! Gândește-te doar că e suflet, pentru care s-au făcut toate câte le vedem, pentru care sunt legile, pedepsele, chinurile și nenumăratele minuni și fel de fel de lucrări ale lui Dumnezeu; și pentru care Dumnezeu nu Și-a cruțat nici pe Fiul Său[13]. Gândește-te ce preț a dat Dumnezeu chiar pentru un singur om, și nu disprețui mântuirea lui. Dimpotrivă, du-te și adu-mi-l! Convinge-l să nu mai cadă în aceleași păcate, iar cu aceasta avem îndestulător cuvânt de apărare. Iar dacă nu vrea să asculte nici de sfaturile noastre, nici de îndemnurile voastre, vom folosi puterea pe care ne-a dat-o Dumnezeu, nu spre pierderea aceluia, ci spre zidirea lui.

4. De aceea, o spun mai dinainte și o strig cu mare glas: Dacă cineva, după această sfătuire și învățătură, se va mai duce la vătămarea cea nelegiuită a spectacolelor de la hipodrom, nu-l voi mai primi în acest locaș, nu-l voi mai împărtăși cu Sfintele Taine, nu-l voi mai lăsa să se atingă de Sfânta Masă, ci, după cum păstorii despart oile pline de râie de cele sănătoase, ca să nu le dea și acestora boala, tot așa voi face și eu. Dacă în vechime se poruncea ca leprosul, chiar dacă ar fi fost împărat, să stea în afara locuințelor oamenilor și era scos afară cu diademă cu tot, cu atât mai mult noi îl vom scoate afară din acest sfânt locaș pe cel cu sufletul plin de lepră. După cum la început am folosit și îndemnul, tot așa și acum, după atât de multă sfătuire și învățătură, trebuie neapărat să aduc și cuțitul. Am un an de

12. Cf. Matei 18, 12; Luca 15, 4.
13. Cf. Ioan 3, 16; Rom. 8, 32.

când am venit în oraşul vostru şi n-am încetat o clipă a vă da, necontenit şi adeseori, aceste sfaturi. Dar pentru că unii au rămas cu puroiul în ei, haide deci să înfigem şi cuţitul. N-am cuţit, dar am cuvântul care taie mai bine decât cuţitul, n-am în mână foc, dar învăţătura mi-e mai arzătoare decât focul, e în stare să ardă mai bine.

Nu-mi dispreţui hotărârea pe care am luat-o. Chiar dacă eu sunt simplu şi vrednic de milă, totuşi harul lui Dumnezeu mi-a încredinţat o dregătorie care poate face acestea. Să fie dar scoşi afară unii ca aceştia, pentru ca cei sănătoşi dintre noi să ajungă mai sănătoşi, iar cei bolnavi să scape de cumplita lor boală. Iar dacă vă cutremuraţi când auziţi hotărârea pe care am luat-o – că vă văd pe toţi trişti şi cu inima strânsă –, atunci aceia să se schimbe, şi hotărârea mea va fi ridicată. Că după cum am luat putere să leg, tot aşa am puterea şi să dezleg şi să-i aduc pe aceia din nou în Biserică. Nu vreau să-i tai pe fraţi, ci să depărtez ocara din Biserică. Acum, când noi creştinii păcătuim, păgânii râd de noi, iar iudeii ne batjocoresc, însă atunci când legile vor fi respectate de noi, ne vor lăuda mult şi vor admira Biserica. Nimeni dar din cei care rămân mai departe în păcatul acesta să nu calce în biserică, să fie mustrat şi de voi, să vă fie duşman obştesc. *"Iar dacă nu ascultă de cuvântul nostru prin scrisoare, pe acela să-l însemnaţi şi să nu aveţi amestec cu el"*[14]. Aceasta să faceţi. Să nu staţi de vorbă cu el. Să nu-l primiţi în casă. Nu staţi la masă cu el în piaţă.

Purtându-ne aşa cu ei, îi vom câştiga uşor pentru Biserică. Şi după cum vânătorii nu hăituiesc animalele greu de prins numai dintr-o parte, ci din toate părţile, ca să le bage în plasă, tot aşa să-i urmărim şi noi pe cei sălbăticiţi, ca să-i prindem iute în plasele mântuirii, eu de aici, din biserică, voi din afară. Dar ca să se întâmple aceasta, mâniaţi-vă şi voi împreună cu mine, dar, mai bine spus, să vă doară inima

14. 2 Tes. 3, 14.

pentru legile lui Dumnezeu şi depărtaţi-i pentru câtăva vreme de acele spectacole pe cei care au această boală, pe aceia dintre fraţi care calcă în picioare legile lui Dumnezeu, ca să-i aveţi necontenit alături de voi. Că nu mică vă va fi osânda dacă treceţi cu vederea o astfel de pierdere, ci veţi fi pedepsiţi foarte greu. Dacă în casele oamenilor când una dintre slugi fură argint sau aur şi este prins, atunci nu-i pedepsit numai hoţul, ci şi cei ce au ştiut, şi n-au spus, apoi cu mult mai mult în Biserică Dumnezeu îţi va spune: "Cum de ai tăcut când ai văzut că din Casa Mea a fost furat nu un vas de argint, nici un vas de aur, ci a fost furată cumpătenia? Cum de ai tăcut când ai văzut că cel care a luat Cinstitul Trup, că cel care s-a împărtăşit cu o Jertfă ca aceasta, a plecat în casa diavolului şi a păcătuit atât de mult? Cum de ai tăcut? Cum de-ai suferit? Cum de n-ai spus preotului?". Nu ţi se va cere o mică socoteală. De aceea şi eu, cu toate că am să vă supăr, n-am să vă cruţ de cele mai grele pedepse. Că este cu mult mai bine să vă supăr aici şi să vă scap de judecata viitoare, decât să vă spun cuvinte plăcute şi să fiţi pedepsiţi atunci. Da, nu-i fără de primejdie, nici sănătos să taci în lucruri ca acestea. Fiecare dintre voi va da socoteală pentru sine, iar eu voi da socoteală de mântuirea tuturor. De aceea, nu voi înceta de a face şi a spune tot ce trebuie, chiar dacă ar trebui să vă supăr, chiar dacă v-aş părea aspru şi împovărător, ca să mă pot înfăţişa înaintea acelui înfricoşător scaun de judecată, *"neavând pată sau zbârcitură sau altceva de acest fel"*[15].

Facă Dumnezeu ca, prin rugăciunile sfinţilor, cei stricaţi să se întoarcă pe drumul cel drept, iar cei care au rămas nevătămaţi să propăşească spre mai mare bună-cuviinţă şi cumpătenie, ca şi voi să vă mântuiţi, şi noi să ne bucurăm, şi Dumnezeu să se slăvească, acum şi pururea şi în nesfârşiţii veci ai vecilor. Amin.

15. Efes. 5, 27.

Omilie[1]
la cuvântul Apostolului care spune: *"Şi aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*[2]

1. Slab sunt şi sărac şi nepriceput în cuvintele cele de învăţătură, dar când văd adunarea voastră, îmi uit de slăbiciune, nu mai ştiu de sărăcie şi nepriceperea nu mi-o mai cunosc. Atât de mare este tirania dragostei ce-mi arătaţi. Aceasta e pricina că eu vă întind masa sărăciei mele cu mai multă râvnă decât cei înconjuraţi de multă bogăţie. Da, voi sunteţi pricina acestei generozităţi. Da, prin râvna cu care-mi ascultaţi cuvântul deşteptaţi pe cei ce dorm, rămâneţi uimiţi de cele ce vă spun şi staţi atârnaţi de cuvântul celui care vă vorbeşte. Tot aşa şi puii de rândunică, dacă văd că se apropie mama lor, se apleacă în afara cuibului, îşi întind gâturile şi în felul acesta îşi primesc de la ea hrană. Aşa şi voi, cu multă râvnă vă uitaţi la cel ce vă vorbeşte şi primiţi învăţătura pe care v-o aduce cuvântul meu, iar înainte de a-mi ieşi cuvintele din gură, voi aţi şi prins înţelesul celor ce vă spun. Cine nu ne va ferici, şi pe voi, şi pe mine, pentru cele care se petrec, pentru că, aşa cum spune Scriptura, grăiesc *"la urechile celor ce ascultă"*[3]. Comună ne este osteneala, comună şi munca, comun ne este rodul muncii, comună şi plata. Pentru aceasta Hristos i-a fericit pe ucenici, spunându-le: *"Fericiţi vă sunt ochii pentru că văd şi urechile voastre pentru că aud"*[4]. Îngăduiţi-mi să vă spun şi vouă cuvintele acestea, pentru ca şi voi să arătaţi aceeaşi râvnă: *"Fericiţi sunt ochii voştri pentru că văd şi urechile voastre pentru că aud"*. Că urechile voastre aud, e lămurit, dar că şi ochii voştri văd, după cum vedeau atunci ucenicii, aceasta voi încerca s-o dovedesc, ca să nu vă fie pe jumătate fericirea voastră, ci să fie întreagă. Ce vedeau atunci ucenicii? Morţi înviaţi, orbi cu vederea recăpătată, leproşi curăţiţi, demoni alungaţi, şchiopi cu picioarele în stare să meargă, orice beteşug al firii îndreptat. Acestea le vedeţi şi voi acum, dacă nu cu ochii trupului, cu ochii credinţei. Aşa sunt ochii credinţei. Văd cele ce nu se văd şi înţeleg cele ce nu sunt încă săvârşite.

1. P.G. 56, 271-280.
2. 2 Tim. 3, 1.
3. Înţ. Sir. 25, 12.
4. Matei 13, 16.

– Dar de unde se vede că ne este credinţa vedere şi vădire a celor ce nu se văd?

– Ascultă-l pe Pavel, care spune: *"Credinţa este încredinţare despre lucrurile nădăjduite, dovedire a lucrurilor nevăzute"*[5]. Şi lucru minunat este că ochii aceştia ai trupului văd cele ce se văd, dar nu văd cele ce nu se văd; ochii credinţei, însă, cu totul dimpotrivă: nu văd cele ce se văd, dar văd cele ce nu se văd. Că ochii credinţei nu văd cele ce se văd, dar văd cele ce nu se văd, a arătat-o Pavel, grăind aşa: *"Că necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, veşnică plinătate de slavă, neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd"*[6].

– Dar cum le poate vedea cineva pe cele ce nu se văd?

– Cum altfel decât prin ochii credinţei? Tot aşa spune Pavel şi în altă parte: *"Prin credinţă înţelegem că s-au întocmit veacurile"*[7].

– Cum? Doar nu le vedem!

– Pavel spune mai departe: *"...că s-au făcut din cele nevăzute cele ce se văd"*[8].

Vrei să-ţi aduc şi altă mărturie că ochii credinţei le văd pe cele care nu se văd? Pavel, scriindu-le odinioară galatenilor,

5. Evr. 11, 1.
6. 2 Cor. 4, 17-18.
7. Evr. 11, 3.
8. Evr. 11, 3.

spunea: *"Vouă, în ochii cărora a fost zugrăvit Iisus Hristos răstignit"*[9].

2. – Ce spui, o, fericite Pavele? Galatenii L-au văzut răstignit în Galatia?

– Cu toţii mărturisim că nu. Că în Palestina, în mijlocul Iudeii, au fost patimile Domnului.

– Dar atunci, cum L-au văzut răstignit galatenii?

– Cu ochii credinţei, nu cu ochii trupului. Ai văzut că ochii credinţei văd cele ce nu se văd? Galatenii L-au văzut pe Hristos răstignit de la atâta distanţă şi după atâta vreme. Aşa-i vedeţi şi voi pe morţi înviaţi, aşa îl vedeţi şi voi astăzi pe lepros curăţit, aşa îl vedeţi pe slăbănog ridicându-se. Şi îl vedeţi mai bine decât iudeii care erau de faţă, căci aceia, deşi erau de faţă, n-au crezut în minune, dar voi, care n-aţi fost de faţă, credeţi. Aşa că pe bună dreptate v-am spus: *"Fericiţi sunt ochii voştri pentru că văd!"*[10].

Vreţi să vă dau şi o altă dovadă că ochii credinţei văd cele ce nu se văd şi trec peste cele ce se văd? Căci nici nu le-am putea vedea altfel pe cele ce nu se văd dacă nu le-am dispreţui pe cele pe care le vedem. Ascultă-l pe Pavel, care spune despre Avraam că a văzut cu ochii credinţei născut pe fiul său Isaac şi aşa a primit făgăduinţa.

– Ce spune Pavel?

– *"Şi neslăbind în credinţă, nu s-a uitat la trupul său amorţit"*[11]. Mare este puterea credinţei! După cum gândurile oamenilor sunt *"pline de frică şi neputincioase"*[12], tot aşa credinţa este tare şi puternică: *"Avraam nu s-a uitat la trupul său amorţit"*. Vezi cum a lăsat deoparte cele văzute? Că nu s-a uitat la bătrâneţe? Şi doar bătrâneţea îi stătea înaintea ochilor. Dar nu! Avraam s-a uitat cu ochii credinţei, nu cu ochii trupului. De aceea n-a văzut bătrâneţea lui, nici amorţirea Sarrei. Nu s-a uitat *"la amorţirea pântecelui Sarrei"*[13], spune Pavel. Prin aceste cuvinte Pavel ne arată stârpiciunea Sarrei. Neputinţa ei era îndoită: din pricina vârstei şi din pricina slăbiciunii firii. Trupul îi era nefolositor pentru facerea de copii nu numai din pricină că era bătrână, ci şi pentru că însuşi pântecele ei era amorţit: atelierul firii, înainte de bătrâneţe, era nefolositor din pricina stârpiciunii. Ai văzut câte piedici? Bătrâneţea bărbatului, bătrâneţea femeii, iar stârpiciunea femeii mai rea decât bătrâneţea. Că mai cu seamă stârpiciunea este piedică naşterii de copii. Şi totuşi, pe toate acestea Avraam le-a trecut cu vederea, şi, prin ochii credinţei, s-a înălţat la ceruri, având temei al celor făgăduite puterea Celui care a făgăduit. Pentru aceea, *"întru făgăduinţa lui Dumnezeu, nu s-a îndoit prin necredinţă, ci s-a întărit în credinţă"*[14]. Credinţa este toiag tare, port sigur, credinţa ne scapă de rătăcirea gândurilor şi dă sufletului multă linişte.

"Fericiţi sunt ochii voştri pentru că văd"[15]. Că trebuie să mă întorc neapărat la cuvintele acestea ale Domnului. Şi doar iudeii vedeau atunci cele făcute de Domnul, însă Domnul nu le fericeşte vederea aceasta din afară, că vederea aceasta, ea singură, nu vede minunile; ci privirea cea dinăuntru le vede. Iudeii îl vedeau pe orb şi ziceau: *"(Unii): Acesta este. (Alţii): Nu este acesta!"*[16]... *"Să-i chemăm pe părinţii lui!"*[17]. Îi auzi că se îndoiau de minune? Vezi că nu este de ajuns privirea ochilor trupului pentru vederea minunii? Cei care erau de faţă şi vedeau minunea spuneau: *"Acesta este! Nu este acesta!"*. Dar noi, care n-am fost de faţă, nu spunem: *"Acesta este! Nu este acesta!"*, ci spunem: *"Acesta este!"*. Ai văzut că nu suntem vătămaţi cu nimic dacă nu suntem de faţă atunci când sunt de faţă ochii credinţei,

9. Gal. 3, 1.
10. Matei 13, 16.
11. Rom. 4, 19.
12. Înţ. Sol. 9, 14.
13. Rom. 4, 19.
14. Rom. 4, 20.
15. Matei 13, 16.
16. Ioan 9, 9.
17. Ioan 9, 18.

că nu ne este de nici un folos vederea minunii atunci când nu sunt ochii credinţei? Ce-au câştigat iudeii aceia că au văzut minunea? Nimic! Noi vedem minunea mai lămurit decât aceia.

Aşadar, pentru că ochii voştri văd minunea şi pentru că urechile voastre aud rostirea cu care vă fericeşte Hristos, haide să pun înaintea voastră mărgăritarele Scripturii! Şi după cum Hristos n-a dat răspuns întrebărilor iudeilor, ci, dimpotrivă, le-a mărit şi mai mult nelămurirea, pentru că nu erau cu luare-aminte la cele ce făcea şi spunea, tot aşa şi vouă, pentru că sunteţi cu luare-aminte, trebuie să vă descopăr cele ascunse. Ucenicii s-au apropiat de Hristos şi, miraţi, L-au întrebat: *"Pentru ce le vorbeşti lor în pilde?"*[18]. Iar Hristos le-a răspuns: *"Pentru că ei, văzând, nu văd"*[19]. Dar pentru că voi nevăzând vedeţi, trebuie neapărat să nu vă vorbesc în pilde. Şi pentru că ei, *"auzind, nu aud"*[20]. Dar pentru că voi, neauzind atunci, auziţi acum mai bine decât au auzit aceia atunci, trebuie neapărat să nu vă lipsesc de masa aceasta. Că şi Hristos nu v-a fericit mai puţin pe voi decât pe aceia: *"Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiţi cei ce n-au văzut, şi au crezut!"*[21]. Nu fiţi, dar, trândavi faţă de binele acesta, că, adică, n-aţi fost în vremurile acelea, ci sunteţi în cele de acum. Dacă voieşti, nu vei fi cu nimic păgubit. Că mulţi dintre cei care au fost în vremurile acelea nu s-au folosit pentru că n-au voit.

3. Care este, dar, textul care v-a fost citit din Scriptură? *"Şi aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*[22]. Pavel îi scrie lui Timotei cuvintele acestea în a doua sa epistolă. Înfricoşătoare este ameninţarea! Dar să fim cu luare-aminte! Pavel lasă să se înţeleagă şi vremurile

18. Matei 13, 10.
19. Matei 13, 13.
20. Matei 13, 13.
21. Ioan 20, 29.
22. 2 Tim. 3, 1.

acestea, şi cele de după acestea, şi chiar cele de la sfârşitul lumii. *"Aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*. Scurt este cuvântul, dar mare îi este puterea! După cum parfumurile îşi arată bunul lor miros nu datorită cantităţii lor, ci naturii lor, tot aşa şi dumnezeieştile Scripturi nu ne oferă întregul lor folos prin mulţimea cuvintelor, ci prin puterea cuprinsă în cuvinte. Tămâia este la fel de bine mirositoare prin ea însăşi, dar dacă o pui pe jăratic, atunci îşi arată întreaga ei dulceaţă. Tot aşa şi dumnezeiasca Scriptură, prin ea însăşi este foarte plăcută, dar când pătrunde în sufletul nostru, ca şi cum ar cădea într-o căţuie, atunci umple toată casa sufletului de bunul ei miros.

"Aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele". Vorbeşte despre zilele de la sfârşitul lumii.

– Pentru ce-ţi mai spui acestea, o, fericite Pavele, pentru ce le spui lui Timotei, pentru ce le spui celor ce te aud? Că aceştia, nu după multă vreme, aveau să moară, aveau să fie răpiţi şi n-aveau să mai vină peste ei grozăviile acelea şi oamenii cei răi.

– Eu, răspunde Pavel, nu văd numai cele prezente, ci le prezic şi pe cele viitoare. Nu mă îngrijesc numai de turma ce o am acum, ci sunt îngrijorat şi mă tem şi de turma ce va să fie.

Noi, cei de acum, abia de purtăm grijă de oamenii care sunt împreună cu noi. Pavel însă era plin de multă râvnă şi pentru cei care nu se născuseră încă. Păstorul cel bun fereşte turma şi oile când lupii sunt departe, nu atunci când lupii năvălesc şi atacă. Tot aşa şi Pavel, ca un păstor foarte bun, stând pe locul înalt al dregătoriei profetice şi văzând de sus mai dinainte fiarele care se năpustesc asupra turmei, prezice şi dă mai dinainte mărturie despre atacul pe care fiarele îl vor da la sfârşitul lumii, ca să-i pregătească pe cei care nu sunt încă născuţi şi să înconjoare, prin profeţia sa, cu metereze întreagă turma sa. Că adeseori şi un tată care-şi iubeşte neamul său, când clădeşte pentru copiii lui

o casă mare şi strălucită, o clădeşte în aşa fel, încât să fie de folos nu numai acelora, ci şi nepoţilor, şi celor de după ei. Tot aşa şi un împărat înconjoară cu zid o cetate pe care o iubeşte, îi face zidul trainic, solid şi dăinuitor, ca să slujească nu numai generaţiei lui, ci să le fie de folos şi urmaşilor, nu-l face să reziste numai maşinaţiilor din vremea sa, ci să facă faţă şi atacurilor de mai târziu. Aşa a făcut şi Pavel. Da, Epistolele apostolice sunt ziduri ale Bisericilor, ele i-au întărit nu numai pe cei care au fost atunci, ci îi întăresc şi pe cei de mai târziu. Pavel a făcut zidul acesta atât de puternic şi de trainic şi a înconjurat cu el întreaga lume, dându-i deplină siguranţă, încât şi cei de atunci, şi cei de după aceia, şi cei de acum, şi cei care vor fi până la venirea lui Hristos să scape de orice atac al duşmanilor. Aşa sunt sufletele sfinţilor. Îşi iubesc fiii, le poartă de grijă, iar prin dragostea ce le-o poartă pun în umbră dragostea tatălui şi a mamei, biruiesc dragostea firească şi depăşesc durerile simţite de mame la naştere. Şi aceasta, pentru că sunt însufleţiţi de dragostea pe care le-o dă Duhul şi Harul cel dumnezeiesc.

4. Vreţi să vă arăt iarăşi şi în alt chip că sfinţii nu poartă grijă de fiii lor aşa cum facem noi şi nici nu se tem numai de cele prezente, ci şi de cele ce vor fi mai târziu? Evanghelia ne spune că fiind Domnul pe munte, s-au apropiat de El ucenicii Lui, oameni în vârstă, care aveau să plece din lumea aceasta nu după multă vreme. Şi ce Îl întreabă? Ce îi nelinişteşte? De ce se tem? Despre ce lucruri Îl întreabă pe Dascăl? Despre cele ce se vor petrece în viaţa lor sau despre cele ce se vor petrece puţin mai târziu? Nicidecum! Dimpotrivă, pe toate acelea le lasă deoparte, şi ce Îl întreabă? Îl întreabă: *"Care este semnul venirii Tale şi al sfârşitului veacului?"*[23]. Ai văzut că şi ucenicii Lui Îl întreabă despre sfârşitul veacului şi că se îngrijesc de oamenii ce vor

23. Matei 24, 3.

fi mai târziu? Apostolii – şi ei cu toţii, şi fiecare în parte – nu se uitau la cele ce-i priveau pe ei, ci la cele ale altora. Iată, Petru, verhovnicul cetei ucenicilor, gura tuturor Apostolilor, capul acelei frăţii, ocrotitorul întregii lumi, temelia Bisericii, omul care-L iubea fierbinte pe Hristos! Pe Petru îl întreabă Hristos: *"Petre, Mă iubeşti mai mult decât aceştia?"*[24]. De aceea îl laud pe Petru, ca să cunoaşteţi că Petru Îl iubea cu adevărat pe Hristos. Căci grija pe care o ai de slugile cuiva este cea mai mare dovadă a dragostei ce o ai pentru stăpânul slugilor. Şi nu spun eu aceasta, ci Însuşi Stăpânul pe Care Petru Îl iubea, căci îi spune: *"Dacă Mă iubeşti, păstoreşte oile Mele!"*[25]. Să vedem dacă Petru, ca păstor, păzeşte cu adevărat oile, dacă se îngrijeşte cu adevărat de oi, dacă le iubeşte cu adevărat, dacă are cu adevărat dragoste pentru turma lui, ca să cunoaştem bine că-L iubeşte şi pe Păstor. Da, Hristos a spus că aceasta este dovada iubirii. Aşadar, acesta, Petru, a aruncat tot ce avea: mreaja şi tot ce era în corabie, a lăsat marea, meseria, casa. Să nu ne uităm că toate acestea erau puţine, ci că erau tot ce avea Petru. Să lăudăm râvna lui. Că şi văduva care a pus doi bănuţi în cutia bisericii n-a pus mulţi bani[26], dar a arătat bogăţia bunei sale voinţe, ca şi Petru, care, în marea lui sărăcie, a arătat bogăţia râvnei sale. Da, ce sunt pentru altul moşiile, slugile, casele şi aurul, acelea erau pentru Petru mreaja, marea, meseria şi corabia. Să nu ne uităm, dar, dacă a lăsat puţine, ci dacă a lăsat totul. Aceasta este ceea ce se caută, nu dacă ai pus puţin sau mult, ci dacă n-ai pus mai puţin decât puteai să pui. Petru a lăsat totul: şi locul naşterii sale, şi casa, şi prietenii, şi rudele, şi însăşi siguranţa vieţii sale. Că pentru aceea s-a pornit poporul iudeu cu duşmănie împotriva lui. *"Fiindcă se sfătuiseră iudeii că dacă cineva va mărturisi că Domnul este Hristos, să fie dat afară*

24. Ioan 21, 15.
25. Ioan 21, 16.
26. Cf. Marcu 12, 41-44; Luca 21, 1-4.

din sinagogă"[27]. Tot ce a făcut Petru arată că el nu s-a temut, că n-a avut îndoieli cu privire la Împărăţia cerurilor, ci era puternic convins şi de faptele pe care le vedea, dar, înainte de fapte, de cuvântul Mântuitorului, că negreşit va moşteni Împărăţia cerurilor. Când Petru L-a întrebat: *"Noi am lăsat toate şi am urmat Ţie; ce va fi nouă?"*[28], Hristos i-a răspuns: *"Veţi şedea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel"*[29].

Toate acestea vi le-am amintit ca să nu-mi spuneţi că Petru se temea pentru viaţa lui atunci când voi arăta că se neliniştea pentru cei care erau împreună-robi cu el. Cum avea să se teamă, când Însuşi Cel ce avea să-l încununeze i-a vorbit de cunună şi de răsplăţi? Aşadar, acest Petru, care a părăsit totul, care era deplin încredinţat despre Împărăţia cerurilor, iată ce spune când un bogat s-a apropiat de Hristos şi L-a întrebat: *"Ce să fac pentru a moşteni viaţa de veci?"*[30]; şi Hristos i-a spus: *"Dacă voieşti să fii desăvârşit, mergi, vinde-ţi averile, dă-le săracilor şi vino de urmează-Mi Mie"*[31]; apoi, când bogatul s-a întristat, Hristos le-a spus ucenicilor Săi: *"Vedeţi cât de greu vor intra bogaţii în Împărăţia cerurilor? Amin, amin zic vouă, că mai uşor va intra cămila prin urechile acului decât bogatul în Împărăţia lui Dumnezeu"*[32]. Atunci Petru, cel sărac, cel încredinţat deplin cu privire la Împărăţie, cel care nu se temea de mântuirea lui, care era convins de cinstea ce-i era gătită acolo, Petru, deci, când a auzit acestea a spus: *"Atunci, cine poate să se mântuiască?"*[33].

– Pentru ce te temi, fericite Petre? Pentru ce te nelinişteşti? Pentru ce tremuri? Ai aruncat totul, ai lăsat totul. Cu-

27. Ioan 9, 22.
28. Matei 19, 27.
29. Matei 19, 28.
30. Matei 19, 16.
31. Matei 19, 21.
32. Matei 19, 23-24.
33. Matei 19, 25.

vintele spuse de Hristos îi privesc pe cei bogaţi, pe ei îi învinuieşte Hristos. Tu eşti sărac şi în sărăcie trăieşti.

– Nu mă uit la mine, răspunde Petru, ci caut folosul celorlalţi.

De aceea Petru, care era pe deplin încredinţat despre el, Îl întreabă pe Domnul despre alţii şi zice: *"Atunci, cine poate să se mântuiască?"*.

5. Ai văzut purtarea de grijă a Apostolilor? Ai văzut că sunt un trup? Ai văzut că Petru se temea pentru cei din vremea lui, dar şi pentru cei ce vor fi în viitor? Tot aşa şi Pavel. De aceea spunea: *"Şi aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*[34]. Şi în alte locuri spune lucrul acesta. Pentru că Pavel avea să părăsească Asia şi să se ducă la Roma şi de acolo să plece în cer – că moartea sfinţilor nu este moarte, ci mutare de pe pământ la cer, de la cele mai mici la cele mai bune, de la cei împreună robi la Stăpânul, de la oameni la îngeri – deci, pentru că avea să se ducă la Dumnezeu, Stăpânul universului, le-a rânduit bine pe toate cele ale lui. Cât a fost cu ucenicii lui i-a învăţat cu deosebită luare-aminte, că le spune: *"Curat sunt de sângele tuturor"*[35]. "N-am lăsat deoparte nimic, spune Pavel, din cele ce trebuiau să-i ducă la mântuire". Ce dar? Fiindcă s-a întărît pe sine însuşi, fiindcă avea să fie învinuit de Stăpân pentru cele din timpul vieţii sale, oare de aceea nu s-a interesat Pavel de sufletele celor de mai târziu? Nicidecum! Ci, ca şi cum ar fi avut de dat socoteală şi pentru acelea, aşa le spune şi acestora cu toată grija cuvintele pe care le-am citit şi acelea pe care le voi citi iarăşi: *"Luaţi aminte la voi înşivă şi la toată turma"*[36]. Ai văzut cât era de legat de ei prin grija ce le-o purta? Fiecare dintre noi ne îngrijim de cele ale noastre, dar el, întâistătătorul turmei, de toţi. De aceea spune despre învăţători: *"...care priveghează pentru sufletele voastre, ca*

34. 2 Tim. 3, 1.
35. Fapte 20, 26.
36. Fapte 20, 28.

unii care vor da seamă de ele"[37]. Într-adevăr, înfricoşătoare răspundere, să dai socoteală de atâta mulţime! *"Luaţi aminte la voi înşivă şi la toată turma în care Duhul cel Sfânt v-a pus păstori şi episcopi"*[38].

– Ce s-a întâmplat, Pavele? Pentru care pricină dai sfaturi? Prevezi ceva cumplit? Prevezi ceva greu? Vreo primejdie, vreo nenorocire, vreun război? Spune! Stai mai sus decât noi. Nu te uiţi numai la oile tale, ci le vezi mai dinainte şi pe cele ce vor fi. Spune, pentru ce vesteşti acestea, pentru ce dai sfaturi?

– *"Ştiu,* spune Pavel, *că după plecarea mea vor intra lupi răi în turmă!"*[39].

Ai văzut ceea ce spuneam, că Pavel nu se neliniştea şi nu se temea numai pentru cei din timpul lui, ci şi pentru cei de după plecarea lui? *"Vor intra lupi"*, spune el, şi nu atât *"lupi"*, cât *"lupi răi, care nu vor cruţa turma"*[40]. Îndoit este războiul: absenţa lui Pavel şi năvala lupilor, când dascălul nu-i de faţă, iar cei care strică turma vor da năvală. Uită-te la vicleniа fiarelor şi la cugetul oamenilor răi! Au pândit absenţa dascălului, şi atunci s-au năpăstuit asupra turmei.

– Ce dar? Ne laşi, Pavele, fără apărare şi ne prezici numai greutăţi, fără să ne dai vreo mângâiere? Dar dacă faci aceasta, ne măreşti şi mai mult spaima, ne descurajezi pe noi, care te ascultăm, ne slăbeşti nervii şi ne paralizezi mâinile!

– Aceasta e pricina pentru care le-a amintit mai întâi de Duhul: *"...în care Duhul cel Sfânt v-a pus păstori şi episcopi"*[41]. Chiar dacă pleacă Pavel, este de faţă Mângâietorul. Ai văzut cum le-a întraripat sufletele amintindu-le de Dascălul cel dumnezeiesc, Care îi dădea şi lui tărie?

37. Evr. 13, 17.
38. Fapte 20, 28.
39. Fapte 20, 29.
40. Fapte 20, 29.
41. Fapte 20, 28.

– Dar pentru ce i-a înspăimântat Pavel?

– Ca să le scoată trândăvia din suflet. Cel care sfătuieşte trebuie să facă şi una, şi alta: să nu-l facă pe cel pe care-l sfătuieşte să se încreadă prea mult, dar nici să nu-l lase să se trândăvească; şi, iarăşi, nici să-l sperie, ca să-şi piardă curajul. Amintind de Duhul Sfânt, a scos din sufletul lui lipsa de curaj, iar vorbindu-i de lupi, i-a alungat trândăvia. *"Lupi răi, care nu vor cruţa turma. Luaţi aminte la voi înşivă!*[42] *Nu m-am sfiit să v-o spun*[43], le zice Pavel; gândiţi-vă la mine!". Într-adevăr, e de ajuns să te gândeşti la Pavel, ca să capeţi curaj. Şi nu le spune ca să se gândească doar la el, ci să se gândească la faptele săvârşite de el. Că nu le spune doar ca să-şi aducă aminte de el, ci ca, aducându-şi aminte, să-l imite; de aceea Pavel a adăugat: *"Aduceţi-vă aminte că trei ani, noaptea şi ziua, n-am încetat a vă sfătui, cu lacrimi şi cu toate acele plânsete, pe fiecare din voi.* Nu vreau doar să vă aduceţi aminte de mine, ci şi de timpul cât am stat între voi, de sfaturile pe care vi le-am dat, de râvna mea, de lacrimile mele şi de toate acele plânsete". După cum cei care îi îngrijesc pe bolnavi, când văd că bolnavii nu vor să primească mâncărurile şi doctoriile, cu toate cuvintele lor multe şi stăruitoare, încep să lăcrimeze ca să-i înduplece pe bolnavi, tot aşa a făcut şi Pavel cu ucenicii lui: când a văzut că este neputincios cuvântul de învăţătură, a adus leacul dat de lacrimi.

6. Care om n-ar fi cuprins de durere când l-ar vedea pe Pavel lăcrimând şi plângând, chiar de-ar fi el mai nesimţitor ca pietrele? Ai văzut că şi acolo a prezis cele viitoare? Şi aici acelaşi lucru îl face, spunând: *"Aceasta să ştii, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*[44]. Dar de ce Pavel spune cuvintele acestea lui Timotei şi nu spune: "Să ştie cei ce vor

42. Fapte 20, 28.
43. Fapte 20, 27.
44. 2 Tim. 3, 1.

fi mai târziu că vor veni vremuri grele"? Nu! Pavel îi spune lui Timotei: "Să ştii tu!", ca să afli că şi ucenicul trebuie să se îngrijească de cele viitoare, ca şi dascălul. Că dacă nu s-ar îngriji, nici n-ar arăta o grijă asemănătoare cu a dascălului. Tot aşa face şi Hristos. Când ucenicii s-au apropiat de El şi au voit să afle despre sfârşitul lumii, Hristos le-a spus: *"Veţi auzi de războaie"*[45], deşi n-aveau să audă ei. Căci unul este trupul credincioşilor. Şi după cum cei de atunci au auzit de cele ce vor fi mai târziu, tot aşa şi noi aflăm de cele ce s-au petrecut atunci. Aşa cum am spus: şi aceia, şi noi suntem un singur trup, strâns uniţi unii cu alţii, cu toate că noi suntem în cea din urmă ceată a membrilor Bisericii. Trupul Bisericii nu-i despărţit nici de timp, nici de loc şi suntem legaţi unii de alţii nu cu legăturile nervilor, ci prinşi din toate părţile cu legăturile dragostei. De aceea, Pavel le vorbeşte acelora despre noi, iar noi auzim cele spuse acelora.

Dar se cuvine să cercetăm şi faptul pentru care Scripturile vorbesc pretutindeni de necazurile care se vor aduna la sfârşitul veacurilor de acum. În altă parte, Apostolul spune: *"în zilele de apoi unii se vor depărta de credinţă"*[46], iar în textul nostru: *"în zilele din urmă vor veni vremuri grele"*[47]. Iar Hristos, în acord cu acestea, a prezis, spunând: La sfârşitul lumii, *"veţi auzi de războaie şi de zvonuri de războaie"*[48], *"şi de foamete şi de ciumă"*[49]. Pentru care pricină, dar, la sfârşitul lumii sunt mari şi multe nenorocirile? Unii spun că şi creaţia se va îmbolnăvi şi va ajunge neputincioasă; aşa după cum trupul, când îmbătrâneşte, atrage asupra lui multe boli, tot aşa şi creaţia, îmbătrânind, atrage asupra ei multe nenorociri. Se ştie însă că trupul îmbătrâneşte potrivit slăbiciunii şi legii firii, pe când ciuma, războaiele şi cutremurele nu vin din pricina îmbătrânirii firii şi nici nu vin peste creaţie bolile acestea pentru că îmbătrânesc făpturile creaţiei – că a spus Domnul: *"... foamete şi ciumă şi cutremure pe alocuri"*[50] –, ci pentru că gândirea oamenilor se va strica, iar toate aceste nenorociri sunt pedepse pentru păcate, sunt leacuri pentru bolile oamenilor. Că atunci se vor înmulţi bolile omeneşti.

45. Matei 24, 6.
46. 1 Tim. 4, 1.
47. 2 Tim. 3, 1.
48. Matei 24, 6.
49. Matei 24, 7.

– Dar pentru ce se vor înmulţi atunci?

– După părerea mea, pentru că cei vinovaţi vor ajunge şi mai trândavi, pentru că judecata întârzie, pentru că se amână ziua când se va da socoteală, pentru că încă n-a venit Judecătorul. Ceea ce a spus Hristos şi despre sluga cea rea, că din pricina aceasta a ajuns mai trândav: *"Stăpânul meu întârzie"*, a zis sluga aceea, *"şi a început să le bată pe celelalte slugi... Veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua când el nu se aşteaptă"*[51]. De aceea şi Hristos, când au venit ucenicii Lui şi au voit să cunoască ziua sfârşitului lumii, nu le-a spus, pentru ca prin necunoaşterea celor viitoare să ne facă să fim necontenit pregătiţi, pentru ca fiecare din noi să fie mai sârguincios, aşteptând totdeauna sfârşitul cu nădejdea venirii lui Hristos. De aceea, cineva ne îndeamnă zicând: *"Nu întârzia a te întoarce la Domnul şi nu amâna din zi în zi, ca nu cumva să fii zdrobit tot amânând"*[52]. Necunoscut este sfârşitul, şi pentru aceasta este necunoscut, ca totdeauna să fii râvnitor. De aceea, ca un fur noaptea, aşa vine ziua Domnului[53]. Nu ca să ne prade, ci ca să ne facă vigilenţi. Că acela care se gândeşte că are să vină hoţul stă treaz, aprinde lumina şi veghează mereu. Tot aşa şi noi, aprinzând lumina credinţei şi a unei drepte vieţuiri, să ţinem aprinse luminile noastre într-o continuă priveghere. Şi pentru că nu

50. Matei 24, 7.
51. Matei 24, 48-51.
52. Înţ. Sir. 5, 8-9.
53. Cf. 1 Tes. 5, 2.

ştim când vine Mirele, trebuie să fim mereu pregătiţi ca, atunci când va veni, să ne găsească treji.

7. Aş fi vrut să-mi lungesc cuvântul, dar boala trupului, care m-a ţinut departe de voi atâta timp, abia m-a lăsat să spun atâtea câte am spus. Lung a fost timpul despărţirii, nu după numărul zilelor, ci după starea sufletului meu. Pentru cei ce iubesc, chiar un timp scurt de despărţire pare nespus de lung. De aceea şi Pavel, care a stat despărţit puţină vreme de tesaloniceni, spunea: *"Iar noi, fraţilor, fiind despărţiţi de voi pentru o vreme – cu chipul, nu cu inima –, cu atât mai mult ne-am sârguit să vedem faţa voastră"*[54]. Dacă Pavel, care ştia să cugete cu înţelepciune mai mult decât toţi oamenii, n-a putut îndura despărţirea o bucată de vreme, cum puteam eu să o îndur atâtea zile? Dacă Pavel n-a putut-o îndura deloc, tot aşa şi eu, cu rămăşiţele bolii în mine, am alergat la voi, socotind că cel mai bun leac al bolii mele este întâlnirea cu dragostea voastră. Pentru mine a mă bucura de dragostea voastră îmi este mai de folos decât mâinile doctorilor şi mai trebuincioasă decât îngrijirea pe care mi-o dau ele. Facă Dumnezeu să mă bucur necontenit de ea, cu rugăciunile şi solirile tuturor Sfinţilor, spre slavă Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care Tatălui slavă, cinste şi putere, împreună şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

54. 1 Tes. 2, 17.

Despre dragostea desăvârşită; despre răsplata după merit a faptelor; şi despre căinţă[1]

1. Orice faptă bună este rod al dragostei. De aceea s-a şi vorbit mult despre ea. Hristos spune: *"Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi"*[2], iar Pavel zice: *"Nimănui să nu fiţi datori cu nimic altceva decât cu dragostea unuia faţă de altul"*[3]. Pavel n-a spus numai: "să iubiţi", ci a prezentat dragostea ca pe o datorie. După cum suntem datori să-i dăm trupului totdeauna hrană – şi datoria aceasta se prelungeşte în tot cursul vieţii noastre –, tot aşa şi Pavel ne învaţă ce să facem cu dragostea, dar, mai bine-zis, chiar cu mult mai mult, pentru că dragostea ne conduce la viaţa veşnică şi rămâne cu cei ce o au. *"Rămân,* spune Pavel, *acestea trei: credinţa, nădejdea şi dragostea. Dar mai mare dintre acestea este dragostea"*[4].

Am învăţat lucrul acesta nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte. În primul rând, prin chipul în care am fost creaţi: Dumnezeu a făcut un singur om şi a poruncit ca din el să se facă toţi oamenii, ca să-i socotim pe toţi oamenii ca un singur om şi să ne silim să trăim în dragoste unul cu altul. În al doilea rând, prin relaţiile comerciale reciproce, Dumnezeu a rânduit în chip înţelept grija unuia faţă de altul. Şi cum, ascultă! Dumnezeu a umplut lumea cu multe bunuri şi a dat fiecărei ţări produse şi roade deosebite, pentru ca oferindu-ne unii altora cele de care avem neapărată nevoie, dând celorlalţi bunurile care ne prisosesc şi primind în schimb cele ce ne lipsesc, să-i iubim pe cei care sunt de acelaşi fel

1. P.G. 56, 279-290.
2. Ioan 13, 35.
3. Rom. 13, 8.
4. 1 Cor. 13, 13.

cu noi. Lucrul acesta l-a făcut Dumnezeu şi cu fiecare om. N-a dat tuturor să le ştie pe toate, ci unuia i-a dat să cunoască medicina, altuia arhitectura, altuia altă ştiinţă, pentru ca, având nevoie unii de alţii, să ne iubim unii pe alţii. Şi lucrul acesta se poate vedea iarăşi şi în cele duhovniceşti, în cele ale spiritului, după cum spune Pavel: *"Unuia i s-a dat cuvântul înţelepciunii*[5]*, altuia profeţia*[6]*, altuia harisma tămăduirilor*[7]*, altuia tălmăcirea limbilor"*[8].

Nimic nu este mai presus de dragoste. De aceea şi Pavel a pus dragostea înaintea tuturor, grăind aşa: *"De-aş grăi în limbi omeneşti şi îngereşti, dar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare sau chimval răsunător. De-aş avea darul profeţiei, de-aş şti toate tainele şi de-aş avea credinţă încât să mut şi munţii, dar dragoste nu am, nimic nu sunt"*[9]. Şi nu s-a oprit numai la atât, ci a spus că nici moartea pentru dreapta credinţă nu-i de vreun câştig dacă nu merge înaintea ei dragostea[10]. Nu în zadar a spus lucruri atât de mari despre dragoste. Că ştia, ştia bine, ca plugar al poruncilor lui Dumnezeu, că dacă dragostea este înrădăcinată bine, rodeşte toate virtuţile. Căci poruncile: *"Să nu faci desfrânare, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturiseşti strâmb"*[11], şi orice altă poruncă, se cuprind în aceste cuvinte: *"Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi"*[12]. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de bunătăţile cele mici pe care le dă dragostea, şi să le trec sub tăcere pe cele mari? Datorită dragostei S-a pogorât la noi *"Fiul cel iubit"*[13] al lui Dumnezeu şi a locuit

5. 1 Cor. 12, 8.
6. 1 Cor. 12, 10.
7. 1 Cor. 12, 9.
8. 1 Cor. 12, 10.
9. 1 Cor. 13, 1-2.
10. Cf. 1 Cor. 13, 2.
11. Ieş. 20, 13-16.
12. Lev. 19, 18; Gal. 5, 14.
13. Matei 3, 17; 12, 18; 17, 5; Marcu 1, 11; 9, 7; Luca 3, 22; 9, 35; 2 Petru 1, 17.

împreună cu oamenii, şi a vieţuit împreună cu oamenii, ca să nimicească rătăcirea închinării la mulţi dumnezei, să vestească adevărata cunoaştere a lui Dumnezeu şi să-i înveţe pe oameni dragostea unuia faţă de celălalt, aşa precum mărturiseşte Ioan, zicând: *"Aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică"*[14]. Înflăcărat de aceste cuvinte, Pavel a slobozit acel glas ceresc, zicând: *"Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia?"*[15]. A dispreţuit aceste lucruri, socotindu-le neînsemnate, şi le-a pus în locul lor pe cele cu mult mai mari decât ele, căci zice: *"Că nici moartea, nici viaţa, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălţimea, nici adâncimea şi nici vreo altă făptură nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru"*[16]. De aceea, nimic nu putea să-l despartă de dragoste pe acel înflăcărat: nici cerul, nici pământul, nici marea, nici Împărăţia cerurilor, nici chinurile iadului, ci pe toate le dispreţuia pentru dragostea de Hristos. Iar dacă i-am cerceta şi pe ceilalţi sfinţi, îi vom găsi pe toţi prinşi de aceeaşi dragoste.

2. Dragostea ţi-l arată pe aproapele tău ca şi cum ai fi tu însuţi, te învaţă să te bucuri de binele lui ca şi cum te-ai bucura de binele propriu şi să înduri scăderile lui ca pe ale tale. Dragostea îi face pe cei mulţi un singur trup şi face sufletele lor vase ale Duhului Sfânt. Că Duhul păcii se odihneşte nu în cei care sunt despărţiţi unii de alţii, ci în cei care sunt uniţi cu sufletul. Dragostea face ca averile fiecăruia să fie comune tuturor, aşa cum spune Cartea Faptelor Apostoli-

14. Ioan 3, 16.
15. Rom. 8, 35.
16. Rom. 8, 38-39.

lor: *"Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut era una; şi nici unul nu zicea că este al său ceva din averile lui, ci toate le erau lor de obşte*[17]*; şi se împărţea fiecăruia după cum avea nevoie"*[18]. Care zid, întărit cu legătura pietrelor de aceeaşi mărime, este atât de nesfărâmat şi de nedoborât de atacurile duşmanilor ca adunarea oamenilor care se iubesc unii pe alţii şi sunt strânşi uniţi prin acelaşi fel de gândire? Aceştia resping atacurile diavolului. Şi pe bună dreptate! Că ei, rânduiţi în ordine de bătaie unul lângă altul împotriva diavolului, rămân nebiruiţi în faţa maşinaţiilor lui, pentru că ridică împotrivă-i trofeele cele strălucitoare ale dragostei. Şi după cum coardele unei lire, deşi sunt multe, compun o simfonie şi scot o melodie foarte frumoasă, tot aşa şi cei care sunt uniţi într-o singură gândire scot din sufletele lor sunetul armonios al dragostei.

De aceea, Pavel ne sfătuieşte să gândim şi să vorbim la fel[19] şi să nu ne socotim superiori unii altora, ca nu cumva, prin ambiţie, să se risipească dragostea, ci să ne dăm unul altuia cinstea cuvenită, ca să trăim în unire şi în pace[20]. Şi, iarăşi, spune: *"Slujiţi-vă unul altuia prin dragoste. Că toată Legea se cuprinde într-un singur cuvânt: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi"*[21]. Cel care iubeşte nu vrea să poruncească, ci, dimpotrivă, să se supună, şi se bucură mai mult când se supune decât atunci când porunceşte. Cel care iubeşte vrea mai degrabă să facă daruri decât să primească daruri, vrea să-l aibă pe prietenul său datornic, nu să-i fie dator. Cel care iubeşte vrea să facă pe placul celui pe care îl iubeşte, dar nu vrea să se simtă că-i face pe plac, vrea să

17. Fapte 4, 32.
18. Fapte 4, 35.
19. Cf. Filip. 3, 16.
20. Cf. Filip. 2, 3.
21. Gal. 5, 13-14.

fie el primul care îi face bine, dar să nu se bage de seamă că el este cel dintâi care îi face binele.

Poate că unii nu înţeleg ce vreau să spun. Voi face însă clare cuvintele mele printr-o pildă. A voit Stăpânul Cel iubitor de oameni să-L dea pentru noi pe Fiul Său. Dar, ca să nu se simtă că-L dă, ci că plăteşte o datorie, i-a poruncit lui Avraam să-l dea pe fiul lui pentru ca, atunci când va face şi El acelaşi lucru, să nu se spună că ne face o favoare, ci că Îşi plăteşte datoria, iar aceasta, din pricina covârşitoarei bogăţii a bunătăţii Sale. Ştiu că multora li se par ciudate cuvintele acestea. Pricina este că vorbesc despre un lucru care se petrece în cer. După cum, dacă aş vorbi de o plantă care creşte în India, pe care nimeni n-a văzut-o, cuvintele mele n-ar putea-o înfăţişa exact, chiar dacă aş vorbi mult despre ea, tot aşa şi acum, oricât aş vorbi, voi vorbi în zadar, căci unii tot n-ar înţelege spusele mele. Că, după cum am spus, în cer creşte planta aceasta. Dar dacă voim, planta aceasta poate creşte şi la noi. De aceea am şi fost învăţaţi să spunem Tatălui Celui din ceruri: *"Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ"*[22].

3. Aşadar, să nu socotim că este cu neputinţă dobândirea unui bun ca acesta. Este cu putinţă. Într-adevăr, este cu putinţă dacă suntem cu luare-aminte. Şi e cu putinţă nu numai lucrul acesta, ci să săvârşim şi întreaga virtute. Căci suntem conduşi de liberul arbitru, şi nu de necesitatea unui destin, aşa cum socotesc unii. Facerea binelui sau facerea răului stă în a voi sau a nu voi. Asta e pricina pentru care Dumnezeu ne-a făgăduit şi Împărăţia, şi ne-a ameninţat şi cu pedeapsa. N-ar fi făcut aceasta de am fi fost legaţi de destin, că răsplata se dă numai faptelor care se fac cu liberă voinţă. Nu ne-ar fi dat legi, nu ne-ar fi dat sfaturi dacă am fi fost stăpâniţi de lanţurile destinului. Dar pentru că suntem

22. Matei 6, 10.

liberi şi stăpâni pe voinţa noastră, pentru că suntem răi din pricina trândăviei noastre şi buni din pricina râvnei noastre, de aceea Dumnezeu ne-a dat şi leacurile: ne îndreaptă cu frica de pedeapsă, cu aşteptarea Împărăţiei şi ne învaţă să cugetăm cu înţelepciune. Dar nu numai pe temeiul celor spuse, ci chiar pe temeiul celor ce noi înşine facem se vede că viaţa noastră nu este condusă nici de destin, nici de soartă şi nici de naşterea şi mersul stelelor. Că dacă toate faptele din viaţă ar depinde de acestea, şi nu de voinţa oamenilor, atunci pentru ce baţi sluga ce te-a furat, pentru ce o duci înaintea tribunalului pe femeia care a făcut adulter, pentru ce te ruşinezi când faci fapte nesăbuite şi pentru ce nu suporţi când eşti insultat, ci socoteşti ocară dacă te numeşte cineva desfrânat, stricat, beţiv sau altfel? Dacă păcatul nu se datorează voinţei tale, atunci faptele acestea nu sunt de învinuit şi nici spusele nu sunt o ocară. Dar pentru că nu ierţi pe cei care îţi greşesc, pentru că te ruşinezi de faptele rele pe care le faci şi cauţi să le uiţi, şi pentru că socoteşti că te insultă cei care-ţi grăiesc unele ca acelea, de aceea, prin toate acestea mărturiseşti că faptele noastre nu sunt supuse necesităţii, ci sunt cinstite cu libertatea de voinţă. Da, îi iertăm pe cei care săvârşesc o faptă făcută din constrângere. Iar dacă cineva, stăpânit de demon, ne sfâşie haina sau ne loveşte, nu numai că nu-l pedepsim, ba, dimpotrivă, avem milă de el şi-l iertăm. De ce? Pentru că n-a lucrat acestea voinţa lui liberă, ci silnicia diavolului. Deci, dacă şi celelalte păcate ar fi săvârşite de constrângerea destinului, le-am ierta, dar pentru că ştim că nu este constrângere, de aceea nu le iertăm; stăpânii nu-şi iartă slugile, bărbaţii femeile, nici femeile bărbaţii, nici părinţii copiii, nici învăţătorii elevii, nici conducătorii supuşii, ci-i cercetăm cu strășnicie şi-i pedepsim pentru cele săvârşite, îi dăm în judecată, îi batem, îi ocărâm, şi încercăm totul ca să-i facem să nu mai săvârşească relele acelea. Copiilor noştri le punem

pedagogi, îi trimitem la profesori, îi ameninţăm, îi pedepsim şi ne slujim şi de alte mijloace ca să-i facem buni. Ce nevoie ar mai fi de osteneli şi de sudori pentru săvârşirea virtuţii dacă soarta l-ar face pe cineva bun? Va fi bun şi cel ce doarme şi cel ce sforăie, dar, mai bine spus, nu putem spune că este bun unul ca acesta, odată ce din constrângere este aşa. Ce nevoie mai este de osteneli şi de sudori pentru a scăpa de păcate dacă soarta te face rău? Vei fi rău, chiar dacă te-ai chinui mult, mult de tot. Dar, mai bine spus, nu este rău unul ca acesta, pentru că din constrângere este împins spre rău. După cum pe îndrăcit – mă voi folosi iarăşi de acelaşi exemplu – nu-l ocărâm, chiar dacă ne insultă, chiar dacă ne loveşte, că nu punem insulta pe seama lui, ci pe seama constrângerii demonului, tot aşa şi pe omul rău, dacă soarta l-ar împinge la rău, nu-l numim rău, după cum nici pe cel bun nu-l numim bun. Dacă lucrurile ar sta aşa, toate cele din viaţa noastră s-ar amesteca şi n-ar mai exista nici virtute, nici viciu, nici ştiinţă, nici legi, nimic din toate acestea. Pentru ce ne străduim atât când suntem bolnavi, pentru ce cheltuim bani, chemăm doctori, luăm doctorii, ne stăpânim pântecele, pedepsim pofta, pentru ce, dacă soarta aduce peste noi boala sau sănătatea? Zadarnice sunt cheltuielile de bani, zadarnică venirea doctorului, zadarnică este pentru bolnavi ţinerea cu stricteţe a dietei. Aşa, însă, şi din cele spuse mai înainte, şi din cele de acum, se vede că nici una din aceste măsuri nu este de prisos. Să se ducă dar din sufletul nostru basmul cu atotputernicia destinului! Faptele noastre nu sunt supuse unei constrângeri, ci toate, după cum am spus, sunt cinstite cu libertatea de voinţă.

4. Ştiind, dar, toate acestea, iubiţilor, şi mai multe decât acestea – că se pot spune şi altele multe în această privinţă, dar pentru oamenii cu mintea trează sunt îndestulătoare şi acestea –, să fugim de viciu, să săvârşim virtutea, ca să arătăm prin fapte că avem libertatea de voinţă şi să

nu ne ruşinăm în ziua descoperirii faptelor noastre. Căci, după cum spune Pavel, *"toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să primească fiecare după cele ce a făcut, ori bine, ori rău"*[23].

Să avem, rogu-vă, înaintea ochilor acel scaun de judecată, să socotim că este acum înaintea noastră, că stă pe el Judecătorul, că ne sunt descoperite toate faptele noastre şi aduse înainte, că nu avem numai să ne înfăţişăm, ci au să ne fie şi vădite faptele noastre! Nu v-aţi ruşina, oare? Nu v-aţi curemura, oare? N-am dori, oare, să murim mai degrabă de mii de ori decât să ne fie descoperit, înaintea respectaţilor noştri prieteni, un păcat ascuns? Cum ne vom simţi atunci când, în faţa tuturor îngerilor şi a tuturor oamenilor, ne vor fi descoperite păcatele noastre şi vor sta înaintea ochilor noştri? *"Te voi mustra,* spune Domnul, *şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale"*[24]. Dacă acum, când nu se petrec acestea în realitate, ci numai ni le închipuim cu mintea şi le înfăţişăm prin cuvânt, ne simţim zguduiţi de conştiinţă, ce vom face când ele se vor întâmpla aievea, când întreaga omenire va fi de faţă, când vor fi de faţă îngerii şi arhanghelii, începătoriile şi puterile, când trâmbiţele vor suna continuu şi repetat, când drepţii vor fi răpiţi pe nori, când mare va fi plânsul păcătoşilor? Ce frică îi va cuprinde, oare, atunci pe cei care vor rămâne pe pământ? *"Una va fi răpită,* spune Domnul, *şi alta se va lăsa*[25]*, unul va fi luat, şi altul va rămâne"*[26]. Cum va fi sufletul acelora când vor vedea că alţii sunt luaţi cu mare cinste, iar ei lăsaţi pe pământ cu mare ruşine? Nu-i cu putinţă, nu-i cu putinţă, credeţi-mă, să înfăţişez prin cuvânt durerea lor! I-aţi văzut vreodată duşi la moarte pe cei condamnaţi? Cum socotiţi că le e sufletul când merg

23. 2 Cor. 5, 10.
24. Ps. 49, 22.
25. Matei 24, 41.
26. Matei 24, 40.

pe drumul ce duce spre porţile oraşului? Ce n-ar vrea să facă şi să sufere numai ca să scape de chinul acela? Am auzit pe mulţi din cei condamnaţi la moarte, dar pe urmă graţiaţi prin iubirea de oameni a împăratului, că în clipa în care li s-a anunţat graţierea, le era atât de tulburat şi zguduit sufletul, că nu-i mai vedeau pe oamenii din jurul lor. Dar pentru ce vorbesc eu de cei duşi la moarte? Chiar mulţimea care stă în jurul lor, cei mai mulţi dintre ei aşa sunt de tulburaţi, încât nu-i văd. Dacă ai cerceta atunci sufletul fiecăruia, n-ai găsi pe nimeni aşa de crud, atât de sălbatic, nici atât de învârtoşat, încât să nu-i fie sufletul atât de zdruncinat şi de cutremurat de frică şi tristeţe. Dacă suntem într-o astfel de stare sufletească când îi vedem duşi la moarte pe alţii, cu care n-avem nici o legătură, te întreb, ce vom simţi noi înşine când vom cădea în nenorociri şi mai mari, când vom fi alungaţi din bucuria aceea nespusă şi vom fi trimişi în chinul cel veşnic? Dar chiar dacă n-ar exista iadul, cât de mare nu ne va fi chinul când ne vom vedea îndepărtaţi dintr-o atât de mare strălucire, când vom vedea că plecăm cu necinste? Dacă acum, în zilele noastre, dacă vine împăratul în oraş şi mulţi îl văd, dar când se gândesc la nimicnicia lor şi când văd că nu au atâta bucurie de privelişte aceea, câtă tristeţe simt pentru că nu fac parte dintre cei ce sunt împreună cu împăratul şi nici nu sunt aproape de cel care are puterea, gândeşte-te ce vom simţi atunci? Socotiţi că mic ne va fi chinul că nu suntem rânduiţi în ceata aceea, că nu suntem învredniciţi de slava cea negrăită, că suntem aruncaţi departe de acea adunare sărbătorească, departe de bunătăţile cele de nespus? Dar când vor mai fi şi întunericul[27], şi scrâşnirea dinţilor[28], şi legăturile cele nedezlegate, şi viermele cel neadormit[29], şi focul cel nestins[30],

27. Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30.
28. Matei 8, 12; 13, 42, 50; 22, 13; 24, 51; 25, 30; Luca 13, 28.
29. Cf. Marcu 9, 44, 46, 48.
30. Marcu 9, 44, 46, 48.

şi necazul, şi nenorocirea, şi limbile uscate, ca limba bogatului aceluia[31], când vom plânge, şi nimeni nu ne va auzi, când vom suspina, când vom scrâşni din dinţi de durere, şi nimeni nu ne va lua în seamă, când ne vom uita în toate părţile, şi nu se va găsi nimeni care să ne mângâie, unde îi vom rândui pe cei care se găsesc în aceste chinuri? Este, oare, o stare mai nenorocită, o stare mai vrednică de milă decât starea acelor suflete?

5. Când intrăm într-o temniţă şi-i vedem pe cei închişi, pe unii murdari, pe alţii legaţi cu lanţuri de fier, pe alţii cuprinşi de întuneric, ne podideşte plânsul, ne cutremurăm şi facem totul ca să nu cădem în acea nevoie şi întristare, dar când vom fi duşi la chinurile cele din gheena, atunci ce vom simţi oare? Ce vom face? Nu-s de fier lanţurile acelea, ci de foc, care niciodată nu se stinge, iar cei ce ne păzesc nu sunt oameni ca noi, pe care, de multe ori, poţi să-i îmblânzeşti, ci îngeri înfricoşători şi fără de milă, în ochii cărora nici nu te poţi uita, fiind mâniaţi cumplit pentru ocările ce le-am adus Stăpânului. Acolo nu-i ca aici pe pământ, să-i poţi îndupleca pe îngerii aceia cu bani, cu daruri, cu cuvinte, ca să dobândeşti o oarecare mângâiere, nu, acolo toate-s de neînduplecat. Chiar Noe de-ar fi, chiar Iov, chiar Daniel, de şi-ar vedea chinuiţi pe unii dintre cei apropiaţi ai lor, nici ei n-ar îndrăzni să se apropie şi să le dea mână de ajutor. Acolo orice simpatie, izvorâtă din legăturile firii, este cu totul înlăturată. Da, pe acea lume se vor găsi drepţii, părinţi ai unor copii păcătoşi şi copii buni ai unor părinţi răi – că păcatele nu ţin de fire, ci de voinţă –, a căror fericire le este cu totul curată. Atunci legătura constrângătoare a sângelui piere şi se stinge în sufletele celor care se desfătează de bunătăţile acelea şi, împreună cu Stăpânul, sunt cuprinşi de mânie chiar împotriva celor ce sunt de un sânge cu ei.

31. Cf. Luca 16, 24.

Dacă şi acum unii îşi dezmoştenesc copiii, dacă îi văd că sunt răi, şi nu vor să mai ştie de ei, apoi cu mult mai mult se va întâmpla aceasta la judecata cea înfricoşătoare. Aşadar, nimeni din cei ce n-au făcut nici un bine să nu aibă vreo nădejde că va găsi vreun bine, chiar de-ar avea printre rude mii şi mii de drepţi. Că *"fiecare va primi,* spune Pavel, *după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău"*[32].

Să ascultăm, rogu-vă, aceste cuvinte şi să ne cuminţim. Dacă pofta cea rea te arde ca focul, gândeşte-te la focul chinului aceluia, şi atunci îţi stingi degrabă pofta. De voieşti să rosteşti cuvinte nesăbuite, gândeşte-te la scrâşnetul dinţilor, iar frica aceasta îţi va fi frâu. De vrei să răpeşti, ascultă-L pe Judecător, că spune: *"Legaţi-i mâinile şi picioarele şi aruncaţi-l în întunericul cel mai din afară"*[33]. De eşti crud şi nemilos, adu-ţi aminte de acele fecioare cărora li s-au stins candelele pentru că n-au avut untdelemn, cele care n-au avut parte de Mire, şi iute vei deveni iubitor de oameni[34]. Dacă doreşti să te îmbeţi şi să petreci, ascultă-l pe bogat, că imploră: *"trimite-l pe Lazăr"*, ca să-i răcorească limba uscată, cu vârful degetului, dar nu i s-a împlinit cererea[35], şi îndată ţi se va potoli patima. Şi pe toate celelalte în acest chip le vei îndrepta.

– Dar din ce pricină par împovărătoare poruncile?

– Din pricina trândăviei noastre! După cum, dacă ne sârguim, cele ce par grele vor fi uşoare, lesnicioase, tot aşa, dacă ne trândăvim, cele uşoare ni se vor părea grele. De aceea, gândindu-ne la toate acestea, să nu-i fericim pe cei ce petrec şi se desfătează, ci să ne gândim la sfârşitul lor. Aici murdăria şi carnea multă pe om, dincolo, viermele şi focul. Nu te uita la cei ce răpesc averile altora! Uită-te la sfârşitul

32. 2 Cor. 5, 10.
33. Matei 22, 13.
34. Cf. Matei 25, 1-13.
35. Cf. Luca 16, 24.

lor! Aici griji şi osteneli, dincolo legăturile cele nedezlegate şi întunericul cel mai din afară. Nu te uita la cei care iubesc slava cea lumească. Uită-te la sfârşitul lor. Aici robie şi aparenţă, dincolo pagubă mare şi ardere necontenită.

Dacă vom vorbi aşa cu noi înşine şi vom spune necontenit unele ca acestea poftelor noastre rele, repede vom scăpa de viciu, vom săvârşi virtutea, vom stinge dragostea de cele din lumea aceasta şi vom aprinde dorul de cele viitoare.

Oare ce statornicie au cele din lumea aceasta, sau ce au ele deosebit şi minunat, încât să ne cheltuim cu ele toată râvna noastră? Nu vedem că acestea se repetă necontenit înaintea ochilor noştri, ca ziua şi noaptea, ca noaptea şi ziua, ca vara şi iarna, ca iarna şi vara, şi nimic mai mult? Să aprindem, dar, dragostea pentru bunătăţile cele viitoare. Mare slavă este gătită pentru cei drepţi! Nu poate fi înfăţişată prin cuvânt. Trupurile lor vor ajunge după înviere nestricăcioase, vor fi slăvite şi vor împărăţi împreună cu Hristos.

6. Cât de mare va fi slava aceea o vom şti din cele ce-am să spun, dar, mai bine spus, n-o vom şti lămurit nicicând. Pornind însă de la bunătăţile care sunt la noi, ne vom face o palidă idee de bunătăţile acelea, iar eu, atât cât voi putea, voi încerca să le înfăţişez. Spune-mi, rogu-te, dacă, fiind bătrân şi trăind în sărăcie, ţi-ar făgădui cineva că te va face pe neaşteptate tânăr, că te va aduce în floarea vârstei, că te va face, mai mult decât toţi oamenii, foarte puternic şi foarte frumos, că-ţi va da să împărăţeşti peste întreg pământul vreme de mii de ani, având o domnie cu pace adâncă, adâncă de tot, spune-mi, ce n-ai face şi ce n-ai suferi ca să dobândeşti făgăduinţa aceea? Dar iată, Hristos nu acestea îţi făgăduieşte, ci cu mult mai mult decât acestea. Nu este atâta deosebire între bătrâneţe şi tinereţe câtă deosebire se află între stricăciune şi nestricăciune, nu este atâta deosebire între împărăţie şi sărăcie câtă deosebire este între slava de

aici şi slava cea viitoare; este atâta deosebire câtă deosebire încape între vis şi realitate. Dar, mai bine spus, încă n-am spus atât cât trebuia, întrucât nu-i în stare cuvântul să înfăţişeze cât de mare este deosebirea dintre cele viitoare şi cele de aici. Din pricina timpului nici nu-i cu putinţă să înţelegem desăvârşit deosebirea. Cum poţi compara viaţa cea fără de sfârşit cu cele din lumea aceasta? Atât e de mare deosebirea păcii de acolo cât e de mare aici deosebirea dintre pace şi război, cât e de mare deosebirea între stricăciune şi nestricăciune, pe cât este mai bun mărgăritarul curat faţă de un cocoloş de pământ.

Dar, mai bine spus, orice-ai spune, nimic nu va putea înfăţişa viaţa cea fără de sfârşit. Chiar dacă aş compara frumuseţea de atunci a trupurilor cu lumina razei soarelui, cu strălucirea fulgerului, şi încă nu voi spune ceva vrednic de strălucirea aceea. Nu merită deci să sacrifici pentru acelea trupurile şi averile? Dacă aici, pe pământ, te-ar duce cineva în palatele împărăteşti şi ţi s-ar pregăti să stai de vorbă cu împăratul în faţa tuturor, dacă ţi s-ar da prilejul să stai la masă cu el şi să fii alături de el, n-ai spune că eşti mai fericit decât toţi? Iar când e vorba să te urci la cer şi să stai lângă Împăratul universului, să străluceşti în faţa îngerilor şi să te bucuri de Slava aceea neapropiată, te mai îndoieşti dacă trebuie să-ţi sacrifici averile, când ar trebui, chiar dacă ar fi nevoie să-ţi dai viaţa, să salţi, să te veseleşti şi să capeţi aripi de plăcere? Dar tu, ca să dobândeşti o funcţie înaltă, care-ţi dă prilejul să furi – că nu socotesc un câştig o astfel de funcţie –, cheltuieşti tot ce ai, ba te mai şi împrumuţi de la alţii, iar dacă ar trebui, îţi laşi zălog şi nevasta, şi copiii; dar când e vorba de Împărăţia cerurilor, zăboveşti, aman şi nu te poţi dezlipi de averi?! Şi nu te gândeşti că dacă părţile cerului, pe care le vedem, sunt atât de frumoase şi de încântătoare, cât de frumoase şi de încântătoare trebuie să fie cele mai presus de ceruri şi cerul cerului?

Dar pentru că acestea nu se pot vedea cu ochii trupului, uită-te cu mintea şi opreşte-te deasupra cerului acestuia de deasupra noastră, şi priveşte la cerul acela care-i mai sus de acesta, la înălţimea aceea fără de margini, la lumina cea neapropiată, la popoarele de îngeri, la cetele arhanghelilor, la celelalte puteri netrupeşti; apoi, iarăşi, coborându-te de sus cu mintea, vezi priveliştea cea de pe pământ şi du-te cu mintea la cele ce sunt împreună cu împăratul cel pământesc, la bărbaţii îmbrăcaţi în haine de aur, la perechea de catâri albi cu hamuri împodobite de aur, la carul bătut cu pietre preţioase şi cu plăcuţe de aur, care se clatină într-o parte şi în alta, la balaurii brodaţi pe hainele de mătase, la platoşele care au pe ele ochi de aur, la caii înveliţi în aur şi cu frâiele de aur; dar când îl vedem pe împărat, nimic din aceste podoabe nu mai distingem, căci ne atrage privirile împăratul, cu hainele lui de purpură, cu diadema sa, cu scaunul pe care stă, cu agrafa lui, cu încălţămintea lui, cu strălucirea feţei lui. Adună-le la un loc pe toate acestea, cu de-amănuntul, în mintea ta şi mută-ţi apoi iarăşi gândul la cele de sus, şi gândeşte-te la ziua cea înfricoşătoare în care va veni Hristos. Nu vei vedea atunci perechi de catâri, nici care de aur, nici haine cu balauri pe ele şi platoşe, ci o priveliştе plină de frică, ce cuprinde sufletul de o atât de mare tulburare, încât se înspăimântă chiar puterile cereşti. Că spune Scriptura: *"Puterile cerurilor se vor cutremura"*[36]. Atunci se va deschide tot cerul şi Fiul Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu Se va pogorî, nu înconjurat de douăzeci, nici de o sută de oameni de gardă, ci de mii şi de zeci de mii de îngeri şi de arhangheli; atunci toate vor fi cuprinse de frică şi cutremur, pământul se va deschide şi toţi oamenii care au fost vreodată, de la Adam şi până în ziua aceea, se vor scula din pământ şi vor fi răpiţi, iar Hristos Se va arăta cu atât de mare

36. Matei 24, 29.

slavă, încât toată lumina soarelui şi a lunii va fi întunecată de strălucirea ei. Dar, vai de marea noastră lipsă de simţire! Că rămânem uimiţi de cele din lumea aceasta, când atâtea bunătăţi ne aşteaptă, că nu înţelegem viclenia diavolului care, prin nişte lucruri mici, ne ia bunătăţile cele mari, care ne dă tina ca să ne răpească cerul, care ne arată umbra ca să ne scoată din adevăr, care ne încântă cu visurile – că aceasta-i bogăţia de aici – ca să ne arate săraci de toate când se va face ziuă.

Cunoscând acestea, fraţilor, să fugim de viclenia diavolului, să fugim de osânda pe care o vom lua împreună cu el, ca să nu ne spună şi nouă Judecătorul: *"Plecaţi de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, gătit diavolului şi îngerilor lui"*[37].

7. Dar mi se poate spune:

– Dar Dumnezeu este iubitor de oameni! Nu va face aceasta!

– Atunci în zadar au fost scrise în Scriptură cuvintele acestea?

– Nu, mi se răspunde! Au fost scrise numai ca să ne ameninţe, ca să ne cuminţim.

– Dar dacă nu ne cuminţim, ci rămânem răi, spune-mi, nu va aduce, oare, peste noi osânda? Nu îi va răsplăti, oare, pe cei buni?

– Da, îi va răsplăti, mi se va răspunde, că aşa e bunăvoirea lui Dumnezeu, ca să facă bine după vrednicie!

– Deci, răsplătirea binelui este adevărată şi negreşit va fi, iar pedepsele nu vor fi? Cât e de mare înşelăciunea diavolului! Cât de neomenoasă este această iubire de oameni! Al diavolului este gândul acesta, ca să facă de folos harul lui Dumnezeu, dar pe noi să ne facă trândavi. Pentru că diavolul ştie că frica de chinurile iadului pune frâu sufletului

37. Matei 25, 41.

nostru şi ne depărtează de păcate, de aceea face şi unelteşte totul, ca să smulgă din rădăcină frica aceasta şi să ne facă să ne aruncăm fără teamă în prăpastie.

Dar oricâte texte am aduce din Scriptură, cei ce ne contrazic vor spune că toate s-au scris ca să ne ameninţe. Dar îi vom întreba: Aţi auzit de potop şi de prăpădul acela? Când Dumnezeu a spus de potop, a fost tot o ameninţare? Oare nu s-a întâmplat, nu s-a înfăptuit? Nu ne dau mărturie şi munţii Armeniei, unde s-a oprit corabia lui Noe? Nu se văd până şi acum resturile corabiei spre aducerea noastră aminte? Ca aceştia de azi grăiau şi cei de atunci. Vreme de o sută de ani s-a lucrat la facerea corabiei şi la pregătirea lemnelor, iar dreptul Noe le striga, dar nimeni nu-l credea. Şi pentru că n-au crezut în ameninţarea făcută prin cuvânt, au îndurat cu fapta pedeapsă năprasnică. Dacă a fost adusă peste aceia o pedeapsă ca aceea, oare nu cu mult mai mult o va aduce peste noi? Că cele ce se săvârşesc acum nu sunt mai mici decât păcatele acelora. Atunci se făceau împreunări nelegiuite – că spune Scriptura: *"Au intrat fiii lui Dumnezeu la fiicele oamenilor"*[38] –, iar acum nu este păcat care să nu fie săvârşit.

Dar, dacă vreţi, să vorbesc şi de alte feluri de pedepse, pentru ca din cele petrecute mai înainte să credem în cele ce vor fi. A fost vreodată cineva dintre voi în Palestina? Eu cred că da. Deci voi veţi da mărturie despre adevărul spuselor mele. Dincolo de Ascalon şi Gaza, la revărsarea Iordanului, era o ţară mare şi roditoare, la fel de roditoare ca raiul lui Dumnezeu. Scriptura spune: *"Şi a văzut Lot toată împrejurimea Iordanului, şi era udată de ape ca raiul lui Dumnezeu"*[39]. Acum este mai pustie decât toate pustiurile. Sunt arbori şi au rod, dar rodul lor este o amintire a urgiei

38. Fac. 6, 2.
39. Fac. 13, 10.

lui Dumnezeu. Au rodii cu înfăţişarea strălucită, iar celor care nu le cunosc le dau frumoase nădejdi, dar, dacă le iau în mâini şi le desfac, înăuntru n-au rod, ci praf mult şi cenuşă. Aşa este şi pământul, aşa sunt şi pietrele, aşa este şi aerul chiar. Totul este ars, totul este cenuşă, totul ne aminteşte de urgia de mai înainte şi ne vesteşte de pedepsa ce va să fie. Oare sunt acestea cuvinte de ameninţarea? Oare sunt cuvinte goale? Dacă nu crezi în iad, gândeşte-te la Sodoma, adu-ţi aminte de Gomora, de pedeapsa dată atunci şi care a rămas până acum. Dumnezeiasca Scriptură, istorisind lucrul acesta, spune despre înţelepciune: *"Când au pierit cei necredincioşi, înţelepciunea l-a scăpat pe cel drept, care a fugit de focul care s-a pogorât peste cele cinci cetăţi"*[40]. Şi spune mai departe Dumnezeiasca Scriptură: *"Încă şi acum, spre mărturia răutăţii, pământul acela fumegă, este pustiu, iar pomii lui fac roade fără de folos"*[41]. Trebuie neapărat să explic de ce necredincioşii aceia au suferit acestea. Unul era păcatul lor, greu şi blestemat, unul singur: se pângăreau cu copiii, iar pentru păcatul acesta au fost arşi cu ploaie de foc[42]. Acum se săvârşesc mii şi mii de păcate, la fel cu acelea şi chiar mai grozave, şi cu toate acestea foc din cer nu se pogoară. De ce? Pentru că este pregătit alt foc, care nu se stinge niciodată. Cum se face că Dumnezeu, Care a adus atâta urgie din pricina unui singur păcat, Care n-a primit nici ruga lui Avraam şi nu S-a lăsat înduplecat nici de Lot, care locuia în ţinutul acela[43], cum se face că ne cruţă pe noi, care facem atâtea păcate? Nu se poate să ne cruţe, nu se poate!

8. Dar să nu ne oprim aici! Haide să vă aduc înainte şi pe alţii care au fost pedepsiţi, ca să fie crezute spusele mele

40. Înţ. Sol. 10, 6.
41. Înţ. Sol. 10, 7.
42. Cf. Fac. 19, 1-25.
43. Cf. Fac. 18, 16-32.

cu mai multe dovezi. Cu toţii aţi auzit de Faraon, împăratul Egiptului. Ştiţi, negreşit, şi de pedeapsa ce i s-a dat, că s-a înecat în Marea Roşie cu carele, cu caii şi cu toată armata lui[44]. Iar ca să aflaţi şi de pedepsele date iudeilor, ascultaţi-l pe Pavel, care spune: *"Nici desfrânaţi să nu fim ca unii din ei, care s-au desfrânat, şi au căzut într-o singură zi douăzeci şi trei de mii[45]; ...nici să nu cârtim, cum au cârtit unii din ei, şi au pierit prin pierzătorul[46]; ...nici să nu-L ispitim pe Domnul, cum L-au ispitit unii din ei, şi au pierit de şerpi"[47].* Dacă aceia au suferit astfel pentru cele ce au păcătuit, ce nu vom păţi noi? Dacă acum nu suferim nimic groaznic, ei bine, tocmai pentru aceasta trebuie să ne temem. Nu suferim nimic acum nu pentru că n-avem să suferim nici o pedeapsă, ci pentru că suntem păstraţi pentru o pedeapsă şi mai grea dacă nu ne schimbăm. Aceia nu ştiau de gheenă, şi au fost daţi pedepselor din lumea aceasta, noi însă, dacă nu păţim nimic în viaţa aceasta, avem să suferim totul în viaţa ce va să fie, pentru toate păcatele pe care le-am săvârşit. Oare ar fi drept să sufere unele ca acelea cei care erau mai neinstruiţi, iar noi, care ne-am bucurat de învăţături mai desăvârşite, care am păcătuit mai mult decât aceia, să scăpăm de pedeapsă? Vreţi să auziţi şi de celelalte suferinţe ale iudeilor, pe care le-au suferit în Palestina de la babiloneni, de la asirieni, de la macedoneni? Vreţi să auziţi de foametea, de ciuma, de războaiele şi de înrobirea pe care le-au suferit în timpul lui Tit şi Vespasian? Citiţi cartea lui Iosif, pe care a scris-o despre cucerirea Ierusalimului, şi veţi afla despre acea amară tragedie. Pe lângă celelalte grozăvii, au căzut într-o atât de cumplită foamete, încât îşi mâncau curelele, încălţămintea şi alte lucruri mai rele ca aces-

44. Cf. Ieş. 14, 28.
45. 1 Cor. 10, 8.
46. 1 Cor. 10, 10.
47. 1 Cor. 10, 9.

tea. Nevoia i-a silit să le ducă pe toate acestea la dinţi, după cum spune scriitorul pomenit mai înainte. Şi nu s-au oprit la atât, ci şi-au mâncat şi propriii lor copii[48]. Deci, cum vom scăpa noi, care am făcut păcate mai grele ca aceia, când ei au suferit unele ca acestea?

– Dar dacă aceia au fost pedepsiţi atunci, pentru ce noi nu suntem pedepsiţi acum?

– Nu vede oare şi un orb că pedeapsa ne este păstrată pentru veacul ce va să fie, aşa cum am spus de multe ori?

În afară de acestea, trebuie să ne gândim la cele ce se petrec acum în viaţă, şi ele să ne dea încredinţare despre iad. Dacă Dumnezeu e drept şi nu caută la faţa omului, precum şi este, pentru ce aici, pe pământ, unii sunt pedepsiţi pentru crime, iar alţii nu? Pentru ce unii desfrânaţi sunt pedepsiţi, iar alţii mor nepedepsiţi? Câţi jefuitori de morminte n-au scăpat? Câţi hoţi? Câţi lacomi? Câţi răpitori? Dacă n-ar fi iad, unde ar mai fi ei pedepsiţi?

Oare i-am convins pe cei care nu cred în existenţa iadului că nu este basm iadul? Atât e de adevărat lucrul acesta, că nu numai noi, ci şi preoţii şi filosofii şi scriitorii au vorbit despre răsplăţile din lumea cealaltă şi au spus că cei răi sunt pedepsiţi în iad. Chiar dacă aceştia n-au putut arăta cum sunt cu adevărat pedepsele din iad, pentru că le-au formulat întemeiaţi pe propria lor gândire şi pe răstălmăcirile celor auzite de la noi, totuşi şi-au făcut o idee despre judecata viitoare. Vorbesc de Kokythos şi Pyriphlegethon, fluviile iadului, de apa Styxului, de Tartar, care e atât de depărtat de pământ pe cât este pământul depărtat de cer, şi de multe alte feluri de pedepse; vorbesc apoi de Câmpiile Elizee, de insulele fericite, de livezile veşnic înflorite, bine mirositoare, cu boare plăcută, de coruri de dănţuitori, îmbrăcaţi în veşminte albe, care cântă imne, şi, ca să spun într-un cu-

48. Iosif Flaviu, *Antichităţile iudaice.*

vânt, vorbesc de răsplătirea celor buni şi a celor răi după plecarea din lumea aceasta. Să nu ne îndoim, dar, de existenţa iadului, ca să nu cădem în el! Cel care nu crede în iad ajunge mai trândav, iar cel care se trândăveşte va ajunge negreşit în iad; ci să credem fără să ne îndoim cumva. Să vorbim necontenit de iad, şi nu vom păcătui cu uşurinţă. Amintindu-ne de nişte cuvinte ca acestea, asemănătoare unor doctorii amare, vom putea şterge păcatul, dacă amintirea lor se statorniceşte în sufletul nostru. Să ne folosim, deci, de acest leac, ca să fim învredniciţi să-L vedem pe Dumnezeu, cât omeneşte este cu putinţă, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava în vecii vecilor. Amin.

CUPRINS

Omilie la Ana (I)
Trebuie să ne aducem aminte de post şi în zilele Penticostarului, şi totdeauna; ne este de folos nu numai timpul postului, ci şi amintirea postului; şi despre grija lui Dumnezeu; şi că, printre altele, nu mică parte a purtării de grijă a lui Dumnezeu este şi dragostea firească a părinţilor pentru copii; nu numai taţii au primit porunca să-i crească pe copii, ci şi mamele; iar la sfârşit despre Ana 7

Omilie la Ana (II)
Despre credinţa, înţelepciunea şi blândeţea Anei; despre cinstea ce trebuie dată preoţilor; trebuie să ne rugăm şi la începutul, şi la sfârşitul mesei 24

Omilie la Ana (III)
Despre educaţia lui Samuel; că este folositoare naşterea târzie şi că este primejdios şi greşit să nu porţi grijă de copii 39

Omilie la Ana (IV)
Către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la teatru; şederea în biserică nu e numai folositoare, ci şi mai plăcută decât şederea la teatru; la a doua spusă din rugăciunea Anei; trebuie să ne rugăm des şi în orice loc, fie că suntem în piaţă, pe drum sau în pat 51

Omilie la Ana (V)
Către cei care vin la biserică numai de sărbători; şi ce este sărbătoarea?; către cei ce învinuiesc purtarea de grijă a lui Dumnezeu, că sunt în lume bogaţi şi săraci; şi că sărăcia este foarte folositoare şi că totdeauna dă mai multă plăcere şi este mai fără de primejdii decât bogăţia; şi la Ana 66

Omilie la David şi Saul (I)
Despre bunătate; se cuvine să-i cruţăm pe duşmani şi să nu-i vorbim de rău, nici când nu sunt de faţă 78

Omilie la David şi Saul (II)
Mare bine este nu numai săvârşirea virtuţii, ci şi lauda virtuţii; David a săvârşit o mai mare biruinţă când i-a cruţat viaţa lui Saul decât atunci când l-a doborât pe Goliat; fapta sa i-a folosit mai mult lui decât lui Saul; şi despre apărarea sa înaintea lui Saul 95

Omilie la David şi Saul (III)
Mersul la teatru este primejdios pentru că duce la desfrânare şi dă naştere la mânie şi ceartă; David a depăşit orice fel de bunătate în purtarea cu Saul; îndurarea cu linişte a răpirii averii este la fel cu a face milostenie..... 109

Omilie la Serafimi (I)
Laudă celor ce au venit la biserică; despre buna rânduială la slujbele din biserică; şi la cuvintele: *"Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*..... 131

Omilie la Serafimi (II)
La cuvântul profetului Isaia care zice: *"Şi a fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*; şi că nu trebuie să trecem cu vederea nici precizările de timp şi nici chiar o literă din dumnezeieştile Scripturi 146

Omilie la Serafimi (III)
La a doua carte a Paralipomenelor, care spune: *"S-a semeţit inima lui Ozia"*; despre smerenie; cel virtuos nu trebuie să se mândrească; şi ce mare rău este mândria 154

Omilie la Serafimi (IV)
La cuvântul profetului Isaia care zice: *"A fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat"*; şi laudă oraşului Antiohiei; şi dumnezeiască dovadă împotriva celor ce opresc căsătoria 167

Omilie la Serafimi (V)
La cuvântul profetului Isaia care zice: *"A fost în anul în care a murit Ozia împăratul; văzut-am pe Domnul"*; care arătase că pe bună dreptate Ozia a fost lovit cu lepră, căci a tămâiat, fiind nevrednic, lucru neîngăduit împăraţilor, ci numai preoţilor 183

Omilie la Serafimi (VI)..... 193

La cuvântul profetic care zice: *"Eu sunt Domnul Dumnezeu, Cel ce am făcut lumină şi întuneric, Cel ce fac pace şi zidesc rele"*..... 204

La cuvântul profetului Ieremia: *"Doamne, nu-i în puterea omului calea lui, nici nu-i dat omului care merge să-şi îndrepte paşii săi"* 222

Dovedire că este de folos să fie învăluite profeţiile despre Hristos, despre neamuri şi despre căderea iudeilor 238

Despre învăluirea profeţiilor. Încă despre umbrirea Vechiului Testament; despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu; şi despre a nu ne vorbi de rău unii pe alţii 257

Cuvânt rostit în biserica cea mare – când mai înainte episcopul a vorbit puţin la Evanghelie – la cuvintele Scripturii: *"Fiul nu poate face de la Sine nimic dacă nu-L va vedea pe Tatăl făcând"* 286

Cuvânt la Melchisedec 303

Omilie împotriva celor care au părăsit biserica şi s-au dus la hipodrom 311

Omilie la cuvântul Apostolului care spune: *"Şi aceasta să ştiţi, că în zilele din urmă vor veni vremuri grele"* 320

Despre dragostea desăvârşită; despre răsplata după merit a faptelor; şi despre căinţă 335

Redactor: Pr. dr. Corneliu ZĂVOIANU
Lectura textului: Gabriela SĂNDULESCU
Format 16/61x86. Coli de tipar 22 1/2. Cd. nr. 599

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162 Bucureşti
Telefon 4067193; 4067194; Fax: 3000553
www.editurapatriarhiei.ro
e-mail: eibmbor@rdslink.ro
tipogr.inst.biblic@rdslink.ro
magazin@editurapatriarhiei.ro

ÎN CURS DE APARIŢIE
LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE:

Despre întruparea Cuvântului.
Cuvânt împotriva elinilor,
de Sfântul Atanasie cel Mare

Asceticele,
de Sfântul Vasile cel Mare

Filocalia, **vol. 1 şi 2**

Omilii,
de Asterie al Amasiei

Meditaţii asupra pericopelor de la
Taina Sfântului Maslu,
de Preotul Prof. Stanley Harakas